

K 231.297  
3

საქართველოს  
ბიბლიოთეკა

საფლავის დასაფლავებელი  
სამსახურის წევრები



თბილისის ივ. ჯავახიშვილის სახ. სახელმწიფო უნივერსიტეტი  
ფოლკლორისტიკის კათედრის შრომები 2

# ჭკარ-საბთა საქიერუცრაი

ტექსტები შეკრიბეს, შესავალი, ლექსიკონი და  
საძიებლები დაურთეს  
გურაბ კიკნაქაძე, ხვთისო მაგისიძე-ლიშვილი  
და ტრისტან მახაურმა

თბილისი  
1998

წინამდებარე წიგნში შესულია აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის საკულტო ტექსტები. კერძოდ, ჯვარ-ხატთა დღეობებზე ხუცეს-ხევისბერთა მიერ წარმოსათქმელი სადიდებლები, ლოცვები, დამწყალობებები. ტექსტები მრავალმხრივ არის საყურადღებო. ეს არის ძვირფასი მასალა ქართველოლოგიის სხვადასხვა დარგების (ფოლკლორი, ენათმეცნიერება, ეთნოგრაფია, ხალხური რელიგიური ცნობიერება) მკვლევარ-შემსწავლელთა და დაინტერესებულ პირთათვის.

წიგნში შესულია, როგორც ნაბეჭდი, ისე საარქივო (მათ შორის კათედრის მიერ ველზე მოპოვებული) მასალა. მეგ-ნაკლები სრული სახით ეს ტექსტები პირველად ქვეყნდება.

რეცენზენტი: ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი  
თ. ოჩიაური

## The Ritual Oral Texts of Northeast Georgian Highland (With Summary in English)

*Edition of the Texts, Introduction, Glossary and Indices*  
by **Z.Kiknadze, Kh.Mamisimedishvili, T.Makhauri**

© მ. კიკნაძე, ხ. მამისიმედიშვილი, ტ. მახაური, 1997  
© თ. მირზაშვილი – მხატვარი

გარეკანზე – ხახმაგის ჯვრის ხუცესნი ბესო ქეთელაური და აპარეკა ალუღაური  
ფოტო – გრისტან მახაურისა (1990 წ.)

წიგნი ეძღვნება ჯვარ-ხაგთა აწ გარდასულ ხუცეს-ხევისბერთა ხსოვნას

„მარივე ღმერთი არ მაგიწყენსთავ,  
არ მაგიძულეხსთავ!“



მაღლიერებით ვიხსენებთ ხუცეს-ხევისბერთ:

გაღუა ჭინჭარაულს (გუღანი), სუშბაგა ალუღაურს (ხახშაგი), მუსიკ მერღუევს (არღოგი), ვაჟა არაბულს (ჯუთა), ბესო ქეთელაურს (ხახშაგი), გიორგი ლიქოკელს (აკუში), იოსებ და დავით ელიშბარაშვილებს (შუაფხო), პეტრე კუწაშვილს, ბეწინა ბალიაურს, იოსებ (გენჯელა) ღრუბელაშვილს, ხეთისო ფარნაოზაშვილს (გოგოღაურთ თემი), სვიმონ და შალვა მადღურაშვილებს (უძიღაურთა), ბერ წიკღაურს (მაქართა), ალექსი ბე-ქაურს (დიღებანი),

ღა მადღს მოვახსენებთ ღღეგრძელთ, რომღლებიღ ღღემღე მამაპაპუ-რად უძღვებიან ჯვარ ხაგთა სამსახურს:

გაგა ჭინჭარაულს (გუღანი), ვეფხია ქეთელაურს (ხახშაგი), აპარეკა ალუღაურს (ხახშაგი), ხეთისო გოგოჭურს და პეტრე გოგოჭურს (აგაბე), ხეთისო მურღუევს (არღოგი), იღო მინდიკაურს (ხახაბო), იოსებ კოჭღიშ-ვიღს (უძიღაურთა), სვიმონ შუშანაშვიღს (შუაფხო), პეტრე ხიბღაშვიღს და სიკო თაღიაურს (მათურა), ივანე წიკღაურს (უკანაფშავეი), ფოცხვერ ელიშბარაშვიღს (გომბორი), ნიკაღა ჯერმიზაშვიღს (ხაღა), ალექსი სისაურს (ხაღა: იუხო), იღო ქარჩაიძეს (ღაკათხვეი), თორღვა წიკღაურს (გუღამაყარი).

სკპგ-2000  
შემოწმებულია

ერებუღის შემღვენღები

საქართველოს  
ეროვნული  
ბიბღლიოთეკა

## წინათქმა

აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის გეპირსიცივიერ ფონდში ერთ მნიშვნელოვან შრეს შეადგენს საკულტო გექსტები, რომელთაც ჩვენს ფოლკლორისტიკაში, გრადიციულად, მითოლოგიის ან პოეზიის ებნრში განიხილავენ, რაც არ უნდა იყოს გამართლებული მეთოდური თვალსაზრისით. პოეზიისადმი, ან თუნდაც, მითოლოგიისადმი მათი მიკუთვნებით იკარგება გექსტების სპეციფიკა, სწორი ვაგება მათი ფუნქციისა, რასაც ისინი დღემდე ასრულებენ სამოვადოების (საყმთა) რელიგიურ ცხოვრებაში. ამ არასწორი აგრბეუციის ბრალია, რომ მათი შესწავლის საქმე არ დაძრულა. ეს უნიკალური და მრავალმხრივ საინტერესო მასალა, რომელიც თუმცა უეჭველად შეიცავს პოეზიის ელემენტებს (როგორც ნებისმიერი რელიგიური გექსტი, ლოცვები, შელოცვები და სხვა), ღირსია იმისა, რომ შესწავლილ იქნას კომპლექსურად, სხვადასხვა (რელიგიური, ეთნოგრაფიული, პოეტიკური, ლინგვისტური) კუთხით. ჯერ-ჯერობით კი არსებობს არათუ რაიმე გამოკვლევა, არამედ გექსტების მეტ-ნაკლებად სრული კორპუსი, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ამ ნახევარ საუკუნეზე მეტი ხნის წინათ პროფ. ვ. ბარდაველიძის მიერ გამოცემულ მომცრო კრებულს (იხ. „მასალები საქართველოს ეთნოგრაფიისათვის I“, 1938). ეს არის წვეთი ზღვაში იმ მასალიდან, რომელიც დაცულია სხვადასხვა სამეცნიერო ცენტრების არქივებში, ზოგი მათგანი გამოქვეყნებულია, ზოგიც, შესაძლოა, გამო-სამშეურებელი და მოსაპოვებელიც. თუმცა ზოგიერთი კუთხის მიმართ შეიძლება ითქვას, რომ იქ ნაკლები იმედია რაიმე ღირებულის აღმოჩენისა. კერძოდ, არ მოველით, რომ შესაძლებელია მიკვლევა მასალისა თუშეთისა და ხევის საყმობში. მკითხველი შეამჩნევს, რომ სწორედ ეს უბანია მწირი, რომლის ვამდიღრება უკვე შეუძლებელია. სამწუხაროდ, კარგა ხანია, რაც ამ რეგიონში აღარ იპოვებიან საკულტო-გეპირსიცივიერი გექსტების მახსოვარი ადამიანები. მასალის საყმობის (არა თემატიკის) მიხედვით დალაგებამ მკითხველს უნდა აჩვენოს, თუ სად, რომელ საყმობშია შენარჩუნებული საკულტო-გეპირსიცივიერი კულტურა, სად არის შემორჩენილი ძლიერი ცოცხალი გრადიცია (რამედაც მასალის ჩაწერის თარიღები მეტყველებენ).

კრებულის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი წყაროა თსუ ფოლკლორისტიკის კათედრის არქივი (თსუფა), სადაც დაცულია მაგნიტოფირზე ჩაწერილი გექსტები.

„ჯვარ-ხატია სადიღებლები“ წარმოადგენს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფოლკლორისტიკის კათედრის შრომების მეორე ტომს. პირველ ტომად ჩათვლილია ნ. ბაღიაურის „სწორფრობა ხევსურეთში“ (1989), რომელიც ამჟვე კათედრაზე მომზადდა.

მადლობას ეუხბით ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორს თინათინ ოჩიაურს საგულისხმო შენიშვნებისა და მეგად ღირებული მასალის მოწოდებისათვის.

ზურაბ კიკნაძე

## შესავალი



აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში, სახელობრ, თუმ-ფშავ-ხეესურეთსა და მთიულეთ-გუდამაყარში სამოგადოებრივი ცხოვრება რელიგიურ საფუძველზე იყო მოწყობილი, რის გამოც მის შუაგულში მუდამ იდგა მფარველი წმინდანი ანუ, როგორც ისინი უწოდებენ, ჯვარი, ხაგი, ღვთისშვილი. ყოველ თემს თავისი მფარველი ღვთისშვილი ჰყავს, ხოლო ყოველ ღვთისშვილს- თავისი „საყმო“ -სამოგადოება. ამ გარემოებამ გამოიწვია, რომ აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის მითოლოგიური გადმოცემები საკრალური ხასიათისაა და ამავდროულად მათ აქვთ უცყუარობისა და სინამდვილის პრეტენზია.

ამ კუთხის საწესჩვეულებო ფოლკლორში უმთავრესი ადგილი რელიგიური შინაარსის ანდრეშებსა და საკულტო ზეპირსიტყვიერებას უკავია. საკულტო ტექსტები ჯვარ-ხაგის კარზე აღეწვინება და ისევე როგორც ჯვარ-ხაგი წარმოადგენს აბსოლუტურ სიწმინდეს, ასევე ღვთისშვილთა სადიდებლებიც საკრალური ნიშნით არის აღბეჭდილი. საკულტო ტექსტი არის ხუცესის, ღეკანოზის, ხევისბურის მიმართვა მფარველი ღვთისშვილისადმი. მათში განდიდებული არიან ჯვარ-ხაგები თავიანთი ეპითეგებითა და ნიშან-თვისებებით, რის მიხედვითაც ვლინდება ღვთისშვილთა ბუნება და ფუნქციები. სწორედ ჯვარ-ხაგია ხუცობათა და სადიდებელთა ერთადერთი პერსონაჟი.

საკულტო ტექსტები იყოფა სამ ნაწილად: ღვთისშვილთ მოხსენიება (სადიდებლები), სალოცავ-სავედრებლები და კურთხევანი. კულტმსახურებაში მას მთლიანად ხუცობანი ჰქვია და შესაბამისად გვაქვს მოხსენიებით ხუცობა, პირის ქართი ხუცობა და კურთხევანით ხუცობა.<sup>1</sup> საკულტო ტექსტების რიგში ერთიანდება სახელისდებანი და ნაქადაგრები.

საკულტო ტექსტებში ჯვარ-ხაგების უმრავლესობა ხსენდება მისი გარეგნობის მაუწყებელი აგრიბუგებით. „ჩიქილაზინზილიანი“, „ყელილიანი“, „ყაწიმშენიერი“ ღვთისშვილების გარეგნობა ხშირად საკრალური ნიშნით არის აღჭურვილი, რაც ხშირ შემთხვევაში მათსავე ფუნქციურ ნიშან-თვისებებს უკავშირდება. მათ ერთგვარი გიპოლოგიური მსგავსებაც აკავშირებთ ძველი ხალხების ღვთაებებთან (შდრ. ინანა-იშთარი). ჯვარ-ხაგების გარეგნული მორთულობა მათი ღვთაებრივი ძალმოსილების გამომხატველი აგრიბუგით არის.

აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის ჯვარ-ხაგები საკულტო ტექსტებში წარმოდგენილი არიან მეზრძოლ, ბოროტების დამთრგუნველ ასპექტში. „დევედედაბერე მეზრძოლ-მეომარი“, „ქაჯავეთის გამტეხი“, „დილოეთის გამბეგრავი“ და, საერთოდ, ბოროტების წინააღმდეგ მეზრძოლი ღვთისშვილები ერთმანეთის მოძმე-მოთანახმენი არიან. ჯვარ-ხაგისა და საყმოს ურთიერთობა, აგრეთვე, ღვთისშვილთ მოძმე-მომხრეობის ინსტიტუტი შუა საუკუნეების პატრონყმური ურთიერთობის ხანის ანარეკლია.

<sup>1</sup> ეს სამნაწილიანი ტექსტები სრული სახით ხეესურეთის საყმოებშია შემონახული.

მიუხედავად იმისა რომ სალოცავ-სავედრებლებსა და სადიდებლებში წმინდა გიორგი ერთი შეხედვით უცნაური ეპითეტებითა და ზედწოდებებით სხენდება, მისი კულტი აშკარად ქრისტიანობის გავლენით არის დამკვიდრებული. საკულტო გე-ქსტებში იგი განდიდებულია როგორც „დიდოეთის გამბეგრავი“, „ქაჯავთის გამ-ტეხი“ (ხახმაგის წმინდა გიორგი), „ღვე-კერპთ მებრძოლ-მეომარი“ (წყაროსთაული წმინდა გიორგი), „შვიდი ათასი გყვის მხსნელი“ (ლომისის წმინდა გიორგი). კანონიკურ ქრისტიანულ ლოცვებში წმინდა გიორგი ასევე სხენდება – როგორც მეომრული ბუნების მქონე წმინდანი. კერძოდ, გროპარში გვხვდება მისი ეპითეტი „წინამბრძოლი“, „გყვეთა განმათავისუფლებელი“ და სხვ.

ანგელოზი, ერთი შეხედვით, ჯვარ-ხაგის სინონიმი. მაგრამ საკულტო გე-ქსტებზე დაკვირვება ცხადყოფს, რომ ანგელოზი ხშირ შემთხვევაში მოიაზრება, როგორც სათემო ჯვრის დამხმარე, იერარქიულად ქვედა საფეხურზე მდგომი მოძმე-მოთანახმე ღვთისშვილი, რომელსაც კონკრეტული ადგილისა და საგნის დაცვა-მფარველობა აკისრია.

ანგელოზი ფლობს ღვთაებრივ ძალას, ე.წ. „დავლათს“ საყმოს საშველად და სამწყალოზნოდ.

იმის გამო რომ ჯვარ-ხაგები წარმოდგენილი არიან მებრძოლ ასპექტში, სა-კულტო გექსტებში ისინი სხენდებიან თავიანთი საბრძოლო იარაღით (ლახგი, საგ-მირო, ისარი, ძელი, ცეცხლი და სხვ.). ღვთისშვილთა საბრძოლო იარაღი მათი ფიზიკური სახისა და ხორციელი მოღვაწეობის ერთ-ერთი ატრიბუტია, რომელიც მის მეომრულ ბუნებასა და განსაკუთრებულ სიძლიერეს განასახიერებს. მეომ-რული ბუნებისა და ფუნქციის გამოხატულებაა აგრეთვე ზოგიერთი ღვთისშვილის ეპითეტი- „მებურთვალი“, რომელშიც მოიაზრება ცეცხლის ბურთი, რითაც მისი მფლობელი ღვთისშვილი ღვენის ბოროტ ძალებს, სჯის ურჩ ყმებს.

საკულტო გექსტებში მოცემული ჯვარ-ხაგების ზოგიერთი ეპითეტი და ზედ-წოდება აკონკრეტებს მათ ფუნქციურ ნიშან-თვისებებს. იგი გარკვეულწილად ნათელს ფენს ღვთისშვილთა წარმომავლობას, სიძლიერესა და კულტის გავრ-ცელების არეალს. ესენია ბერი ღვთისშვილები, სადარავდრო ჯვარ-ხაგები, ვეშატი (მცველი) ჯვარი, რჯულიან-ურჯულით სალოცავი და სხვ.

სადიდებლებსა და სალოცავ-სავედრებლებში ჯვარ-ხაგების ღვთაებრივი ძალმოსილების გამომხატველ ატრიბუტებს – ცეცხლს, ნათელსა და სვეტს ქრისტიან-ული რწმენა უდევს საფუძვლად. ბიბლიაში, სხსულიერო თუ საერო მწერლობაში ეს ატრიბუტები ყველგან არის ზეციური ძალის მაუწყებელი, ღვთაების ერთ-ერთი მახასიათებელი.

ჯვარ-ხაგების ამგვარი ეპითეტებით, ზედწოდებებითა და სხვა გამომსახვე-ლობითი ფორმებით – მხატვრული ხერხებითა და სიმბოლოებით – წარმოსახვა საკულტო გექსტებში აშკარად გრადიციული, ზოგადქართული მხატვრულ-რელიგიური და მითოსური ცნობიერების ანარეკლია, რომელიც უძველესი დროიდან აისახებოდა ხალხურ სიფყვიერებაში, რელიგიურ ადათებსა და წეს-ჩვეულებებში.

*ხეთისო მამისიმელიშვილი*



ერთ-ერთი საკითხი, რაც ღაცისამის ამ გექსტების მიმართ, მათ წარმოშობას ეხება. როგორ წარმოიშვა სახუცო გექსტები? საიდან იღებენ ისინი დასაბამს? ერთია, მათი შედგენილობა, რისი გარკვევა შესაძლებელია ანალიზის გზით (მაგალითად, გამოიყოს ქრისტიანული პლასტი). მეორეა, თავად პროცესი მათი ფორმირება-ქმნალობისა. ეს გენეზისის პრობლემაა და, როგორც ყოველი გენეზისი, ისიც ბუნდოვანებით არის მოცული, თითქოს მისი ფესვი პრეისტორიაშია, იმ ხანაში, როცა ამ რეგიონში საყმობების ფორმირების პროცესი მიმდინარეობდა. გადავღებთ სამომავლოდ მათი წარმოშობის პრობლემის კვლევას და ამჯერად დავკმაყოფილებით მათი წარმოშობის ადგილობრივი ვერსიებით – როგორ ესმით მათი გენეზისი თავად ამ გექსტების „მთქმელებს“, რომელთაგან არც ერთი არ არის ავტორი. აქ საკითხი ამგვარად დგას: როგორ, რა გზით მიდის გექსტი სუცესთან – მის ერთადერთ მატარებელთან, როგორ „მოიპოვებს“ მას სუცესი, როგორ ითვისებს მას. ჩვეულებრივ უნდა გვეფიქრა, რომ გექსტი გრადიციული ფოლკლორული გზით გადმოდის ერთი სუცესიდან მის სულიერ მემკვიდრეზე. ეს გზა, ცხადია, არ არის გამორიცხული, მაგრამ თავად სუცესნი რატომღაც გვერდს უვლიან ამ გზის დასახელებას სუცობათა გენეზისის განმარტებისას. ისინი უარყოფენ მემკვიდრეობითობას ხორციელის გზით. გექსტი, მათი რწმენით, პირველი წყაროდან ანუ ღვთისშვილისგან გადმოეცემა მათ. საგულისხმოა, რომ გექსტის მიღება, რაც სუცესობის ინიციაციის ერთ-ერთი ნიშანია, სიმბარში ხდება. სიმბარში ემბარება კანდიდატი სუცობას. ანალოგიისთვის შეიძლება მოვიხმოთ ფარნავაზის სიმბარი, სადაც მას ესიმბრება თავისი მეფედ ცხება, ინაუგურაცია, სიმბოლურ სახეებში, ცხადია. „ღამე სიმბარში დეკანოზობა დავიწყიდი... სუცობა მესიმბრებოდა ხაგში – სუფრა, თას-განძი, ანთებული სანთლები“, ან: „ხაგმა შამასწავლა დეკანოზობა, არაფერი ვიცოდი მანამდე...“ როგორც ვხედავთ, სუცესების რწმენით, და ეს რწმენა სახუცო გექსტების გრადიციასთან ერთიანობაში უნდა განვიხილოთ, როგორც მისი ავთენტურობის დასტური, სახუცო გექსტები მათ უშუალოდ ღვთისშვილთაგან აქვთ ნასწავლი. ოღონდ ღვთისშვილი სუცობას სუცესობის კანდიდატს წინა სუცესის პირთ ასწავლის (სწავლებს რეალური პროცესი გადატანისა ირეალურ პლანში, რომლის სახე აქ სიმბარია). „თავის სახეს არ გიჩვენებს. ჩემს წინა დეკანოზის სახით მეჩვენებოდა ხაგ“. ამგვარად გადაეცემა სუცესს გექსტი და მისი წარმოშობაც ამგვარია – მისი წყარო ღვთისშვილია. აქედან ჩანს, რომ სუცობის გექსტი ერთიანად არის შექმნილი ანუ, უფრო სწორად, ის თავისი მთლიანობით არსებობდა ღვთისშვილში და ასევე მთლიანობაში გადაეცა ადამიანს. ასევე მთლიანობაშია ეს გექსტი შენახული სუცესის მეხსიერებაში, როგორც დინამიური რამ არის, რომელიც თავად აიძულებს სუცესს სუცობას: „მოგჯერ ძახებას ვერ ვასწრებ, დამარტყამს რაღაც...“ (გაღუა ჭინჭარაული, გუღანის სუცესი).

სუცესის განმარტება სახუცო გექსტებზე თითქოს მიგვანიშნებს მათ ქრისტიანულ წარმოშობაზე: „ჩვენი სუცობა მარიაშის ნაგრაალია, დღისა, იასო ქრისტე რომ იგრა“ (გაღუა ჭინჭარაული). თუმცა განმარტების ამგვარი გამოხატულება, შესაძლებელია, მთქმელების პირადი შეხედულების ნაყოფი იყო, მაგრამ მასში ნაგულისხმევი მინიშნება ცარიელ ადგილზე, უსაფუძვლოდ ვერ განედებოდა.



სახუცო გექსტების ერთ ნაწილს (მესამე ნაწილს) „კურთხევანი“ ეწოდება. მასალებრივად მათი საეკლესიო წარმომავლობა აშკარაა. კურთხევანი წარმოადგენს ქრისტიანული სალიტურგიო გექსტებიდან და წმინდა წერილიდან (სახარებიდან) „ამოჭრილ“ ფრაგმენტებს, რომლებიც ერთმანეთს რაიმე შინაარსობრივი კავშირის გარეშე ისე შედუღებიან, რომ ერთ განუყოფელ მთლიანობას ქმნიან. ეს გექსტები თავისი აღნაგობით, სტილით შეულოველს გვაგონებენ: „...უფალო აკურთხე სჯაი სკანალე წყალსი ვარდანე ღვინოდ გადასცვალე სამნი მანანი ყარმანი სჯამდეს და იმათ არა შეერგინებოდა გაბლისაგან და წმინდისაგან...“ ქრისტეს ლოცვაც თავისებურად არის გარდაქმნილი: „მამაო და ღმერთო ჩვენო, რომენი ხარ ცათაშია, აგრე ხოყანათაშია. მოგვიშვი და მოგვიტევე პური ჩვენი არსობილთა, რაც უფალმა მოგვიტანა, ნუ შეგვიყვან განსაცდელსა...“. ისინი მკვეთრად განსხვავდება ხუცობის სხვა ნაწილებიდან არა მხოლოდ შინაარსით, არამედ წარმოთქმის კილოთი. წარმოთქმის ისინი განსაკუთრებულ ღვინოდ, აჩქარებულ გემში, დაახლოებით იმავე კილოზე, რაზედაც ეკლესიაში წმინდა წერილი იკითხება. მთელი გექსტი თითქოს ერთი წინადადებაა, დაუნაწევრებელი – წარმოთქმისას პაუზა მხოლოდ სულის მოთქმა და მას ამრობრივი, ფრაგმენტული განმაცალკავებელი ფუნქცია არ გააჩნია. რაც შეეხება მის წარმოშობას, ვაჟა-ფშაველა ასეთ ნიშანდობლივ თქმულებას გადმოგვცემს, მოსმენილს ღულელი ხუცისის ღერენა ქისტაურისაგან: „ხევსურეთში ბოლო დროს ერთი მღვდელი დარჩენილა. მამინ საქართველო თათრებს სჭერიათ. ორმოცი წელიწადი ამ მღვდელს განუშორებლად ხევსურეთში უცხოვრია და ისე დაბერებულა, რომ წვერი დაბლა მიწაზე უთრევია. ორმოცი წლის განმავლობაში ცოლშვილი არ უნახავს. ბოლოს ამბავი მოუგანიათ იმისთვის: საქართველოში დიდი არეულარევაა, თათრები უწყალოდ შპოხვენ ქართველებს, თითონ ქართველებიც მოალაგებობენ, მამ მამას აღარ ინდობს, შვილი მამასაო. ამ ამბის გამგონე, ჯერ სიბერისაგან დასუსტებული, ჭკუიდან შეცვლილა, წირვა-ლოცვაც არევით უსრულებია და ხევისბრებისათვის არევით გადმოუცია ამის წირვაო“ („ხევსურული ქორწილი“, ვაჟა, თხზ. სრული კრებ., IX, „საბჭოთა საქართველო“, 1964, გვ.91). ანდრეში გვაუწყებს არა მხოლოდ „კურთხევათა“ საეკლესიო წარმოშობას, არამედ მისი არეულარეულობის მიზეზსაც.

ყველაზე უკეთ კანონიკური სახე სახუცო გექსტებს ხევსურეთის საყმოებში აქვს შემონახული. მათი წარმოთქმელი ხუცისის ინდივიდუალობა თითქმის არ ჩანს. მაგრამ მემობელ ფშავისხევში ჩაწერილ გექსტებში კანონიკურობა შესუსტებულია, წარმოთქმელი თავს ნებას აძლევს ჩაერიოს გექსტში სიტუაციის შესაბამისად.

სახუცო გექსტები, ცხადია, არ არსებობენ განყენებულად – ისინი წარმოთქმის გარკვეულ დროს, გარკვეული პირის მიერ, გარკვეულ საყმოში, გარკვეული ღვთისშვილის მიმართ. ხუცობანი საკრალური ქრონოტოპის (დროისა და სივრცის ერთიანობის) აუცილებელი თანმხლები ელემენტია, რომლის გარეშე ვერ წარმართება კულტურისაგან „ამ ჟამს“ და „აქ“. ყველა ჩაწერილი გექსტი ხუცობისა ამ კონკრეტულობით არის აღბეჭდილი. ამრიგად, ყოველი მათგანი რომელიმე საყმოში არსებობს და სრულიად გარკვეული ადრესატი ჰყავს.



საკულტო გექსტები უკლებლივ კულტმსახურების დროს წარმოითქმის. კულტმსახურების წესები აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის კუთხეებში მნიშვნელოვნად არ განსხვავდება ერთმანეთისაგან. რელიგიური რიტუალების მთავარ შემსრულებელს ფშავში „ხევისბერი“ ეწოდება, ხევსურეთში – „ხუცესი“, მთიულეთ-გუდამაყარში, თუშეთსა და ხევში – „დეკანოზი“. კულტმსახურებს ჰყავთ დამხმარენი „დასგურ-ხელოსნების“ ან „შულგების“ სახით. მათ დაწესებული ვადით ირჩევენ ჯვარი ან თემ-სოფელი. რელიგიურ დღესასწაულებში აქტიურად ემბებიან „ქადაგ-მკითხავნი“, რომლებიც ჯვართა ენაზე უმზნაეის ნებას უცხადებენ საყმოს.

კულტმსახური (ხევისბერი, ხუცესი, დეკანოზი) ანთებს სანთელს, სწირავს საკლავს, ამწყალობნებს მლოცავს, სერავს ქადა-საწირავს და უძღვება მედლობებთა პურობას, კულტმსახური იწყებს და ამთავრებს ჯვარ-ხატის კარზე გამართულ თითქმის ყველა რიტუალს.

მსხვერპლშეწირვას მთის კუთხეებში მკაცრად განსაზღვრული წესები და კანონები აქვს; დადგენილი და დაწესებულია შესაწირავი საქონლის სქესი და ასაკი – მთიულთა რწმენით, ჯვარ-ხატის დღობაში მხოლოდ მამრობითი სქესის საქონელი უნდა შეიწიროს. ის უნდა იყოს ერთი, სამი ან ხუთი წლის. სანთელსაც კენტი რაოდენობით ანთებენ: ერთ ან სამ „ფხს“.

საკლავის დაკვლის დროს კულტმსახური (ხევისბერი, ხუცესი ან დეკანოზი) ღებბა პირ-აღმოსავლეთით, მხარმარჯვნივ დაიყენებს საკლავის პატრონს, მის მიერ „წამოყენებულ სამსახურს“ (საკლავს), ანთებს სანთელს და იწყებს კანონიკური საკულტო გექსტის წარმოთქმას. ეს გექსტი ხევსურულ დღობებში „ხუცობის“ სახელით იხსენიება, ფშავში კი მას „ხევისბერის დიდებას“ ეძახიან. ფშავური და ხევსურული საკულტო გექსტები ძლიერ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან როგორც ფორმითა და შინაარსით, ისე შესრულების რიტმით. ფშაველი ხევისბერი დინჯად და გამოკვეთილად წარმოთქვამს სიტყვებს, ხევსური ხუცესი კი თითქმის სიმღერის კილოთი ასრულებს ლოცვას, რომელიც ბევრად არ განსხვავდება მღვდლის ლოცვა-კურთხევისაგან.

ქართულ პერიოდიკაში დღემდე გამოქვეყნებული ფშავური, მთიულურ-გუდამაყარული, თუშური და მოხევური გექსტები ასეა დასათაურებული: „დიდება“, „დამწყალობნება“ და „დალოცვა“ ან „ლოცვა“. ერთი შეხედვით, მკითხველს შეიძლება შეექმნას ისეთი შთაბეჭდილება, თითქოს ესენი სხვადასხვა სახის გექსტები იყოს. სინამდვილეში კი ეს არის ერთიანი გექსტი, რომელიც სამი ძირითადი ნაწილისაგან შედგება: დიდება, მოხსენება და დამწყალობნება, ანუ დალოცვა.

სანთლის ანთების დროს კულტმსახური სარიტუალო გექსტის წარმოთქმას იწყებს ღვთიშვილთა ქება-დიდებათ. გექსტში იერარქიული თანმიმდევრობა მტკიცეა და ღაცული: პირველად ახსენებს მორიგე ღმერთს (მოვიგონოთ საფერხული ლექსი: „პირველად ღმერთი ვახსენოთ, ეგ უფრო დიდებულია...“), შემდგომ კირიას, რომლის ეპითეგია „კარავიანი“, ახსენებს სათემო და სასოფლო სალოცავებს, ახსენებს აგრეთვე „რჯულიან-ურჯულოთა“ სალოცავებს (ხახმაგის ჯვარს, პირიმზე ფუძის ანგელოზს, დიდ ლომისას, ლაშარის ჯვარს) და საკადრის ხოგბას უძღვნის მათ.

დიდების შემდეგ კულტმსახური ღვთიშვილთ მოახსენებს, რომ მის კარზე შემომდგარა ესა და ეს პიროვნება, მოუყრია ჩოქ-მუხლი, მოუყვანია სამსახური

ოჯახის სამხევეწროდ ან ცოდვების მოსანანიებლად, ღვთისაგან მოელის შვებას, წულის (შვილის) წყალობას და ა.შ. ესაა მოხსენება.

მოახსენებს რა ყველაფერ ამას, კულტმსახური თითქოს შუამავლად დგება ჯვარსა და ყმას შორის და გადღის დამწყალობებებზე. სალოცავს შესთხოვს, რომ ხელი მოუშარითოს მის კარზე ძღვენითა და ულუფით მოსულ მლოცავს.

დასასრულ, კულტმსახური მლოცავს პირდაპირ მიმართავს: „მოგცას წყალობა, გიყმოს, გიმსახუროს, გაგიყოლიოს, ჯვარი დაგიწეროს კაცსა, საქონსა...“. წამოყენებულ საკლავს ჯვრის სახით შეუგრუსავს შუბლს, აუგრუსავს მარჯვენა მხარს და დასტურს უბრძანებს, რომ აღასრულოს მსხვერპლის შეწირვა. დასტურიც უმაღ გააგდებინებს თავს საკლავს ალესილი ხანჯლით და მლოცავს მიმართავს: „მოგცას წყალობა“–ო.

ფშავის ხატებში შესაწირავი საკლავი უნდა დააწეინონ მარჯვენა მხარზე. ხეცურეთსა და გუდამაყარში კი მიწაზე არ დაუშვებენ საკლავს, რაც გინდა დიდი და მძიმე ჭედილა იყოს ან კურაგი. იგი, ფეხებით გაკავებული, ჰაერში უჭირავთ დასტურებს, შემწირველებს და ასეთ მღვთმარეობაში გაკავებულს გამოსჭრის ყელს დამკველელი დასტური.

უწინ მხოლოდ დასტურები კლავდნენ საკლავს. დღეს კი ბევრგან ხევისბერი, ხუცესი ან ღეკანოზი ასრულებს მსხვერპლშეწირვას. ძველი წესი შემორჩა უკანახოში, ფუძის ანგელოზის სალოცავში, სადაც გუდამაყარელი ღეკანოზი წარმოთქვამს სადიდებელს, ხოლო დასტური თავს აჭრის წამოყენებულ მსხვერპლს.

მსხვერპლშეწირვის შემდეგ კულტმსახური სახატო თასში დაასხამს ზედაშეს და ამწყალობებს „მეზღვნე-მეულუფეს“. ამ დროს ხეცური ხუცესი სიგყვები უკვე მკაფიოდ და გარჩევიით ისმის, რადგან იგი მიმართავს არა ჯვარს, არამედ ჯვრის ყმას – საკლავის წამოყენებულს და შემწირველს.

საკლავების შეწირვა რომ მოთავდება, იწყება ქადა-პურების გასერვა. ყველას მოიქვს თავ-თავისი შესაწირი ქალები და ხმიადები. ქადა არის ორი: კაცისა და საქონლის სამხევეწრო.

გასერვის რიგუალის დროს მთავარი კულტმსახური წარმოთქვამს ლოცვის მცირე ტექსტს: „დალოცვილო (ახსენებს ჯვარ-ხატის სახელს), შენთვის სამხევეწრო არ დაუკლავ, შენ კეთილ წყალობას ნუ დააკლებ შენის ხვთისა და კვირისასა“, – ხანჯლის წვერით ჯვარს დაუსვამს ქადაზე და გამოსჭრის მეთოხედ ნაწილს. ახლა საქონლის სამხევეწროს აიღებს და კვლავ დაილოცება: „დიდებულო გამარჯვებულო (ისევ იმ ჯვარ-ხატს მიმართავს), შენთვის ფურთნათავარი არ დაუკლავ, გაუმრავლე ხარებიცა, ფურებიცა,“ – ჯვარს დაუსვამს ამ ქადაზეც და გამოსჭრის მეთოხედ ნაწილს. დანარჩენს პატრონს უბრუნებს.

ქადა-პურების გასერვას მიცვალებულთა სახელზე გაშლილი სუფრის კურთხევა მოსდევს. ამ დროს შეწირული საკლავის ხორციც მოხარმულია და ხალხი პურობად ემზადება. დღესასწაულის გამძლე კულტმსახური ანთობს სანთელს და სახელს სღებს სუფრას. ამ დროს წარმოითქმის სახელისღების ტექსტიც, რომლის შინაარსი მთის ყველა კუთხეში თითქმის ერთნაირია. სუფრის კურთხევამდე მლოცველებს არ შეუძლიათ, პირი დააკარონ საჭმელს.

საკულტო წესები ჩვენამდე პირვანდელი სახით არ შემონახულა. აღრე კულტმსახურთა შორის არსებობდა იერარქიული განსხვავება და შესაბამისი ფუნქციებიც ეკისრებოდა თითოეულ მათგანს, მაგრამ ბოლო ხანს ძველი წესები დავიწყებას მიეცა და კულტმსახურთა ფუნქციებიც ერთმანეთში აირია. ჯვარ-ხატის მიერ „დატუსალებულ“, ანუ „დაჭერილ“ (ხელდებულ) კულტმსახურებს სათავეში

ელგა მთავარი ხევისბერი, ხუცესი ან უფროსი ლეკანობი. იყენენ აგრეთვე რიგითი ხევისბრები, ლეკანოზები, ხუცები, მაგანბურნი, მეღროშენი, დასტურები და ა.შ. ჯვარ-ხატებს პყავდათ საკუთარი საქონელი, რომელსაც ხატის მონები მწყემსავდნენ.

ხევისბრის მოვალეობა თემ-სოფლის წინაშე საპატიო, ამავე დროს, ფრიად საპასუხისმგებლოც იყო. ხატობამდე რამდენიმე კვირით ადრე ხევისბერი განმარტოვებოდა თავისი ოჯახის წევრებისაგან და ცალკე ცხოვრობდა მისთვის საგანგებოდ გამოყოფილ სამყოფში: ან სახლის ჭერხოში, ანდა ხატ-სალოცავის გერიტორიაზე მდებარე ე.წ. „საბეროში“. ზოგიერთი ხევისბერი მთელი სიცოცხლის მანძილზე განდევნილად ცხოვრობდა. კულტმსახური არ უნდა გაჰკარებოდა ქალს, არ უნდა ეჭამა ღორის ან ქათმის ხორცი და კვერცი. მას ისეთ გზაზე გავლაც კი ეკრძალებოდა, სადაც „ნალახი“, „მირეული“ ადგილი იყო, სადაც მექობ-მეზოსლე, მესამრელოე ქალ-ღიაცი დაღიონენ. ბევრ სალოცავში ყოველწლიურად, ათენგენობის დაწყების წინ, ხევისბერი საკლავს დაკლავდა და ხელ-მხარს ინათლავდა. მხოლოდ ამის შემდეგ შეეძლო მას სახთლის ანთება და დროშის გამობრძანება.

დროშის გამობრძანება ხდებოდა ერთი სამლოცველოდან მეორეში გადასვლის, „კულუხის“ მოსატანად ბარში გამგზავრების, „საყენის“ დაღმის, ღარისხების, თემიდან მოკვეთის, შერიგების და მტერზე გალაშქრების წინ. ყველა შემთხვევაში ჩამოთვლილი ქმედებას თავისი საგანგებო რიტუალი ახლდა.

ერთი თემის თუ სოფლის სამლოცველოები ახლო-ახლოც არის და შორსაც. არსებობს სასოფლო და სამთო სალოცავები. სამთო სალოცავები მთის წვერზე მდებარეობს, იქ, სადაც მზე პირველად მოჰყენს სხივებს. მთის წვერზე შედარებით მცირე ზომის ნაგებობები – სასანთლები და საბარები. არის „სასუფეველიც“ – დიდი სიბი ქვა, რომელზედაც ხევისბერი ქადა-საწირავს სერავს.

სანათლავის დაკეცის შემდეგ კულტმსახური გაინათლება და დროშასაც ასხურებს მსხვერპლის უმანკო სისხლს. მლოცავი პირჯვრის წერითა და ჩოქის მოხრით ხვდება განათვლის რიტუალს. მრევლი ცოტა მოშორებით იმყოფება. ყმებს არა აქვთ უფლება მიუახლოვდნენ და შეეხონ ხატის დროშას. წინააღმდეგ შემთხვევაში ხატი გაუწყრება და მკაცრად დასჯის მათ. მხარზე დროშაგადებული ხევისბერი წინ მიუძღვის მლოცავს სამთო სალოცავისაკენ. მას მიჰყვებიან დასტურ-ხევისბრები, ხელოსნები და უფროსი ასაკის მამაკაცები. ამათ ეწოდება „დროშინი“. დროშინის მიჰყვება „გორის ქარავანი“ – მლოცავი საკლავებით, ბარგაკიდებული ჯორ-ცხენებით.

სამთო სალოცავში იციან ყმის მიბარება ანუ ხატში გაყვანა (ზოგან ეს რიტუალი სასოფლო ხატშიც სრულდება). ფშავეში ხატის ყმად მიბარება კურაგით და ორი მამალი ბატკნის შეწირვით სრულდება. თუმცაში კი ხატში გასაყვანს უნდა მიაყოლონ „ყმის კოტორი“, სამი ფეხი სანთელი და ზედაშე. ხატში მიბარების დროს მთავარი კულტმსახური წარმოთქვამს ღიღების ჩვეულებრივ ტექსტს, ოღონდ მას დაუმატებს შემდეგ სიტყვებს: „დალოცვილო დაღებული გამარჯვებულო, ყმა ყმაზე შაგმატება, ძალა ძალაზედამც შაგმატება, სამართალ სამართალზედა, უშველე და უშეშველე, დალოცვილო, თეთრი წვერით შამაჰადინე შენს ყუდრო კარზე გამარჯვებული და გამხვიენებული გყის წვერთავითა“ (გულისხმობს ვარჯებმრავალ ხატის გყეს – „ხემხვიანს“).

სამთო სალოცავში მალე მთავრდება ღლეობა: ყველანი ემზადებიან სოფელში ჩასასვლელად, რადგან წინ დიდი გზა უღვეთ და მიშობენ, არ დაუღამდეთ. ხევისბერი „საფერხისოდ“ უხმობს მეღლეობე კაცებს.

ფშავ-ხევსურულ დღეობებში გამართული საფერხულო წრის შუაგულში დგას მხარზე დროშაგადებული ხევისბერი, რომელსაც სიმღერით გარს უვლიან მოფერხისენი. თუშური საფერხულო სიმღერის „ქორბელელას“ შემსრულებელნი კი შუაში ჩაიყენებენ მეჩონგურეს, რომელსაც „მეციხოვნეს“ ეძახიან.

მთიდან ბარის სალოცავამდე საკმაო მანძილია, რომლის დაფარვას მოგჯერ რამდენიმე საათი სჭირდება. ამ ხნის მანძილზე არ უნდა შეწყდეს ფერხისა. მომღერლები ერთ საგმირო-მითოლოგიურ ლექსს მეორეს გადააბამენ, მეორეს მესამეს მოაყოლებენ და მღერიან მანამ, ვიდრე დანიშნულ ადგილს არ მიაღწევენ. იქ კვლავ სიმღერით შემოუვლიან სასანთლე-საზარეს. ხევისბერი შეჩერდება, მომღერლებს დალოცავს და დროშას მიაბრძანებს „სასვენში“.

ფშავ-ხევსურეთისა და მთიულეთ-გუდამაყრის სალოცავებს მეფეებისა და დიდებულებისაგან ქართლ-კახეთში შეწირული ჰქონდათ ვენახები, სადაც ამზადებდნენ ხაგის სალოცებისათვის განკუთვნილ ღვინოს – „კულუხს“. დღეობის დაწყებამდე ორი კვირით ადრე მთიდან ბარად გამოემუშრებოდა დროშიონი კულუხის წასაღებად. გზაზე დროშიონი ჩერდებოდა იმ ადგილებში, სადაც მათი სალოცავის ნიშები იყო მოფენილი და ყველგან დღეობას მართავდა. კულუხზე ახმეტის ეენახებში დღეს მხოლოდ უძილაურთის (ფშავი, კოპალას საცმო) ხევისბერი დადის. ასევე საყურადღებოა ხევსურ ხუცთა მოგზაურობა თუშეთში. თუშეთის თითქმის ყველა სოფელში არის ხახმაგისა და კარაგის ჯვრის ნიშები. აქ-იქ გვხვდება იახსრის სალოცავებიც. ზაფხულობით, როცა სამთო გზები კარგად იყო გახსნილი და ათენგეზობებიც ახლოვდებოდა, ხევსური ხუცები და დასტურხელოსნები ცხენებზე ამხედრდებოდნენ და თუშეთისკენ მიემუშრებოდნენ. მიდიოდნენ დროშით, თას-განძით, სასმლით და სანთლით. ყველა სოფლის სალოცავში ადგილობრივი მცხოვრებნი მათ ეგებებოდნენ საკლავით, ქადა-საწირით, სანთლით, ლუდით და პურობას უმართავდნენ.

თუშებს კარაგის ჯვრის ხუცთან მიჰყავდათ გაბეჩავებული ადამიანი „დასაკოჭად“. ხუცესი დროშას დააქდრიალებდა გაბეჩავებულის თავზე და იტყოდა: „გმირო კოპალაო, ბერო ბეგთრიახო, დახკარ დახგი მაენესა და მაცილსა, შენ ყმას კი უშველე, გადაარჩინე და მოაწაღმართე“.

კარაგის ჯვრის დროშით ეძებდნენ ზვავში ან წყალში დამხრჩვალს, კლდებზე გადავარდნილს, დაკარგულს და თუ იპოვნიდნენ, ამავე ჯვრის დროშითა და მსხვერპლშეწირვით ხდებოდა მისი სულის დახსნა ეშმაკებისაგან. კარაგის ჯვრის ხუცესი დროშას დააქდრიალებდა და წარმოთქვამდა ლოცვას, ხოლო დასტური შავ თხას ან ცხვარს ყელს გამოსჭრდა და ხელუკუღმა გადაისროდა გრავიკული შემთხვევის ადგილზე. ეშმაკებისაგან დახსნილი სული კარაგის ჯვრის დროშით მიჰყავდათ მიცვალებულის სახლში.

დღესასწაულის დამთავრების შემდეგ მთავარი კულტმსახური თავის ადგილას მიაბრძანებდა დროშას და მადლს გამოსთხოვდა ჯვარს: „დიდებულო გამარჯვებულო (ახსენებდა ჯვარ-ხაგის სახელს), მაპაგიე, თუ რამე შეგცოდე ჩემის უგობა-უმეცრებით, ჩემი უენაირობით, ჩემი ჯორცივლობით. ნურაზე შამისაწყინდები. ჯვარი დასწერე შენს საყმოს, ამ გორის ქარავანს წყალობა გააყოლე“.

მლოცავი პირჯვრისწერითა და მუხლის მოყრით ემშვიდობებოდა სალოცავს, რომ მომავალ წელს უფრო იმედიანად და ლაღი გულით ამოსულიყო მის კარზე.

# სევესურობი



## პირაქითი ხევისპირითი

### 1. ხსენება გუდანის ჯვარში საკლავის დაკვლის წიბ

ააა, დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელსა, რჯულ-ქრისტიანთა, მშესა-ღ' მზის მყოლ ანგელოზთა. დიდება-ღ' გამარჯვება შენდა, ბაგონო ხთიშობელო, ნაკარელა ზღურბლის დამტეო, ბარ-ეკლესიის დამჭეო, შენ გადიდას ღმერთმა, შენ გაგიმარჯვას, შენ შენი გამხენი მორიგე ღმერთი გადიდებს, გაძრიელებს, არ მაგიწყენს, არ მაგიძულებს; შენ სამსახურის მამხსენებს ნუ მაიწყენ, ნუ მაიძულებ. რასა მკარზე და გულზე გეხვეწებოდას, იმაზედ გაუგონიდი. რასაც წყალობას გეთხოვებოდას, ის წყალობა შენ უბოძიდი. შენ მორიგე ღმერთს გამაუთხოვიდი, დიდ კვირაეს შახვეწნიდი. სცევიდი, ხვარევიდი, შველდი, სწყალობდი, ავის დღისა, ლაღის მგრისა, მწარის სიკვდილისა, მაენისა, მარკისა, შენ კალთა დაუფარიდი, ეს მოხრილი ჩოქიე, მათხოილი მადლიე, მაქსენებულსა სამსახურსა, შენ სამსახურის მამხსენისა, მაგათ თაე-ყუდრო ჯალაფობისა, ორფეკ-ოთხეკისა, ქუდოსან-მანდილოსნისა, ნაშვრალ-ნამუშავრისა და ბედისა ღ' ბოლოსა ყურთამსმენელი, მლხენელი, მხოიშნებელიმც იქნები, აგრემც გაგემარჯვების...

*ამას მოსდევს კურთხევანი:*

დღეს დღესიე ხსნილობა იყავ, ჯვარსა კურთხეულება, კურთხეულისი, უფალი აწ და მარადისი იყენევე უკუნეთ უკუნისამდე...

*დაახლოებით ისეთივე კურთხევანია, როგორც ხევისპირეთის სხვა ჯვარ-ხატებში.*

*გუდანი. გუდანის ჯვრის ხუცესი გაგა ბაბოს ძე ჭინჭარაული, 65 წლ., ჩაიწერა ხეთისო მამისიმედიშიელიმა მაგნიტოფონზე, 1994 წლის 23 ივლისს, ათენგენობაზე გუდანის ჯვარში.*

თსუგა № 29900

### 2. ხსენება გუდანის ჯვარში სოფე-სანთივლსა და თქითრეულზე

ბაგონო ხთიშობელო, ხთიშობლის ლაშქარნო, გზა-მარას ყარაულნო, თქვენ გადიდნასთ ღმერთმა, თქვენ გაგიმარჯვასთ დამადლებულზე თეთრეულზედ, სანთელზედ. თქვენ თქვენი გამხენი მორიგე ღმერთი გადიდებსთ გაძლიერებსთ, არ მაგიწყენსთ, არ მაგიძულებსთა, თქვენ სეფე-სანთელსა, ჭიქა-ბარძიმსა, თეთრეულის დამმადლებებს ნუ მაიწყენთა და ნუ მაიძულებთ, რასა მკარზე და გულზე გეძახანთ და გეხვეწებიანთ, იმაზე გაუგონეთ და რასა წყალობას გეთხოვებიანთ, ის წყალობა უბოძეთ და მორიგე ღმერთს გამაუთხოვეთ და დიდ კვირაეს შახვეწნით. სცევიდი, ხვარევიდი, შველდი, სწყალობდი ავის დღისა, ლაღის მგრისა, მწარის სიკვდილისა, მაენისა, მარკისა, თქვენ კალთა აუფარიდი დღეს მახრილი ჩოქი, მათხოილი მადლი, მაქსენებული სეფე-სანთელი, გარიგებული ჭიქა-ბარძიმი, დამადლებული

თეთრეული თქვენ თეთრეულისა, ჭიქა-ბარძიმისა, სეფე-სანთლის მამ ქსენეთა, მაგათ თავისი ყუდრო-ჯალაფობისა, ორფეკისა-ოთხფეკისა, ქუდონისა-მანდილოსნისა, მაშელისა-ნამუშაველისა, ბედისა-ბოლოსა ყურთამსმენელი, მლხენელი, მხოიშნებელიმც იქნები. მე რასაც მახსენებას დაეაკლებ თქვენ ჭიქა-ბარძიმთა, სეფე-სანთელსა, დამადლებულ თეთრეულსა, თქვენ თქვენ წყალობას ნუ დააკლებთ, აგრემც გაგემარჯვებისთ. იკადრეთ, აიგანეთ და ხთის კარზე მაიკმარეთ, მაგცასთ წყალობა, მეზღვნე-მესანთლეებო, საწალ-მართოდ მაგიარასთ, დავლათ დაგახმარასთ, ზღვნობა-სანთლობა, სეფე-სანთლის ქსენება, თეთრეულის დამადლება სასისხარულო გაგიხადასთ, საკლოოდ დაგიხალიმინასთ, წალმ მაგეგებასთ, წალმ გამაგყვასთ, მოწალმართე ანგელოზ გაგაყოლასთ გზაშია, მგზაერობაში და თქვენ გწყალობდასთ, ხთიშობლის კარის მლოცაეთ, კელოსანს, მესალმეს, მეზღვნეს, მესანთლეს გიშველას სუყველას, დავლათ დაგახმარასთ დალოცვილმ. თქვენაც გწყალობდასთ მაყურებელ-მასმინარს!

*გუდანი. გუდანის ჯვრის ხუცესი გაგა ბაბოს ძე ჭინჭარაული, 65 წლ., ჩაიწერა ხეთისო მამისიშვილიშვილმა მაგნიტოფონზე, 1994 წლის 23 ივლისი.*

*ოსუფა № 29901*

### 3. ხუმობა საკლავის ღაკველის წინ სანე-ლეულს ჯმარში

თქვენად სამთავროდ იყოს, გასამარჯვებლად, გიორგი რჯულიან-ურჯულოთ სალოცავო, ნადვარში მებურთალო, კელო სამძიმარო, გიორგის მოღე-მომკრენო, მოქსენებელი სამსახური, დღეს მახრილ ჩოქი, მათხოვილ მადლი. გეძახნა, გეხვეწებან მანდილოსნები, შენ ბედივ დავლათ დაახმარევი მანდილოსნებსა, თავისა ჯალაფობასა. რასა მკარზედა გულზე გეძახდან, იმაზე გაუგონიდი; რასა წყალობას გეთხოვებისა, ის წყალობა უბოძევი, მარიგეს ღმერთსა; დიდს კვირიას გამაუთხოვიდი; სნეულზე გეძახდან, სნეულს ულხინიდი, ლხენის წამალ დააყარიდი; რასა გულზე და მკარზე გეძახდან, ის წყალობა უბოძევი, თავე პირწალმა დაუბრუნიდი; რასა წყალობას გამაელოდეს, ის წყალობა უბოძევი: ხთისკრით თუ რა გამადიოდის სასჯელი, საზიანო საქმე კაცისა, საქონისა მავლაი, ნუ მახკერძევიდი, სხვა ალაგ, ქალაქ მიასწავლიდი; წულისა მეხვეწურები იყვან, წულს მაუმაგვედი; კარისა, მკრის ნამაშვრალსა ნივთი, ბარაქა დაუგანიდი; მშვიდობით დამდგარიყვ მაფხულობა, სთველ ღალიან-ბარაქიან დაუყენიდი. შენისა გასამარჯვად იყოს დღეს მახრილი ჩოქი, მათხოვილ მადლი ამ სამსახურის პაგრონისა, ამით ჯალაფობისა. ისმინე, გაიგონე, მლხენელი, მხოიშნელი, მეშველი, მწყალობელი იყავ, ძალო ხთისათო, მადლო სამწირველისათო.

*ჩაწერილია გ. ჩიგაიას მიერ სანე-ლეულს ხაგში ამავე ხაგის ხუცის თქმით.*

*მსე გვ. 12.*



4. ლონკა გუანის ჯვარში ქალბატალ ღსმის ღროს, ლაშქრობის წმც

ღალოცვილო გუღანის ჯვარო, ღიღი ხარ, ღიდ შაგიღლაგ შენის სახელის ჭირიმ. ჩამეღიდ! აუშენ კორციელის ენა, ასა თუ არ გამარჯვება ჩვენი, რო ლაშქრად წავიღათ, ასა თუ არ ღრო, რო შენი ძალით გაეიმარჯვათ მგერმედ, გაგიღლოლება თუ არ შენს ღროშას შენღად! შენთ ყმათ სასახელოდ. თუ კიღევ დამარცხებამ გოქვე, ისიც ღაღემი, ღალოცვილო, შენის მეენის კორციელის პირად! იმისანიც ყაბულნ გაგკღენით. მანამ შენ ბრძანება არ იქნების, არცად არ წაოლოთ.

თ. ოჩ. ქუსი გვ. 75.

5. კირჩლა ბაბურაშულის საპარბყმომ

ღმერთო, გაუმარჯოს საღმთოსა! საღმთო, შენ ნუ ღაულევ ბიჩინაგურთა ბაბურაშულის ფერსაო. სახელიანსავ, კმლიანსავ, ნუ ღაულევ საბიჩინაგურთაო. ღაგმებული ცეცხლი, ავსებული ჩხუგი, როგორც ჩვენ კელთასა, ჩვენს წინასა, ქრამც სულსა ბაბურაშულისასა მაეხმარების, იმის კელთა ნებასავ იქნების, თასისად უნღაევ, თუ კიღევ ჰყვანღესა შამამბრუნალი ჯვარ-ჯვარის კარსა.

*ხალხი* შაუნღნას, შაუნღნას! ალაღიც, ალაღიც იქნების! მაახმარას!

*გუღანი. ბაჰყურა ჭინჭარაული, ჩაიწერა რუსუღან ხარაბემ, 1943წ. (ინახება მის ღირად არქივში).*

6. საღიღეპალი ბარისახოს კვირიას ხაბში

წინა სანთელ-ჭიქა-ბარბიმზეღა შენ გაღიღას, გაგიმარჯოს, მაღალო ღმერთო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარბიმზეღა შენ გაღიღას, გაგიმარჯოს, კვირაევ, ხთის არმე კარავიანო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარბიმზეღა შენ გაღიღას, გაგიმარჯოს, ლუბისთავ სვეტის ანგელოზო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარბიმზეღა შენ გაღიღას, გაგიმარჯოს, ხთიშობელო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარბიმზეღა შენ გაღიღას, გაგიმარჯოს, სახმთო-სახაგეს მღგომო ანგელოზო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარბიმზეღა შენ გაღიღას, გაგიმარჯოს, პირქუშო ცეცხლის-აღიანო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარბიმზეღა შენ გაღიღას, გაგიმარჯოს, გმირო კოპა-ღაევ ღაღო ლახტიანო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარბიმზეღა შენ გაღიღას, გაგიმარჯოს, თავაღო მთავარანგელოზო.

საქართველოს  
ქრონოლოგი  
ბიბლიოთეკა

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, ხთიშობელო, ადგილის დელო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, კვირაევ თელის ანგელოზო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, სანებალო აკოსწვერისაო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, გიორგიევ წყაროსთავისაო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარძიმზედა თქვენ გადიდასთ, გაგიმარჯოსთ, ლაშქარნო ხთიშობლისანო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარძიმზე, სანთელ-სალალობელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, გიორგიევ ნაღერისპირისაო.

ბარისახო. კვირიას ხაგის ხუცესი გ. ჭინჭარაული.

მსე გვ. 28-29.

## 7. ხუცობა საკლავის ღაკველის წინ ბარისახოს კვირაჲს ჴვარჲში

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელსა, რჯულ ქრისტიანთა, დიდება მზესა-ღ' მზისმყოლთ ანგელოზთა.

დიდება, გამარჯვება თქვენდა, წმინდანო ანგელოზნო! თქვენად სამთავროდ, თქვენად გასამრჯოდ იყვას მოკსენებული სამსახური. თქვენ ემ სამსახურის მომკსენეთ ნუ მაიწყენთ, ნუ მაიძულებთა. რასაც მკარზე და გულზე გეძახდანი, იმაზედ გაუგონილთ. რასაც წყალობას გეთხოებოდანი, ის წყალობა უბოძვილთ. სხვად ხთისნასახნ თუ რაზედ უწყებოდან, მაღლი, ხოიშან დაუთხოიდი, ამათ ყუდროშიგან კაც გეძახდან, კაცს მაუმაგილთ ღონესა, ქონეს, ორფეკ-ოთხფეკს, თქვენ ზღვენთა-ღ' ულუფად მაუმაგებენ. ნურას მახკერძებთ ამათ ყუდროი სენ-სასჯელს, საზიანოს, მგრის კმას, სიკვიდლს; უშველილთ, გადაუგდილთ, სხვა ალაგ, ყუდრო გაუსწავლილთ. ამათ ყუდროშიგით ველთ გადიოდან-ღ' თქვენს ბედს უძახდან, დავლათს ეძახდან, თქვენ ბედი, დავლათ დაახმარილთ, გახყვილთ, გაუმარჯვილთ, სახელ-სარგებელს მიაგანნილთ. მგერს მიზღვედან, მისწივნილთ, მოსღვედას ვინ, გამახვეწნილთ, თქვენ კაბის კალთა დაუწერილთ, შინ მშვიდობით შამახვეწნილთ. გაფხულობა მშვიდობით გადაყურილთ, სთველ ღალიან-ბარაქიან ამაუყენილთ. თუ რა შაგცოდან ან ბნელსა, ან სისკარსა, ან ფეკის ნალითა, პირისქართა, იამან-მაკვილითა, საბელ-სამკრითა, გზა-შარად ლაკვითა, შანაწყენ-შანაცოდვარ შაუნდვილთ, ზღვნითა, სანთლით გადააკდივილთ. თავეის ლაშქარნ თავის კარსა-ღ' თავის კამალას მიხკრიფნილთ. სხვან ხთის ნაბადებნ თუ რაზედ უწყებოდან, მაღლი-ღ' ხოიშან დაუთხოილთ. კარისა, მკრის ნაოფლარს ჯვარ დაუწერილთ, ნითი, ბარაქა დაუგანილთ. თქვენ

თქვენი გამჩენი მორიგე ღმერთი არ მაგიწყენსთ, არ მაგიბულებსთ, თქვენ თქვენს შეხვეწურს ნუ მაიწყენთ, ნუ მაიბულებთ. რასაც მკარზე და გულზე გეძახდნით, იმაზედ გაუგონიდით, ის წყალობა უბოძეიდით. ქრისტემ დაგიწერასთ ჯვარ თქვენ ზღვენთა-ღ' სამსახურ. მეშველი, მწყალობელი იყვენით ქულოსან-მანდილოსნისა, ორფეკ-ოთხფეკისა, ნამაშერალ-ნამუშავრისა.

*ბარისახო. კვირაეს ხაგის ხუცესი გ. ჭინჭარაული.*

*მსე გვ. 11.*

## 8. შანლოზის ოქმა

ღმერთო დალოცვილო, შენ გვედრები, შენ გეხვეწები... შანლობა სერს წმინდას, კარს სამოთხისას...

საცა თქვენ ხართ, ჩემნო დედ-მამანო, ჩემნო და-ძმანო, ჩემნო დედამთილ-მამამთილნო, თქვენ ერთობაი ას, თქვენ ანდაბი ას, თქვენ მიყოლ-მაყოლა, ნათესაობაი ას, ეს ტაბლაიც, ეს ჭიქებიც თქვენსამც წინ იქნების. მანდაურის წესითა, რიგით თქვენ როგორც გეჩერებისთ, თქვენამც გეხმარებისთ, კელცარიელნიმც ნუ იქნებით, უტაბლონიმც ნუ იქნებით, უსაგძლონი. შინამც შამახოლთ, ტაბლასამც დაეწვეით. თუ ვინ მოყოლებულ, მოყოლილ გინდოდასთ, თქვენითამც ნებით დაიწვეთ. ცოდვიანი, არამიმც ნუ დაგეწვევისთ. ჩემი უთქმელობით თქვენამც ნურა დაგაკლდებისთ, მეტიმც გექნებისთ. შაგინდასთ საქრისტიანოს გამჩენმ, ღმერთმ მაგაკმარასთ. ეს სგუმრებიც კარგა გვიმყოფას.

*ჩირდილი. თაია ჭინჭარაული, 66 წლ., გათხოვილი არაბულზე. ჩაიწერა გრისტან მახაურმა, 1986 წ.*

*თსუფა №29897*

## 9. ხშიობა ჩირდილში

*საკლავ რო მოოს და მივაყენებთ დასაკლავად ხაგისთვის, ვიგყვით: ხთისგან გამარჯვება შენდა, წმიდაო ხთიშობელო. შენ გადიდას, გაგიმარჯვას ე მოკსენებულით სამსახურით, შენად სამთავროდ, ხთის კარზე მოსაკმაროდ. გეხვეწებიან, წმიდაო ხთიშობელო, ემ სამსახურის პაგრონები, შაიხვეწენ, უშველ, დეეკმარე!*

*ეხლა პირვეარს გამოვისახავთ და:*

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელსა, მგესა, მშის გამყოლს ანგელოზსა, დიდება დიდ კვირეუს, დიდის ხთის მოკარეუს. ხთისგან გამარჯვება შენდა, წმიდაო ხთის მშობელო, შველდი, სწყალობდი, სცევედი, ხფარევი ავის დლისად, ლალის მგრისად, სასჯელისად, საზიანო საქმისად.

ავღადირებულ ახკადიდი, ბალინჯი, ბირკოლ ჩამოქსნიდი, შინ უშველიდი, უშველიდი, კარს გარეთ გახყვიდი, გაუმარჯვიდი, სახელ-სარგებელს დასწივნიდი, საავენებელს მაარინდი. წულის მეხვეწური იყოს, წული მისციდი, გაუმარდიდი. სხვანი ხთვის შეილნი თუ რას უმრუდოოდან, უწყებოდან, სამადლოს მადლ დაუთხოიდი, საძალოზედა ძალ მაიკმარიდი. ეს გაფხულობაი მშვიდობისა გადმაყრიდი, კარისა-დ' კელ-მკრის ნამაშვრალს ჯვარ დაუწერიდი, ბარაქა დაუგანიდი. შენის მეხვეწურის (სახელი: გიორგის ან სხვ.), ამის ყუდრო-ჯალაფობისა მშველელი, მწყალობელიმც იქნები-დ' მხოიშნებელი!

### ქროსხებაი

რჯულსა კსნილობა ხქონდასა, ჯვარსა კურთხეულობა. კურთხეულ ცია, ღმერთია უფალი, აწჯ მარაგი, თიუკუნის უკუნისამდე წმიდაო, სამდე ძრიელო, სამდე უკდაო, შაგვიწყალენ ჩვენ ყოველნი, სანებაო წმიდაო. შაგვიწყალენ ჩვენ ყოველნი სანებამა წმიდამა, გვაცხონა და გვაკურთხივნა უკჯულოებანი ჩვენნი. გვედრია სული ჩვენი ჩვენს მამასა ღმერთსა, მადლი მოწყალესა.

მამაო და ღმერთო ჩვენო,  
რომენი ხარ ცათაშია,  
აგრე ხოყანათაშია!  
მოგვიშვი და მოგვიტევი  
პური ჩვენი არსობილთა,  
რაც უფალმა მოგვიგანა  
ნუ შეგვიყვან განსაცელესა.

შენი არს, უფო, მცდელო ღმერთო. რა ღმერთსა ძალი, დიდება, მადლობა. თაყონისცემა. შავსწირათ ღმერთსა სხვა დიდება, მადლობა, თაყონისცემა. იადამ გვიღირსულა მაღალთაში ნათქვამი. შენ, ხატო მეუფეო, შენ გვიქსნენ და ჩვენ გვადიდებთ ხოლო კაცისითა, სიმაღალე დადაბლდებოდა, სიდაბალე ამალდებოდა. რა ჟამნი მოსწევნიან კაცთა. მდინარე ცხრომალი ამპარგავანდა. თვალნი მაშ გაგვიქსნენ ჩვენ ცრემლთაკე, ფერკნი ბირკოლობისაკე. მორე მოვიდოდა აღგილსა, იასო ქრისკე ცხოველთაკე. ზორია ფილიკეთა. კითხულობდეს: ძეთა რაღა თქვიან კაცისათა. კურთხება ცოცხლისა კრავისა ჩვენა ღირსია ბოროტის მადლითა, აღდგომითა. აღგა ერი მისა. წაქლეს წინანი წარმატყველნი. ჩვენ საკლავ ამას შავსწირათ. მადლი მამასა და ძესა, ჯვარსა ამასა წმიდასა. ღმერთო იაკვისო და ღმერთო იაკობილთა, მამაო და მამაფლილობელო, რომენმა დაღმოსენ ცანი ღურბლითა, ქვეყანანი მწვანილითა, წვიმა გარდმოამზალე ქვეყანათა ზედა. თესლი შენია, ცხოველი მაცხოვრებო, შენია დლე და შენია ღამე. პავლე მავიდოდა, მაკვდა, ცოლვათა ყრის ჩვენკე. აიებდეს, გაიებდეს ას-თორმეტათ მაციქულთა. უფალო, შენ აკურთხე, ხუთითა ხუდაბურითა ხუთათასნი დაავსენ, ას თორმეტნი დააძლენ. უფალო, აკურთხე თესლი ესია, უფალო, აკურთხე მარილი ესია. უფალო, აკურთხე, სკაი სკანალე,

წყალსი ვარდანე, ღვინოდ გადასცეალე. სამნი მანანი ყარმანი სჭამდეს და იმით არა შეერგინებოდა გაბლისაგან და წმიდისაგან. ქრისტე მეფისა მყოფელო, კმა მათი ამაღალდებოდა, ჯვარწმინდა გარდამაკლებოდა. ღირსება, სათნოება. შაიწყალენ შამწირაენი კელითა მღვდელისითა, სახელითა ხთისათა. ბაღდა დაუარე, ბაღდა დახკალე. არა სჭამე კორც იმისა, არცა დასთხიე სისხლ იმისა. არ გავესნათა ლოცვანი, რომენნიც შაკრულნი არიან პირითა ანუ კაცისითა, ანუ ღვთაკაცისითა, თვითან ფიცითა ხთისითა თარგმანისითა. უფალო ამარქველობის მოქმედო. ღღესა ამას რჯულისასა საკვლელთა სისხლითა სამსახურისითა, სული და სისხლი შენია.

მაიჯენე სამსახური, წმიდაო ხთიშობელო, შენ შენის მეხვეწურისა ამის ყუდროს ჯაღაფისა მშველელი და მხოიშნებელიმც იქნები!

*გამოსტრიან ყელს და იცყვიან:*

მოგვცას წყალობა წმიდა ხთიშობელმა, შაგინახას უზიანოდ კაცითაცა, საქონითაცა!

*ჩირდილი. ხუცესი ნადირა არაბული. ჩაიწერა აკაკი შანიძემ 1911 წლის 17 ივლისს.*

შან. გვ. 50-52.

## 10. ხუცობა მონაგროში

### I მაჰსენება

შენა სამთავროდ იყვას, შენა გასამარჯვოდ, წმიდაო ხთიშობელო ადგილის ღვდაო, ხთიშობლის ლაშქარნო მასაიყენო. მე რასაც გაქსენებთ, გაღიღებთ, თქვენ თქვენ წყალობას ნუ დააკლებთ თქვენ სამსახურის მამკსენეს. მე მაქსენებისად ნუ შამიციოდებთ. ჩემის ქსენებისად ქრისტემ გირსადირსლასთ ჩემ მოქსენებულ სამსახური.

### II პირმსქარი

ღიღება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, ღღეს ღღესინღელს, რჯულ ქრისტეანთისა, მგეს, მგის მყოლთ ანგელოზთ. ღიღება ღიღს კვირაეს, მაღლის ხთის მაკარვეს. ღიღება-ღ' გამარჯვება შენდა წმიდაო ხთიშობელო, შენ შენ მორიგე ღმერთ არ მაგიწყენს შენ ღიღის შაძლებითა, შენ ღიღის გაღენითა. შენს მესვეწურს ნუ მაიწყენ, ნუ მაიძულებ. სცევიდი, ხფარევიდი, შეველიდი, სწყალობდი, ავის ღღისად, ლაღის მგრისად სენისა სასჯლისად, საზიანო საქმისად. თუ რა ეკერძებოდას, ხთის იასკულ კმელთ ბეგრევიდას, კვამლთ თვაღვედას, ყალანს იღებდას, ახკაღიდი, გარღაუგდიდი, ნების ოფლი აუგანიდი, დაძრულ მიწრიელი ქვეციელი დაუღაგმიდი. ავს ღარს გაუღარიდი, ლაღს მგერსთან, მწარე სიკვილისთან თქვენ კაბის კალთა აუფარიდი. სხვან ხთიშვილნი თურას უწყრებოდან, უმრუდებოდან, მაღლი-ღ' ხოიშან მაუთხოიდი, თაუდ პირ-

წაღმა გულწაღმ დაუბრუნდილით. გაფხულობაი მშვიდობით გარმააყრივილით, სთველი ღალიანი მალგვარილით, კარისა მკარის ნამუშაველს ჯვარ დაუწერილით, ხვაი ბარაქა დაუყოლილით, დღეს მოხრილ ჩოქი, მათხილ მადლი, მოკსენებულ სამსახური თქვენ ამ სამსახურის მომკსენეთად, ამით თაყ-ყუდრო ჯალაფობისად, ორფეკ-ოთხფეკისად, ქუდოსან მანდილოსნისად, ბედისა-ღ' ბოლოსად მეშველნი-ღ' მწყალობელნიმც იქნებით, მლხენელნი მხოიშებელნი. ისმინეთ, გაიგონეთ, იკადრეთ, აიგანეთ, ღირსეულად მოიკსენეთ.

### III კურთხევა

ღღესა ქსნილობა ჯვარსა, კურთხეულობა, კურთხეულჩია ღმერთია, უფალა ასგა მარასგის, უკუნის უკუნანდე, ჩვენო მამაო მოვილილებულო, რომელნი ხარ ცათაშია, აგრე ხოყანაშია, მოგვიში და მოგვიგიე პური ჩვენი არსობილითა. რაც უფალმა მოგვანიჭა. მორევი მოვიდოდა, ადგილსა იკითხევენ იასოსა კეზორესა პილი პეგრე უთხრიან. ან ვინ გგონავთ ან ერითა, ან უმერალობითა. თვალნიც იკსნა, ჩვენც გვაცხონა. ღმერთის შას-ლიასისებითა. ხაგო, ხაგო მეუფეო, შენ გვაქსენენ, ჩვენ გადიდებთ ღღესა მაგასა სჯულისასა. თვალნი მალღად არიან მალღისა ხთისანი, წმიდისა ხთიშობღისანი, ხაგისა მაცხოვრისანი. მაგამღ ავაშენენი ეკლესიანი ხთისანი. ხთისათა ეკლესიათა სიგყვა უკვდავის მარიემისა გამოჩინდებოდა. ცნობა ქვეყანათაზედა გამააცხადე თუ რამ იყავ ბნელეთ ჩიგა, ან ბერნი ან უბუნნი ხორცნი უფლისანი, სისხლნი მაცხოვრისანი. ღღადებუნა ბძანებენ ჩვენს წინა მისდგომრდეგი. ახალი რჯული ეგია. მამა ყოფღისა მყოფელი, რომენმა შად-მოსენი ცანი ღურბლითა, ქვეყანანი მწვანილითა, წვიმა გაღაანამზადე ქვეყანათაზედა. წმიდაო, თესლი შენი ცხოველი, ბაბო შენ დაამკისე, ბნელი, ნათელი ერმა უფალმა. უფალო შენ დაამკისე, რომენმაც ხუთნი თასნი აავსვენ ხუთითა ხუდაბურითა. უფალო აკურთხე მარილი ეგია. გაბლა შენ გაღაანამზადე ქვეყანათაზედა. სამნი მონანი ყარმანი სხენა ჭამენ. მაგათ არ შაერგინებისა, არცრა შაეძინებისა გაბღისა დახკლების მეგი. დასთხოვს კორცი იმასა ანგელოზი საღამ-სახურნი აზერებულ ქერებულნი.

ღიდება ღმერთსა, მადლი ღმერთსა!

*მოწმარი. ბათირა თაძიას ძე არაბული, 40 წლ., ჩაიწერა თ. ოჩიაურმა 1962 წელს.*

### 11. ქალღმის ღონვა ბჰანში ძიღის წინ კჰღინ წჰხრას

ღმერთო, ღიღო ძღიერო, შენ გაუმარჯვი სამაგანბუროს სალოცავსა-ღ' ღიღს მაგანბურის ღავღათს. ღიღო მაგანბურის სალოცავო, მაგანბურის ღავღათო, მეკეღისწერეო ანგელოზო, სახღის მამაცურო ანგელოზო. თქვენ უშველეთ ჩემთ ჯალაფთ, ჩვენს ღიღსა-ღ' ცოგას. ნურათ ვის ღავგამარცხ-

დაგვაზიანებთ. ღუშმანთ გულისად ნუ დაგვკლით, გვიკსნენით ავისა-ღ' მწარის საქმისაგან!

*M' 32 გვ. 709.*

## 12. მაღლის მოთხოვნა გუდანის ჯვარში ქალაგალ ღასმის წინ

ბერო ბააღურო, დიდო სახმთოო, შენ შამაგძახათავ, გეხვეწებითავ, გამაგვიცხადეო, მაგვეცივ კვალებაი. რომენიც გინდავ მუჯირადავ, აიყვანე-ღაზღევივ უღელივ, ღახევინივ შიბნივ.

*თ. ოჩ. ქუს გვ. 66.*

## 13. მაღლის მოთხოვნა ჯვრისაღ ქალაგალ ღაღგომის წინ მოწგაოში

ღალოცვილო მთავარო ანგელოზო, შამაძახილზე ნუ გამიწყრები, უგი-ღ' უმეტარი ორ, კორციელი ორ. შენ უშველე შენთ ყმათა, შენ ნუ მაიწყენ, ნუ მაი-ძულეღ შენღ სამსახურაღ, თავის სამშვიდობოღ. შენ გამაუცვალი ბედნიერი წელი-ღ' კვალი, შენის ძალითა-ღ' შენის ნებით, ღაზემი, ღალოცვილო, შენ სა-კადრის ღასტური, შენის ნაზემარისა-ღ' ჩვენ მზას ორთ.

*თ. ოჩ. ქუს. გვ. 69.*

## 14. ხუშობა ღა კურთხევა ხახმაბის ჯვარში

### ხუშობა

ღიდება ღმერთსავ, მაღლი ღმერთსავ, ღიდება ღღეს ღღესინღელსავ, რჯულს ქრისტიანთასავ, სამართალს ღვთისასავ, მგესავ, მზის მყოლს ანგელოზსავ, ღიდება ღიდს კვირაესავ, მაღლის ღვთის მოკარვესა. ღვთისაგან გამარჯვება შენღა, გიორგი ნაღვარშუენიერო! მეხვეწე კაც შეიხვეწე, შენ ღა-ღიდებს, გაგამარჯვებს, რჯულიან-ურჯულოსა სალოცაო, შენ მარიგე ღმერთი არ მაგიწყენსავ, არ მაგიძულებსავ, შენ მეხვეწურ კაცსავ შენ ნუ მაიწყენავ, ჩოქ მამხრელსავ, მაღლის მამითხოვსავ, სანთელ-საწირის ღა სამსახურ მამქსენებსავ იმედისა, იმისა თავ-ჯაღაფობასავ, რასაც მქარზეღა გულზეღ გეძახნი-ღავ, იმაზეღ გაუკონიღავ, რასაც წყალობას გეთხოვებოღესავ, ის წყალობა უბოძიღვ, შენ კაბის კალთა ღაუფარიღვი ღაღის მგრისაღა, მწარის სიკვდილისაღ. ამისაღ შემოქციული ღაღ მგერი, მწარე სიკვდილი შენ შეუქცივიღი, გზა უკულმა მაუქცივიღი.

### კურთხევა

ძალო ღვთისაო, მაღლო სამწირველისაო, ღოცვაო სახარებისაო. ღღეს ღირსა ხსნილობა იყოს, ჯვარისა კურთხეულობა. კურთხეულთამცა ღმერთია უფალი აზღა მარაღისა. ამინ. წმინდაო, ყოლო წმინდაო, ძრიელო უკვდავე-ბისაო, შეგვიწყალნა ჩვენ ყოველნი სამებამა წმინდამა, გეაცხოვნა ღა გვა-

კურთხენა. განგულოებაო გავედრია სული ჩვენი, შენ მამაო ჩვენო, რომელი ხარ ცათა შინა აგრე ქვენათაშია, მოგვიშვი და მოგვიტყევი პური შენი არსობისა, რაც უფალმა მოგვიტანა, ნუ შეგვიყვან ქართა ძნელთა, ხაგო, ხაგო მეუფეო, ჩვენ გადიდებთ შენ, გვიხსენი თვალნი, მაღლა არიან მაღლისა ღვთისანი, წმინდისა ღვთისმშობლისანი, ხაგისა მაცხოვრისანი! მათა მოსწევია ამ კაცთა მდიდართ მცხრემალთ ამპარგინთა, მათა გვიხსენ. ღმერთო ჩვენო, თვალნი შენნი მცრემალნია, ფეხნი ბირკოლებისაკენ. სათნო მავიდა ყოველთა სათნო წინათა ცხოელთ ყოველნი არიან და გამწყრუელოებით არიან და გამოვიდეს, გამოაცხადეს თუ რამ იყო ბნელეთშია, ბერნი ძღურნი, ხორცი უფლისანი, სისხლნი მაცხოვრისანი მობრძანდესად მოღალადეს. რომელი იყოვა, რომელმა გარმოანამზადე წვიმა ქვეყანათაზედ, თქვენია ღმერთო და თქვენია ღმერთო, თქვენ დაამკვიდრეთ ნათელი, ბნელი, თქვენ აგიაროსთ ყოველმა ერმან. უფალო, აკურთხე წინ დადებული ხუთი ხუთთა პურითა, რომელთა ხუთათასნი დაძინა. მან მისითა ნეშტითა თორმეტი აესნა, უფალო, აკურთხე პური მართალი ესე, რომელი სამნი მანანი ყრმანი ისხდეს, სვემდეს და ჭამდეს, მაგათა არა შერგინებოდა ბაღდა. დახერეს, დაუარეს არა ღმერთო, დასთხიეს ხორცი მით, სისხლი მისავათა, არც მხალივით, პირველათ ჩაქენის ანგელოზნია ასერებით აქერებით, თვით ფიცით თარგმანისაით. მართლის მაქმელო უფალო, მოგვანიჭე. ღმერთო, გვიწყალენ მახვილითა შენით, მაწყალეობით ახარე წელი უხარწელი, უხარწელი წერილთა. ზეცით გრედი გარდამოხდებოდა ეგ სიხარულსა მოიგყოდა. თქვენ ჩემნო ძმანო, მტკიცენო, მტკიცედ იყვენით სიონისანო. მე სახელსა თქვენსა ვლმაგობდი, უფალ რასაკვირველია, შენთა სახლთა შენოდა გზათა სიგრძე და სიწმინდე. წინა წინა სანთელი გაბრიელ მახარობელი, მეორე სანთელი ივანე ნათლისა მცემელი, მესამე სანთელი მხამობელი მგალობელი, მამა მაგათი მაკარის პატარუკნი, შეუშრეტელნი, მღუდენი შეურყეველნი. ადე ადამ და ევა ლელუა წირვა ქამისა, ამალდა ძალი ჯვართა.

*„1882 წ. გვილისს. სოფელ ბარში<sup>1</sup> მცხოვრებლისა, ხადია ნებიერის შვილის ქეთელაურის ხუცობა. არის დაწერილი ბერდია გამღივარაულისაგან“ (ფ. არქ. უმიკ., 4167).*

## 15. ხუცობა ხახმატის ჯვარში

მოსხენება

შენამც იდიდები გიორგი ნაღორმშენიერო, რჯულიან-ურჯულოთ სალოცავო, გიორგის მოღენო, თქვენ გადიდნათ ღმერთმა, თქვენ გაგიმარჯვასთ, მაქსენებულსა სამსახურსა ამართლებდეთ გარბებულსა სანთელ-ბარშიმშედა. თქვენ მეხვეწურს ციცინოს ნუ მაიწყენთ და ნუ მაიძულებთ. რასა მკარზე და

<sup>1</sup> ალბათ სოფ. ბისო (შემდგ.)



გულზე გეძახნით, იმაზე გაუგონიდი, რასა წყალობას გეგყოდინან, ის წყალობა უბოძვიდი, წალმ დახყევი, კელ მაუმართე მთაშია, ბარშია, გზაშია, მგზავრობაჩი. დაგიწერასთ ჯვარი შღვენსა, სამსახურსა. ხსენება დიდებასა გარიგებულსა სანთელ-ბარზიმთა, ისმინე გაუგონე.

### ხუცრობა

დიდება ღმერთსა, მადლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელსა რჯულ ქრისტიანთა, მზესა და მზისა მყოლთ ანგელოზთა, დიდება დიდ კვირაეს მადლის ხთის მოკარვესა. ხთისაგან გამარჯვება თქვენდა ნაკსენებნო ანგელოზნო, მანდილოსნებისად თვალ-გულის მძღვეველნო, თქვენ თქვენი გამჩენი მარიგე ღმერთი გადიდებთ, გაგიმარჯვებთ, არ მაგიწყენთ, არ მაგიძღვებთ, რასა მკარზე და გულზე გეძახდანთ, იმაზე გაუგონიდი. რასა წყალობას გეთხოვებოდანთ, იმ წყალობით გაიკითხვინიდი, მარიგეს ღმერთსა-ღ' დიდ კვირაეს შაახვეწინიდი. სნეულზე შამაგძახდანს, სნეულს ულხინდი. დაღირებულს მარკე აკხადიდი, გადაუგდიდი, ქვეცრიელ-მიწრიელ დაუღაგმეიდი, საძაღვე ძალ მაუხმარიდი. სამადლო მადლ-ხოიშან დაუთხოიდი. მახრილი ჩოქი, მათხოილი მადლი, მაქსენებული სამსახური, სანათლაგი, გარიგებული სანთელ-ბარზიმი თქვენა სამთავროდ, თქვენა გასამარჯვოდ ხთის კარზე მასახმარად. თქვენ თქვენი მეხვეწურისა-ღ' ციცინოსა, მაგის ყუდრო-ჯალაფობისა-ღ' ქულოსან-მანდილოსნისა მეშველი, მწყალობელნი, მღხენელნი, მხოიშნებელნი წალმა დამყოლ იქნებით.

### კურთხევა

ძალო ხთისაო, მადლო სამწირველო, ძალო სახარებისაო, დღეს დღისა ხსნილობაია, ჯვარსაო კურთხეულობა კურთხეულთა, მწიო, ღმერთი უფალი ვარ და მარადითია უკუნეთი უკუნისამდე. ღმერთო წმინდაო, ძლიერო უკვდავებისაო, შაგვიწყალენ ჩვენ ყოველნი სამებაო, წმინდაო, წმინდაო შაგვიწყალენ ჩვენ ყოველნი სამებამან წმინდამან გვაცხოვნა და გვაკურთხა, ურჯულოებაო ურჯულოთა, გამგულოებაო დამკულიდა, გაავედრია შე მამაო ღმერთო ჩვენო, რომელნი ხარ ცათაშია, ეგრე ქვეყანათაშია, რომელი ხარ რომელმან დამმოსენ ცანი, რომლითა დეღამიწანი და მილითა რომელმა განმამზადნე წვიმა ქვეყანათა ზედა, ცხოველი შენია, მაცხოვრებაო, შენია დღეთა, შენია ღამე, შენ დაამკვისენ ბნელი და ნათელი. შენა გიარა სხოველმა და ორმა უფალმა. უფალო აკურთხე ხუთი და ხუდაბურითა ხუთათა, აზლი დაუშვენა და მისთა ნესკითა უფრო მეგნი დააწყე. უფალო აკურთხე თესლი და მარილი ვისი, სკანი სკანარე, წყალს იორდანე, ლეუინო და არ მასალე, უფალო აკურთხე სამნი მანალე ყარმანი, ის ჟამთ მაგითარეშე ირბინებოდა, ბაღდა დაკლეს და უარეს სარა. ჭამეს და თხოვეს ხორცი მისა სისხლი მისა ვითარცა მხალი ოჩეკაენი ანგელოზნი ოსირებითა ქერებითა თვით ამ მისითა მეორთველი მაქ მე უფალო მაგვანიჭე ქრისტეო კურთხევა დასწერე ჯვარი.

**მოსხმენება**

ნაკსენებ ანგელოზთ დავლათ გწყალობდასთ, ციცინო, გიშველასთ, ხალიმ მაგცას, ბალინჯ მაგაშორასთ, რასა მკარზე, გულზედ ეძახთ, იმაზე გაგიგონათ. შენ თავზე შენ ყუდრო-ჯალაფობას დანამადლებ ნუ დაგიკარგავსთ. თქვენ გწყალობდასთ, კარგად იყვენით, წალმ დაგყვათ.

*ხახმატი. ხუცესი სუმბაგა აპარეკას ძე ალუდაური, 63 წლ. ჩაიწერა მაგნიტო-ფონზე ბურაბ კიკნაძემ. 1980 წლის ივლისი.*

თსუფა № 29895

**16. მოსხმენება ხახმატის ჰპარში**

თქვენა სამთავრო იყოს, თქვენა გასამარჯვო, გიორგი რჯულიან-ურჯულთ სალოცავო, გიორგი ნაღერის პირისაო, თქვენ მეხევეწურთ ნუ მაიწყენთ, ნუ მაიძულებთ, რასაც მხარზე და გულზე გეძახანთ, იმაზე გაუგონილით, კარისა მკარის ნამაშურალს ჯვარ დაუწერილით, ნიეთი-ბარაქა დაუტანილით, თუ რას სხვა ანგელოზნი უწყებოდან, უგულმრუდოდა, წალმ გაუარადით, ლხენის წამალ დააყარილით, რასაც მე ჩემ ენა-პირით კსენება-დიდებას დაგაკლებთ, თქვენ თქვენ წყალობას ნუ დააკლებთ. უშველეთ, უშველეთ, საქსრა აიღეთ სახოიშნოდ, ნაქადაგებ არ უმტყუენებავის, შეძახილ გაუგონილით.

*გამარჯეება. თოთია ალუდაური, 74 წლ., ჩაიწერა ლელა არაბულმა, 1991 წ.*

თსუფა № 29898

**17. ხუნოზა ხახმატის ჰპარში**

დიდება და გამარჯეება ძალ-ღვთისას, სამართალს კვირიასას. ძალი ღვთისა გწყალობდეთაჲ და სამართალი კვირიაესა. ამ ხატის მლოცავთ, ქედოსან-მანდილოსანთა, ჰურს მოგიმაგასთ, წულს მოგიმაგასთ, კაცსა, საქონსა დაგვეშველასთ, დაგიფარასთაო, კვლავ კეთილის გულით მოგიყვანასთაჲ ხატმა თავის კარმედაო. დიდება და გამარჯეება ამ კოპალის ჯვარსაო. რომელნიც ამის ნათავარზედ დიდდა და ხსენდაო, იმის წყალობა თქვენ გქონდეს თავ-მელამისთეფრო, მამა-შეილნო, ძმანო! დიდება ახსენება, ღამის თევზა. სიხარულით გაგიხადოს რას წყალობას ეთხოებით, ის წყალობა გიბოძოსთ, გიშველოსთ ლალის მტრისად, მჟარის სიკვდილისადაო. საღმთოდ მოგახმაროსაო, თქვენი თავისი სახსრად და სახოშნელადო.

ვილოცეო, კაითამ დაილოცე. ამ ხატს დიდებაო, თქვენ თავს წყალობაო. ვილოცეო, ღვთისამც პირითამც დაილოცებითაჲ. დასტურნი, მსახურნი,

უფროსი, ღმერთმა სკუმარ გიცოცხლოსთავ, სოფლელებო! თქვენ თავ დაულო-  
ცასავ მასპინძელსა ღმერთმაო.

„ივერია“, 1889 წ. №271.

## 18. ხსენება ხახმატის ჯვარში

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელსა რჯულ  
ქრისტიანთა, დიდება მშესა, იმის მყოლს ანგელოზსა. შენად სამთავროდ, შენად  
გასამარჯვოდ, ძალო ღვთისაო, ძალო წმინდა გიორგი კოპალესაო! შენ გეძ-  
ახიან, გეხვეწებიან, შენ ნუ მაიწყენ და ნუ მაიძულებ ქრისტიან ხალხსა, შენსა  
მლოცავსა. დიდება შენდა, გმირო კოპალეე, შენ გეძახიან და გეხვეწებიან ეს  
სამსახურის პაგრონები, ქედოსან-მანდილოსანი.

დაეხმარიდი ავის დღისად, ლაღის მტრისად, მწარის სიკვდილისად. წული  
ვის ყავდეს, გაუმარდო, არა ყავდეს-და თუ ვინმე გეხვეწებოდეს, ღმერთსა და  
კვირიეს გამოუთხოვეო. სნეულ ვინ ყვანდეს, უღბნიეო და ღვთის წამალი  
დაუყარეო; მაცილი დააშორეო, დაფარეო. ველთ ვინ გავიდოდეს სახლიდგა-  
ნო, მეველე, მონიღირე, გაპყვიო, გაუმარჯვეო. მტერზედ სახელი მიეცითავე,  
ნადირზედ ვარშამიო. მაგათზედ შამოქცეულსა ლად მტერსაო და მწარე  
სიკვდილსაო გზა უკუღმა უქციეთავე. წმინდაო გმირო კოპალავ! მაცილის საქმე  
ელირებოდეთ მთასად და ბარად, მაცილს დააშორიდი, თუ სხვები ანგელოზები  
უჩიოდნენ, მაღლი დაუთხოვე, ანგელოზებს სამსახური აართვი და ღვთის კარ-  
ზედ საქრთამოდ შაართვი. სხვანი ღვთის შვილი თუ რას უწყებოდნენ, მაღლი  
ხოეშანი დაუთხოვე. თითონ პირ-წაღმივ და გულ-წაღმივ დაუბრუნდი, უშ-  
ველიდი. სახელიან სამსახურ ხთის კარს შაიგანდი. ხთის კრით თუ რა იასაული  
ხთის ბრძანებით გამოვიდოდეს, გმირო კოპალეო, შენით სარდლობით ხორ-  
ციელზედ ბრუნდებოდეს, ამით ყუდროს-ჯალაფობას, ნუ მაპკერიდი. ეკერძე-  
ბოდეს, ახლიდი, გადაუგლიდი. ავ საქმე მათზედ კეთილად მოუქცივიდი. დაწუხე-  
ბულს უშველიდი, შენით მღვენთა და უღუფად შეემაგების. თქვენ თქვენის მეხ-  
ვეწურისა, ამათ ჯალაფობისა, კაცსა, საქონლისა, მანდილოსნისა მეშველიმც  
იქნები.

„ივერია“, 1889 წ., №271.

შენიშვნა: დ. გორელის სიგყვით, ეს ლოცვა დეკანოზს წაუკითხავს ხახმატის, ანუ  
კოპალა ათენჯის ჯვარში ათენჯენობა დღესასწაულზე. იგი ასე აგვიწერს ხუ-  
ცობის მომენტს: „დეკანოზმა აკურთხა ლუდი: აიღო ხელში დროშა, შესდგა  
მადლობ ადგილზედ, გაიჭიმა წელში, გადიგრიდალა მეცისკენ თვალები და დაი-  
წყო სახარების კილოზედ, გაჭიანურებული და მოსაწყენი ხმით ლოცვა“.   
გაუგებარია მხოლოდ, თუ როგორ მოხდა, რომ გაივიწყებულია ორი სხვადასხვა  
– ხახმატისა და კოპალას ანუ კარაგის ჯვარი (ვერა ბარდაველიძე).

მსე გვ. 19-20.

## 19. ხუმრობა ხახმაზის ჯვარში

დიდება ღმერთისა, მაღლი ღმერთისა, დიდება და გამარჯვება შენდა! რაც ღვთის დანაბადია, გეხვეწები შენ, შენს ბატონობას. შენ მორიგე ღმერთო, არ მოგვიწყინო! შენს მეხვეწურსა, ჩოქის მომკრელსა, მაღლის მომთხოვნელსა შენ ნუ მაიწყენ, ნუ მაიძულებ. რაც რომ გულზედ და მხარზედ გიძახებდეს იმაზე გაუგონე. შენ შენი ბატონი, შენ შენი მორიგე ღმერთი არ მოგიწყენს მეხვეწურსა, ჩოქის მომყრელსა, მაღლის მამთხოვნელსა, ველთ გასულს გიძახოდეს, შეიხვეწე, მგზავრობა მშვიდობისა მიე, აუღარს გაუღარე, ლაღს მგერთან ჩაუფარე, მიწრიელ დაულაგმე, შინ მშვიდობით მოიყვანე. თუ რამ გამოვიდოდეს ღვთის კარზედ გამოშვებული — ღვთის იასაული: ხორციელთ ჰბეგრევედეს, ყალბანს ზიდევდეს, მაგის ყუდროს ნუ მიჰკერძებ, სხვა ყუდრო ალაგს მისაწავლე. შენ შენის ბატონობის მოხრილი ჩოქი, მოთხოვნილი მაღლი შეიურე. რაც მხარზედ და გულზედ გეძახებდეს კაცისა, საქონლისა ნამურალ-ნამუშევრისა, მეშველი და მწყალობელიც იყავი.

„ივერია“, 1879 წ. №9, გვ. 145.

## 20. ხუმრობა საკლავის ღაკვლის წინ

დიდება შენდა გიორგივ რჯულიან-ურჯულთ სალოცავო, ნაღვარში მამურთალო! დღეს შენი გამჩენი ღმერთი არ მაგიწყენს, შენ მეხვეწართ ნუ მაიწყენ, დღეს ჩოქის მომხრელთა, მაღლის მამთხოვთა, სამსახურებ შემავსებელთა. რასა მკარზე და გულზე გეძახდან, ის წყალობა უბოძვიდითა, მარიგეს ღმერთისა, დიდსა კვირას გამაუთხოიდითა. სინანულს თუ გეძახდან, ულხინიდითა. გაჭირვების დღეს თუ გეძახდან, გახყვიდი, გაუმარჯვიდი, სახელსარგებელს დაახმარიდი.

შენ სამთავროდ, გასამარჯოდ, გიორგი რჯულიან-ურჯულთ სალოცავო, შენ მეხვეწურთ შენ დავლათ დაახმარე.

ხახმაგი. ხუცესი ბ. ქეთელაური, ჩაწერილია ათენგენობაზე.

მსე გვ. 12.

## 21. ხუმრობა საკლავის ღაკვლის წინ

ხთისგან გამარჯვება შენდა, გიორგი ნაღვრისპირისაო, რჯულიან-ურჯულთ სალოცავო. შენ შენი გამჩენი ღმერთი გადიდებს, არ მაგიწყენს, არ მაგიძულებს.

მარიგეს ღმერთისა და დიდს კვირაეს გახვეწებთ, თქვენ უშველეთ თქვენს მეხვეწურთ, საწაღმართო ანგელოზნ დაყოლეთ, ეს ზაფხული მშვიდობით

დამდგარ შვილობით გადააყენეთ; თუ რა ხთვისკრივ გამოლიოდა საჯერ-საზიანო საქმეი, ნურას მახკერძებთ ნების ოფლ ალებით.

შენამც სამთაერო, შენამც გასამარჯვო, გიორგი ნაღერის მებურთალო.

სახმაგი. ხუცესი გ. ქეთელაური, ჩაწერილია ათენგენობაზე.

მსე გვ. 12.

## 22. მოსხენება სახმატის ჰვარში

ქალის წაყვანა რიბუალში

ღმერთმა აღიდას შენი ძალი, შენ სახელ-სამართალი, დიდო კაკმაგის ჯვარო, გიორგიე ნაღორშეენიერო, რჯულიან-ურჯულიოთ სალოცაო, ქაჯეთის გამბეგრანო. შენა სამთაეროდ, გასამარჯოდ მოიქმარი ეს სეფე-სანთელი, გარინგებული, შენ შენ მესხეწურთად, ქალისა, ვაჟის პაგრონის სამწყალობნოდ, სასოიშნოდ ხეთისკარზე შაიგანი, ნუ რას შაანანებ, დალოცვილო. ქალი, ვაჟი აბეღიანენი, ადავლათიანენი შენის სახელის სადიღებლადა, საკსენებლადა.

ღამწყალბნება

გწყალობდასთ კაკმაგის ჯვარი ქალისა, ვაჟის პაგრონს, თაჟის ბედი, დავლათ დაგაკმარასთ, ნუვის თვალ-გული მაგრივასთ. ქალ-ვაჟ აბეღიანას, ადავლათიანას. თქვენ მაგცასთ წყალობა ყურით მაყურებელს, ქუღიანსაცა-ღ' მანდილიანსაც.

აღ. ოზ. სტუმარ. გვ. 112.

## 23. ჰვართი საღიღეპელი ჰიქა-ბარძიმზე

წინა ჰიქა-ბარძიმზე, მალალო ღმერთო, შენ გადიდას.

მეორეს ჰიქა-ბარძიმზე, დიდო კვირაე, შენ გადიდას.

მესამე ჰიქა-ბარძიმზე, წმინდა გიორგიე, შენ გადიდას.

აემ ჰიქა-ბარძიმზე, კვირე თელის ანგელოზო, შენ გადიდას.

აემ ჰიქა-ბარძიმზე, ლალო-ლახტიანო, შენ გადიდას.

აემ ჰიქა-ბარძიმზე, სანება კმელისგორისაო, შენ გადიდას.

აემ ჰიქა-ბარძიმზე, თეთრო გიორგი მინლორისაო, შენ გადიდას.

აემ ჰიქა-ბარძიმზე, გიორგის თავალო, კელო სამძიმმარო, შენ გადიდას.

აემ ჰიქა-ბარძიმზე, სთიშობელო ადგილის დედაო, შენ გადიდას.

აემ ჰიქა-ბარძიმზე, კმალო თავარანგელოზო, შენ გადიდას.

სახმაგი. ა. ქეთელაური, ჩაწერილია გ. ჩიგაიას მიერ.

მსე გვ. 27-28.

## 24. სალიბელო

პირველ ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, მაღალო ღმერთო.  
მეორე ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, კვირია მაღლიანო.  
მესამე ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, გიორგი ნაღ-  
ვრისპირისაო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა თქვენ გადიდათ, გაგიმარჯოსთ, კვესურეთულნო  
ხთიშვილნო.

გიორგივ, გიორგის ლაშქარ-ამაღნო, თქვენ გადიდათ ღმერთმა, გაგი-  
მარჯოსთ.

*სახმაგი. ხუცესი გ. ქეთელაური, ჩაწერილია ათენგენობას.*

*მსე გვ. 28.*

## 25. ხუმრობა

შენამც იდიდები, რჯულიან-ურჯულით სალოცავო გიორგივ, მოდენო,  
ხელო სამძიმარო, თქვენამც იდიდებით მაკსენებულ სამსახურებზე, მაგ გარი-  
გებულ ჭიქა-ბარძიმზე, სანიელ-სალაღებულზე, თქვენ თქვენი გამჩენი მორიგე  
ღმერთი გადიდებით, გაძრიელებთ, არ მაგიწყენთ, ნუ მაგიძულებთ. რასაც  
მკარზე და გულზედ გეძახანთ, იმაზე გაუგონილით, რასაც წყალობას გეთხოვე-  
ბოდან, იმ წყალობით გაარიგინი. მარიგესა, ღმერთსა-ღ' დიდ კვირავს გა-  
მაუთხოიდი; სნეულზე შამაგაძხნ, მაგათ ყუდროზე სნეულს ულხინიდი. საძა-  
ლოზე ძალ მაიხმარიდი, სამადლოს მაღლი ხოიშან მაუთხოიდი. გაეილოდას მა-  
გათ ყუდროში, გახყვიდი, გაუმარჯვიდი, სარგებელ საქმეს მიაყენ. ხთის ია-  
საულნ გადმადიოდან, ხორციელთ ბეგრევდას, ყალანს ილებდან, თქვენ მეხ-  
ვეწურთ ყუდროს ეკერძებოდას, ნუ მოგერიდი; მოკერძებული, დაღირებულ ავ  
საქმე უმქარვიდი, მშვიდობით დამდგარ ეს მაფხულ მშვიდობით გადმაყრიდი;  
სთველ ღალიან-ბარაქიან ჩამაუყენიდი, კარისა-ღ' მკრის ნამამშვრალს, ნო-  
ფლარს ჯვარ დაუწერიდი, კარ-მელაღაგე მაუშორიდი, წულისა მეხვეწურები  
იყენან, მაგათ ყუდროში წულს მაუმაგიდი, კაცსა კაცრიველობას. ორფეკ-  
ოთხფეკისა, ქულოსან-მანდილოსნისა, მამშვრალ-ნამუშაურისა მეშველი-  
მწყალობელი, მლხენელ-მხოიშნებელი, წალმ დამყოლ იქნები.

### ქართული

ძალო ხთისაო, მაღლო სამწირველო, საოლო საო საყვარელო საო დღესა  
ხსნილობაია ჯვარსაო. კურთხეულობა კურთხეულთა, მცირე ღმერთია უფალი  
აწ და მარადითი უკუნისამდე, მიარქვე ქვეყანათამია, მაგვიხველ და მაგვიწიე  
პური ჩვენივ რაც უფალმა მაგვიგანა, მაგვიხველ და მაგვიწიე, ნუ შავგასხვე  
მხარსა შენსა, ხაგო, ხაგო მეუფე შენ გვერდითი თვალინივ ივანე ნათლისანი  
ჯვარი ხაგისა მაცხოვრისანი... და ა.შ.

*ბისო. ხახმაგის ჯერის ხუცესი ვეფხია ქეთელაური 70 წლ., ჩაიწერა ხეთისო მამისიმედიშვილმა მაგნიტოფონზე, 1994 წლის 23 ივლისი.*

ოსუფა № 29902

## 26. ხუნობა ბაშოს ბორბი

ღმერთო მაღალო, ღმერთო მამაუფალო, ღმერთო, გადიდას და ღმერთო, გაგიმარჯვას. მაღალო ღმერთო, ცარელის დამხურავო, მზე-მთვარეთ გამჩენო, ხმელეთის დამაარსებელო, ხორციელთა სულის ჩამდგმელო. შენ გადიდას, მაღალო ღმერთო, ძალო ხეთისაო, ძალო და მაღლო კვირეისაო, გაუმარჯოს თქვენს ძალსა! მაღალო ღმერთო, ნუ ჩამაგყარას ხმელეთით ხორციელთ შამოძახილი, ვედრება და ხეწნა, მამაუფალო, მაღალო ღმერთო. ნუ მოჰკერძებ საზიანო საქმეს თქვენი სახელის მძახებელსა, თქვენ მორჩილსა, თქვენ მოწყოლსა, თქვენ ამჰსენებელსა.

შენ გადიდას, შენ გაგიმარჯვას, ძალო ხეთისაო!

გვაპაგე ხორციელთა უცოდრობაი, უმეცრობა. თუ დაღბადენი ხთიშვილინი მოძმენი, მოთანახმენი ერთურთისანი, მაულოცენ ყმანი ყმადა, მძლოლნი მძლოლად, მაულოცე გმირს კოპალასა საგმიროი, იუდის ბადის საგლეჯელი, ოქროს ვარსკვლავიანი, ნულარ ჩამოჰყრო.

იხთიშნებთან თავის საყმონი, მამაუფალო, ძალო ხეთისაო, ძალო და მაღლო კვირეისაო! თუ მაულოცე ძალი და შაძლებაი საგმიროი, არ მაღრიე იუდასა, იუდის მონაწილეი, ჭლიკე-უკულმართი, ხეთისგანამც გაგემარჯვების, გმირო კოპალაო, ბერო ბეგთრიანო, ხეთისგან ძაღმოლოცვილო, ხეთისგან გამარჯვებულო, ოქროს ვარსკვლავიანო. არ მოგიწყყენს მორიგე ღმერთი, არ ჩამოგყრის ძალა-დიდებასა, ძაღას ძალაზე მოგიმაგებს, სამართალს სამართალზე მოგიმაგებს. გმირო კოპალაო, ცათა სწორო, მძლეო მძლეოთაზედა, გაგიმარჯვას ნაწირი ეამითა, აშუქებულ სანთელ-კელაპრით. გეძახსა და გეხეწების, ხორციელთ პირის საჰსენებელო, შენ საყმო, შენ ქარავეანი, სამთო-საბაროით მოსული, მოლლილი. ნუ შაანანებ შენს კარზე მოსვლასა, ძღვენ-სამსახურის შამახდენასა შენ დანდობილთა, შენ ალაღ-მართალთა, ქუდოსან-მანდილოსანთა. ნუ მაიწყენ, წმინდაო ბერო კოპალაო, ცითა, ღეღამიწითა, კაცის ხელითა, ბუნებრივ მოვლენითა, გადაუქარე, გადააგდი სხვაზე, თქვენი სახელის მძახებელზე ურწმუნოზედა. შენ ალაღ-მართალთა, შენ გორის ქარავენსა ჯვარი გადმოსწერე, წყალობა მიაგეუ და წყალობა გააყოლე, გასამრდელი გაუმარდე, უნაწილოს ნაწილი მორიგე ღმერთს გამაუთხოვე, ყმათ მაუმაგე, გვარი გაუგრძელე, ქალ-დისწული უცოცხლე.

მორიგემ ღმერთმა დაგიწერას ჯვარი აშუქებულ სანთელ-კელაპარსა, გარიგებულ ჭიქა-ბარძიმსა.

აკუშო. ხუცესი გიორგი ვეფხვიას ძე ლიქოკელი. 70 წლ. ჩაიწერა გრისცან მახაურმა 1986 წელს ბაშოს გორზე.

თსუფა № 29904

## 27. ხუსობა სიხეგორს

ძალო ხთისაო, მაღალო ღმერთო, ქვეყნიერების, სამყაროს დამდგინეო მამაუფალო. ძალო ხთისაო, მაღალო ღმერთო, ძალო და მაღლო კვარისაო, მობაღდადეთა გადმოუშეით მიწაზე გმირი კოპალა, მაულოცეთ ძალი და შაძლებაი, აჩუქეთ ოქროსვარსკველავიანი საგმირო, იუდის ბადის საგლეჯელი, მისცენით ყმანი, მისცენით მსახურნი. მაღალო ღმერთო, მაულოცენით გამძღონი, კევისბერნი, დასგურნი, სამთო-საბაროი ჩააბარეთ, ვარნახი, ქვათა-ხოლაბური, თეთრაული, განძაული, ბულაურნი, ბორაყნი, ზარ-სარეკელნი. მაღალო ღმერთო, დაუწერე ჯვარი საყმოს, დაუწერე ჯვარი ქარავანს, ქუდოსან-მანდილოსანს. გაუმრავლე, ძალო ხთისაო. მაღალო ღმერთო, ხთისგანამც გაგემარჯვებათ, გმირო კოპალაჲ, გორო გვერდციანო, იუდის გადამსხვავებელო, არ მაგიწყენს მორიგე ღმერთო, არ ჩამაგყრის ძალსა დიდებასა, შენ ნუ მაიწყენ, შენ სახელ-სამართლის გამარჯვება ჰყავ. შენ საყმოს, შენ გორის მლოცავს, შენ ქარავანს წყალობა მიაღებინე, წყალობა გააყოლე, ნუ ჩამოგერთმის ხთისგან ნაჩუქარი საყმოი. შენს იმას მიემატების დიდება, შენ თეთრაულს, განძეულსა. რასაც მე ჰსენებას დაგაკლებ, შენ შენს წყალობას ნუ დააკლებ შენს საარსოში მუხლ-ჩოქის მომხრელთ, მაღლის მამთხოეთ, შენ მძლოთ, შენ მუჯირთ, შენთ გამძლოთ, საყმოს მიეც წყალობა, შენ სახელ-დიდება, გამარჯვება. დაუწერე ჯვარი თავის მამკვლავარში შენს ციხეგორს იუნზდათ წართმეულს. დიდება შენს ძალსა და შენ სახელ-სამართალსა.

დაგლოცავთ. წალმ გააყოლე ყველას შენი წყალობა, ათასი მაღლი, მუღამ გამარჯვება შენი.

– ამინ!

– გწყალობდეს!

ციხეგორი. ხუცესი გიორგი ვეფხვიას ძე ლიქოკელი, 70 წლ., ჩაიწერა ხეთისო მამისიმედიშვილმა მაგნიგოფირზე 1993 წლის ივლისში, ციხეგორს.

თსუფა № 29906

## 28. საყინოს ღალოცვა სიხეგორს

გადიდას, გაგიმარჯვას, ბერო კოპალაო. ამ საყინოზე შენ უშველე შენ ერთგულ ყმათა, შენ გორის ქარავანსა, შენ მლოცველსა. წყალობა მიაგებე, წყალობა გააყოლე შენ გორზე მამსეულ-წამსეულსა.



მლოცავნო – ქულოსანნო, მანდილოსანნო, წყალობა მოგცასთ ბერმა კოპალამა, ჯვარ დაგიწერასთ ბინადრობას, მასაღეჲვარ გაგიმრავლასთ. მრავალს შეესწევრ ათენგუნობას ჩვენის კოპალას დახმარებით.

გემარჯვას გმირ კოპალას, წადმართ მაგიარასთ!

*ცხეგორი. ხუცესი გიორგი ვეფხვიას ძე ლიქოკელი, 70 წლ., ჩაიწერა გრისტან მახაურმა 1981 წელს.*

თსუგა № 29905

## 29. ხსოვბა პირაქუშის ჯვარში

შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, პირქუშო ცეცხლის ალიანო, მოკენებულ სეფე სანთელზედა, ნათელ-ბნელზედად წაუე ღამეზე. სამთავროდ, გასამარჯოდ შენდა. სეფე-სანთლისად სადიდებლის მამკსენეთ შენთ ყმათა-ღ' შენთ დასგურ-მსახურთ ნუ მაიწყენ, ნუ მაიძულებ. შენ დაეღათ დააკმარი, უმველი, უმეშელი რასაც მხარზე და გულზე გიძახებდიან, იმ გულზე გაუგონიდი. რასაც წყალობა გეთხოვებდიან, ის წყალობა უბოძიდი. შენს მორიგეს ღმერთს გამაუთხოდი. დიდება შენს ძალსად, შენს სახესად.

### პირის ძარი

ა-ა-ა-დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელს ძალას ღვთისას, ძალას კვირაისას! დიდება სჯულს ქრისტიანთას, დიდება მგესა, მშის მყოლთ ანგელოზთ! დიდება დიდს კვირაეს ხთვის მაღლის მოკარვეს. დიდება შენდა, პირქუშო, გამარჯვება შენდა ამ სეფე სანთელზედ, სადიდებელზე, ნათევს ღამეზე. ღმერთმა გადიდას, ღმერთმა გაგიმარჯოს, შენ მეხვეწურთ ნუ მაიწყენ, შენ შენ გამჩენ ღმერთი არ მაგიწყენს, არ მაგიძულებს. შენი დიდი შაძლებით, გავედით გაიყვანეთ თქვენ მეხვეწურნი. ამ სამსახურის მამკსენეთ, შენთ ყმათ ნუ მაიწყენთ, ნუ მაიძულებთ, ხვარევედით, შეელოდითა-ღ' სწალობდით, ავის დღისად, ღალის მგრისად, მწარის სიკვდილისად, საზიანოს საქმისად, სენისად, სასჯელისად, ყოველისად, თქვენ კაბის კალთა დააფარიდით, თუ რა შაგცოდვან ან უღირსლობით, ან უმეცარობით, ან პირის ქართა, ან ფეკის ნალითა, ყმა შაუწყენი, ბაგონ შაუნდობარ არ იქნების. თუ რა მეეკერძებოდას საზიანო საქმე, გადაუგდიდით, მიწრულ-ქვეცრიელ დაულაგმიდით. გულის ნაგონარ გაუცხადიდით, მამთრობა მშვიდობით გადააყრივით, გამაფხულ, სთველ მშვიდობისა ჩამაუყენიდი, წელ-ბედნიერ გამაუცვალიდით, კაცსა კაცრიელობას მალმაგიდით, მაგათ ყუდროჩი ღონესა, ქონეს მაუმაგიდით, წულსა, წულის აკვანს მაუმაგიდით, თქვენთ მღვენთა დიდებას მამემაგების, თქვენთ მღვენთა, ულუფათ მაუმაგებთ. დღეს მახრილი ჩოქი, მათხილი მაღლი, მაქსენებულ სამსახური, შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ, შენა მასაკმაროდ. შენთ ყმათად ბაცალიგველთად, მაგათ ყუდრო-

ჯალაფობისად, კაცისა, საქონისად, ორფეკ-ოთხეკისად, ქულოსან-მანდილოსნად, ნაშერალ-ნამუშაველისად მშველელი-დ' მხოიშნებელიმც იქნები, ისმინე გაიგონე. დიდება ძალსა დ' სახელს შენს.

### ქართხმვა

დღეს რჯულსა კსნილობაი ჯვარსა კურთხეულობა, კურთხეული-სია ღმერთ-უფალი სამარაგია უკუნისამდე წმიდაო, ღმერთო წმიდაო, სამებაო წმიდაო, შაგვიწყალენ ჩენა ურჯულოებანი გამეულა და გავედრა სულნი ჩვენნი, ღმერთსა მამასა, მამაო და ძეო, რომენი ხარ ცათაშია აგრე ხოყანათ-ჩია, მაგვიში და მაგვიგეი პური ჩენი არსობილთა რაც უფალმა მაგვიგანა, ნუ შაგვასხამ განსაცდელსა. შავსწირავ ღმერთსა. ხაგო შენი მოხუცებულობით, ხაგო ნათქვამი შენზე იყო, შენ გვიქვენ ჩვენ გადიდებთ თვალნი არიან მაღლის სთისაგან, ხოლო კაცთა რა უამი მასწევია, კაცნი მცხრომელიდა არიან. ღიჩინნი ამპარგავანნი ფეკნი ბორკილებისკენ, საგანო მავიდა ყოველსა წინასა სიე ცხოველასა, რაგო ვერ იცნა ღეღამა. თავი პეგრეა სთისამოწამე. არსიენი შაშინებულან, არსიენი შაკვირებულან. გალილუას და ეგყვიან, მორე, მორე მოდიოდა ადგილსა ამას. იესო ქრისტე ფილიპე ფერასა ვითხულობდა, ჩვენდა რაღა თქვიან ღეღაკაცისად? პეგრეა უთხრეს. ეგე ვინ გგონია: ნუიმერა, მერეენელია, თავიც იქნა ჩვენ გვაცხოვრა, იმაზედ ავაშენეთ ეკლესიანი, ეკ-ლესიას სთისაო, შენი უკვდავი სიგყვას, უკუდავი მარიემისაო, რაგო გამიჩინ-ღებოდა ვითართა კაცთა შორით ექცეოდა, კაცნი უწმუნოებით არიან წმიდანი. გამე, გამააცხადე თუ რამე იყო ბნელშია, კორცნი უფლისანი, სისხლნი მაცხოვრისანი ღაღადებენ და ბრძანებენ ჩვენ წინანინ დავდიეთავ ახლის რჯულია. სამსახურა სიგრძით მახენეთ იწამეთ ღმერთი. მამაო ჩვენო, უფილო ჯერ სთისა შობილო, მამისა გამაშობილო. მამისა კი ეგრე ბრძანებდა: რომენი შაღმოსენ ცანი ღრუბლით. ხოყანანი მწვანილითა. რომენმან გადანამზადე წვიმა ხუანათამედა. თესლა შენია ჩვენო ჩვენო მაცხოვრებაო, დღეც შენ დაამ-კვიდრე ნათელი, ბნელი შენა კი არა ერმა უფალმა, უფალო აკურთხე მარისე რიოდანე, ღვინო გარდასცვალე. ბაღდად დახვეულ არა შჭამე. დასთხიე სისხლი მისა, ვითარცა მხალი იყე, მიერ ქველის მოქმელო, მაწყალე მაგვანიშე მას დღესა რჯულისასა, დღეს რჯულისასა კსნილობაია, ჯვარსა კურთხეულობა. კსნილ-კურთხეულო, ჯვარი და სისხლი შენი შაიწირე.

წმიდათავე არს საკითხავი, პავლეა საკითხავი, გაბრიელის მამა მე ვი-ყავი იმათ არსებაო, სანებო, ღიღთაო, ღიღებულთაო თასნი ღგან სრულდებიან მღღელთანი, ციისგანთანი. უფალო საკირულს შაშვენის სანთლით სიმკვიდრე, გბათა სიგრძე დასიმკვიდრე. ორნი შიშობენ, კარს გადგან საუღლისასა, თეს-ლისა მაკურთხეველნი გიკურთხნასთ ჯვარმა და მამამა და ძემან წმიდამა. ადე, ადე ლელუაო, ადგამდიო ჯვარისა აიმართებოდა ეშმაკთა საკვლეველი, ხეა ცხოვრებისა. გადავარდებოდა, სად ხართა მარცხვინანი. ანგელოზნი ახლოს უფლის კარის გაღებულნი იჭი ჯვარისა უფალმა შექმნა ქვეყნიერება. შაიმოსა,

შაიმიყარა, სანთელი სამარიგისო, ბეჭედს უკვდავებისას წაგვყარენ ბრალნი მართალთა, ბრალნი მარგვილთა მე არ ვიყავი, მე არობილთ.

აა, დიდება ღმერთისა, მაღლი ღმერთისა, შენ გადიდას, შენ გაგიმარჯოს ღმერთმა, პირქუშო ცეცხლის ალიანო. შენ უშველე შენ ყმათ, მაღლ მაგ-სთხოვს, მაღლი მაუთხოვ, ბედი დავლათ დააკმარ!

*M' 17 გვ. 405-409.*

### 30. ხსენობა საკლავის დაკვლის წინ ბასალიზოს პირაქუშის ჯვარში

დიდება ღმერთისა, მაღლი ღმერთისა, დიდება დღეს დღესინდელსა, რჯულ ქრისტიანთასა, დიდება მზესა, მზისმყოლთ ანგელოზთა!

შენ შენი მორიგე ღმერთი გადიდებს, არ მაგიწყენს, არ მაგიძულებსა. იკადრე, აიგანე შენა სამთავროდ, გასამარჯოდა, ხთის კარზე მოსახმარადა. შენს მეხვეწურს, ჩოქის მამხრელს, სამსახურის მამკსენეს სცევედი, ხფარევედი, შველდი, სწყალობდი. ავის დღისაი, ლაღის მგრისაი, მავნისა, მარკისაი, ყოვლისა უფარვიდი შენი კალთაი. თუ რა შაგცოდეს, შაგაწყინეს უცოდრობით, უმეცრობით, პირის ქარით, ფეკის ნალით, ყმა შაუწყენი, ბაგონ შაუნდობარ არ იქნების. მახრილი ჩოქი, მათხოილი მაღლი, მაკსენებული სამსახური, პირქუშო ცეცხლის ალიანო, დღეს მაგის ყულროს-ჯალაფობისაი, კაცისა, საქონისაი, ორფეკ-ოთხფეკისაი, ქუდოსან-მანდილოსნისაი, ნაშერალ-ნამუშაერისაი მწყალობელიმც იყავ.

ბაცალიზო. პირქუშის ჯვარის ხუცესი ს. არაბული.

*მსე გვ. 13.*

### 31. ღალონვა ნელნად დილას ბასალიზოს პირაქუშის ჯვარში

გამეარჯვას დიდს პირქუშს, ცეცხლის ალიანს, ცხრა ფესვ ცეცხლის მათრაკიანს. იმის წყალობა გქონდასთ იმის ყმათ, მშვიდობით გამყოფნასთ, თავის ბედი დავლათ დაგაკმარასთ, მარცხი ზიან გაშორასთ. ბედნიერ წელ ჩამაგვიყენასთ. მშვიდობის წელი კვალი გამაგიცვალასთ – უმარცხო, უზიანო, კაცითა-საქონით. თქვენკე მამავეალ მარცხი-ბირკოლ თქვენის მგრისკე მი-აბრუნასა და თქვენ უზიანოდ გადაგაყრინნასთ დალოცვილმ პირქუშმ. ჩვენს სოფელს, ბაცალიზოს, წლევეანდელ ზიან ზიანად აკმაოს, ნულარაით დააზიანას. უმაგე ჩვენს სოფელში წულსა-დ წულის აკვანს. ნუ გამალიოს ბაცილიზოს კაცთ კითხულ კაცი, დღიანი, კმიანი, კმლიანი, სოფლის პირის გამმაგრებელი.

*M' 17 გვ. 429.*

### 32. სალიტერატურო ბასალიზონს პირქუშის ჯვარში

წინა ჭიქა-ბარძიმიზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, ღმერთო მაღალო.

მეორე ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს, კვირავე ხთის შაკარვეო.

მესამე ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ გაგიმარჯოს, სახმთო ღუბისთავე სვეგის ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, პირ-ქუშო, ცეცხლისალიანო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, პირ-ქუშო, ალვისგანისად მყოლო ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, პირ-ქუშო, მეღერბასეო ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა თქვენ გადიდასთ, გაგიმარჯოსთ, პირქუშ მოლაშქრე-მორამბენო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, თეთრო გიორგი მინდორისაო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, გიორგი აზაღო, კაკმაგის ჯვარისაო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, თავალო მთავარანგელოზო.

ბაკალივი. პირქუშის ჯვრის ხუცესი ს. არაბული.

მსე გვ. 29.

### 33. შხხეწეწა პირქუშის ჯვრისაღმი სანალიროლ წახვლის წინ

დილო პირქუშო, შენდ შამამიხვეწებავე, ნაღირთ კოცაში კელ მამიმართ, ავ თვალ-გულს ნურამე გამამაყოლებ მეთვალყურად. რქა-ჯანგინი მამაკველევი, დალოცვილო, იმის რქათ შენდ არ დავიშურებ, შენ დარბაზის კართ დავხკიდებ.

M' 13 გვ. 120.

### 34. მოკვეთა თემისაგან ბასალიზონში

ესა-ღ, ეს კაცი სოფლის პირის ჩაშლაზე მოკვეთილი ას სოფლისგან (დაასახელებს მისგან ჩადენილ დანაშაულს). ჯვარსამც მაგდილოდასთა-ღ' კაც-საც. დღესიდგენ მაგას ჩვენ მეზობლობა აღარ ეთქმის. ეგ მაშორებული ას, მაკვეთილი. მაგისა საქონი საქონში ნუ გაერევისა-ღ' კაცი კაცთაში ნუ მავ. ცეცხლ არ ექნების, ცეცხლ არვინ ჩაუღოს. ცეცხლ წაეკიდების, ცეცხლ არვინ

გააქროს. მაკედების ვინ, დასამარხავად არ ვინ მივიდას. დიაც-ღედათაში ნუ გაემაგათიად კაცი მამითაში. იყენან, იცხოვრან თავისად. ეგენი სოფლის პირს არ ეკარებიანა-ღ' სოფელს რაადაღ უნდ მაგათ თავი. თუ ეგენი უსოფლოდ იქნებიან, სოფელიც იქნების უმაგათოდ, სოფლის პირის დამრღვევნი. სწყალობდას პირქუში იმ კაცს, ვინაც ამ პირს მტკიცედ შაინახავს, მაგათ არაად გაიკარებს, მაგათ არაში მიეშველების. ღრისხევდას პირქუშის ძალი იმ კაცს, რომელნიც ჩუმაღ მაგათან სიარულს დაიწყებდა-ღ' სოფლის პირს ვერ შაინახავს. ხო გაიგონეთ ხალხო რა ამბავი, როგორ ტეხენ სოფლის პირს.

– გაუწყრას სოფლის პირის გამტეხსად! წყალობა მისცას სოფლის პირის გამმაგრებელს!

*M' 17. გვ. 535-536.*

### 35. ღარისხმა პირქუშის ჯვარში წელნად ღილას

გაუწყრას სოფლის პირის მშლეღს, სოფლის მეღაღაგეს, ავის ენისას, ავის კელისას. მიზღიოს პირქუშმ შვილით შვიღამღე, ქალის შვიღამღე, გააბეღას იმისობა როგორც ერთ სხვა გაბეღებულ ხალხისა და სოფლის მეღაღაგე ნუ გამაიყვანას იმის სახღშით, ნუც ქეღიანი-ღ' ნუც მანღიღიანი. დააყოღას მავნე მაციღი. მეწაღმართე მააშორას თავისა და თავის ყმათ მეღაღაგეს დაღოცვიღმ პირქუშმ, მტერი იმის თავზე გაამარჯვასა და გაახარას. ნუ მაუმართას კელი ნუც მტერზე, ნუც ნადირზე ბაცალიგვეღთ მეღაღაგეს. ნადირთან ახღოს მისულს, ნადირნიმც გაუგებენა და დაუმთხვებიანა დაქეცივიან. მტერთან მტრისამც დავეღათ მავრევისა და იმის გამასრულ გყვია გაუკვერგეს სოფლის ორგულსა მეღაღაგეს გულს. მაწყურებულს წყაროსთან მისულს, წყარონიმც დაუშრებიან. სამგზავროთ მამავაღს, ჯაღაფთვე დაწუხრებულს ჯაღაფნიმც გაუწყლებიან. შინ მასულს კეზიმც დახვეღების გაგეხიღი და კერიას გარეკებულღი. ამ სიგყეებით გაღააბრუნებღა თასს ხუცესი და დაღვრიღა. იგყოღა კიღეფ:

– დაიღვარას ესრ წმიღად ბაცალიგვეღთ მეღაღაგეს სისხღი მტრის კელით. ამ ღროს სანთელ უჭერავ ანთებულღი, შაღბურნებსად გააქროღს სანთელსაცა და იგყვის:

– გაქრას ევსრ იმისობა, როგორც ეს სანთელ გაქრ, ამინ, გაუწყრას! – ამბობენ ყვეღანი.

თასს მეორედ აუვსებღენ. სანთელს კი ცეცხღს აღარ მაუკიღებღეს, პირღაპირ ზაავგებღეს ცეცხღშია – და აისრ დასწვევეღესა და იგყოღეს:

– დაიწვას ამ სანთელივით სოფლის მეღაღაგეი.

ხუცესი მეორედ ავისიღს თასზე იგყოღ:

– გწყალობდასთ პირქუშიც, კვირაიეცა და მაღალ ღმერთიცი. ხთისაგანამც იღოცებით მართაღი, მაგარი, პირქუშის კარის მღოცავი.

*M' 17. გვ. 429-430.*

### 36. ლოცვა პირქუშის ჯვარში ქალაზალ ღაბმის წმი

დალოცვილო პირქუშო, შენ გეხვეწებით, ნუ შაგვისაწყინდები შაძახილზე. კორციელინო ორთ, დალოცვილნო, უგნი და უმეტარნი ორთ. ჩვენს უცოდინრობას ნუ შააფერებ, შანაცოდვარი და შანაწყინარი გვაპაგივი. გეხვეწებით, პირქუშო, ცეცხლისალიანო, რო შენს მევენეს დააბეში შენ გულში ნადები. ვინც წელს შენის დასტურობისა და სამსახურის ღირსი, ჩვენ ვერ შაგვიძლავ გავება, შენის მეენით შენ გვიბძანე, ჩვენ მგას ორთ შასასრულებლად. თავ ყმად არ გეშურსა და საქონ ბღვნად. დასტურობას ვისაც უბრძანებ, თავს არ გაუხრის. დიდება შენს ძალსა, შენს სახელს, პირქუშო, ცეცხლისალიანო.

*M' 17 გვ. 389.*

### 37. წელწალ წუხრას მბრის ღარისხეზა

დილო პირქუშო! რომენიც შამადის შენს მიწა-თიკაში ძალით, რომენიც ავის კელისა, ავის ენისაი ას, სოფლის, თემის და კევსურეთის მეღალატე, გამცემ ღამბიზღებელ ას, იმას მიზღი და გაუწყერი, ამასწყვიტი შეიდ მამამდე. რომენიც თემ-სოფელს და კევსურეთს ღალატობს კელითა თუ ენით, დალოცვილო, შენ ნუ შაინდობ, ნუ დაინდობ, შენ ხარ ამ ხოყანას ბატონ-პატრონი. ჩვენ არ ვიცოდათ, თქვენ ხთიშვილნი ნუ შაუწყობთ კელს, ნუ ჩაუღებთ ინაბარას, ნუ შაიცოდებთ თქვენს ყმათ.

*ხუცესი როღესაც ამას იგყვის ყველა ქუღმობილი დაიძახებს ერთხმად:  
ამინ! გაუწყრას, მიჰყვას, მიჰყვას შეიდ მამამდე!*

*M' 13 გვ. 127-128.*

### 38. საქმროს ღამწუნაში ქალის ღაწყველა

დილო პირქუშო! რომელი ქალიც შენთ ყმათ სწუნობდეს, საქმროს არ ინდობს, შენს ყმას გაეყარას, სხვაგან წავიდას, იმას ნუ გაახარებ, დალოცვილო! ნუ მისცემ ბედს და ღავლათს შენის ყმის გამწბილეს, შემარცხვენელს!

*M' 13 გვ. 128.*

### 39. საპატიოს დალოცვა ბასალიგოში

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო მაღლი შენდა, ღმერთო, სულიც შენ გებარებისა და კაციც შენ გეხვეწების. ღმერთო, გაუმარჯვი პირქუშს ცეცხლისალიანსა და დილო პირქუშო, შენ წყალობა მიეცი შენთ ყმათ ბაცალიგველთ, შენი წყალობით შაინახენი. პირქუშო ცეცხლისალიანო, შენ სადიღებელი ასა და შენის დიდებითა, ჩემის სიგყვის მაკსენიებით, ზელამრჩოების ღღეგრძელობით,

სადაც თქვენ ხართ ბაცალიგველთ მამ-პაპანო, თქვენებ შვილები ას, შვილის შვილები ას, თქვენ ანდაბი ას, რანიც წელს ბაცალიგოს დააკლდით, სადაც თქვენ სულის ყოფადას, ხთის წესით, მდღლის წესით, იერუსალეთის ნათლით, ქრისტის გარიგებით, როგორც ჩვენ კელთ ას, ეს სუფრაი, სასმელ-სანთელი, ისრაემც თქვენ გეხმარისთ, ცოგა დიდადა, რომო წმიდად ფერუქცეველად, წაუქცეველად. თქვენიმც საკმარი, თქვენიმც საიალოი ას. შაგინდნასთ, მაგაკმარასთ ღმერთმა ქრისტიანობის გამჩენმ, საპაგითო მამგანები და ზედამრწობი, ჩემის კმის გამგონებები ღმერთმა მშვილობით ამ ყოფნას, მარკე ნურავის მისცეს.

– შაუნდნას, მააკმარას ღმერთმ!

*M' 17. გვ. 457-458.*

#### 40. ხსენება როშმის ჯვარში

საღიღებელი

ამ ჭიქა-ბარძიმზე, საღიღებელზე შენ გადიდას გაგიმარჯოს, ღმერთმა, დიდგორის ვეშაგო ანგელოზო, ბაგონო გიორგიო, შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს გარიგებული ჭიქა-ბარძიმი-საღიღებელი, შენ საყმოსად-საგლეხოსად, ჩდილისად-მზისპირისად საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ. ხთის კარზე შაიგანი. ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯევს.

მეორე ჭიქა-ბარძიმზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა გიორგი ჯუთაეაკეს მშეენიერო. შენა სამთავროდ; შენა გასამარჯოდ მაიხმარი ე გარიგებული ჭიქა-ბარძიმი-საღიღებელი. შენ დიდგორის ვეშგის ანგელოზის, გიორგის საყმოსად-საგლეხოსად, ჩდილ-მზისპირისად საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ ხთის კარზე შაიგანი.

მესამე ჭიქა-ბარძიმზე შენ გადიდას გაგიმარჯოს ღმერთმა კვირავე კარაიანო, ანგელოზთ მეუფროსენო. შენა სამთავროდ, გასამარჯოდ მაიკმარი ეს საღიღებულოდ გარიგებული ჭიქა-ბარძიმი. შენთ მეხვეწურთად, დიდგორის ვეშგის გიორგის საყმოსად-საგლეხოსად, ჩდილ-მზისპირისად საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ ხთის კარზე შაიგანი.

მეოთხე ჭიქა-ბარძიმზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა გარსაკიდელებე მდგომო ანგელოზო. შენა სამთავრო გასამარჯოდ მაიკმარი...

*და შემდეგ სიგყვები, რაიც ზეთას მახსენებაში სწერავ.*

მესუთე ჭიქა-ბარძიმზედა, საღიღებელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა ჭერო-ბელელზე მდგომო ანგელოზო.

მეექვსე ჭიქა-ბარძიმზე თქვენ გადიდასთ, გაგიმარჯოსთ ღმერთმა მეზორაყენო ანგელოზნო, თქვენა სამთავრო, თქვენა გასამარჯოდ მაიკმარეთ ე გარიგებულ ჭიქა-ბარძიმი, საღიღებულნი...

მერვე ჭიქა-ბარძიმზე თქვენ გადინდასთ, გაგიმარჯოსთ ღმერთმა გიორგის ლაშქარნო, გიორგის გორზე მოთამაშენო. თქვენა სამთავრო-გასამარჯოდ მაიკმარეთ ეს გარიგებული ჭიქა-ბარძიმი, სადიღებელი.

მეცხრე ჭიქა-ბარძიმზედა, სადიღებელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოსთ ღმერთმა, ლალო იახსარო, დეე-დეღაბერთად მებრძოლ-მეომარო, აბუღელაურ სიმურში ნაყყვევარო, ხთისაგან მკარაქსნილო, შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი სადიღებელი, გარიგებული ჭიქა-ბარძიმი, შენ მეხვეწურ-თად...

მეთათე ჭიქა-ბარძიმზედა სადიღებელზე შენ გადიდას, ღმერთმა, ხახმაგის ჯვარო, გიორგი ნალორმშვენიერო, ნალორევეს მებურთვალო, ხელო სამძიმარო, იმის მოდე-მომხრენო, ხმელეთზე კმის მგეხო, რჯულიან-ურჯულით სალოცო, ქაჯავეთის გამგეხო, დიდოეთის გამბეგრანო. მარიგის ხთისაგან მალოცველი გაქცეის კიდურში შამაძახილის გაგონებაი, მეხვეწურის შახვეწებაი-დ' დახმარებაი, შენად სამთავროდ, შენად გასამარჯოდ მაიკმარი ეს ჭიქა-ბარძიმი, სადიღებელი, შენ გიორგის საყმო-საგლეხოსად, ჩილისა-დ' მზისპირისად, მაგათ თავისად ჯალაფობისად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ ხთის კარზე მაიკმარი.

თქვენა სამთავროდ, სადიღებულოდ მაიკმარეთ ეს ჭიქა-ბარძიმი, სადიღებელი, ნახსენებნო ანგელოზნო, თქვენთ მეხვეწურთად, გიორგის საყმო-საგლეხოსად საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ ხთის კარზე შაიგანეთ, ღმერთი თქვენს ბატონობას გაუმარჯვეს. გეძახსთა, გეხვეწებისთ დასგურ-ბუჯირი, კელოსან-გამძილობარი.

შენ საყმო, ჩილი, მზისპირი სახელიან აიგანი, ხთის კარზე მაიკმარი ჭიქა-ბარძიმი, შენ მეხვეწურ სანთელი, დიდგორ ვეშაგო გიორგი.

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება დღეს მშვენიერსა, მგესად მზის მყოლთ ანგელოზთა, დიდება შენს სახელს, დიდგორს ვეშაგო ანგელოზო, ბატონო გიორგიო! დიდება დიდ კვირიეს ანგელოზთ მეუფროსეს. დიდო ბატონო დიდგორ ვეშაგო ანგელოზო, გეძახს, გეხვეწების შენ საყმო, ჩრდილი-მზისპირი. შენ დავლათ დააკმარი, მოწადმართე ანგელოზ დაუყენი, მებალინჯე ჩამახსენი, სახელიან აიგანე ხთის კარზე მოიკმარი, ნურას მარცხსა, ზიან-ბირკოლს მახკერძებ, კაცისას, საქონისას მაკლეი-დ' მავნე მააშორი. უშველი, უმეშველი ავის დღისად, ლალის მგრისად, სენისა სასჯელისა, საზიანოს საქმისად. თუ ხთის კარით ხთის იასაულნი ჯორციელთ დასაბეგრავად, ჯორციელთაზეთ ყალნის ასალებად გამოვიდოდან, კვირაეს სარდლობდან, შენ მეხვეწურთ ყუდროს მარცხს-რა ზიანს ნუ მახკერძებ, უზიანოდ გაისგუმრიდ, შენ საყმოსად-საგლეხოსად ჩილ-მზისპირისად, მაგათ თავისად, ყუდრო-კარისად, ჯალაფობისად. კაცისად, საქონისად, ორფე-კოთხეკისად, ნაშვრალ-ნამუშავლისად. მეშველი, მწყალობნელიმც, მლხენელი, მხოიშნებელიმც იქნება.



## ქართუხემა

სახელითა ხთისითა სარხიელისითა, თავსა დაგადგეს ყოვლითა და ყოველებითა, სიგყითა დამრავლებითა. წმიდა არსებულო, არსები ამადლებულო, წმიდად იყო საკითხავი, ვინაა საკითხავი პაულებია საკითხავი. აბრეილი ოხითა მრავლითა, ბევრითა ბევრეულითა მაში მავიდა უფალი ათასითა გუნდითა, ათასითა ანგელოზებითა, მწარე ახსნა სულნი ჩვენნი, აუტივნა გილონი ან ხილო, ან შაგოლოებო. შაგყუილებითა გველისითა, შაცდენითა ეშპაკისითა, არა ღელაკაცისითა, არა მამაკაცისითა, არა პირითა ბაგოზელისითა, ღმერთო ხთობაო, გალობაო, სარწმუნოებო, მზეი გამარწყვილებულა, ეგაა ჯოჯოხეთი ურძეო ურღვეველი, დილია ზღულება ჩვენი. ცასა მტრედი გადმანახლა სიხარულსა მოთხოვდა ჩვენსო ძმანო სიონისანო მტკიცენო მტკიცედ იყვენით, საქმისა ჩვენსა ღმაგებდით, განა ცულა შრომა იყო, რომენი იწვა, ეძინა ჩვენისა ოხისა კვირაისითა, ადგეს წაეიდეს მათკენეს ხთის მოწაფეთა, ანგელოზთა აღე განიღვიძე. ადგა განიღვიძა დილისნია ფრია, დაძღვეს ეგენ უფრო, საყიდელნია ცათაჩია, თქო უფალმა ყოველმა ერმა სიგყვა უფლისა, მამისა, ძისა, ჩვენ ჯვარისა ჩვენისა წმიდისა. მაშინ შესწყალდეს უფალსა ობოლნი, გახსნა გაიღნა ბარშიმნი წაწმიდნა სულნი, პირველა სანთელი წმიდათაკეა, მეორე სანთელი გიკურთხას მამამა ძემა ჯვარმა წმიდამა. მესამე სანთელი თესლის მაკურთხებელი გიკურთხას მამამა ძემა ჯვარმა წმიდამა ადამდე.

მეოთხე სანთელი სამოთხის მანათობელი გიკურთხას მამამა ძემა ჯვარმა წმიდამა ადამდე.

მეხუთე სანთელი ბართოლაკია, მარგალიტისა მთოველი, გიკურთხას მამამა, ძემა ჯვარმა წმიდამა. მეექვსე სანთელი: ექვსნი ძენია-მთხრობელნი, მგალობელნი ღაღაღობენ და ბძანობენ. გიკურთხას მამამა ძემა ჯვარმა წმიდამა.

მეშვიდე სანთელი შაშრეგელი, ზღუდე აქე შაურღვეველი. პატრუკი შაურყეველი, გიკურთხას მამა ძემა, ჯვარმა წმიდამა. მერვე სანთელი გაბრიელ მახარობელი, გიკურთხას მამამა ძემა, ჯვარმა წმიდამა ადამდე. მეცხრე სანთელი: ივანე ნათლისმცემელი გიკურთხას მამამა ძემა ჯვარმა წმიდამა ადამდე. მეათე სანთელი: პურ-ღვინის მაკურთხეველი გიკურთხას მამამა ძემა ჯვარმა წმიდამა ადამდე. არამც კი არა შაგედლას გვიწყალენ; მამაო, ძეო, ჯვარო წმიდაო. სანთელო სამარეგისაო, ბეჭედო უკვადეუბისაო. დასრულდა წირვა ჟამისა, ამადლდა ძალი, დიდება ჯვარისა მალისა უფალი დიდებისა ქუსდა ცათა ზელა მქუხარეთა ოხითა. გვიწყალენ და გვეკურთხიენ. კურთხეულ არს სახელი შენი აწდა მარადის უკუნითი უკუნისამდე.

სწყალობდას დიდგორის ჯვარის საყმოსა-საგლეხოს, ჩრდილსა მშისპირს დიდგორის ჯვრის დავლათი.

M' 17225-230.

#### 41. მესაფუჟრის ბანათშლის ხშრობა როშპაშო

შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სამსახური, მუჭათ სან-თელი, აპარეკაზე მესაფუჟრეზე მდგომო, მავალო ანგელოზო, დიდგორ ვეშაგო გიორგო, დღისა-ღამის მცაო, მფარაო საოცრების მყენეო, შენ მესაფუჟრისად აპარეკაისად, მაგის თავისად ჯალაფობისად საშველად, სამწყალობნოდ, ხთის კარზე მაიკმარი. ღმერთი შენთ ზღვენთა დიდებას მამუმაგებს.

##### ხშრობა საქლავისა

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, მზესა, მზის მყოლთ ანგელოზთ, დიდება დიდს კვირაეს, ანგელოზთ მეუფროსეს. დიდება-ღ' გამარჯვება შენდა, დიდგორ ვეშაგო ანგელოზო, ბაგონო გიორგო. გეძახს, გეხვეწების მესაფუჟრე აპარეკაი, შენ დავლათ დაკმარი მოწალმართე ანგელოზი დაყოლი, მე-ბაღინჯე ჩამახჰსენი, მეწალმართე დაუყენი, სახელიანი ზღვენ-სანთელ აიგანი, ეს მუჭათ-სანთელი ხთის კარზე მაიკმარი. ნურას მახკერძებ მარცხსა, კაცისა, საქონის მაკლეს, უშველი, უმეშელი ავის დღისად, ლაღის მგრისად, სენისად, სასჯლისად, საზიანოს საქმისად. თუ სად რა გამავიდოდან ხთის კარით გამა-შობილნი ხთის იასაულნი, კორციელთ ბეგრეუდან, ყალანს იღებდან, კვირაეს სარდლობდან, უზიანოდ გაისგუმრიდი, სენი, სასჯელი მზარიდიდი. შენ აპარეკაისად, მაგის თავისად ჯალაფობისად, ყუდრო-კარისად, როფეკოთხეჟისად, კაცისა საქონისად, ქუდოსან-მანდილოსნისად, ნამურალ-ნამუშავლისად მეშველი, მწყალობნელი, მხოიშნებელიმც იქნები.

##### საქლავის კურთხევა

დღეს ღირსა ჰსნილობა, ჯვარსა კურთხეულობა, კურთხეულიმც არის ღმერთი უფალი, აწდა მარადით უკუნით უკუნისამდინ.

სამებაო წმინდაო. შეგვიწყალნა ჩვენ სამებამა წმინდამა, გვაცხოვნენ და გვაკურთხენ, განგული ურჯულოება ავედრია სული ჩვენი, მამასა მოწყალესა, მამაო და ღმერთო ჩვენი, რომელი ხარ ცათაშია, მახვე სოყანათშია, მაგვიშვი და მაგვიგით პური ჩვენი არსობდთა, რაც უფალმა მაგვანთა. ნუ შაგვასხამ განსაცდელსა, შესწირავ ღმერთსა მსხვერპლთა ქებითა. მიხუცულობით შენთა ნათქვამი შენ გააცხადე, ოქროს ხაგო მეუფეო, ნათქვამი შენ გააცხადე. შენ გიცხენე, ჩვენ გადიდებთ. დღეს ჩვენისა რჯულის თავსა თვალნი მალლა არ-იან მალღისა ხთისანი, ხოლო სიმალღესა დაბალთაგან ამალღებულა, რა ჟამთა მოვიწიენით მცხრომალეთა მდინარეთა. ღმერთო, რა ჟამნი გვიცხენი მცხრო-მალენი, მდინარენი, თვალნი ჩვენნი მცემარნია, ფეკნი ბირკოლებისაკე. მორე მოვიდოდა ადგილსა ამას იასე კემორე, ფილიპესა იკითხავდა. სათნო იყო ყო-ველი ჩვენს წინაშე მცხოვარი. რაითუ იცნა უფალო პეტრე მოწამეა ხთისა, არ-სილნი შაშინებულან, არსილნი შაკვირებულან, გალილიასა ეგყვიან ძეთა რადა თქვიან ჩვენთა, კაცისათა, პეტრეს უთხრეს: ეგე ვინ გონია, ანუ ვითა ნუინ-მერელია თავიც იქსნა. ჩვენც გვაცხოვნრა, განგულო ურჯულოებაო გავედრია

სული ჩვენი, მამასა მოწყალესა რომელნი ხარ ცათაჩია მილთა იყავ ცათაჩია აგრე ხოყანათაჩია, სარწუნია მავილოდა ბრძანებდა მოითხოვდა, სიგყვა ხთისა ხმა უფლისა. ღმერთო ერის შორისაო, უფალო ნების ჩვენისაო, მოგვე კეთილი ყოველი ზღუდენი ავაშენენი, იერუსალიმისანი. იაკობ ხოლო პირველი რაითუ იცნა უფალმა. რასა მსვერთან სისხლითა ღმერთსა მამასა მამავლიღუ-ბულსა, სიგყვა ხთისა, ხმა უფლისა მავისმინიუ, საქმე უკეთურნი მავისმინენ ჭეშმარიტად, უკეთურის გინებითა, შენზე მასხვეპარია, ჩვენზე მაკურთხეველი. ურუმსალე შენა ხარ, ბოლო – იაკობ პირველი. ვარქინა ღმერთსა შავსწირენ, ხოლო სამნი სიგყვანი ხთისანი, ან გარიარა ღმერთსა მთავარ-გარე შამოფ-ლეუსა, ჯვარსა ამას წმინდასა, ღმერთო ისაკ და იაკობილთა მამაო მავენ-ბელო, რომენმა შადმოსენ ცანი ღრუბლითა, მიწანი – მწვანილითა. გადახკარ, გადაამზადე წვიმა ხოყანათაზე. შენია დღე-ღამე, შენ დაამკვისე ბნელი, ნათელი. შენდამი ამას ყოველმა ერმა უფალო, აკურთხე თესლი ესია, აკურთხე მარილი ესია, სკა-სკანალე, წყალჩი იორდანე, ღვინო გამასცვალე, ბაღდა-დაურე. საკონსა ამას, ბაღდაა. დახკალ არა შჭამე, დასთხიე სისხლი მისა, კურთხევა იყვა კრავისა, ცოცხლისა შენება ღირსია მაროგი გამოვიდა. აკურთხა სახითა სარხიელითა სახელითა ხთისითა სარხიელისითა, გამოვიდა და აკურთხა.

#### მსახელება

შენა სამთავროდ იყოს, შენა გასამარჯოდ იყოს ეს სამსახური-დ' მუჭათ-სანთელი, შენ აპარეკაზე მდგომო, მავალო ანგელოზო, შენ აპარეკაისა-დ' მაგის თაე-ჯალაფობისა ყუდროსად ხთის კარზე საშველად, სახთიშნოდ მაიკ-მარი, ღმერთი შენს ძალს, დიდებას მაუმაგებს.

*ხუცესი დაკლავს საკლავს, შუბლზე და გულზე მესაფუერეს სისხლის ჯვრებს გაუკეთებს და ამბობს:*

შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სამსახური მუჭათ-სანთელი აპარეკაზე მესაფუერებზე მდგომო, მავალო ანგელოზო, დიდგორ ვეშაგო გიორგიო, დლისა-ღამის მცაო, მფარაო, საოცრის მყენო.

M 17 გვ. 221-225.

#### 42. ხსობა როშპის ღიღორის ჰვარში

ღმერთმა აღიდას შენ ძალი, შენ სახელი, დიდო დიდგორ ვეშაგო გიორ-გიო, შენ უშველე შენთ ყმათ, როშკიონთ. შენ დავლათი დააკმარი. ნაძახნებ გაუგონ, დალოცვილო, შენთ ყმათ შენს ქსენება-დიდებაზედა-დ' შამაძახილზე ნუ გაუწყრები. მე შენდ შამამიხვეწებიან შენ ყმანი, დიდო გიორგიო, შენ შენს გამჩენს ღმერთს შაახვეწენი. წელ მშვიდობისა, ღალიან-ბარაქიან დაუყენე, მშვიდობით აგანილ ცელ-ნამგალი მშვიდობით დაადები, მარცხი-ბირკოლ მაა-

შორი, სახელიან მღვინი-სანთელ აიგანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯვებს.

*მეორეზე აქსენებს როშკისგორ მთავარანგელოზს. როგორც გიორგის, ასეთივე მაქსენებით მააქსენებს მთავარანგელოზისად დასაკლავს საკლავსაცად ახვეწებს ყმათ, როშკიონთ.*

*მესამეს საკლავზე აქსენებს კვირაეს ძალიან-მაღლიანს, ხთის მაღლის მოკარვეს, ანგელოზთ მეუფროსეს (როშკაში ასეთის სიგყებით ახსენებენ ხუცები და მკითხავებიც კვირაეს). აქაც შაახვეწებს გიორგის ყმათ რო უშველას კვირაემ. მაქსენებას მახყვების ხუცობაი, ხუცობას – კურთხევაი.*

M'17 გვ. 290-291.

#### 43. სალიღაბელი როშკის მთავარანგელოზის ჰვარში

წინას ბარზიმზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, ბაგონო მთავარანგელოზო. შენა სამთავროდ შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე სანთელი, სალიღებელი, შენთ ყმათად როშკიონთად საშველოდ, სამწყალობნოდ მაიკმარი, ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯვებს.

*მეორე ჭიქა-ბარზიმზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, დიდგორ ვეშაგო გიორგიო... და შემდეგი ყველა გემო თქმული.*

*მესამე ჭიქა- ბარზიმზედა შენ გადიდას ღმერთმა, კვირავე ძალიანო, ანგელოზთ მეუფროსეო.*

*მეოთხე ჭიქა-ბარზიმზე შენ გადიდას ღმერთმა, იაქსარ ხთისაგან მხარაქსნილო, დევ-დედაბერთ ნაომარო, აბუღელაურ სიმურში ნაგყვევარო.*

*მეხუთე ჭიქა-ბარზიმზე შენ გადიდას ღმერთმა, ლუბისთავ სეფის ანგელოზო.*

*მექექსე ჭიქა-ბარზიმზე შენ გაგიმარჯოს ღმერთმა, გიორგიე მინდორისაო, ალავერდით გამობრძანებულო.*

*მეშვიდე ჭიქა-ბარზიმზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, როშკისგორ სეფისა მყოლო ანგელოზო...*

*მერვეს ჭიქა-ბარზიმზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა მარიაამწმინდაო, ბედნიერო ადგილის დედაო.*

*მეცხრეს ჭიქა-ბარზიმზე თქვენ გადიდასთ ღმერთმა მთავარანგელოზის ლაშქარო, ქარჩისკალოს მათამაშენო, მორაბზე მესაათენო.*

*მეათეს ჭიქა-ბარზიმზე შენ გადიდას ღმერთმა, გიორგი ნაღვარშენიერო, ნაღვარეე მობურთვალო, ხელო სამძიმარო, იმის მოღე-მოზხერეო, კმელეთზე კმის გამგეხო, რჯულიან-ურჯულით სალოცავო, ქაჯავეთის გამგეხო, დიდოეთის გამბეგრანო. მარიგის ხთისაგან მალოცვილი გაქე ცის კიდურშიით შაძახილის გაგონებაი. მეხვეწურის შახვეწებაი, გაჭირვებაში დახმარებაი.*

M' 17 გვ. 368-369.

#### 44. სულის სუნთბა (როშპა)

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა. ღმერთო, უშველი ამ მასპინძელს (*სახელი*), ჭირის პაგრონს, მარკეს ნულარას დააღირებ. აკმა ბარაღ ბარაღად, მარცხი ზიან ზიანადა. კლოვ ლხინზე შაუცვალი ეს გაბლაიცა-დ' ლხინის მაკეთე-მამკითხავ უდინი დღეს ამას იქით. ღმერთო, უშველ ამ მასულ-მაწუელ ხალხსაცა-დ' მარკეზეთ ნულარაზე ვის დაქჯი, დახარჯავ კლოვ ლხინზე აღინენ ამ სახლშიაცა-დ' შინაც ლხინ მიეც.

სულთა გვიწყალენ, გვაკურთხენ, კურთხევითა მაღლისა ხთისითა, გვიწყალენს ჩვენ დიდისა წყალობითა, მრავლითა მოწყალებითა, მრავლითა მოწყალისითა, ვარა დღე, ვახარე ვარა დღესა ამას სულისასა, უხარწერი ესე წვრილ იყვა რომენმა შახვაფე ჯოჯოხეთი ძალითა და შაძლებითა მყოლის მამისითა ჯვარისა წმიდისითა. სულნი ნათლად გამაასხენ, და შაასხენ წრიადსა რომენსა აბრაამისასა, წმიდანო ანგელოზნო სულთმბოკვარნო სულთა მაცარნო, დიაკონო, ქორო პირველო, იორდანეს წყალზე გარდმანახლებოდა ნათელი ნაკურთხეველსა, კურთხეულიმც ხარ შენ, უფალო ჩვენთაო, ქებულო და დიდებულო მამათაგან ჩვენთა, დიდებო, დიდება ამალღებულო, ჩვენ ქებით შავსწირავთ ზღვენთა დიდებისათა, შავსწირავთ ანგელოზთა სალსა გალობასა, შენ უთხარ იერუმსალეთსა, შენ იყავ იერუმსალეთს ნაგრულო სგეფანსო სანაგრულო, ხთისაო გვირგვინ და მოსთილო. ქრისტეს წამებულო. რომენთა მუცელთა ქალწულისათა შახვაფენ ცანი ანგელოზთანა. სოყანანი ქრისტე პატიოსანი, ნება იყო უფალო არცა ძალია, ხსენება განისვენება იყო, ვისადაც სანთელ ენთების, გაბლა ეგების, სულწმიდა მაიქსენების, სულსამც შენს მაეკმარების, დაღმულ გაბლა, კოდი, სანთელი, დაღმულნი თასნი, ავსებულენ ყანწნი, ჭურჭელი. შენსამც სულს ანათებს, ანათლიერებს, აიაღებს, ცოდვისამც გკდის, მსჯელსა მჯავრესამც გარიღებს, სამძიმარსამც გიზუბუქებს, ცოდვანიმც შაგენდობიან ენით ნათქვამი, კელით ნაქნარი, წინ მაგებებულ, უკან მაწუელი, ყურით განაგონარი. სიკედილის დღეს დამწყვედეულს თვალით ნახული- დ' ვერ დამალული შენსამც ცოდვილის მკელი, ცოდვისამც მაღლად მქონელი, თუ რა სულმკედარ გაწუხებდასთ, შანდობას გველოდდას, ჩვენ ვერ ვგონობდათ, თქვენითამც ნებით დაიწვეთ გაბლაზე, ძალითამც ნუ ვინ გამაგეკიდებისთ. ცოგაიმც დიდად გეჩვენებისთ, რიოშიმც წმიდად გეჩვენებისთ, ფერუქცეველად, წაუქცეველად ეემ სინათლით თქვენამც ხმარობთ. გარგასთ, შაგინდნასთ ღმერთმ მრავალთა მაწყალება. მასპინძელს ბარაქსამც აძლევთ, ავსა მარკესამც ნულარას მახკერებთ.

შაუნდნას მააკმარას ღმერთმა ქრისტიანობის გამჩენმ – *იგყვიან ყველანი.*

*მასპინძელს დალოცავენ:* აგაშენასთ ღმერთმ (*მასპინძლის სახელი*) ბარაქა მაგცასთ, მშვიდობით გამყოფნასთ. მარკეი-დ' ავ ნულარა მაგცასთ, ნულარა დაგაღირასთ, ლხინზე შაგიცვალასთ ეს გაბლაიცა-დ' მაკეთე მამკითხავიც. თქვენ ავმედად ურიგოზე ნულარა-ვინ გაგსაჯნასთ დაგხარჯნასთ,

ლხინზე გადინნასთ დღეს ამას იქით, მაკეთისაცა-ღ' შინაც ლხინ მაგცასთ. შაუნდნას ვისადაც ილოცების კი, მააკმარას (ყველან დაილოცებიან-ღ' შას-მერ).

M' 17, გვ. 248-249.

#### 45. საღიღებელი ლულში

დიდება ღმერთისა, დღეს დღესინდელსა, მზესა, მზისმყოლთ ანგელოზთა.

დიდება დიდ კვირასა, მადლის ხთის მოკარესა! ხთისაგან გამარჯვება შენდა, შენის გამჩენისაგან.

სახმითო ბერო ბაალურო, წინა ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, შენ გაგიმარჯოს.

მეორე ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, წმიდაო ხთიშობელო.

მესამე ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს, კვირაო, ხთისაგან კარავიანო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა, შენ გადიდას და შენ გაგიმარჯოს, სახმითო-სახაგეს მდგომო ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას და შენ გაგიმარჯოს, პირქუშო პირ-ცეცხლიანო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას და შენ გაგიმარჯოს, გმირო კოპალავ, ლალო-ლახგვიანო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას და შენ გაგიმარჯოს, მთავარო მთავარანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას და შენ გაგიმარჯოს, წმიდაო ხთიშობელო, ადგილის დედაო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას და შენ გაგიმარჯოს, კვირია თელან-ერგისაო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას და შენ გაგიმარჯოს, სანება ახოსწვერისაო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას და შენ გაგიმარჯოს, გიორგი წყაროსთავისაო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა შენ გადიდას და შენ გაგიმარჯოს, ხელო სამძიმარო, ჯულიან-უჯულოთ სალოცავო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზედა თქვენ გადიდასთ და თქვენ გაგიმარჯოსთ, ლაშქარნო ხთისანო, ხთიშობლისანო.

ხთისაგან გამარჯვება თქვენდა, ხთისგან ნაკსენებო ანგელოზნო, თქვენ დიდის შაძლებისა, თქვენ დიდის გავედისა. თქვენ თქვენი მორიგე ღმერთი გადიდებთ, გაძლიერებთ, არ მაგიწყენსთ, არ მაგიძულებთ; თქვენ თქვენს მესვეწურს, ჭიქა-ბარძიმზე, სანთელ-საწირის მამკსენეს, კოდისა, ბადაგისა

მამკსენეს ნუ მაიწყენთ, თქვენთ კსენება-დიდებას მეემაგების. სცევედი, ხფარევედი ავი დღისად, მწარი სიკვედილისად, მონისად, მავნისად. შველდი, სწყალობდი. მაგათ თავს ყუდროს-ჯალაფობისა, მამწერალ-ნამუშაველისა კაცისა, საქონისა მეშველიმც, მწყალობელიმც იქნები.

მოგცას წყალობა ნაკსენებ ანგელოზთა სახლისა ყუდროთ პაგრონს.

ღული. გ. არაბული.

*მსე გვ. 26-27.*

#### 46. ხუმობა სახლის ბანათიშვის ღროს ღულში

შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ ას, ყუდრო-კრის დამჭერო ანგელოზნი, მოკსენებული სამსახური. ამით შენ გადიდას ღმერთმა, შენ გაგიმარჯვას. შენ შენი გამჩენი მორიგე ღმერთი გადიდებს, არ მაგიწყენს, არ მაგიძულებს, შენ მეხვეწურთ, ნუ მაიწყენ, ნუ მაიძულებ. რასა მკარზედა, გულზედა გეძახლან, გეხვეწებოდან, იმაზედ გაუგონიდი, შენი წყალობით შაინაკნიდი, ნურას მასკერძებ, ნურას დაალირებ. ავს საქმეს ეკერძებოდას, გარდაუგდიდი, ავ საქმე კაზედ მაუკენიდი, გაფხულობა მშვიდობით გადააყრიდი, ნაოფლარს, ნამამწერალს ჯვარ დაუწერიდი, მაქარ-მაღალაგე მაუშორიდი. დღეს მახრილი ჩოქი, მათხოილი მადლი, მოკსენებული სამსახური შენა სამთავროდ ას, შენა გასამარჯოდ, ხთის კარზედ მასახმარად. შენ შენ მეხვეწურთად, მაგით თავ ყუდროთ ჯალაფობისად, კაცისად, საქონისად, ორფეკ-ოთხფეკისად, ქედოსან-მანდილოსნისად, ნამწერალ-ნამუშავერისად, ბედისად, ბოლოსად, ყურთა მსმენელთად მეშველი, მწყალობელი, წაღმამდეგი იყავ.

ღული. ა. არაბული.

*მსე გვ. 14.*

#### 47. მაღლის მოთხროვნა ჰვრისად ქაღაბად ღსმის წინ ღულში

დალოცვილო, ჩვენო სალოცავო, ნუ დაშჩები სხვათ ხთის ნაბადებთამე ნაკლურად, რო ხთის კარზე კოლ-ბაღაგნ არ გქონდან საღირსლად, შენ საყმით სამღირსლად სასოიშნოდ.

*თ. ოზ. ქუს. გვ. 67.*

#### 48. კურთხევა (ღული)

ღირსა ხსნილობა, ჯვარსა კურთხეულობა, კურთხეულიამც უფალი, აწ და მარადი უკუნითი უკუნამდე. შაგვიწყალენ ჩვენ ყოველნი სანება წმინდამა,

გვაცხოვნა და გვაკურთხინა. გაგება და უძლობა, გვეედრება სული ჩვენი. მამო ჩვენო, მოწყალეო, რომელი ხარ ცათაშია, ეგრე ქვეყანათაშია, მოგვიშო და მოგვიგეო პური ჩვენი არსობილთა, ნუ შაგვასხამ განსა ჩვენსა. ხაგო, ხაგო, მეუფეო, დღესა ამას სჯულისასა! შავსწიროთა სხვერპლითა, ქებითა, მიხუცულობითა შენითა, თვალნი მალა არიანა, თვალნი მალღისა ღთისა, ხოლო კაცთა სიმაღლე დაბლიდგან ამალღდებიან. კაცთა რამ ჟამ მასწავია ცხრომალე, მდინარე ამპარგიონთა, მაშინ გაეხვნენ ძალნი ცათანი, ხოყანა შახარწმუნდებოდა, ცხოველი თესლი შენია, ცხოველი მაცხოვრებო, შენია დღე და შენია ღამე, შენ დაამკვისე ბნელი და ნათელი, შენ ეგ კი არა, ყოველმა უფალმა მოგცა დარიგება. ხუთითა პურითა ხუთათასნი დააძღნა, ანისგითა ერთითა ას თორმეგნი აავსნო. უფალო, აკურთხე მარილე ესე სკანი-სკანარე წყალს იორდანე წყალი ღვინოდ გადასცვალე უფალო, აკურთხე თესლი ესე, რომ სამნი მანანნი, ყრმანნი იხსდეს, პურსა სჭამდეს მათ არა არ შაერგინებოდეს, გაბლასა მაგათასა, განარა წმინდასა. ბაღა დაღკარ, დაუარე, არა სჭამე ხორცი მისი, დასთხე სისხლი მისი. ქრისტიანობის მყოფელო, პირველნი ჩექარნი, ალამ ცეცხლია სერებილნია, ქერებილნია, მეურქველისა მოქმედი უფალო ღმერთო, მოგვანიჭენ დღესა ამას სჯულისასა. კურთხევა ცოცხლისა კრავისა, ღირსია მარადისა, ეკურთხა და გამოჩინდა სახიერისი სახიერისით, საკითხავ იყვა წმინდათაგან, საკითხავი პოველია, გაბრიელია, მრავლითა სიგყვანი გამრავლებითა მალაღთა შიას ჯვართა, მაშინ მოვიდა უფალო ბევრითა, ბევრეულითა, ათასითა გუნდითა, ათას ანგელოზებითა წარიახნა სულნი მიცვალებულთანი, წაუგვიანა სგილონი, მახილა უსგმუნობითა, შაგყულისითა გველისითა, ან დედაკაცისითა, ან მამაკაცისითა ან თვითანა ფიცითა თარგანისითა. ღმერთო, არსებო, ღებო, მთავაროანგელოზო, საფლავ დაუმარწვილდებოდა, ეგია ჯოჯოხეთია, ურლუელია. მაშინ გაეხვნეს ძალნი ცათანი, ხოყანა შახარწმუნდებოდა. შენ თუ ხარა, შენ უფალი ღმერთი ჩვენი, ხოლო წმინდა სული შენი აიღეს, მიიღეს ღმერთთანა პაგივის ცემითა თაყვანისა ეგია. წმინდა არსებულ-არსებულო, არსებულ-ამალღებულო, მანამდიან ვიყვენითავ, წმინდან ვიყვენითავ, სახელს ვიყვენითავ უფლისასავ. მე არ ვიყავ, უფალო, მიარობილისა უხითა, გიორგისითა, მეორე, ნეფე გიორგიო, ბევენი ჩემნია უსჯულოებანი. აუგვიენეს და აღიანა ღმერთს ეხვეწებიანა. ავიდეს მალა, გააცხადეს მადრანსა გაძარსა აბრამისასა. გიკურთხა მამამა, ძემა, ჯვარმა და ღმერთმა ყოველმა. ივანე მართოლაგია, მა თესლის მაკურთხეველი, გიკურთხა მამა, ძემა, ჯვარმა წმიდამა. ეს სამნი სანთელნი მასკარისანი, გაზარო, ეკლესიაო, შე სანაგრელო, ღვთისაო, თუ რაი შენს ქვედ მოიდა, ქადაგობა ქნაო, დასგურობა ქნაო, სულნი ღმერთს შემოგაბარნაო. ეს სამნი სანთელნი ნათობენ, უფალო, საკურთხეველის შენს წინა. პირველი სანთელი გაბრიელ მახარობელი, ეგ მეორე სანთელი – ივანე ნათლისმცემელი, ეს მესამე სანთელი – მხმობელი და მგალობელი. გაკურთხა მამა, ძემა, ჯვარმა და ღმერთმა ყოველმა. ეშმაკი იკვლოდა, ხიაგი ცხოვრება ზეით გადავარდაო, ასრულდა წირვა ჟამისა, წმიდისა იაკობილისა. დღეს გამარჯვებისა შენისა.



ბედიანნიმც იქმნებით, დავლათიანნიმც იქმნებით!

ლული. ხევისბერი ლერუნა ქისტაური.

ვაჟა, გვ. 91-92.

#### 49. სულის წყაროს დალოცვა ლულში

ღმერთო, ღიღება შენდა! ღმერთო, მაღლი შენდა! (*მიცვალებულის სახელი*) შენამც მაგივ, შენამც გეკმარის ეს წყალი, ეს გაბლა, ეს სანთელი. შენ სულსაც აიაღებს, ფერუქცევლად შენამც გეკმარის მანდაური წესით, მანდაური რიგით. წილიმც გიძეს წყალჩი. სინათლითამც ხარ, უწყლოობითამც ნუ დაღონდები, უწყლოიმც ნუ დაშჩები, სხვათამც ნუ მიღბიროი. შენის ნებითამც დაიწვე, ძალითამც ნუეინ გამაგეკილების. შაგინდნას ღმერთმ, მაგაკმარას.

ლული. გიგია მგელას ძე ქისტაური, ჩაიწერა თ. ოჩიაურმა 1943 წელს.

#### 50. ხუსობა შპან პაღუს სანეპის ჯვარში

მოხსენება

შენა სამთაუროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი, წმიდაო სანეპავ, მფრინაო ბაგონო, თეთრო ანგელოზო, ეს გაღიდებულ ჭიქა-ბარძიმი ნათელ-ბნელი, ნათევ ღამე. გეძახს შენ მეხვეწური დასგურ-ბუჯირო გეხვეწების, კელოსან-გამძლობარი, შენ საყმო-საგლეხო, შენ დავლათ დააკმარი, სახელიან მღვენი, სანთელ აიგანი, ხთის კარზე მაიკმარი შენის მეკვეწურის საყმოს საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ მაიკმარი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯევს.

ხუსობა ანუ პირისპარი

ღიღება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, მმესა, მმისმყოლო ანგელოზთა. ღიღება ღიდს კვირაეს, ანგელოზთ მეუფროსეს, ხთის მაღლის მოკარვეს. ღიღება-ღ გამარჯვება შენდა სანეპავ, მფრინაო ანგელოზო, ცროლის წვერი-საო. გეძახს, გეხვეწების დასგურ-ბუჯირო, საყმო-საგლეხო, შენ დავლათ დააკმარი, მეწაღმართე ანგელოზ დაუყენი, მებალინჯე ჩამასკენი, მეწაღმართე დაუყენი. სახელიან აიგანე, ხთის კარზე მაიკმარი. ნურას მახკერძებ მარცხსა, ბირკოლს. კაცისა, საქონის მაკლეს უშველე-ღ უშველი ავის დღისად, ღალის მგრისად, სენისა-სასჯელისად, საზიანო საქმისად. თუ საღ რა გამაგიდოდას ხთის კარით გამაშობილი ხთის იასაული, კორციელთ ბეგრევედას, ყალანს იღებდას, კვირაეს სარდლობდას, უზიანოდ გაისგუმრიდი, სენი-სასჯელ მაარი-ღიდი. შენ მაგათ თავისად ჯალაფობისად, საყმოსად-საგლეხოსად, მაგათ ყუ-დრო-ჯალაფობისად, ორფეკ-ოთხფეკისად, კაცისად, საქონისად, ქუდოსან-

მანდილოსნისად ნაშვრალ-ნამუშავლისად, მეშველი, მწყალობნელი მხოიშნე-ბელიმც იქნები, ხთისაგანამც გაგემარჯვების შენის გამჩენისაგან.

### ქრმხმმა

დღეს ღირსა კსნილობა, ჯვარის კურთხეულობა, კურთხეულიმც არის უფალი ღმერთი, აწლა მარადით უკუნით უკუნისამდე. სამებაო წმიდაო შაგვიწყალენ ჩვენ, შაგვიწყალნა ჩვენ სამებამა წმიდამა. გვაცხოვნენ და გვაკურთხენ – განგოლო ურჯულოებაო. ავედრინ სული ჩვენი მამასა მოწყალესა, მამაო და ღმერთო ჩვენი, რომენი ხარ ცათაჩია, მახვედ ქვეყანათაჩია. მოგვიშიე და მაგვიგიე პური ჩვენი არსობილთა, რაც უფალმა მოგვიტანა. ნუ შაგვასხამ განსაცდელსა. შავსწირავ ღმერთსა მსხვერპლითა, ქებითა, მიხუცულობით შენითა. ნათქვამი შენ გააცხადე. ხაგო, ხაგო მეუფეო, შენ გიქსენე ჩვენ გადიღებთ – დღეს ჩვენისა რჯულისასა.

თვალნი მაღალნი, მაღლა არიან მაღლისა ხთისანი, ხოლო კაცთა სიმაღლესა დაბალთაგან ამაღლებულა. რა ჟამთა მოვეწინენით მცხრომალეთა მდინარეთა, ღმერთო რა ჟამნი გვიქსენი მცხრომალენი, მდინარენი, თვალნი ჩვენნი მცემარნია ფეკნი ბირკოლებისაკე. მორე მოვიდოდა აღგილსა ამას. იასე კეზორე ფილიკესა იკითხებდა, სათნო მოვიდა ყოველი ჩვენს წინაშე მცხოვარი რაი-თუ იცნა უფალო პეგრე მოწამეა ხთისა, არსილნი შაშინებულან, გალილეასა ეგყვიან, ძეთა რაღა თქვიან ჩვენთა კაცისათა, პეგრეს უთხრეს: ეგე ვინ გგონიათ თქვენთა ანუ ვითა ნუ იმერელია, თავიც იქსნა ჩვენც გვაცხოვნრა, განგულო, განგულო ურჯულოებაო გავედრია სული ჩვენი, მამასა მოწყალესა რომენი ხარ ცათაჩია, მილთა იყავ ცათაჩია, აგრივ ხოყანათაჩია. მაგვიშიე და მაგვიგიე პური ჩვენი არსობილთა, რაც უფალმა მაგვიგია ნუ შაგვასხამ განსაცდელსა. შავსწირა ღმერთსა მსხვერპლი მიხუცულობით. ჩვენითა ნათქვამი შენ გააცხადე ხაგო, ხაგო შენ გვიქსენენ, ჩვენ გადიღებთ დღესა მას ჩვენისა რჯულისასა. ხოლო სიმაღლე დაბალთაგან ამაღლებულა, ხოლო ჟამი რა მასწევიან კაცთა ყოველთა მცხრომალენი. მდინარენი, ღმერთო, რა ჟამი გვიხსენენ თვალნი ჩვენნი მცრემალენი. ფეკნი ბირკოლებისაგან მორემოვიდოდა აღგილსა ამას ისო კეზორე ფილიკესა იკითხებდა. სარწუნია მოვიდოდა, ბრძანებდა, მოითხოვდა, სიგყვა ხთისა, ხმა უფლისა, ღმერთო ერთიშორისაო, უფალო ნები ჩვენისაო, მოგვე ყოველი კეთილი ზღუდენი ავაშენენით იერუსალიმისანი. იაკობ ხოლო პირველი, არსილნი შაშინებულან, არსილნი შაკვირებულან, გალილეასა ეგყვიან ძეთა რაღა თქვიან ჩვენთა კაცისათა, პეგრესა უთხრეს ეგე ვინ გონია. რასა მსერიან ღმერთსა სისხლითა – მამავლილობელსა სარწუნია მავიდოდა, ბრძანებდა, მათხოვდა. სიგყვა ხთისა, ხმა უფლისა მავისმინენ. საქმე უკეთურნი. მავისმინენ ჭემარითაღ უკეთურის გონებითა. შენზე მასხვეკარია, ჩვენზე საკურთხეველია ღმერთო, ღმერთო ერის შორისაო, უფალო ნების ჩვენისაო, მაგვეც კეთილი ყოველი ზღუდენი ავაშენენით იერუსალიმისანი. იერუსალდე, შენა ხარ ხოლო იაკობ პირველი. ვარქინა ღმერთსა შავსწირენ სამნი სიგყვანი ხთისანი, ან-

გარისა ღმერთსა მთავარ – გარე შამაელებსა ჯვარსა ამას წმიდასა. ღმერთო ისაკ და იაკობილთა – მამაო მაკლებელო, რომენმა შაღმოსე ცანი ღურბლითა, მიწანი – მწვანილითა. გადახკარ გადაანამზადე წვიმა ხოყანათაზე შენია დღე და ღამე, შენ დაამკვისე ბნელი-ნათელი. შენ და გიარას ყოველმა ერმა, ერმა უფალო, უფალო აკურთხე თესლი ესი, უფალო აკურთხე მარილი ესი. სკა-სკანალე, წყალი ორდანე, ღვინო შამასცვალე. ბაღდადაუარე საქონსა. ბაღდა დახკელ, არა შჭამე, დასთხიე სისხლი მისა კურთხევა იყო კრავისა. შენდა ღირ-სია მაროგი გამოვიდა, აკურთხა სახითა სარხიელითა. სახლითა ხთისითა სარხიელისითა. გამოვიდა და აკურთხა იგივე.

შენა სამთავრო – გასამარჯოდ მაიკმარი, დილო მფრინაო ანგელოზო, ბა-ტონო სანებაე, ცროლის წვერისაო. შენ უშველი შენს საყმოსა- საგლეხოს, დასწერი ჯვარი.

*მობსენება, ხუცობა და კურთხევა, სამივე ერთი მეორის ნაწილი არის და როსაე ეს გათავებების, წინ-წინ ხუცეს დაამწყალობნებს:*

წყალობდას სანების დაელათი თავის საყმოსა-საგლეხოს, საწაღმართოდ მაუარას, მშვიდობით შაინახას, ხალიზ მისცას, ბალინჯ მააშორას, დასტურ-ბუჯირს მაგცასთ წყალობა, კელოსან-მორიგეო, დიდხანს გაგიყოლნასთ, შაუ-ცოღრად, შაუწყენრად შაგინაკნასთ.

*წყალობა რო გათავებების დასტურ აიღებს სახუცო კოჭობს, მისცემს გამძღოს (ხუცესს ჰქვია გამძღო პირაქეთ ხევესურეთში). ორს დანარჩენს თასს დასტურებ დაიჭერენ. ხუცეს კიღევ შაუსახელებს თასებსა და იგყვის:*

ამ წინა თასზე, ჭიქა-ბარძიმზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, მფრინაო ანგელოზო, ბატონო სანებაე, ცროლის წვერისაო. შენა სამთავრო, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს ჭიქა-ბარძიმი, სანთელ-სადიდებელი, შენ შენ მეხვეწურთად ქერაულ-რკინაულისად საყმოსად, საგლეხოსად საშველო-სამწყალობნოდ. ხთის კარზე მაიკმარი, ღმერთი შენს ძალსა დიდებას მაუ-მაგებს.

ამ ჭიქა-ბარძიმზედა, სანთელ-სადიდებელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, თეთრო სანებაე, ცროლის წვერისაო, შენა სამთავრო, შენა გა-სამარჯოდ მაიკმარი ეს სადიდებელი, ჭიქა-ბარძიმი, შენთ მეხვეწურთად, სანე-ბის ყმათად საშველო-სახოიშნოდ, სამწყალობნელოდ. ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ძალსა, დიდებას მაუმაგებს.

ამ ჭიქა-ბარძიმზედა-ღ' სანთელ-სადიდებელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა კვირაეე მაღლიან-მაღლიანო. შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს ჭიქა-ბარძიმი, სადიდებელი, სანთელი. შენ სანების ყმათად საშ-ველად, სამწყალობნოდ მაიკმარი, ღმერთი შენს ძალსა დიდებას მაუმაგებს.

*ამ სიგყეებს რომ გათავებებს, ყველანი თასებს მაღლა ასწევენ და იგყვიან:*  
ისმინე, გაიგონე, ბატონო ბედნიერებო, თქვენ უშველეთ თქვენს მეხ-ვეწურებს. აქ კიღევ ცოგაად ეგყვიან წყალობას: სწყალობდას ქერაულ-რკინაულს საყმოსა, საგლეხოს, მშვიდობით შაინახას. *მემრ ცოგა ხან შაჩერდე-ბიან თასიანებ თასებით კელჩი, ფეკზე ღვანად, სხეებ ყველან მუკლით დახსლე-*

ბიან, თითო მუკლბე. თასიანები თითოობით იგყვიან ჯვართ ღიდებაი, მეხ-ვეწურთ წყალობაი.

ხთისაგან გაგემარჯოს შენის გამჩენისაგან, წმიდაო სანებაო, შენ მიშველე, შენ ბედი დავლათ დამაკმარი, თუ რას გაწყენ, დალოცვილო, პირის ქართა, ფეკის ნალითა შენ მაპაგივი, ყმა შაუწყენ არ იქნებისა-ღ ბაგონ შაუნ-ღობარი. მარცხი, ბირკოლ მაძაშორედ.

მეწალმართე ანგელოზ დამაყოლი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯვებს, შენის სახელის ჭირიმი. *ემთხვევის – აკოცებს ან მიწათ ან ქვითად. წამაე შინ. მხოლოდ ჯვარიონთ ეგყვის.* „ჯვარ გეწერასთ ჯვარსაც, კაცსაც ჯვარიონთ, ჯვარის გამძლოთაც, მაპაგივეთ თუ რა ვის გაწყინეთ, გზა დამილოცეთა ღ მეწალმართე ანგელოზ გამამაყოლეთ“. მშვიდობით, კელ მაგიმართასთ ღმერთმა-ღ წყალობა გამაგაყოლასთ წმიდა სანებამ, წყალობა წაიღით წმიდის სანებისა“. *და აესრ გამაემშვიდობებიან ერთი მეორეს წამსვლელები, იქ დამდგომები.*

M' 17 გვ. 4-10.

## 51. სალიღებული უპან-კალუს სანმბის ჯვარში

ამ წინა თასზე ჭიქა-ბარძიმზე შენ გადიდას, გაგემარჯოს ღმერთმა, მფრინაო ანგელოზო, ბაგონო სანებავ ცროლის წვერისაო, შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს ჭიქა-ბარძიმი, სანთელ-სადიდებელი, შენ შენ მეხვეწურთად ქერაულ-რკინაულისად, საყმოსად, საგლეხოსად საშველ-სამწყალობნოდ. ხთის კარზე მაიკმარი. ღმერთი შენს ძალსა ღიდებას მაუმაგებს.

ამ ჭიქა-ბარძიმზედ, სანთელ-სადიდებელზე შენ გადიდას გაგემარჯოს ღმერთმა, თეთრო სანებამ ცროლის წვერისაო, შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სადიდებელი, ჭიქა-ბარძიმი, შენთ მეხვეწურთად, სანების ყმათად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნელოდ, ხთის კარზე შიგანი, ღმერთი შენს ძალსა ღიდებას მაუმაგებს.

ამ ჭიქა-ბარძიმზედ სანთელ-სადიდებელზე შენ გადიდას, გაგემარჯოს ღმერთმა, კვირავე მადლიანო...

M' 17 გვ. 2.

## 52. მებარმს ლონვა გარის ღარეკვის წინ უპან კალუს ჯვარში

ღიღო გარის მცაო-მფარაო ანგელოზო, შენ გევედრები უღირს კორციელი, შენ მიშველი, მაპაგივი, რასაც შაგვიწყენ პირის ქართა, ფეკის ნალითა თუ ჩემი უცოდ-უმეტრებით. ნუ შამიცილებ, დალოცვილო, შენ გარ-სამარეთ შამალაკვისად. მეწალმართე ანგელოზ დამაყენი.

M' 17 რე. 2, გვ. 7.

### 53. ხუმრობა მაქის ბაყვანის ღროს აბაბას კვირაჲს ჯპარშო

კვირიაჲ კარავიანო, ხთის მალლის მოკარვე ანგელოზო, გეძახან, გეხვეწებიან შენ ყმანი, გაუგონე აგრემც გაგემარჯვება. მასულს შენ კარებზე ნაძახებ გაუგონე. შენ კარებზე შამაუწირაჲ გოგია, გამარჯვებულო კვირაჲჲ, მე შენთვის შამამიხვეწებაჲ, შენ გამჩენ მორიგე ღმერთს შახვეწინიდი. უშველე შენ კარებზე მასულს ქუდოსან-მანდილოსანს, ყველა შენი წყალობით შეინახე, ქრისტიანთ ჯვარი გადაგიწერათ შენმა გამჩენმა მორიგე ღმერთმა, ბეჩაჲ ხორციელს მაჰაგეჲ ჩემი შამაძახიდი. გოგია, შამასრუელი შენ კარებზე, ყველა გაჭირვებაში გამაიხსენ. რას მკარზე-ღ' გულზე გეძახნა, გეხვეწებიან, გახვეწებენ, იმაზე გაუგონიდი, გამარჯვებულო. რასაც წყალობას გეთხოვებიან, ის წყალობა უბოძვიდი.

ააა, დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დღეს დღესინდელსა, მგესა და მზის მყოლ ანგელოზსა, დიდება და გამარჯვება შენდა, კვირაჲჲ კარავიანო, ხთის მალლის მოკარვე ანგელოზო, გეძახან, გეხვეწებიან გოგიათ შამადგენლობა, ქუდოსან-მანდილოსანი, ნაძახებ გაუგონიდი, რასაც მკარზე და გულზე გეხვეწებოდან, იმაზე გაუგონიდი. რასაც წყალობას გეთხოვებოდან, გამჩენ მორიგე ღმერთს გამაუთხოვიდი. წულის მეხვეწური – გოგიას ოჯახში წულს მაუმაგიდი. პურსა, პურის მჭამელს მაუმაგიდი. წულსა, წულის აკვანს მაუმაგიდი. შენ ხელთა რიგსა ზღვენთა ულუფას მაუმაგიდი, შენ ჭიქა-დიდებას მაუმაგიდი, ჩემგანა ხსენება დიდება გაკლდებოდან, გამარჯვებულო, შენ მეხვეწურთ წყალობას მაუმაგიდი, ზაფხული მშვიდობით გადმაცრიდი გოგიას ოჯახსა, სთველი-შამთარი მშვიდობით გარდმაცრიდი. კელის ნაოფლარს ჯვარ დაუწერიდი, იმათ ოჯახში შეწუხებულს უშველიდი, სნეულს ულხინიდი. მიწრიელ-ქვეცრიელ დაულაგმიდი. თუ რა შეგცოდვან, შაგაწყინან უცოდინრობითა, უმეცრობითა, ფეკის ნალითაჲ, პირის ქართაჲ, იამან-მახვილითა, შანაწყენ-შანაცოდვარ შაუნდვიდი, ზღვნითა, სანთლით გადააკვივიდი, შამოსრუელი რქა-ჯანგიან, მისამბარებად. სამსახურიჲ სახელოვან აიგანიდი, ხთის კარზე მაიხმარიდი. თქვენამც თქვენ მეხვეწურთ ამათ ყუდრო-ჯალაფობისა ორფეკოთხეკისა, ქუდოსან-მანდილოსნისა ნაშერალ-ნამუშავრისა მეშველიჲ-მწყალობელიმც იქნებით. შენს ყუდროს შამაქეუელ ლად მგერიჲ, მწარე სიკედლისაჲ, შენ გააქცივიდი, თავ-გზა უკულმ მიუქცივიდი, თუ ეკარძებოდაჲ, გოგიას ოჯახს ნუ მახკერძიდი, სხვა შარა-გზაჲ გაასწავლიდი. თავწაღმ, პირ-წაღმ, გულ-წაღმ დაუბრუნდი. მგზავრსა გოგიას ოჯახისასა გაჰყვიდი, გაუმარჯვიდი, თავ-მგერზე, ნადირზე კელ მაუმართიდი.

ხთის იასაულნ გამადიოდან, კორციელთ ბეგრეედან, ყალანს ილებდან, კვირიაჲ სარდლობდან, ნების ოფლ ააგანივიდი, ნების ბეგარ გააგანივიდი. ეს მოხრილი ჩოქი, დილო კვირაჲჲ კარავიანო, ხთის მალლის მოკარვე ანგელოზო გეძახან, გეხვეწებიან. შენ ყმათა ნაძახნებ გაუგონიდი, რასა მკარზე და გულზე გეხვეწებოდან, იმაზეღ გაუგონიდი, რასაც წყალობას გეთხოვებოდან, გამჩენ

მორიგე ღმერთს გამაუთხოვიდი. მაყენებულევ სამსახურივ სახელოვან აი-  
განიდი, ხთვის კარზე მაიხმარიდი.

**ქურთხევა**

ღმერთო ძლიერო, წმინდაო სამებაო, გვაცხოვნე და გვაკურთხე, ურჯუ-  
ლოებანი ჩვენი, განკურნე ურჯულოება, გვედრიან სული ჩვენი, მამაო და  
ჩვენი ღმერთო, რომენი ხარ ცათაშია, ეგრე ხოყანათაშია, მოგვეცი და მოგვი-  
ციე, მოგვე პური არსობილითა, რაც უფალმა მოგვიცანა, ნუ შეგვასხამ განსაც-  
დელსა... (კურთხევენი გრძელდება დაახლოებით ისე, როგორც სხვა ჯვარ-  
საგებში).

*აგაბე. ხუცესი ხთვისო გოგოჭური, ჩაიწერა მურაბ კიკნაძემ მაგნიტოფონზე  
1981 წელს.*

თსუფა № 29896

**შატილის მხარე**

**54. ხუნობა ჰარ-ჰვაბით შეყრისას ლებანისკარში**

საკლავის ღაკვლის წინ:

შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდა მაქსენებული ეს სამსახურის მამკ-  
სენენი ძმობის, შეერთებისაი, უმეშვლე, რომელმაც უმცყუნოს ძმობას, დალიას,  
გათავოს. შენ უმეშვლე, შენ უმეშვლე, მგრის კელი, კმალი მათორე, კმა  
სიკვდილისაიკ მათორე, შენ მეხვეწური ღმერთის შაახვეწე. შენა სამთავროდა,  
შენა გასამარჯოდა მოქსენებული ეს სამსახური ბულაური, შენ მეხვეწურთა და  
ეს სამსახურის მამქსენეთა სამეშვლედ, სამწყალობნოდ კაცისადა, ნაშერალ-  
ნამუშავრისა, ქულოსან-მანდილოსნისადა...

*სისხლით განათვლისას ჯვარით:*

წყალობა მოგვესთ, მშვიდობა შაგინახნასთ, გიშველასთ, გიმეშველასთ,  
დავლათი დაგახმარასთ, საწაღმართო მაგიარასთ, ძმობა ნულარ გაგიყარასთ,  
მეწაღმართ ანგელოზ დაგაყოლასთ...

*ხუცობა გარიგებულ თასებზე:*

ეს გარიგებული ჭიქა-ბარშიმი, ძალო ღვთისაო, სამართალო კვირაისაო,  
თქვენა სამთავროდ, თქვენა გასამარჯოდა, გეპახან, გეხვეწებთან, შენი მეხ-  
ვეწურნი შიხვეწენი, დავლათ დაახმარე...

სამთავროდ, გასამარჯოდა თქვენდა, ჭიქა-ბარშიმი, ძალო ღვთისაო, სა-  
მართალო კვირაისაო, იმათთან ნაქსენებნო ანგელოზნო, გადიდებთ თქვენი  
მსახავი მარიგვი, არ მაგიოწყენსთ, არ მაგიოტულებსთ, თქვენ მეხვეწურთა ნუ  
მაიწყენთ, ნუ მაიძულებთ, უზიანოდ შაინახენით, პურსა, წყალს მოუმაგეთ,  
კაცსა, კაცრიელობასა მოუმაგეთ, გახყევით, გაუმარჯვეთ, მგრის კელი, კმალი

მააშორეთ, კმა სიკვდილისა დააშორეთ, სარგებელს მიაგანეთ, სავნებელს, მარკეს მააშორეთ. თქვენა სამთავროდ, თქვენა გასამარჯოდ მაკსენებულნი ჭიქა-ბარზიმი, ძალო ღეთისაო, სამართალო კვირაისაო, იმათთან ნახსენებნო ანგელოზნო, თქვენ მეხვეწურთა სამეშვლოდ, სამწყალობნოდ კაცისადა, საქონისადა, ნაშვრალ-ნამუშევრისადა, ქუდოსან-მანდილოსნისადა მეშველნი, მწყალობელნი, წაღმამდეგნიმც იქნებით.

*ლუბისკარი. სამუკა ჭინჭარაული, 1938., ჩაიწერა რუსუდან ხარაძემ (ინახება მის პირად არქივში).*

## 55. მიხვალეაულისათვის წყაროს ღალოცვა სულის ხსენის მიერ ლეაისკარში

ღმერთო! ღიღება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა! ღმერთო, ცოცხალიც შენ გებარების, ღმერთო, სულიც შენ გებარების. ღმერთო, უშველე გამახელას. მარკეს ნულარას დაალონებ. ღმერთო, ნაცემისად ნაცემ აკმაიი, დაცემისად აადგინენ, აგირებისად გააცინენ. ღმერთო, შენა საკსენებლად ნუ გააცულებ თავის წილს პაგრონად, სულის საგონებლად. ღმერთო, შენის ღიღებით, ღმერთო, შენის მიცემით, ჩემის სიგყვის მაკსენებით სააქაოს ნათქვამ შანდობა საიქიოს მიდიოდას, მკვდარს შანდობა მიუდიოდას. სადაც შენ ხარ, სადაც შენ სამყოფორი, შენ საიქიორ. ეს გამზადებულ გაბლა, დასხმულ ყანწი, არაყიან ჭურჭელი, ანთებულ სანთელი შენსამც ნებას არ, შენიმც საკმარნი, შენიმც სამთავრებნი, საიალებნი. ცოლოსამც გკდის, მსჯელსა-მსჯავრსამც გარიდებს, წინ მაგებებულს, უკან მაწეულს, სიკვდილის დღეს დამწყვედეულს, ენით ნათქვამს, თვალით ნანახავს, კელით ნაქნარს, ყურით განაგონარს. შენიმც ცოლდის მკვლერი. ცოლდისამც იაღად მქნელი ას. თუ-ვისად გინდოდას დაწევა გაბლაჩი, სასმელჩი, მაკეთე-მაკიდული, ნადობ-ნამძობი, დობილ-ძმობილი, იმეებსამც შენით ნებით დაიწვევ გაბლაჩი, სასმელჩი. ძალითამც ნუ ვინ გამაგეკიდების, კარი საკვამიმც მლე გხვდების, ყანწი, ჭურჭელი, გაბლაიმც მშას დაგხვდების მასულთად მისაგებებლად, წასულთად გასაყოლებლად. თავიმც ნურაით დაგეხრების, გულიმც ნურაით დაგილონდების. მკარ-გაშლითამც ხარ, გულ-გაქსნითამც ხარ. თუ-ვინ გყვანდას ობლის გამამბრუნავი მთისა, ბარისა, რჯულიანი, ურჯული, გამახელას გამეელოდდას, ბარაქას უგანდას. გამახელა ვერ გონობდას, ყანწითა, ჭურჭლითა, გაბლითამც აბრუნებ. ეე წყალნი, უშიშავ, შენიმც საკმარნი, წყალჩი წილელებიმც ნუ იქნები, პირსამც იღობ. წყალჩი მრევიალე თუ-ვინ იყვას, იმასაც ყანწით, ჭურჭლითა-დ' გაბლითამც გაუძღვები. როგორც გამაუქჩერება შენდ შენს მეპაგრონეს გამახელას ყანწი, ჭურჭელი, გაბლაი, წყალნი, შენის სულის სამთავრებლად, საიალებლად, საცხონებლად, ეგერამც შენ მაგივალის. შენიმც საკმარნი, საიალებნი, შენიმც საცხონებნი. სინათითამც მაგივალის მშის

შუქით, კელაპკრით, მღვდლის წესით, ხთის წესით. რასაც მე დაგაკლებ ჩემის მაუგონებლობით, მანდაურის წესით სულეთის ღმერთიმც ნუ დაგაკლებს. შაგინდნას მრავალთ მოწყალე ღმერთმა-დ' მაგაკმარას... გამახელაის სახლს ბარაქა ხქონდას, სულის ბარაქა, ჯვარის წყალობა.

*ღებბასკარი. სუმბატა ჭინჭარაული. 60 წლ., ჩიქურა ალ. ოჩიურმა 1943 წ.*

56. ხუმობა სახლის ბანათიშლის ღროს ლებამსპარში

ქრისტეო და ღმერთო, დასწერე ჯვარი მღვენსა, სამსახურსა! ნურას ბალინჯსა, კავაგს დაუღვენებ სამსახურზე სახსენებს ანგელომს!

ამ სამსახურითა გადიდნას ღმერთმა, გაგიმარჯვას, ყუღრო-კარზე მდგომო ანგელოზო, კელის მღებელო-ღ' მგებელო. გეძახან, გეხვეწებიან ეს სამსახურის მქსენენი, შაიხვეწენ, დაელათ დაახმარე. რასა მხარზე და გულზე გეძახდან, გეხვეწებოდან, იმაზე გაუგონიდი. რასა წყალობას გთხოვდან, იმ წყალობით შაინახიდი. თუ რა შაგაწყინან უცოდრობითა, უმეცრობითა, პირისქარითა, ფუქის ნალითა, შანაწყენ აპაგივიდი, ავს ღღესთანით უშველიდი, ლაღს მგერსთანით კელი-ღ' კმალ მგრისა ახადიდი, კმა სიკედილისა მათშორიდი, თავობით პურსა, წულს მაუმაგიდი, კაცსა კაცრიულობას. წულ-ყმას გახვეწებდას, უზინაღ გაუმარდიდი, ბედ მარცე ღმერთს მაუთხოიდი. დიდ კვირაეს სხვან ხთისნასახნ თუ რას უჩიოდან, უკულმ უღგებოდან, მადლი, ხოიშან დაუთხოიდი, თავად პირწალმ, გულწალმ დაუბრუნდიდი, ნების მღვენ, სანთელ ააგანიდი, ნების ოფლ ჯვარ დაუწერიდი, ასეულ მიწრიელ დაულაგმიდი. სნეულზე გეძახდან, სნეულს ულხინიდი, შენ სანთელ, დიდება მაგემაგების. თუ რა გამაიედოდას ხთისკრით ხთის იასაულნი კმელთაზე კორციელთაზე, ბეგარყალან ზიდევდას, ნუ რა მახკერძიდი. სენი, სასჯელი, საკლო-საზინანო საქმე ეღირებოდას რა, ეკერძებოდას რა, მარკე დაღირებულ გადააშორიდი, ავ საქმე კამედ მაუქციიდი. ეს ზაფხულობა მშვიდობიანად გარღუყენიდი, სთველ ღალიან-ბარაქიან ამუყენიდი, ნაოფლარს კარისა, მგრისას ჯვარ დაუწერიდი, ბარაქა დაუგანიდი, მექარ-მელაზაგე მაურიდიდი. ველთ თუ ვინ გავიდოდას მაგათ ყუღროით მეველე, მენაღრე, გახყვიდი, გაუმარჯვიდი, მგერზე, ნადირზე კელ მაუმართიდი, სახელ-სარგებზედ სავენებ მარკე მათშორიდი.

შენად სამთავროდ, შენად გასამარჯოდ, ყუღრო-კარზე მდგომო ანგელოზო, შენ სამსახურის მამქსენეთად, ამათ თავ-ჯალაფობისად, კაცისად, საქონისად, ქულოსან-მანდილოსნისად მშველელი, მწყალობელი, მღხენელი, მხოთინებელი იქნები. რაც ჩემით ენა-პირით მაქსენებას დაგაკლებ, შენ შენს მეხვეწურთ შენს წყალობას ნუ დააკლებ.

*ღებბასკარი. ამ სოფლის და კისენის ხაგების ღვთისმშობლის, მთავარანგელოზის და ნახარელას ხუცესი სჭინჭარაული.*



## 57. სახელისუფლო (კონსტანი)

ღმერთო, ღიღება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა. კაცი შენ გეძახს, სული შენ გეძარები. ღმერთო, უშველევ ამ ოჯახსავე, მარკეს ნულარას მისცემავ, აკმიევ ბარალივ. ატირლომისად გააცინევ, ბარალისად აადგინევ. ღმერთო, შენიავ განაჩენივ, ხევეწება კაცისაივ, ბარება სულისაივ, სადაც ქრისტე პურობსავე, ანგელოზ ქამობსავე, სულწმინდა მაიკსენებისავე, (სახელი) სადაც შენ ხარივ, შენ საიქიოივ, შენ ანდაბიავ. შენთამც კელთაც ნებას იქნებისავე სასმელივ, სუფრიაივ, როგორც გამოუქჩერებავაც შენ შეილსავე, შენ მშობელსავე ანდაფი, ისრემც შენ განთავრებავაც, გალაღებავაც. ცოგამიც ბევრად მაგეჩვენებისავე, რიომ წმინდადავ, ფერუქცეველადავ, წაუქცეველადავ. ჯერსავე მჯავრესამც გარიღებავაც, მიძივსამც გიბუბუქებავაც, წინ მაგებებულსავე, უკან მაწეულსავე, სიკვდილის დღეს დამწყვედულსავე, ენით ნათქვამსავე, კელით ნაქნარსავე, თვალით ნანახსავე, ყურით განაგონარსავე, შენიმც ცოდვის მკვლელიავე, ცოდვის გაბლაჩიავე, სასმელჩიავე, ძალითამც ნურვინ გამაგეკიდებავე, ავი-არამიმც ნუვინ დაგეწევავე გაბლაჩიავე, სასმელჩიავე, შენამც უმასპინძლებავე, რასაც მე დაგაკლებებავე, სულეთის ღმერთიმც ნუ დაგაკლებებავე. ჩემის თქმით და უთქმელობით ნუმც რა გაიხლართებივ. ხთის კარზედამც ნუ დასხდებითავე, ხთის ულუფამც ნუ დაგაკლებათავე, შაგინდასთ სულეთის ღმერთმა და მაგახმარასთ!

*კისტანი. გიორგი ჭინჭარაული. 60 წლ., ჩაიწერა ნოდარ გვიანდურმა 1983 წელს.*

*თსუფა № 26148*

## 58. ხუმობა (გიორგონინდა)

მაყენებულთავე სამსახურ ბულვაურითავე გეძახიან, გეხვეწებიან შენ მეხვეწურნივ. რასა წყალობას გეთხოვებიან, ეს წყალობა უბოძე, უზიანო შიანახნიდივ, იკსნიდივ, ავის მგრისადავ, მგრის კელი-დ' კმალ ახკალიდივ. თქვენი გამჩენი იხვაიშნიდივ, იმეშვლიდივ.

ღმერთი მარიგე არ მაგიწყენსთავე, არ მაგიძულესთავე, თქვენავ თქვენ მეხვეწურთ ნუ მაიწყენთავე, ნუ მაიძულესთავე. ჩაწერილ ამაუწერდილთავე, ხთის კარ მარიგეს შაუთხოვილთავე, თქვენ ბედი-დ' დავლათ დააკმარდილთავე, მიწრიელნ დაულაგმნილთავე. წულ-ყმას გახვეწებდანავ, შაიხვეწნილთავე. გასამლო-გასახარო გაუმარდილთავე. მაგათ ყულროჩით ეელთ თუ ვინ გავილოდასავე, მეველეივ, მენადირეივ, გახყენილთ, გაუმარჯვილთავე მგერზედავ, ნადირზედავ კელ მაუმართილთავე. მშვიდობით დამდგარივ მაფხულივ, სთველივ მშვიდობისა ჩამაუყენილთავე. კარისა-დ' მკრის ნამაშვრალსავე ჯვარ დაუწერილთავე, ბარაქა დაუტანილთავე. თაობითავე კაცსავე, კაცრივლობას მიუმაგილთავე. მეშველნივ, მხენელნივ, მწყალობელნივ იქნებითავე. რასა ქსენებას მე დაგაკლებთავე, თქვენავ თქვენ მეხვეწურს თქვენ წყალობას ნუ დააკლებთავე. მაყენებულვი ბულვაურივ აილთავე, აგრემც გაგემარჯვებათავე. თუ

აგიღაფთავ ერთის კორციელისაჲ, აიღითავ მაგათ სამსახურიცავ თქვენა სამ-  
თავროდ, თქვენა გასამარჯვოლად.

გიორწმინდა. ხუცესი ჩუა გოგოჭური, 53 წლ., ჩაიწ. ნოდარ გვიადაურმა 1983 წ.

თსუფა № 26096

#### 59. სახელისღება (ბიორწმინდა)

ღმერთო, უშველევ ამ ოჯახსაჲ. დღეს ამას იქითავ აესაო-ღ' მარკეს  
ნულარას დაადირებთავ. ლხინზე უდინევ სგუმარიჲ, სოფლელიჲ. ღმერთო,  
დიდება შენდა, ღმერთო, კაციც შენ გეძახსაჲ, სულიც შენ გეძარებისაჲ, ანგე-  
ლოზ ანგელომობსაჲ, პურ პურობსაჲ. საცა შენ სულ მაიქსენებისაჲ, შენ ან-  
დაფთავ, შენ სამყოფთავ. შენამც მაგიეჲვ გაშლილ ტაბლაიჲ (*სახელი*), გამზალუ-  
ლიჲ, დაკრულ სანთელიჲ, მალებულ სასმელიჲ მაკეთისაჲ, შინაურიჲ. შენიმც  
საკმარიჲ, შენიმც საგძალიაჲ, მახუხთორაჲვადამც მახვავ, მაუკრძალაჲვადამც  
მახვავ, შენამც მაგეკმარებავ. იერუსამლეთის მადლითავ, ხთის მადლითავ,  
მშის შუქითავ, ცეცხლის სითბოთავ. კარიმც მღე გექნებავ, საკვამიც მზა გექნე-  
ბავ. თუ ვისად გინდა დაწევაჲ, დაიტანებავ. ავიჲ, არამიჲ, მეძალიეჲ ნუმც ვინ  
დაგეწევაჲ, ნუმც ვინ დაგეტანებავ. ცოფილ-საბრალოიეჲ, ყმაწვილინეჲ კაბის  
კალთას გემბოდენავ, ეემ ტაბლით, ეემ სასმლითამც იშორებავ. შაგინდნასაჲ,  
მაგაკმარასაჲ. რასა მე დაგაკლებ, სულეთის გამჩენ ღმერთიმც ნუ დაგაკლებ-  
საჲ.

გიორწმინდა. დეკანოზი ჩუა გოგოჭური, 53 წლ., ჩაიწერა ნოდარ გვიადაურმა  
1983 წელს.

თსუფა № 26097

#### 60. ხსნობა კვირეებზე (ბიორწმინდა)

მაყენებულიჲ მღაჲვანითავ გეძახიან, გეხვეწებიან, კვირიეო კარავიანო.  
უშველევ, უშველევ ამ შენ მეხვეწურთავ. თქვენი გამჩენი ღმერთი არ  
მაგიწყენსაჲ, კვირეჲვ კარავიანო, თქვენავ თქვენ მეხვეწურთ ნუ მაიწყენთავ,  
ნუ მაიძულებთავ...

(*მერე ჩვეულებრივ გრძელდება ხუცობა*).

გიორწმინდა. ხუცესი ჩუა გოგოჭური, 53 წლ., ჩაიწერა ნოდარ გვიადაურმა 1983  
წელს.

თსუფა № 26097

## 61. სუფრაზე ღაღონვა

ღმერთო, უშველ ამ ოჯახს, ღმერთო, ნუღარას დაადირებაგ. ცუდს ნურას დაადირებ. ღმერთო, უშველე ამ ოჯახსა. ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა, ღმერთო, შენგანა გაჩენილ ხვეწება კაცისა, ბარება სულისა, სააქაოს ნათქვამი საიქიოს მაღიოდას, მკვლართ შანდობა გერგებოდასთ, წესი მართებულ იყვას, სადაც თქვენ ხართ, სულწმიდანო, თქვენამც მაგივათ დადგმულ ე ტაბლაი[ც], დასხმულ ე ჭიქებიც, ე ხელადაიც, ეს სუფრაიც, რაც რა რამე გამზადული – ტკბილი, მწარეი, როგორც ჩვენს წინა, ისრამც თქვენ გჩვენებისთ, თქვენ მაგივათ. აღნამთავრა, ფერუქცეველ[დ], წაუქცეველად, მაუღევრად, მაუკიდრავ, სანთლით, სარკმლით, ერუმსალეთის ნათლით, მზის შუქით, დღის სინათლით. თქვენამც გექნებისთ, თქვენამც გერგებისთ, აღნამთავრადამც მაგივათ, ნუმცრა დაგაღონებსთ, თუ რა იყვას, ცოლო-ნაქნარ, სიკვდილის დღეს დამწყვედული ენით ნათქვამი, ხელით ნაქნარი, თვალით ნანახი, ყურით განაგონარ-ცოდვისამც იღამქნელ იქნების, თქვენ გერგებისთ, თქვენ გექნებისთ, ნუმცრა დაგაღონებსთ, აღნამთავრა. მე რასა დაგაკლებთ, სულეთის ღმერთიმც ნურას დაგაკლებსთ. შაგინდნასთ ღმერთმა! მაგახმარასთ. გაგიმარჯვასთ, ბიჭებო, კარგად იყვენით.

*ნორიო. მზექალ (მექია) უთურვას ასული გოგოჭური-ჭინჭარაული (ვათხოვილი შაგილში), 84 წ., ჩაწერილია მაგნიტოფონზე მურაბ კიკნაძისა და ანდრო ლეკიაშვილის მიერ, 1983 წ. 6 თებერვალს.*

თსუფა № 29864

## 62. ხსნობა ჰარ-ჰვაბით შუყრისას (გიორწმინდა)

მაგცესთ წყალობა გიორგიმ, ხელმ სამძიმარმა, ხმელეთის მეაიციემ გიშველსთ, მოგიმართოსთ კელი თქვენ შამოსულ მტერზე. აჯობას თქვენ კმაღმ და კმამ მტერს. რომენმაც გვარის სიმაგრე სთქვას და თავის გვარს არ დაღაგობდათ, სიმაგრისთვი იბრძოდათ. ღრისხავდას, ვინც თავისი გვარის ქალსა და ზალს უღალაგებს! სწყალობდას, რომენიც დაიცავს, არ უღალაგებს!

*გიორწმიდა. უბანი კოლისკალუა, ბაბურა თელექას ძე გოგოჭური (სუიკაური), ჩაიწერა რუსულან ხარაძემ 1938 წ. (ინახება მის პირად არქივში)*

## 63. სულის წყაროს ღაღონვა – სახელის ღაღვა (გიორწმინდა)

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა. შენგანა გაჩენილი ხვეწება კაცისაი, ბარება სულისაი, სად ქრისტე პურობენა, ანგელოზნი ჟამობენა, ცოდვილნი გაინანებენ, მართალნი განისიყენებენ, საცა შენ სულ მაიხე-

ნება, გიგიაჲ, შენ ანდაბია, შენ სამყოფია, შენამც მაგიაჲ, შენამც მაგეკმარება დაყენებული ეს საკლავი, გაკეთებული ეს წყარო, შენამც განათლიერებს, შენამც გაიაღებს, ცოდოსამც მაგხდისა, სასჯელსაც მაგარიღებს, ენი ნათქვამი, კელი ნაქნარი, ყური განაგონარსა, თუალი ნანახსა. ეს საკლავი, როგორც გინდა, ისრამც მაიკმარება, ეს წყარო შენიმც საუკუნოი, უწყლოთამც ნუ დარჩები, წყაროი წილუდები ნუ იქნები, ამ საკლავითაც იმკვიდრებ და ისაკუთრებ. ზედამრჩით ღმერთმა მარკე ნულარა დააღიროს, შენ ღმერთმა მაგახმაროს ეს წყაროი, ეს საკლავი, ეს სუფრაი, ეს სასმელი. შაგინდნას, მაგახმაროს ღმერთმა. თქვენც კარგად გამოყოფოს!

გიორწმიდა. ბიძურა თელექას ძე გოგოჭური (სუიკაური), ჩაიწერა რუსუდან ხარაძემ 1938 წ. (ინახება მის პირად არქივში).

#### 64. სულის წყაროს ღაღონვა – სახელის ღაღვა (ბიორწმინდა)

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა. ღმერთო, უშველე ჭირის პაგროს დღეს ამას იქით. მარკეს ნულარას მისცემ, ლხინზე შეუცვალე... სადაც შენ ხარ (ახსენებენ მკვდრის სახელს), ეს წყაროი შენიმც სახმარ იქნება, წყალსამც სვამ, პირსამც იღობ, წყალშიამც წილ გიღვეს... (ხალხი): შაუნდნას, მაახმარას!

გიორწმიდა. უბანი აფთარაულ ჭალა, თორელ გოგოჭური, 1938 წ., ჩაიწერა რუსუდან ხარაძემ (ინახება მის პირად არქივში).

#### 65. მკვდრის სხნის ღაღონვა (ბიორწმინდა)

ეს ცხენივ შენიმც საკმარ იქნება, შენიმც საფერკე იქნება. დიაციმცავე შენ საკმარ იქნება, ნაბლიანიმც მაგიაჲ, ლაგამ-ავშარაიანივ, ნალურსმანიანივ, სანთელ-დაკრულიმც მაგიაჲ... (გრძელდება ხუცობით).

გიორწმინდა. ხუცესი ჩუა გოგოჭური, 53 წლ., ჩაიწერა ნ. მვიადაურმა 1983 წ.

თსუფა № 26095

#### 66. საღიღვეპალი შაბილის მთავარანგელოზის ჯვარში

ქრისტეო ღმერთო, დაწერე ჯვარი ჭიქა-ბარძიმთა, სანთელ-სუფრათა, ძალს ხთისასა, სამართალს კვირისასა, იმასთან ნაკსენებ ანგელოზთა. დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა.

პირეულ ჭიქა-ბარძიმთა, სანთელ-სუფრითა, თავითო-ნათავრითო, ღმერთო, შენამც იდიდები, შენ ძალი, შენ სამართალი.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარძიმიტა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, ღილო კვირაე ხთის მადლის მაკარვეო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, თავეალო მთავეარანგელოზო, რჯულიან-ურჯულით სალოცავო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, მარიემ წმიდაო, ხთისაო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, კემ-მენავედრეე ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, კელმწიფე ხთიშობელო.

აემ სანთელ-ჭიქა-ბარძიმიტა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, ბორაყ ალვისგრისად მყოლო ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, კოპალაე წვერის ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, გიორგი მუხის ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, გიორგი ნაღერისპირისაო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, გიორგი ნაკემ მებურთალო ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, მედერბასეე ანგელოზო, ჟამის მამკლებო, ლოცვა-წირვა მასმინარო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, ქვაბ-საკიდელზე მდგომო ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმიტა, სანთელ-სუფრითა შენ გადიდას-ღ' გაგიმარჯოს ღმერთმა, მთავეარანგელოზის ღაშქარნო.

დიდება ძალ ხთისასა, სამართალ კვირაისასა, იმასთან ნაკსენებ ანგელოზთა.

შავილი. მთავეარანგელოზის ხაგის ხუცესი ბ. ჭინჭარაული.

მსე გვ. 29-30.

## 67. ხსენება საკლავის ღაკვლის წინ შატილის მთავეარანგელოზის ჯვარში

დიდება ძალ ხთისასა, სამართალ კვირაისასა, იმასთან ნაკსენებ ანგელოზთა!... ივანე ოქროპირისა!... სანაგრელ ხთისაო.

დიდება ღმერთსა, მადლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელთასა, რჯულ ქრისტიანთასა!

ამ სამსახურითა შენ გადიდას, გაგიმარჯვას ღმერთმა, თავეალო მთავეარანგელოზო, გეძახს, გეხვეწების აპარეკა თავით მდაბლითა, გულით მართლითა, გახვეწებს თავსა, ჯალაფობასა. რასაც მკარზე-ღ' გულზე გეძახდას, იმაზე ღარქვიდი, იმაზე გაუგონიდი. რასაც წყალობას გეთხოვებოდას, ის

წყალობა უბოძიდი. ნურას მახკერძებ ამის ყუღროსა: სენსა, სასჯელსა, საზიანო საქმესა, ლაღს მგერსა, მწარე სიკვდილსა. თუ რა ეღირებოდესა, ახკადიდი, გადაუგდიდი, ავ საქმე კაზე მაუხდინიდი. ბედისაღ მეხვეწურ იყვესა, ბედი მარტგეს ღმერთის გამაუთხოიდი, დიდს კვირაეს გამოუთხოიდი. გასაზღო, გასახარო წულ-ყმა მისციდი. წულ-ყმას გახვეწებდას, კაის ბედისა დავლათისა მაუკდინიდი. მაფხულობა მშვიდობით გარმააყრევიდი, სთველ ღალიან-ბარაქიან ჩამოუყენიდი. თუ საღ ვინ ამის ყუღროთა გავიდოდას, შენს ბედსა, დავლათს ეძახდას, შენ ბედი, დავლათ დააკმარიდი, გახყვიდი, გაუმარჯვიდი, საგარეო საქმეზე კელ გაუმართიდი!

შენაღ სამთავროდა, შენაღ გასამარჯვადა, თავეაღ მთავარ-ანგელოზო, შენ სამსახურის მამჩენის სამეშველოდა, სამწყალობნელადა კაცისა, ღიაცისა, ორფეკ-ოთხფეკისადა, ქუღოსან-მანდიღოსნისადა იყოს მაქსენებული სამსახური.

შაკიღი. მთავარ-ანგელოზის ხატის ხუცესი გ. ჭინჭარაული.

მსე გვ. 16.

#### 68. საღიღუბელი შაბიღის ღვთისმშობლის ჰვარშო

წინა ჭიქა-ბარძიმითა შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს, მაღაღო ღმერთო.

მეორე საღთელ-ჭიქა-ბარძიმითა შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს, დიდო კვირაე.

მესამე ჭიქა-ბარძიმითა შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, კელმწიფე ხთიშობუღო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზეღა შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს, თავეაღ გორის ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზეღა შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს, ღაღო განძის ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზეღა შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს, კიღდის გორს ზღუბღის ანგელოზო.

აემ ჭიქა-ბარძიმზეღა შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს, თავეაღ მთავარ-ანგელოზო, რჯულიან-ურჯულით საღოცაეო.

მაგ საღთელ-ჭიქა-ბარძიმითა გაღიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, გიორგი ბეკენგორ მახურთაღო ანგელოზო.

მაგით შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, სახმთო ღუბისთაე სვეგის ანგელოზო.

მაგით შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, კოპალაე წვეერის ანგელოზო.

მაგით შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, გიორგი მუხის ანგელოზო.

მაგით შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, გიორგი ნაღვარ-მშეენიერო.

მაგით შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, მეღარბასეო ანგელოზო.

მაგით შენ გაღიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, ქვაბ-საკიღდის ანგელოზო.

მაგით შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, ხთიშობლის ლაშქარნო, სოდაბურჩი მორაზმენო ანგელოზნო.

სამი სანთელ-ჭიქა-ბარძიმიტა შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, ნაკარელა ზღუბლის ანგელოზო.

შაგილი. ღვთისმშობლის ხაგის ხუცესი გ. ჭინჭარაული.

მსე გვ. 30-31.

## 69. ხუნობა შაბილის ღვთისმშობლის ჭვარში

გადიდებთ, თქვენი გამჩენი ღმერთი არ მაგიწყენით, არ მაგიძულებთა, თქვენ თქვენს მეხვეწურსთ ნუ მაიწყენით, ნუ მაიძულებათა. დღეს ჩოქის მხრელთა, მადლის მთხოვართა თქვენ მეხვეწურთ, სანთელ-სუფრა-ჭიქა-ბარძიმით მამკსენეთა ნუ მაიწყენით, ნუ მაიძულებთა. გეძახთ, გეხვეწებისთ სანთელ-სუფრა-ჭიქა-ბარძიმით მამკსენენი. რასაც მკარზმე-ღ' გულზე გეძახანთ, იმაზე აართვით, იმაზე გაუგონეთა. რასაც წყალობას გეთხოვებთან, ის წყალობა უბოძეთა. კელი-ღ' კმალ მგრისა აკადეთ, კმა სიკვიდილისა მამაშორეთ. ზაფხულ მშვიდობით გარმამაყრევინეთ, სთველ ღალიან-ბარაქიან ჩამოუყენეთა, კარისა, მკრის ნამაშურალს ჯვარ დაუწერეთ, ბარაქა დაუგანეთა. თუ ვინ გავედოდას მაგის ყუდროთაი მგზავრი, მეგზური-ღ' თქვენ ბელსა, დავლათს აკსენებდას, თქვენი ბელი, დავლათ დააკმარეთ, გახყევით, გაუმარჯვეთ, საგარეო საქმეზე კელ გაუმართეთ, სახელ-სარგებელს მიაგანეთ, საენებულ გადაუგდითა. მახრილი ჩოქი, მათხოილი მადლი თქვენად სამთავროდ, თქვენად გასამარჯოდ ას, აქ ნაკსენებნ ანგელოზნო, მადალო ღმერთო, დიდო კვირაეო, მახვეწურთა სამეშლო-სამწყალობენულადა დიდისა ცოგაისადა, კაცისა-საქონისადა, ორფეკ-ოთხფეკისადა, ქუდოსან-მანდილოსნისადა მეშველი, მწყალობელიმც იქნები, მწყალობლე შენი სახელის მადლსა.

ივანე ოქროსპირისა, სანაგრელო ხთისა, დიდება ღმერთსა, დიდება ძალ ხთისასა, სამართალ კვირაისასა, იმათთან ნაკსენებ-ნადიდებ ანგელოზთა, ჟამის მამკლებთა, სანთელთ მამდგომთა, ლოცვა-წირვის მასმინართა.

შაგილი. ღვთისმშობლის ხაგის ხუცესი გ. ჭინჭარაული.

მსე გვ. 15.

## 70. ხუნობა საკლავის ღაქვლის წინ შაბილის ღვთისმშობლის ჭვარში

დიდება ღმერთსა, მადლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესანდელსა, რჯულ ქრისტიანთასა, მზესა, მზისმყოლ ანგელოზთა, დიდს კვირაისა, ხთის მადლის მაკარვესა!

დიდება-ღ' გამარჯვება შენდა, კელმწიფევე ხთისშობელო, ხთის საყვარელო ანგელოზო. გადიდებ, შენი გამჩენი ღმერთი არ მაგიწყენს, არ მაგიძულებს შენის გადენ-შაძლებისად.

გეძახით, გეხვეწებით ლალის მტრისად, მწარის სიკვდილისად, ლალი მტერი და მწარე სიკვდილი აგვკადე, გარდაგვიგდე, აჲ საქმე კაზე გაგვიხდინე, კაცსა და კაცრიელობას მოგვიმაგე, შენს სიდიდეს ემაგებოდას. წულისად გეხვეწებოდათ, წულ მარიგეს ღმერთს გამაგვითხოვე. წულს გახვეწებდათ, გვიღლიგძელე, კაის ბედისა და დავლათისა მაგვიხდინე. ზაფხულ მშვიდობით გადმოგვაყრევინე, სთველ დალიან-ბარაქიანი ჩამაგვიყენე, კარისა და მკრის ნამაშვრალზე ჯეარ დაგვიწერე, მაქარ-მაღალაგე მაგვირიდე. მახრილი ჩოქი, მათხოილი მაღლი შენად სამთავროდ, გასამარჯოდ ას, კელმწიფე ხთისშობელო, ხთის საყვარელო ანგელოზო. შენ შენის მეხვეწურისა სამეშელო-სამწყალობლოდ დიდისა-ცოგაისადა, ორუეკ-ოთხეუკისადა, ქულოსან-მანდილოსნისადა მეშველი, მწყალობელიც იქმნები, სცევი, ხუარევი, შველი, სწყალობდი.

მაგლი. ღვთისმშობლის ხაგის ხუცესი გ. ჭინჭარაული.

მსე გვ. 14-15.

71. წყალთ დალოცვა შაბილში

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა. აქ ნათქვამ მანდ მაღიოდას, წეს იყვას მართებული, მკედარს შანლობა მიუდიოდას. სადაც შენ ხარ (სახელი მიცვალებულისა), შენამც გერგების, გეკმარის ეს დადგმულ გაბლაი, ეს წყალიც შაგინდნას, მაგაკმარას ღმერთმ, უწყლოობითამც ნუ ღონდები. სწორ-ამხანიგთამც დაიწვევე წყალზედაც, გაბლაზედაც. შაგინდნას, მაგაკმარას ქრისტიანობის გამჩენ ღმერთმ.

მაგლი. ჩალხია ჭინჭარაული, 84 წლის, 1943 წ. ჩამწერი თ. ოჩიაური.

72. ხსნობა ანატორის ჯვარში

ღმერთმა ადიდას შენ ძალი-ღ' შენ სახელი, დიდო ანატორ მთავარო ანგელოზო, შენა სამთავროდ, გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სამსახური, პირის საბანი, მაყენებული, მაქსენებული. შენ შენის მეხვეწურის ახალ დამდგომ დასგურთ, შენ უღელღებული სამწყალობნოდ ხთის კარზე შიიგანი, აგრემც გაგემარჯვებისა, ძალსა, დიდებას მაგვიმაგებს შენის გამჩენის ხთის კარზე, უშველე, დაიცვენი, დაიფარენ ჟამსაც, უქამოსაც, ველთაცა-ღ' შინაც...

M' 32 გვ. 750.



## მიღმახევი

### 73. ხუნობა მუნოს მთავარანგელოზის ჰვარში

დიდება ღმერთსავე, მაღლი ღმერთსავე, დიდება დღეს დღესინდელსავე, რჯულს ქრისტიანთასავე, სამართალს ხეთის მაღლის მზის მყოლ ანგელოზთადავ, დიდება დიდსა კვირეესავე, მაღლის ხთის მაკარვესავე. ხთისგან გამარჯვება შენ, მთავარანგელოზო, შენ შენი მორიგე ღმერთი არ მაგიწყენს, არ მაგიძულეხს. შენ შენ მეხვეწურებს ნუ მაიწყენ, ნუ მაიძულეხავე, ჩოქის მამხრელსავე, მაღლის მამთხოვსავე, სანთელ-სამსახურის მამხსენესავე. იმედსავე, ამის თავჯალაფობასამც სწყალობდავ, რასა მკარზე, გულზე გეხვეწებათავე, იმაზე გაუგონევე. რასა წყალობას გთხოვსავე, ის წყალობა მიეცივე. ამათად შამაქეულსავე ლალ მგერსავე, მწარე სიკვდილსავე, შენ შაუქციევე, გზა უკულმ აუქციევე. ნურას მახკერძებავე ავსა, სენსავე, სასჯელსავე, საზიანო საქმესავე. უმაგვე ამათსავე პურსავე, წულსავე, ორფეკ-ოთხფეკსავე, კარის ნაქნავსავე, ფურის ნაწველსავე ბარაქა დაუგანევე, ჯვარ დაუწერევე. თუ ვინ ამავე ყუდროჩით ველთ გასულ გეხვეწებოდსავე, მგზავრივე, მეველეივე, მენადირეივე გახყვიდივე, გაუმარჯვიდივე, კელ გაუმართიდივე. ავდარს გაუდარიდივე, ლალ მგერთან დაუფარიდივე, ხვეწრიელ აულაგმიდივე, მისდევედას, მისწიდივე, მამდევედას, გამაახვეწიდივე, შინ მშვიდობით მაიყვანიდივე. შინ გასულს ჯალაბობა მშვიდობით დაახვედრიდივე. თუ რა გამავეილოდას ხთის კარზე გამაშვებულივე, ხთის იასაულივე, სორციელთ ბეგრევედასავე, ყაბანს მიდევედასავე, ამათ ყუდროს ნუ მახკერძებავე. კო ყუდრო-ალაგ მისასწავლიდივე. თქვენის ბატონობის მახრილივე ჩოქივე, მათხოვილივე მაღლივე. რასაც მკარზე, გულზე გეხვეწებოდესავე მეხვეწურივე კაციის საქონისავე, ნამერალ-ნამუშევრისავე. მეშველივე, მწყალობელიმც იქნებივე.

*მუცო. ბ. მინდიკაური., ჩაიწერა ნოდარ გვიანაურმა 1983 წ.*

თსუფა № 26079

### 74. სახელისღება (მუნო)

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა. კაციც შენ გეძახსავე, სუელიც შენ გეძარბისავე. სააქაოს ნათქვამ სიქიოს მაღიოდსავე, მკვდართ შანდობა მაგიდიოდსათავე. კარიც მლე გექნებისთავე, გაბლაიც მზა გექნებისთავე, კელსამც გახკრავთავე, უბე-კალთასამც გაიხვევთავე. ცოდვისამც მკლელ გექნებისთავე, ცოდვიდამც იალმკლელივე, ფერუცველულადავ, წაუქციველულადავ, ცოგა დიდადავ, რიომ წმიდადავ. ხთის წესითავე-ღ რიგითავე. მჯელსავე, მსჯავრესამც გარიდეხსთავე, წინ მაგებებულსავე, უკენ დაწულსავე, სიკვდილის დღეს დამწყვედეულსავე, ენით ნათქვამსავე, კელით ნაქნარსავე, თვალთ ნანახსავე, ყურით განაგონარსავე. თუ ვინ გყვანდასთავე შამამბრუნავივე, შამამხედავივე გაბლახიავ.

სასმელში გებირებოდასთავა-დ' გეჭრებოდასთავ, მე ვერ ვიგონებდავ, დაწვევად-დ' დატანება გინდოდსთავ, თქვენ თქვენის ნებითამც დაიწვევთავ, დაიტანებთავ. მაკეთივი, მაკიდულივ, დედულ-მამულივ, ოკრის სულ-მკედარივ, ღობილ-მმობილივ, სიძე-ცოლეურივ, დისწულ-დედიმშაივ თქვენ თქვენის ნებით დაიწვევთ-დ' დაიტანებთავ, ავივ, არამიმც ნუვინ დაგეტანებთათავ. თუ არადევევ ალალივ, ალალ-მართალიმც გექნებისთავ. ნუმც რაით დაღონდებითავ, ნუმც რაით გაიხლათებითავ, სანთილითამც მაგივათავ, სარკმლითამც მაგივათავ, მშის შუქითავ, მთვარის სინათლითავ. ნუმც რა დაგიკლდებისთავ, ნუმც რა მაგიკლდებისთავ. მე რასა დაგაკლებთავ, სულეთის ღმერთიმც დაგიმაგებსთავ. შაგინდნასავ სულეთის ღმერთმა-დ' მაგაკმარასავ (3-გმის).

მუცო. აგუნდა ჭინჭარაული, 67 წლ., ჩაიწერა ნოდარ გვიდაურმა 1983 წ.

თსუფა № 26075

## 75. ხუმობა არღობის ჯვარში

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელსა, რჯულ ქრისტიანთ სალოცავსა, მზესა, მშის მყოლ ანგელოზთა, დიდება დიდს კვირეუსა, ხთის მაღლის მეკარვესა, დიდება-გამარჯვება თქვენდა, ჩვენო სალოცავნო! გიორგი სომხომ გორისაო, ხთისშობელო, ხთის საყვარელო, ბისოს კალთაზე მობურთვალო, ხოდაბურთ ყარაულო, თავადო მთავარანგელოზო, დარბაზის ყარაულო, თქვენა სადილოდ, სამთავრო-გასამარჯვოდ იყვას მახრილის ჩოქით, მათხოვილის მაღლით, მაქსენებულის ხთის წესით მაყენებული ეს სამსახური, ბუღავური!... თქვენ თქვენი მარიგე ღმერთი არ მაგიწყენსთ, არ მაგიძულებსთ, თქვენ თქვენ მეხვეწურებს ნუ მაიწყენთ, ნუ მაიძულებთ; რასა მკარზე და გულზე გეძახდასთ, უშველეთ, დაეკმარენით, საწალმართო ანგელოზ დააკმარეთ, მიწრიელნ დაულაგმენით. კელი, კმაღ მგრისა ახჯადეთ, კმა სიკვილისა გადაუგდით, სხო ადგილ-ალაგ მისაწავლეთ, მაგაკსენით ბირკვლბაღინჯიით, ავადობა-სნეულეზბაიით გეხვეწებათ, შაიხვეწენით, თქვენდ კელი რივ არ დაუკლავ, ნაქადებ არ უმტყუენებავ, ნაძახებ გაუგონეთ, აგრემც გაგემარჯვებათ! ამით ყუდროი პურს უმაგეთ, წულს უმაგეთ, კაცს უმაგეთ, კაცრიელობას უმაგეთ, ორფექს უმაგეთ, ოთხფექს უმაგეთ, ქუღინათა მანდილიანთ უმაგეთ; ამით ყუდროიით გამავალს – მემგრეს, მენადირეს, მგზავრს, მემგზავრს გახყევით, გაუმარჯვეთ, კელ მაუმართეთ, სარგებელს მიაგანეთ, საენებელს მამაშორეთ, შინ მშვიდობით დაიბრუნეთ, შინაურობა მშვიდობით დაახვედრეთ. თუ სხვა ხთიშვილნ უწყრებოდან, უჩიოდან მაღლი, ხთიშან მათხოვილით, გულწაღმა, პირწაღმ დაუბრუნდილით. სურას მახკერძებთ, დაადირებთ სენს, სასჯელს, საზიანო საქმეს, მგრის ჩქამს, სიკვილის კმას.

ხთის კრით და ხთის იასაულნი კმელგებით ბასს კრეფდან, ყალანს იღებდან, თქვენ მეხვეწურებს უშველიდით, დაეკმარნიდით, კაბის კალთა დააფარიდით, კაბის კალთაჩი გაიხვიენილით.

სწრაფი გეგმავდასთ ამით ყუღრო-კარჩით, სამეშლო სახელიან აიღიღით, ხთის კარზე მაიკმარით, დამღგარი ეგ ზამთარ-ზამთრობა მშვიღობით გადაყრიღით, გაზაფხულ მშვიღობისა მადღვარიღით, კარ წალმ გაუმართიღით, კარისა მკრის ნამაშვრალს ჯვარ დაუწერიღით, ბარაქა დაუგანიღით, სთველ ღალიან-ბარაქიან დაუყენიღით.

რასაც მე ღიღება-ქსენებას დაგაკლებთ, თქვენ თქვენს წყალობას ნუ დააკლებთ თქვენ მეხვეწურებს, ამით თავ-ჯალაფობას.

ისმინეთ, გაიგონეთ, იღირსეთ, შაიწიეთ, ათასიმც მადლ გაქეთ, შამაძახ-იღზე ნუ შამისაწყინდებით, ზღვნითა და სანთლით გადამაკღიეთ.

გაუმარჯვას ნაღიღებ-ნაქსენებ ანგელოზთ, წყალობა მაგცასთ დასგურთ, მსახურთ, გაგიგონასთ, რასა მკარზე და გულზე ეძახთ.

*ანღაქი. მთქმელი წიქა როსგომის ძე მურღუევი, ჩაიწერა ნოღარ არღოგელმა (ზვიადაურმა), 1982 წ.*

*გამეთი „ბურჯი ეროვნების“ №3, 1995 წ.*

## 76. ხუწობა (არღობი)

ღიღება ღმერთსა, მადღი ღმერთსა, ღიღება მღესა, მზის მყოღ ანგელო-სთა, ღიღება ღიღსა კვირეუსა, ხთის მადღის მოკარვესა, ღიღება, გამარჯვება თქვენღა, ჩვენთ საღოცავნო, გიორგი სომხოსკორისაო, ხთიშობეღო, ხთის საყვარეღო, ბოსოს კაღთაზე მობურთვაღო, ხოღაბურთ ყარაუღო, თავაღო მთავარანგელოზო, დარბაზის ყარაუღო. თქვენღა საღიღოღ, სამთავრო-გასამარჯვოღ იყვას მაყენებუღი ეს სამსახური მეხვეწურებისა. აიყვანეთ, ხთის კარზე მაიკმარეთ, თქვენ მეხვეწურებს უშველეთ, დეეკმარეთ, ავ საქმე სხვაზე მაუკღინეთ. ნურას მახკერძებთ, დაღირებთ სენს, სასჯელს, საზიანო საქმეს. კელ-მკარ მგრისა ახკაღიღით, კმა სიკეღიღისა გადაუღღიღით, უშვეღიღით, დაეკმარიღით. დამღგარ ე ზაფხული-ზაფხუღობა მშვიღობით გადა-მაყრიღით, სთველ ღალიან-ბარაქიან დაუყენიღით, კარისა-ღ' მკრის ნამაშ-ვრალს ჯვარ დაუწერიღით, ბარაქა დაუგანიღით. ამით ყუღროჩით თუ ვინ შამაგძახოღასთ მეგზავრი, მემგზავრე, მეველე, მემგრე, მენაღირე, კელ მაუ-მართიღით, უშვეღიღით, დაეკმარნიღით, შინ მშვიღობით დაახვეღრიღით. თუ-რას სხო ხთიშვიღნი უჩიოღან, უწყრებოღან, მადღი-ღ' ხთიშან მაუთხოვიღით, თავაღ პირწაღმა-ღ' გულწაღმ დაუბრუნღიღით. მაყენებუღი ეს სამსახური მეხ-ვეწურებისა აიყვანიღით, ხთის კარზე მაიხმარიღით. თქვენ მარიგე ღმერთ არ მაგიწყენსთ, არ მაგიძულებსთ, თქვენ მეხვეწურებს თქვენ ნუ მაიწყენთ, ნუ მა-იძულებთ.

*არღოგი. არღოგის ჯვარი, ხუცესი ხეთისო მურღუევი, 45 წლ., ჩაიწერა ნოღარ ზვიადაურმა 1983 წ.*

*თსუფა №26047*

## 77. ხუნობა სომხოზ წმინდა გიორგის ჯვარში (არლოტი)

დიდება ღმერთსა, მადლი ღმერთსა, დიდება მშვესა, მშის მყოლ ანგელოზთა, დიდება ღიდ კვირაცესა, მადლის ხთვის მოკარვესა, დიდება-გამარჯვება თქვენდა ჩვენო სალოცავებო, გიორგი სომხომ გორისაო, ხთვისშობელი ხთვის საყვარელო. მაყენებული სამსახური მეზღენეებისა აიყვანეთ, ხთვის კარგედ მაიხმარეთ, რასა მკარგედ, გულზედ გეძახდან, იმაზე გაუგონეთ, ნურას მახკერძებო, დაალირებო. სენს, სასჯელს, საზიანო საქმეს, ამათ ყუდროთად შამაქცეულს ლაღს მგერს, მწარე სიკვდილს თავ-თავად შაუქციეთ, გზა უკენ გადუქციეთ, თქვენ უხედავ კორციელთაზედ გადაილით, ამათ ყუდროჩით თუ ვინმე გეძახდან მეველე, მემგრე, მენაღირე გახყევით გაუმარჯვეთ, კელ მაუმართეთ, შინ მშვიდობით დააბრუნეთ. შინაურობა მშვიდობით დაახვედრეთ. დამდგარი ეს ზაფხული, ზაფხულობა მშვიდობით გადმააყარეთ, კარისი მკრის ნამაშვრალს ჯვარ დაუწერეთ, ბარაქა დაუგანეთ, უშველე, დეეხმარენით, თქვენ მარიგე ღმერთი გადაიდებო, გაძლიერებსო, არ მაგიწყენსო, არ მაგიძულეხსო, თქვენ მეხვეწურებს ნუ მაიწყენთ, ნუ მაიძულეხთ, მახრილის ჩოქითა, მათხოილის მადლითა, გადაიდასო, გაგიმარჯვასო. შამაძახილზე ნუ შამისაწყინლებით, ისრემც გაგემარჯვებათ.

*არლოტი. ხუცესი ხთვისო ჭრელას ძე არლოტელი. 55 წლ., ჩაიწერა ხთვისო შამისიმელიშვილმა 1993 წლის 23 აგვისტოს.*

თსუფა № 29899

## 78. თასის ღალოცვა არლოტის ჯვარში

ღმერთმა გაუმარჯვას ამ თასზე ნადიდებ-ნაკსენებ ანგელოზს. იმის წყალობა გქონდასო თემს, სოფელს. წაღმ მაუარას თქვენს თავს, ჯალაფობას, ხალიმ მაგცასო, ბალინჯ მაგამორასო, კლო უკეთესის გულით გიმსახურასო. წელ ეცვლებ, წელ კაისა გამაგიცვალასო, ერთ ეს, ათიათას სხვა. მემუკლეებს მუკლებ შაგარჩინასო. თავმახლილებს თავმგრისა მაგცასო შორიელაისაი. თასიანებს კელით გაამასო. გწყალობდასო ამაზე ნაკსენებ ანგელოზებო. თქვენ იყვას მწყალობელი.

*არლოტი, ჭრელ მურღუევი, 100 წლ., ჩაიწერა ნიკოლოზ გვიადაურმა, 1982 წ.*

თსუფა № 25911

## 79. სახელისღება მკვლართიან (არლოტი)

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მადლი შენდა, აქ ნათქვამ საიქიოს მიდიოდას, მკვლართ შანდობა მაგიდიოდასო. სადაც შენ ხარ (სახელები გარდაეკლილთა), ცხონებული (სახელი), თქვენამც მაგივალისო დადგმულ გაბლაო. დასხმულებ ჭიქები, დავსილ ხელადანი. ეს წვერის არაყიან ბოთლანი

(სახელი) თქვენამც გამოთავრებთ, თქვენამც გაიალებთ. ცოცხალიმ დიდად გე-  
ქნებათ, რიოშიმც წმიდად გექნებათ. მაულეყარ, მაუკიდვარიმც გექნებათ. ცი-  
სობას, მიწა-წყლისობას ფერუქცეველ-წაუქცეველიმც გექნებათ.

თუ ვინ გყვანდასთ დედული, მამული, სიძეი, ცოლეური, დობილი, ძმო-  
ბილი, უცნობი, მეგობარი, რჯულიანი, ურჯული, უპაგრონო მკვდარი, მთა-  
წვერთ დამრჩალი, წყლის დაკარგული, ზევის დალეული, სალდათი, გუსალი,  
შამამბრუნავ სული. ნება-მასპინძლობამც თქვენიმც იქნების. მანდაურის წე-  
სით, რჯულითამც მაისმარებთ, ცოდვიანნიმც შორს გექნებიანთ. მადლიანნიმც  
ახლოს. ჩემის უემპირობითამც ნურა დაგაკლდებისთ. რასაც მე დაგაკლებთ,  
სულეთის გამჩენ ღმერთიმც დაგიმაგებსთ.

თუ რა გაწუხებდასთ, გაღონებდასთ, თვალით ნანახავი, ყურით განა-  
გონარი, წინ მიგებებული, უკან დაწეული, სიკვდილით დღეს დამწყვედული,  
მსჯელს, მსჯავრეს გაბლითამც, სუფრითამც ამორეთი.

ცაო ქერებელო, ღრუბელო ნათლისაო, მამაო მეუფისაო, სუფრა მზა მიეც,  
გზა სად მიეც. შაგიდნასთ და სულეთის გამჩენ ღმერთ მაგახმარასთ. შაგიდ-  
ნასთ და ალაღ-მთავარ გიყვასთ. დამსწრენი: შაუღნას და მაახმარას! (სახელის  
დამდებელს გაბლისად ეუბნებიან). საიქიომ დაგიმადლას, სულეთის გამჩენ  
დალოცვილ ღმერთმ შენ ენა-პირ დიდხანს აუბნას. სიკეთეს, კაი კაცობას ნუ  
მაგშადას. (ჭირისუფალის ოჯახის წევრს ეყვიან). წაქცევისა ამაგაყენასთ,  
აგირდომისა გაგაცინასთ. აუ კაით დაგაცინასთ. ახალ მარკეი ნულარა მაგ-  
ცასთ დალოცვილ ღმერთმ!

არღოგი. ხეთისო ჭრელას ძე მურღევი. 45 წლის, ჩაიწერა ნიკოლოზ  
მეიადაურმა 1982 წ.

თსუფა № 25946

## 80. სახელმწიფო (არღოგი)

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა, კაცი შენ გეძახს, სული  
შენ გებარების. ჩემის თქმით და ხთის წესით აქ ნათქვამ საიქიოს მიდიოდას,  
მკვდართ შანდობა მაგიდიოდასთ. სადაც თქვენ ხართ, თქვენამც მაგიუაღისთ  
გაშლილი ეს პურ-სუფრა, დაკრული სანთელ-კელაპგროთ, თქვენამც გამოთავ-  
რებთ, გაიალებთ, ალაღიმც გექნებათ, მთავარიმც გექნებათ, მაუკიდვარ-  
მაულევარიმც გექნებათ, ცა-მზისობას წაუქცეველ-ფერუქცეველიმც გექნებათ.  
ცოდვიანნიმც შორად გექნებიანთ, მადლიანნიმც ახლოს გექნებიანთ. ნუმც  
რათი გაიხლათებთ, ნუმც რათი დაღონდებთ. თუ ვინმე გყვანდასთ დე-  
დულთა, მამულთა სიძე, ცოლეური, შამამბრუნავი, ობოლ-ოკერი, სალდათი,  
გუსალი, მთა-წვერთ დამჩალი, უპაგრონო მკვდარი, ბაღლი, ძუძუმწოვარი, თა-  
ვისა, სხვისა, თქვენიმც ნება იქნებ, თქვენიმც მასპინძლობა იქნებ, მეძალიემც  
ნურეინ გექნებათ, წინამც ნუვინ დაგიდგებათ. თუ რამე გაღონებსდათ თვალით

ნანახი, ყურით განაგონარი, წინ გაგებებული, უკენ დაწეული, სიკვდილის დღეს  
დამწევედუელი, მსჯელსა-დ' მსჯავრესავე გაბლით, სუფრითამც იშორებავ.

ცაო ქარებულო, ღრუბელო ნათლისაო, მამაო მეუფისაო, სუფრა მზა  
მიეცი, გზა საღ მიეცი, შაგინდნას, სულეთის ღმერთმ მაგაკმარას! (3-გზის).

არღოცი. არღოცის ჯვარი, ხუცესი ხეთისო მურღუევი, 45 წლ., ჩაიწერა ნოდარ  
გვიბაურმა 1983 წ.

თსუფა № 26049

## 81. სხეპლისღება მკვლართაღ (არღოცი)

ღმერთო, ჩემის თქმითა, ღმერთო, შენის მიცემითა, აქ ნათქვამ საიქიოს  
მიდიოდას, მკვლართ შანღობა მიუდიოდას, საცა თქვენ ხართ (სახელებს ჩა-  
მოთივლა) ბერი, ახალი, ქრისტი, ქრისტიანი, ურჯულოი, რჯულიანი, შორიელაი,  
ახლეული თქვენამც გეხმარებით, თქვენამც სახმარ იქნების: გაბლა – სუფრა,  
დასხმულ ჭიქები, დავსილ ხელადანი. მანდაურის წესით, რჯულით. თუ ვინ გყ-  
ვანდასთ შამამბრუნავი, შამამხედავი, თავის წესითამც მისცემთ. ძალითაც ნუ  
ვინ გამაგეკიდებისთ. ალალიმც გექნებათ. მრავალი, გაუცულო-გაუთაოი, ცისი-  
მზისობას, მიწა-წყლისობას.

სანამ კარ კნავს, წისქვილ ფქვავეს პურს, მწვანილ მამდის, სანთლით,  
სარკმლით, ელუმსალეთის ნათლით, სულეთის ღმერთის მიცემით. ჩემის  
უთქმელობითამც ნუ გაიხლათებით. ნურაით დაღონღებით. ჩემი უემპირობით  
თუ რა გაკალღებოდასთ, სულეთის გამჩენ ღმერთიც დაგიამგებსთ. შაგინდნასთ  
სულეთის ღმერთმა, მაგახმარასთ! ალაღ-მთავარ გიყვასთ.

შაუნდნას მაახმარას! შენ კარგად გამყოფას!

არღოცი. ძილო ბაჭყალას ასული გვიბაური-მურღუევი, ჩაიწერა ნიკოლოზ  
გვიბაურმა 1982 წელს

თსუფა № 25946

## 82. ხჰსოზა (ანღაჰი)

შენა სადილოღ, შენა გასამარჯვოღ იყვას ღარბამთ წვერზე ღარბამთ ან-  
გელოზო, წმ. გიორგიო. მახრილის ჩოქით, მათხოვილის მადლით, მაქსენებუ-  
ლის ხეთის წესით, სამსახურით შენ უშეველე შენ მეხევეწურებს, დასგურთ,  
მსახურთ გადაუგღი ბირკელი, ბალინჯი, ავაღობა.

დიღება ღმერთსა, მადლი ღმერთსა, დღეს დღესინდელსა, სჯულ ქრისტი-  
ანთ სალოცავსა, მგესა, მზის მყოღ ანგელოზთა, დიღება დიდს კვირეუსა,  
დიღება, გამარჯვება თქვენდა. თქვენ თქვენს მეხევეწურებს ნუ მაიწყენი, ნუ  
მაიძულებთ, უშეველეთ, დაეხმარენით, საღმრთო ანგელოზ დააკმარეთ, კელი-

დ' მკარ მგრისა ახკადეთ, კმა სიკვდილისა გადაუგდით, ნურას მახკერებთ, ნუ დააღირებთ სენს, სასჯელს, საზიანო საქმეს. ამით ყუდროი პურს უმაგეთ, წულს უმაგეთ, კაცს უმაგეთ, კაცრიელობას უმაგეთ, ორფეკს უმაგეთ, ოთხ-ფეკს უმაგეთ, ქუდიანთ, მანდილიანთ უმაგეთ. ყუდროჩით გამავეალს მემგრეს, მენადორეს, მგზავრს, მემგზავრს გაჰყევით, გაუმარჯვეთ, კელ გაუმართეთ, სარგებელს მიაგანეთ, სავენებელსა მათორეთ, შინ მშვიდობით დააბრუნეთ, შინაურობა მშვიდობას დაახვედრეთ. თუ სხვა ხთიშვილნი უწყრებოდან, უჩიოდან, მადლი-დ' ხთიშან მაუთხოვიდით, გულწაღმა-დ' პირწაღმ გადაუბრუნდით. ნურას მახკერებთ დააღირებთ: სენს, სასჯელს, საზიანო საქმეს, მგრის ჩქამს, სიკვდილის კმას, ხთის კრით და ხთის იასაულნ კმელზეთ ბასს კრეფდან, ყალანს ილებდან, თქვენ მეხვეწურებს უშველიდით, დაეკმარნიდით, კაბის კალთა დააკმარნიდით, კაბის კალთაჩი გაიხვიენიდით. ეს ზამთარი ზამთრობა მშვიდობით გადააყრიდით, სთველი ღალიან-ბარაქიან დაუყენიდით. კარისა-დ' მკრის ნამამურალს ჯვარ დაუწერიდით, ბარაქა დაუგანიდით. თქვენ მარიგე ღმერთ არ მაგიწყენსთ, არ მაგიძულებსთ. თქვენ მეხვეწურებს ნუ მაიწყენთ, ნუ მაიძულებთ. ამის თავე-ჯალაფობისად, ორფეკ-ოთხფეკისად, ქულოსან-მანდილოსანისად, მუშველი, მწყალობელიმც იქნები. გემარჯვას ნადილებ-ნაკსენებ ანგელოზთ, წყალობა მაგცასთ დასგურთ, მსახურთ, რასაც მკარზე, გულზე ეძახდათ.

*ელა ხუცესთ ეუბნებიან* თქვენ იყვასავ მწყალობელივ, თქვენ ენა-პირ დიდხანს აუბნასავ, წყალობა მაგცასავ ანგელოზმავე.

*ანდაქი. ხუცეს-მედროშე წიქა მურლევი, 65 წლ., ჩაიწერა ნოდარ გვიადაურმა 1983 წ.*

ოსუფა № 26001

### 83. ხუნობა (სამეშლო) არჰილოში

შენა სადილოდ, სამთავრო-გასამარჯვოდ იყვას, გიორგი მახკოსწვერის ანგელოზო, მაყენებული ეს სამეშლო სახელიანივ, მახრილ ჩოქივ, მათხოვილ მადლივ. შენ შენი მარიგე ღმერთი გადიდებსავ, არ მაგიწყენს, არ მაგიძულებსავ, შენის დიდის შაძლება-გადენისადავ შენ მახვეწურსავ... (*სახელი*), ამის თავე-ჯალაფობისავ. ნუ მაიწყენავ, ნუ მაიძულებავ. რასა მკარზე, გულზე გეძახდასავ, უშველე, დაეკმარე, გამაიქსენივ ბირკელ-ბალინჯჩითთავ, ავალობა-სნეულეზაჩითთავ. გეხვეწებავ, შიხვეწენივ, შენდ კელი რიგ არ დაუყრავავ, შენ შენს წყალობას ნუ დახყრივ, ნაქადებ არ უმგყუნენებავ, ნაძახებ გაუგონეთავ, აგრემც გაგემარჯვებათავ. პურს უმაგეთავ ამით ყუდრო-კარჩიავ, წულს უმაგეთავ, კაცსა-კაცრიელობას უმაგეთავ. ამით ყუდრო-კარიდან თუ ვინმე გადიოდესავ მგზავრივ, მემგზავრივ, მემგრევივ, მენადირევი, გახყენილთავ, გაუმარჯვილთავ, სავენებელს მათცილილთავ, სარგე-

ბელს მიაგანიდითავ, შინ მშვიდობით დაუბრუნდითავ, შინაურობა მშვიდობით დაახვედრიდითავ. სხო ხთიშვილნი თუ რას უჩიოდან-უწყებოდანავ, შუა უდგიდითავ, მაღლი-ღ' სოიშან მაუთხოვიდითავ, თავად გულწალმ და პირწალმ დაუბრუნდითავ. ამათ თავისად შამაქცეულსავ ლალ მგერსავ, მწარე სიკვილსავ თავად შაუქციდითავ, გზა უკულმ გადაქციდითავ, სხოთ ადგილ-ალაგ მიასწავლიდითავ, თქვენ უხელავ-ურწმუნო კორციელთაშე გადაილიდითავ. სნეულ გემბხდასთავ, იმათ ყუდრო-კარიდანავ სამეშლო სახელიან აილიდითავ, ხთის კარზე მაიკმარიდითავ, დამღარი ეგ ზამთარი-ღ' ზამთრობაზე მშვიდობით გადახყარიდითავ, გაზაფხულ მშვიდობისა მაღგვარიდითავ, მკარ წალმ გაუშართიდითავ, კარის-ღ' მკრის ნამაშვრალსავ ჯვარ დაუწერიდითავ, ბარაქა დაუგანიდითავ, სთველი ღალიან-ბარაქიან დაუყენიდითავ.

დიდება ღმერთსავ, მაღლი ღმერთსავ, დიდება დღეს დღესინდელსავ, დიდება მშესავ, მშის ამყოლ ანგელოზთავ, დიდება დიდს კვირეესავ, ლეთის მაღლის მეკარვესა. დიდება-გამარჯვება შენდა, ნადიდება-ნაქსენებ ანგელოზო, გიორგი შახკოსწვერისაო. რასა მე ჩემ დიდება-ქსენებას დაგაკლებ, შენ შენს წყალობას ნუ დააკლებავ... (სახელი), ამის თავ-ჯალაფობასავ. ისმინე, გაიგონე, იღირსე, შაიწირე. ათასიმე მაღლ გაქვავ, შამამახილზე ნუ შამისაწყენლებივ, მღვნითა-ღ' სანთლით გადამაკლიევ.

*არჭილო. ხუცესი თაბია მვიაღაური, 57 წლ., ჩაიწერა ნ. მვიაღაურმა 1983 წ.*

*თსუთა № 25984*

## ჯ უ თ ა

### 84. ხსნობა ქუთის წმინდა ბიორგის ჰვარშო

ამ ჭიქა-ბარძიმზე, სეფე-სანთელზე შენ ძალი-ბედიმც დიდების, ჯუთის წმინდაო გიორგიო.

ამ ჭიქა-ბარძიმზე, სეფე-სანთელზე შენ ძალი-ბედიმც დიდების, ღალიანგურ წმინდაო გიორგიო.

ამ ჭიქა-ბარძიმზე, სეფე-სანთელზე შენ ძალი-ბედიმც დიდების, შარენის წმინდაო გიორგიო.

ამ ჭიქა-ბარძიმზე, სეფე-სანთელზე შენ ძალი-ბედიმც დიდების, მთრეხის წმინდაო გიორგიო.

ამ ჭიქა-ბარძიმზე, სეფე-სანთელზე შენ ძალი-ბედიმც დიდების, კვირავე კარავიანო.

ამ ჭიქა-ბარძიმზე, სეფე-სანთელზე შენ ძალი-ბედიმც დიდების, ბერო ბააღურო.



ამ ჭიქა-ბარძიშზე, სეფე-სანთელზე შენ ძალი-ბედიმც დიდლების,  
ხთისშობელო – ადგილის დედაო.

ამ ჭიქა-ბარძიშზე, სეფე-სანთელზე შენ ძალი-ბედიმც დიდლების,  
სახთო სახაგედ მდგომო ანგელოზო.

ამ ჭიქა-ბარძიშზე, სეფე-სანთელზე შენ ძალი-ბედიმც დიდლების,  
როშკის დიდგორ ვეშაგო გიორგო.

თქვენა სამთავროდ, თქვენა გასამარჯოდ იყოს ეს მაყენებული  
სამსახური, გეძახან, გეხვეწებიან ამ სამსახურის მაყენებები. რასაც მკარსა-დ'  
გულზე გეძახან, გეხვეწებოდან, იმ მკარ-გულზე შაიკვეწენი, მაგათ ყულროში  
პურსა, პურის მჭამელს, წულსა, წულის აკვანს მაუმბაგიდი. ველ თუ რა გავიდას  
მაგათა მუშა-მოლაშქრე, მენადირე, გაჰყვიდი-გაუმბარჯიდი. მგერზე, ნადირზე  
კელ მაუმართიდი. თუ რა შაგაწყინეს, შაგცოდეს პირის ქართი, ფეკის ნალით,  
კარის კისრით, შანაცოდარ შაუნდვიდი, შენ შენს მარიგე ღმერთს გამაუთხ-  
რიდი.

ხთის იასულ იყოს, ყალხანს ილებდას, მაგათ ყულრო-კარს ეკერძებოდას,  
გაჭირვებაში გამაიხსნიდი, შენ კაბის კალთა ჩამაუფარიდი, შენ შენს მარიგე  
ღმერთს გამაუთხოიდი.

ჩემგან რაც ხსენება-დიდება გაკლდებოდასთ, თქვენ თქვენს წყალობას ნუ  
მააკლებთ, აიღეთ სახელიანად, ხთის კარზე მაიკმარეთ, თქვენა სამთავროდ,  
თქვენა გასამარჯვოდ იყოს ეს მაყენებული სამსახური.

მაგცასთ წყალობა, გიშველასთ, დაგახმარასთ, სოფელს მაგცასთ წყა-  
ლობა, ყურთა-მაყურებელს, სგუმარ-მასპინძელს, მაწვეულთ მაგცასთ წყა-  
ლობა ნაკსენებ ანგელოზებმ!

*ჯუთა. ჯვრის დასგური ვაჟა არაბული, 40 წლ., ჩაიწერა მაგნიტოფირზე ხეთისიო  
მამისიძელიშვილმა 1994 წლის 30 იელისს ათენგენობაზე.*

*თსუფა № 29903*

## 85. ლამწალობნება შერიბაბის ღროს (Xთის)

გწყალობდასთ ერთუცის მოღავეთ ჯუთის გიორგი, მშვიდობით შაგინახ-  
ნასთ, ავ ნულარა ჩამაგიგდასთ, ამის შემდეგ კას საქმეზე დაგარიგნასთა, გაგა-  
დიღნას. თქვენ გწყალობდასთ კაცსა, შუაკაცს, მქველებს ქვილობა ნუ დაგი-  
კარგასთ, ხუცესს ენა-პირ გიკურთხას, დიდხანს გაგიყოლას.

*ალ. თ. სგუმ. გვ. 190.*

## 86. შამოხხაინილის ლოსვა Xთისს ჯვარში

დიდო ჯუთის წმიდაო გიორგო, შენ მიშველი, შენ დამეკმარი, შენს კალთაში  
შამამიფარებავ თაფი, შენ შამაგხვეწიორ, შენ შამიხვეწე, ნულარაით დამამარცხებ,  
ზღვნითა, სანთლით მაკდი, დალოცვილო, კაცით ნურას გაღამაკვე.

*ალ. თ. სგუმ. გვ. 190.*

## 87. შემოხვენილის ღალღსა არჟიანი ქინთით (ჯუთა)

გაუმარჯვას ჯუთის წმიდას გიორგისა! გწყალობდას გიორგის დავლათი, თათარავ, დაგიცას, დაგიფარას დღესაც, ღამესაც, ველთაცა, შინაც. შამაღბარე-ბისარ გიორგის კალთასა, თავის კაბის კალთა ჩაგაფარას, გაჭირვებაში დე-გიქსნას, ნურა ავ მაგკერძას. თათარაისად მამყოლ ახლებო, თქვენაც გწყა-ლობდასთ გიორგის დავლათი. ეჯილობა ნუ დაგიკარგასთ. ხუგათაც (*მოკლე-ლის გვარი*) სწყალობდას გიორგის დავლათი, დღეს ამას იქით კა აგონებისაც, დაინდუნას, როგორც დაგინდობენ. აქადიმ შენ ისენ ვერ დაგინდობდეს, რაკი მამკლავი იყავი, ეხლა შამახვეწილი, თავშამფარებული ხარ გიორგის კალ-თაში. გიორგიც გწყალობდასა, გიორგის ხათრით აღბათ ხუგანიც დაგინდო-ბენა, თოფს აიღებენ.

ალ. ოზ. სკუმ. გვ. 190.

## არხობი

### 88. ხუსობა

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, მიქიელ მთავა-როანგელოზო. შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი, ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად, გახგის ყმათად საშველად, სახ-ოიშნოდ, სამწყალობნელოდ მაიკმარი, ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ბა-გონობას გაუმარჯვეს.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, მთის ვეშაგ წყაროს თავისაო, მოძმევე მიქიელისაო, ღმერთმა გადიდას ამ სეფე-სანთლით, ღმერთმა გაძრიელას, შენა სამთავრო-გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი შენ ახიელელთად საშველო-სახოიშნოდ, სამწყალობნელოდ მაიკ-მარი ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯვეს.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, კვირავე-ძალო ხთისაო, ძალო და მადლო კვირაისაო. შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი, ნათელ-ბნელი, საშველო-სახოიშნოდ, სამწყა-ლობნელოდ მაიკმარი, შენ ახიელელთად, მაგათ თავისად, ჯალაფობისად, ხთის კარზედ შაიგანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯვეს.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, ჯაჭველო კმელის გორისაო. შენა სამთავროდ, შენად გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი, ნათელ-ბნელი, შენ ახიელელთად სახოიშნოდ სამწყალობნელოდ მაიკმარი. ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯვეს.

ამ სეფე-სანთელზე თქვენ გადიღნასთ, გაგიმარჯოსთ ღმერთმა, მიქიელის მწვევარნო, მწკალ-სისხლიანნო, საკილღიანნო. თქვენა სამთავრო გასამარჯოდ მაიკმარით ეს სეფე-სანთელი-დ' ნათელ-ბნელი. თქვენ ახ-

იელელთად, მიქიელის გახგის ყმათად საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნელოდ მაიკმარეთ, ხთის კარზე შაიგანეთ. აგრემეც თქვენს ძალისა, ღიდებას მაემაგების.

ამ სეფე-სანთელზე თქვენ გადიდნასთ, გაძრიელნასთ ღმერთმა, მიქიელის ლაშქარნო, ხთისაგან გამაშობილნო, ხთისაგან წყალობა ნაქნარნო. ღმერთმა გადიდნასთ, ღმერთმა გაძლიერნასთ, თქვენა სამთავრო-გასამარჯოდ მაიკმარეთ ეს სეფე-სანთელი-დ' ნათელ-ბნელი. თქვენ ახიელელთად, მიქიელის გახგისა ყმათად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნელოდ მაიკმარეთ, ხთის კარზე შაიგანეთ, ღმერთი თქვენს ძალსა, ღიდებას მაუმაგებს.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, ლალო იაკსარო. შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი, ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად, მიქიელის გახგის ყმათად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ მაიკმარი, ხთის კარზე შაიგანი, შენიმეც ძალი-სახელ ღიდებობისა, ქსენდების.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, იაკსარ სეგეაღ ჩამოსულო. ღმერთმა გადიდასა-დ' ღმერთმა გაძრიელას. შენა სამთავროდა, გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი-დ' ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად, გახგის ყმათად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ მაიხმარი. ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯევს.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, პეგრეო ნაღვრისპირისაო. ღმერთმა გაძრიელას, შენა სამთავროდ, გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი-დ' ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად სამწყალობნოდ მაიკმარი, შენ ძალსა, ღიდებას მაემაგების. ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯევს.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, მიქიელ წყალ-შუისაო, მოძმევე მიქიელისაო. შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი, ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად, მიქიელის გახგის ყმათად საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ მაიკმარი. ხთის კარზე შაიგანი, შენიმეც სახელ ღიდებობისა, ქსენდების.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, მიქიელ ჭიშვილისაო, მოძმევე მიქიელისაო. შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიხმარი ეს სეფე-სანთელი, ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად, მიქიელის გახგის ყმათად საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯევს.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, ლაღანგურ წმიდაო გიორგიო, შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი, ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად, მიქიელის გახგის ყმათად საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯევს.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, გიორგიე ნაღორშენიერო, რჯულიან-ურჯულოთ სალოცაო. შენა სამთავროდ, შენად

გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი-დ' ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად, მიქიელის გახგის ყმათად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ ხთის კარზე შიიგანი. შენმც ძალი, სახელი დიდდებისა-დ' სსენდების.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, გმირო კოპა-ლავე, ლახიანო. შენა სამთაეროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი-დ' ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად, მიქიელის გახგის ყმათად საშველად, სახოიშნოდ, სამწყალობნულად ხთის კარზე შიიგანი, შენიმც სახელი დიდდებისა-დ' კსენდების.

ამ სეფე-სანთელზე შენ გადიდას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, დილო სახითოო გუღანის ჯვარო. შენა გასამარჯვოდ მაიკმარი ეს სეფე-სანთელი-დ' ნათელ-ბნელი. შენ ახიელელთად, მიქიელის გახგის ყმათად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნულად მაიკმარი, შენიმც ძალი, სახელი დიდდებისა-დ' კსენდების.

ღმერთმა ადიდას თქვენ ძალი, თქვენ სახელ-სამართალი, ნაკსენებნო ანგელოზნო. თქვენა სამთაერო-გასამარჯოდ მაიკმარეთ ეს გარიგებული სეფე-სანთელი-დ' ნათელ-ბნელი, თქვენ ახიელელთად, მიქიელის გახგის ყმათად, საყმოსად-დ' საგლეხოსად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ მაიხმარეთ. კარისად მშვიდობით დადებულ უღელი-დ' გაგანოდ საკნინელი მშვიდობით დაამთაერებეთ. ბევრ მშვიდობის გაზაფხულ მადგვარეთ, დალიან-ბარაქიან წელ დაუყენეთ, ღმერთი თქვენ ბატონობას გაუმარჯვეს.

ა-ა-ა, დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელსა, ძალს ხთისას, ძალს კვირაისას. დიდება-დ' გამარჯვება თქვენდა, ნაკსენებნო ანგელოზნო. ღმერთმა გადიდასთ, ღმერთმა გაძრიელდასთ, ღმერთმა მაგცასთ ცამდინ სიმაღლე, ზღვამდინ სიმაგრე, შველა, რგება, ხოიშნობა თქვენთ მეხვეწურთად, მიქიელის გახგის ყმათად, საყმოსად, საგლეხოსად. გეძახანთ თქვენ მეხვეწურნი, გეხვეწებთანთ, შიიხვეწნიდით. მე თქვენად შამამიხვეწნებინა-დ' თქვენ თქვენს გამჩენს მორიგეს, დამრიგეს ღმერთს შაახვეწნიდით. რასაც მკარზედა, გულზე გეძახდანთ, იმ მკარ, იმ გულზე გაუგონიდით, რასაც წყალობას გეთხოვებოდანთ, გამჩენს მორიგეს ღმერთს დაუთხოვიდით, წინაპირა კაცის მეხვეწურნი კაცსა კას დროს მაუმაგიდით, ღონე-ქონეს მაუმაგიდით. ველთ ვინ გავიდოდას, თქვენის მეხვეწურის ყუღროში ბუღსა, დავლათს თქვენს აქსენებდას, თქვენ ბედი, დავლათ დააკმარიდით, შორს მყოფნ დაუხვიდით, თქვენ კაბის კალთა ჩაუფარიდით, მიწრიელ-ქვეცრიელ დაულაგმიდით, მგერზედა, ნადირზე გაუმარჯვიდით. სხო ხთის ნაბადებ თუ რა უწყრებოდას, უმრუდდებოდას, მაღლ დაუთხოვიდით, თაოდ პირწაღმა, გულ-წაღმა დაუბრუნვიდით, სხო ყუღრო-შარა გაასწავლიდით.

ხთის იასაულნი გამავილოდან, ხთისაგან გამაშობილნი, კორციელთ ბეგრეედან, ყალანს იღებდან, თქვენ მეხვეწურთ ყუღროს ნუ მახკერძებთ. ეკერძებოდას, ნებით აკლივიდით, ნების ბეგარ აატანივიდით, იხეივიდით თქვენ მეხვეწურნი, იხვეწნიდით ავის დღისად, ლადის მგრისად, მწარის სიკვდილისად.

ჩემგნივ რაც ძახილსა, კსენებას გაკლდებოდასთ, თქვენ თქვენს წყალობას მაუმაგდიტო. თქვენ მეხვეწურთად კაცისად, საქონისად, ქულოსან-მანდილოსნისად, ყურთად მსმენისად მშველელნი, მლხენელნი, მხიოშნებულნი, წალმა მღვგნიმც ხართ. შველდითა, სწყალობდით, სცევედითა, ხვარევედით. გამარჯვება თქვენდა, თქვენის გამჩენის ხთვისად.

### ქართუნი

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა, სახარება ვიკითხათ მარკობის თავითა, დღესა, ამ შაბათსა ზელა, რომენი გარდამოხდებოდა მარიამ უკანელი, იასო ქრისტე კოლომაზმანელი, ვინ იყვენით მაძებარნი, ნაზლობ ჯვარნი მცემარენი, მოვიდეს და მოახსენეს, ქრისტეს მისცეს მოწაფეთა, ეგენი შაშინებულან, ეგენი შაკვირვებულან. ეგყვიან გალილუასა; ეგაც შენა ხქენ, უფალო. შენ დაამტკიცე ბნელი და ნათელი, ღმერთო, შენია დღე და ღამე. პაველე მოვიდოდა, ცოდვითა მოკვდა, ცოდვათა ყრიან ჩემზედა. აიღებდეს, გაიღებდეს ას თორმეტთა მოციქულთა, ხოლო ღმერთსა მაღლი ვსთხოვათ. ღმერთო, გინათო, ლოდი ვინ გადაბაგორა, კარნი მათნი გააღნა, შიგ ცქვენნი შააშინნა, უდელნი მგლოვიარენი, უწყა დიდება ქვრივებთა აღდომისა უფლისასა, ოხითა გიორგისითა. გიორგივ, შენი სიწმინდითა მოხვიდოდი ყვილითა – განიკურნებთავ, განიცხადებთავ. შენითა მოწყალებითა მამ მაგიერება არის, მაგ ჭეშმარიტება აგვქსნა სულნი ჩვენნი, მაღლა შახკრნა თვალნი, მააყენნა მგალობელნი, გალობენ თორმეტნი თორმეტითა სანთლითა, საწამებლა არს გიორგი. ხოროშობილნი მამისაგან. გამამობილნი დედამ ჩვენმა დამსვენებმა, დაადგინა აფარულნი, ველი მისცა, ყვავის ყვავილი, არცარა იყო, არცარა ჩანდა ამ აღგილსა სამყოფელსა უფლისასა. ადამ ხილვად გამოვიდა სკვინებითა გველისითა, ცდენითა ეშმაკისითა, გყუებითა დედაკაცისითა, ღმერთო, გვიქსენ და, ღმერთო, გვაკურთხე. კურთხევა დაწესებულია უფლისა მაცხოვართაზე, მოწაფე ანგელოზია ივანე ნათლიმცემელი ხუთითა სანთლითა, ხუთითა ანგელოზითა, ხუთითა მგალობლითა. პირველი სანთელი პაველე პაგიოსანი, მეორე სანთელი ივანე ნათლისმცემელს, მესამე სანთელი გაბრიელ მახარობელს. მაგამე ვთქვათ რა ამავთქვით მო ძრეილებისა, რაც თუ მერთმა უფალმა გადამაანამწესნა, ანგელოზები ქვეყანათაზე მოციქულობდენ, ქვეყანა გახალწმუნდებოდა. მიიკრიფე, მაიკრიფე არმული ღრეჭა კბილისა, სრულდა ხსენება სეფე სანთლისი, ღანისი წმინდისი მამისი, ძისა, ჯვარისა წმინდისა, მთავრობა ნეფისკოპოზისა. აღილუა-აღილუა, მზე საფლავით გამომწკინდა, გაულნეს კარნი ცათანი, ოი, ამ კაცსა იგყვიან და ისია, რომენსა ქარნი და მღვანი ერჩიან და ემორჩილებიან. მოვიდეს და უთხრეს მოციქულთა ანგელოზთა: ადე, მაცხო, რადა გძინავს, განიღვიძე, განიცხადე, ადგა, მაცხო განიღვიძა, არ უკვიანა ჩვენკე გილონი ჭეშმარიტებისა, ეწ მოვიდა უფალი ბევრითა ბევრეულითა, ათასითა გუნდითა, ათასითა მგალობლითა, ათასითა ანგელოზებითა. ბერი და მღველი გალობდა, სოფელი დიდმი ხვიოდა, ანგელოზები მთავრობდა. მოვიქსენით ძალი ხთვისა, სიგყვა კვირასა, უკვდავის

მარიემისა. სიხარულია იხარებენ, დედაც ჩვენო ჭეშმარიტო. ჭეშმარიტობა შეეიყვარათ, მაცხადე საცხადებლით, მაკვირე საკვირვებლით, ან უფროსი გამანაწმინდე ოქროს შგოლის გაბაკში. გავიდეს და განრისხდეს, კლევდეს ჯვარსა ჩვენსა წინა წმინდასა, სგეფანესა ზღვასა იმას, და კარსა იმას. დღესა სამყოფელო უფლისა მაცხოვართი, უფალო გვიქსენ და უფალო გვაკურთხე. მიწანი ვართ კაცისანი, თვალნი ჩვენნი მძლევეარენი, სულნი უფლისანი, კორცნი მარწყველთანი, რომენმა უფალმა გარმანამზადენ წვიმანი ქვეყანათამე, ამაუტიენ მწვანელნი, დღა ბორბალი დიდის ქარისა, დიდის ლელისა.

მთარავენე მიეცვლება, ჯვარი წმინდა ამაღლება, ჯვარა დგომა ამაღლება. სანამდე ვიყვნეთ, სანამდე მსახურნი ორთ უფლისანი, მაიღებენ სასმელთა, სახელის ცხოველთამე. ესაზობდით და ვლოცვილობდით. მამო, შაგვინდე, ძეო ჯვარო წმინდაო, მკითხოო საიღუმლოსა, ბეჭედო უკვდავებისა. შამყარენ ბრალსა მწარენი. მე არ ვიყავ, მე არობით შენითა ქენ ივანე ოქროპირისა, სანატრელო ხთისა, რქასა გაფიცებ მთვარისასა, მწკინვარებას ანგელოზთას.

ღმერთის დიდებით, წირვა-ლოცვის მაღლით, ანგელოზთ გამარჯვებით, მეხვეწურთ ყუდროდ გადიოდას კარი მახნავი, წყემსი, მუშია, მოლაშქრე, მონადირე, მეველე, მეკაბარჭე. გახყევ, გაუმარჯვე, მაღლო სამწირველოსა, მლოცაო სახარების. დღეს მწირველნი, შამწირველნი, გარეშამო აგაზარი ეკლესია, აღვისგანი აშენე, აკურთხე, დასწერე ჯვარი სამართალო ხთისაო.

*აღ. ოჩ. არხ. გვ. 6-11.*

## 89. ჭამისწირვა

### ქართხევა

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა, ღმერთო, დასწერე ჯვარი კოდ-საფუარსა, სადიდებელს. ქრისტე ღმერთო, აკურთხე დასწერე ჯვარი, სამართალო ხთისაო, ღირსად ქსნილობა, დღეს ჯვარსა კურთხეულობა. დღესა დღესინდელსა ამას აწდა მარადის უკუნიით უკუნისამდე. წმინდა სამებაო, შაგვიწყალენ ჩვენ ყოველნი, შაგვიწყალენ ჩვენ ყოველნი სამება წმინდამა, გვაცხოვენ, და გვაკურთხენ. ურჯულოება არს ჩვენი, ევედრია სული ჩვენი ჩვენ ღმერთსა, ჩვენ მამასა მოწყალესა. მამაო და ღმერთო ჩვენო, რომელნი ხარ ცათაჩია, ამითა ორ ცათამედა, მერე ხოყანათამედა, პური შენი არსობილთა, ნუ შაგვასხამ განსაცელსა, მცდელსა შენსა. არას უფალო რა ღმერთო ძალი, ბძანება, მაღლი და თაყონისცემა. მამისა, ძისა, ჯვარისა წმიდისა. სხვა ბძანება მისისა, ხოლო კაცის სიმაღლე დადაბლებოდეს, სიდაბლე ამაღლებოდეს. რა ჟამთა მოვეწვიენით კაცთა მდინარეთა, მცხრომალთა ამპარგიონთა კურთხევა კრავის ცოცხლისა, ადამ ღირდა სულთახდა. მამ გაგვისხსენ თვალნი ჩვენნი მცრემალენი, ფეხნი ბირკოლებისაკე, სულნი სიკვდილისანი, მორე მოვიდოდა, ადგილსა ამას ფილიპე კითხულობდა, ჩვენთა რადა

თქვიან ძეთა კაცისათა. პეგრესა თქვეს, ეგე ვინ გგონიათ, უიმერია თუ უიმერულია, თავიც იხსნა, ჩვენც გვაცხოვრნა, რომელმა ქრისტემა ჩვენ მაგცა კლიგენი გუფულისანი, ქრისტეო, შენთან ამოთქვა ქება თაყონის ცემა მამისა, ძისა, ჯვარისა წმინდისა. ფარაო და ღმერთო, დაღა ერი მისა, წახდეს წინაწარმეტყველნი, ჩათქნა ზღვამა ურწყლისამა. ჩვენ საკლავ მაგას შავსწირათ, მაღლი მამასა, ძესა ამას, მერ ჯვარსა წმინდასა, ღმერთო, გვიწყალენ და ღმერთო, გვაკურთხენ, ღმერთო, აბრამ ისაკესო. ღმერთო, იაკობილო, ყვაგილო თესლებისაო, გზა ყოველ მაცხოვარება, ყოველი ერი შენა გიეროდა. უფალო, აკურთხე თესლი ეგია, უფალო, აკურთხე მარილი ეგია. სკანი სკანალე, წყალში ვარდანე, ღვინო გადასცვალე. უფალო, აკურთხე ზეთი ეგია, რომენნი სამნი მონანი ყარმანი. ჭამენ და მაგათ არა შეერგინების, არც გაბლისა, არც კამისისა. ქრისტეც მეფის საყოფელო, ემა მათი ამადლდება. ჯვარი წმიდა ამადლდება. ღირსიები ათნოები, შავიწირნათ შამწირეულნი, შავიწყალნათ კელთა მღვდელისათა. სახელითა ხთისითა, ბაღდაღუა, არა მჭამენ კორცი მისა, არ დასთხეს სისხლი მისა, არც წყალივითა ლოცვანი გავსხნათ. ან პირითა, ან მასკელავითა, ან დედაკაცისითა ან მამაკაცისითა, ან ხითა, ან თარგმანითა, ან ფიცითა არქველი სამოქმედო, მოგვანიჭე დღესე რჯულისა გადაგოვება ურჯულოებისა, ღირსა სხნილობა, ჯვარი კურთხეულობა.

დასწერე ჯვარი, ქრისტეო და ღმერთო და დიდო მიქიელო, შენი მეხვეწურთ. წელ მშვიდობისა და ბარაქიანობისა მიეცი. შენდ სამსახური სამამკლო არ დაუყრავ, შენს წყალობას ნუ დააკლებ, ღმერთი შენ ძალსა დიდებას მაუმაგებს.

ალ. ოზ. არხ. გვ. 15-16.

## 90. ღასტურამის ღალონება

გწყალობდასთ ახალ დამდგომთ დასგურთ მიქიელის დავლათი, საწაღმართოდ მაგიარასთ, მშვიდობით შაგინახნასთ, მშვიდობით დაღებულ უღელი მშვიდობით აგაკიოსთ, ნუ შაგანახასთ დასგურობა, სასიხარულოდ გაგიკადასთ, კლოვ უკეთი გულით მაგკერძასთ.

*ამავე სიტყვებს იმეორებენ სხვა დასგურებთც და ეუბნებიან ერთმანეთს, თან პასუხობენ კიდევ: შენი იყოს მწყალობელი. დამწყალობნებას რომ გაათავებენ, ახლა ხუცესი შეუდგება საკლავის ხუცობას. ხელში უჭირავს დანა, საკლავს კისერში დაადირებს და იგყვის:*

ღმერთმა აღიდას შენ ძალი, შენ სახელ-სამართალი, მიქიელ მთავარო ანგელოზო! ღმერთმა გადიდას ამ სამსახურზე, პირის საბანზე, ღმერთმა გაძრიელას, ღმერთმა მაგცას ცამდინ სიმაღლე, ზღვამდინ სიმაგრე. გვედრებიან, დალოცვილო, შენ უღელდებულნი, ახალ დასგურნი, გეხვეწებიან, შაიხვეწი. მშვიდობით დაღებულ უღელი მშვიდობით გადააკლი. ნუ შაანანებ დასგურობას, დალოცვილო, სიხარულად გაუკადი შენ ქსენება, დიდება. ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯვეს.

ა-ა-ა დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება ღღეს ღღესინდელსა, ძალს ხთისას, ძალს კვირაისას. დიდება-ღ' გამარჯვება შენდა, მიქიელ მთავარო ანგელოზო. ღმერთმა გადიდას, ღმერთმა გაძლიერას ამ სამსახურზე, პირის საბანზე. ღმერთმა მაგცას ცამდინ სიმაღლე, ზღვამდინ სიმაგრე, შევლა, რგება, ხოიშნობა შენ მეხვეწურთად, შენ უღელღებულთად, ახალ დასგურთად, მაგათ თავისად, ჯალაფისად. გემახნ ახალ დასგურნი, გეხვეწებიან, შაიხვეწნიდი. რასაც მკარზედა, გულზე გიძახებდან, იმ მკარ, იმ გულზე გაუგონიდი, რასაც წყალობას გეთხოვებოდან, გამჩენს ღმერთს დაუთხოიდი. წინპირა კაცის მეხვეწური კაცსა კას დროს მაუმაგიდი. სხო ხთის ნაბადები თუ რა უწყრებოდას, უმრუდღებოდას, მაღლი დაუთხოიდი, სხვასთან უშუიდი, თაოდ უშველიდი. ხთის იასაულნ გამოვიდოდან ხთისაგან გამაშობილნი, კორციელთ ბეგრევიდან, ყალანს იღებდან, შენ დასგურთ, შენ უღელღებულთ ყურს ნუ მაკერძებ, ეკერძებოდას, ნებით აკივივიდი, ნების ბეგარი გააგანვივიდი, იხვიინიდი, იხვეწნიდი ავის დლისად, ლადის მგრისად, სამიანოს საქმისად. ჩემგნივ რაც შეეხება, დიდებას გაკლდებოდას, მიქიელ მთავარანგელოზო, შენ შენს წყალობას მაუმაგიდი შენ მეხვეწურთად, შენ უღელღებულ დასგურთად. კაცისად, საქონისად, მაგათ თავისად, ჯალაფობისად, ქულოსან-მანდილოსნისად, ყურთად მსმენლისად მშველელი, მღხენელი, მხოიშნებელი, წაღმა მღეგიმც ხარ, შველდი, სწყალობდი, სცევიდი, ხფარევიდი. გამარჯვებას შენსა, შენის გამჩენის ხთისას.

*ამის შემდეგ კურთხევა იქნება. კურთხევაც რომ მოთავდება, ხუცესი კიდეც იგყვის ერთ პაგარა ლოცვას, რომელსაც „შასახელება“ ეწოდება:*

შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სამსახური, პირის საბანი, მიქიელ მთავარო ანგელოზო. შენ ახალ დამღგომ დასგურთად, შენ უღელღებულთად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნელოდ მაიკმარი, ღმერთი შენ ძალსა, დიდებას მაუმაგებს.

*ამ სიტყვებს რომ დაამთავრებს, დასგური ცხვარს ოთხივე ფეხს დაუჭერს, ორ წინა ფეხს მარცხენა ხელით, უკანა ფეხებს მარჯვენა ხელით და ცხვარს მარცხენა გვერდით მუხლზე დაიდებს. ხუცესი დანას ყელში გაუყრის. დასგური თავმოჭრილ ცხვარს წაიდებს და იქვე გამზადებულ სასაკლავე სიპზე დადებს. მერე ხუცესი იგყვის და ყველანი ერთხმად ხმამაღლა ამავე სიტყვებს გაიმეორებენ:*

გწყალობსთ, დასგურნო, მიქიელის დავლათი, საწაღმართოდ მაგიარასთ, მშვიდობით შაგინახნასთ, ნუ შაგანანსთ დასგურობა, კლოვ უკეთი გული მაგკერძასთ, მშვიდობით დადებულ უღელ მშვიდობით გადაკლიოსთ.

*ამ დამწყალობნებას რომ მოთავსებენ, ერთი დასგური საკლავეს გააგყავებს, სხვები კი დარბასში შევლენ.*

აღ. ოჩ. არხ. გვ. 32-33.



## 91. ხსენება მიქიელის ლაშქარ-მწევარზე ალბის დღესასწაულის დროს

ღმერთმა აღიდას თქვენ ძალი, თქვენ სახელ-სამართალი, მიქიელის ლაშქარნო, მიქიელის მწევარნო, მწკალსისხლიანნო, საკილიანნო, თქვენა სამთავროდ მაიკმარეთ ეს კოდ-საფუარი, სადიღებელი, თქვენ თქვენ მეხვეწურთად, საყმოსად, საგლეხოსად საშეელად, სამწყალობნოდ, სახოიშნოდ მაიკმარეთ. თქვენდ სამსახური არ დაუკლავ და თქვენს წყალობას ნუ დააკლებთ, ღმერთი თქვენს ბაგონობას გაუმარჯვეს. დიდება ღმერთსა, მადლი ღმერთსა, დიდება დღეს დღესინდელსა, ძალს ხთისას, ძალს კვირაისას. დიდება და გამარჯვება თქვენდა, მიქიელის ლაშქარნო და მწევარნო, მწკალსისხლიანნო, საკილიანნო, ღმერთმა გადიდნასთ, ღმერთმა გაძრიელნასთ, ღმერთმა მაგცასთ ცამდინ სიმაღლე, ზღვამდინ სიმაგრე, შეელა, რგება, დაქმარება თქვენთ მეხვეწურთად, საყმოსად-საგლეხოსად გემძახნთ თქვენთ მეხვეწურნი, გეხვეწებინთ, რასაც მკარზედა გულზედ გიმძახებდნთ, იმ მკარ, იმ გულზე გაუგონივით. რასაც წყალობას გეთხოებდნთ, გამჩენს მორიგე ღმერთს დაუთხოვიდით. ველთ ვინ გავიდოდას თქვენ მეხვეწურთ ყუდროში, ბელსა, დავლათს თქვენს აკსენებდას, თქვენი ბედი, დავლათ დააკმარიდით. მიქიელის მწევარნო, ჩქარნი ხართ, დამკმარენი ხართ, მწკალსისხლიანნო, საკილიანნო. შორს მყოფნ ახლოს დაუხვიდით, თქვენ კაბის კალთა ჩაუფარიდით, იხვიენიდით თქვენ მეხვეწურნი, იხვეწნიდით ავის დღისად, ლალის მგრისად, საზიანოს საქმისად. ჩემგნივ რაც დიდებასა, ქსენებას გაკლდებოდასთ, თქვენ თქვენს წყალობას მაუმაგიდით. მიქიელის ლაშქარნო, მწევარნო მწკალსისხლიანნო, ხთისაგან გამამობილნო, ხთისაგან წყალობა ნაქნარნო, სხო რა ხთიშიელ უწყრებოდას, უმრუდდებოდას სხვასთან უშუილდით, თაოდ უშველიდით, თაოდ პირწაღმა, გულწაღმ დაუბრუნდიდით, ხთის იასაულნ გამაგიდოდან ხთისაგან გამამობილნი, კორციელთ ბეგრევედან, ყალანს იღებდან, თქვენ მეხვეწურთ ყუდროს ნუ მახკერძებთ, ეკერძებოდას ნებით აკლივიდით, ნების ბეგარ გადააგანივიდით, სხო ყუდროშარა გაასწავლიდით. მიქიელის მწევარნო, მწკალსისხლიანნო, საკილიანნო, დამკმარება შაგიძლავთ თქვენთ მეხვეწურთად, მაგათ თავისად, ჯალაფობისად, კაცისად, საქონისად, ქუდოსანმანდილოსანთად მშველელნო, მლხენელნი, მხოიშნებელნი, წაღმა მღეგნიმც ხართ. შველდითა, სწყალობდით, სცევედითა, ხფარევედით.

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 116.*

## 92. ხსენება მიქიელ კარის მემოზლის ჰვარში

ღმერთმა აღიდას შენ ძალი, შენ სახელ-სამართალი, მიქიელ კარის მემობელო, მოძმევე მიქიელისაო. შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს კოდ-საფუარი, სადიღებელი. შენ ჯაბუშანურთად, მაგათ თავისად, ჯალაფობისად, კაცისად, საქონისად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნელოდ მაიკ-

მარი. შენდ ღღობა, რიგის ყენება არ დაუკლავა-ღ' შენ შენს წყალობას ნუ დააკლებ. ხთის კარზე შაიგანი, ღმერთი შენს ბატონობას გაუმარჯვეს.

ააა, ღიღება ღმერთსა, მაღლი ღმერთა, ღიღება ღღეს ღღესინღღესა, ძალს ხთისას, ძალს კვირაისას. ღიღება და გამარჯვება შენდა, მიქიელ კარის მეგობელო, მოძმევ მიქიელისაო. ღმერთმა გაღიდას, ღმერთმა გაძრიელას ამ კოდსაფურაზე და საღიღებელზე. ღმერთმა მაგცას ცამდინ სიმალღე, ზღვამდინ სიმაგრე, შველა, რგება, ხოიშნობა შენ მეხვეწურთად ჯაბუშანურთად. გეძახან ჯაბუშანური, გეხვეწებიან. შაიხეწნიდი. რასაც მკარზედა, გულზე გიძახებდინ, იმ მკარ, იმ გულზე გაუგონიდი. რასაც წყალობას გეთხოებოდან, გამჩენ ღმერთ დაუთხოიდი. წინაპირად კაცის მეხვეწური კაცსა კას დროს მაუმაგიდი, ღონე-ქონეს მაუმაგიდი, შენ ზღვენთა ღიღებათ მაემატების. ველთ ვინ გავიდოდას შენ მეხვეწურთ ჯაბუშანურთ ყუდროშით, ბეღსა, დავლათს შენს აქსენებდას, შენ ბედი, დავლათი დააკმარიდი. შორს მყოფ ახლოს დაუხვიდი, შენ კაბის კალთა ჩაუფარიდი. სხვა ხთისნაბადებ თუ რა უწყრებოდას, უმრუდებოდას, მაღლი დაუთხოვიდი, სხვასთან უშუიდი, თაოდ უშველიდი, თაოდ გულწაღმა, პირწაღმ დაუბრუნდიდი. ხთის იასაულნ გამაგიდოდან ხთისაგან გამამობილნი, კორციელთ ბეგრევიდან, ყალანს იღებდან, შენ მეხვეწურთ ყუდროს ნუ მახკერებ. ეკერძებოდას, ნებით ახდივიდი, ნების ბეგარ გადააგინივიდი, სხო ყუდროშარა გაასწავლიდი, იხვიენიდი შენ მეხვეწური, იხვეწნიდი ავის ღღისად, ღღის მგრისად, საზიანოს საქმისად. ჩემგან რაც ღიღებას, ქსენებას გაკლდებოდას, მიქიელ კარის მეგობელო, შენს წყალობას მაუმაგიდი. შენ ჯაბუშანურთად კაცისად, საქონისად, ქუდოსან-მანდილოსნისად მშველელი, მღხენელი, მხოიშნებელი, წაღმამღეგიმც ხარ. შველდი, სწყალობდი, სცევიდი, ხუარევიდი. გამარჯვებას შენსა, შენის გამჩენის ხთისას.

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 55-56.*

### 93. ხუნობა ალგილის ღღა-ხთიშობლისაღმი

ღიღო აღგილის ღღაო, ღღა-ბურიელო, ღიღო ხთიშობელო, შენ შემაგძახან, შენ გეხვეწებიან. შენს კარზე მოგანილ საქონის ნაწველ-ნაღღევის თავი და ნათავარი შენ შაიწირი. შენად სამთავროდ, შენად გასამარჯოდ მაიკმარი, დალოცვილო. შენ უშველი კაცსაც, საქონსაც, კაცის ნამუშევარსაც, კარის ნაქნავსაც, ფურსაც და ფურის ნაწველ-ნაღღევისაც. დალოცვილო, შენ მამაშორი მავნე, მაცილი, მავნე მეუბარაქოე. დალოცვილო, შენ გაუბევი, შენ დაუგანი მაღლი-ღ' ბარაქა. დალოცვილო, ღღაო ბურიელო, აღგილის ღღაო, შენ შამაგძახთ სოფელი, შენ გეხვეწებით, შენ დაგვიგანი ბარაქა ჩვენს ნაქონსაქონს. ჩვენ სახლად საქონს. დალოცვილო, ღღაო ბურიელო, შამაწირული შაიწირე.

*M' 47 გვ. 148.*

## 94. ხსენება

ღმერთმა აღიდას შენ ძალი, შენ სახელ-სამართალი, მიქიელ მთავარო ანგელოზო, ამ სამსახურზე, პირის საბანზე, შენად სამთავროდ, შენად გა-სამარჯოდ მაიკმარი ეს სამსახური, პირის საბანი მაყენებული. შენ მეხვეწურ-თად, საყმოსად, საგლეხოსად საშეელოდ, სახოიშნოდ, საშწყალობნელოდ მაიკმარი. გეხვეწებიანა, გევედრებიან შენ მეხვეწურნი, შაიხვეწენ, დალო-ცვილო, შენი ბეღითა-ღ' დავლაითი შაინახენი. მე შენდ შამამიხვეწებიანა, შენ შენს გამჩენს მორიგეს, დამრიგეს ღმერთს შაახვეწენ, აგრემც ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯვებს.

*შემდეგ მოაყოლებს: ხუცობას და კუთხევას, ქუდმობილი დასგური ცხვარს ოთხივე ფეხს დაუჭერს და წააქცევს. ხუცესი ჩაუგდებს ყელში ხანჯალს და კლავს ცხვარს (ამ დროს ცხვარი დევს პირწაღმა. ყელში წვერით ჩაარჭობს ხანჯალს მარჯვენა მხარიდან მარცხენისაკენ და მერე გარესაკენ გამოსჭრის ყელს). დასგური ცხვარს მიიგანს და დაღებს იქვე სასაკლავე სიმაზე გასატყავე-ბლად.*

*ამის შემდეგ ხუცესი იგყვის ხმამაღლა, მთელი ხალხი აპყვება და აყვირდებიან ასეთი სიგყვებით:*

გწყალობდასთ მეხვეწურებს მიქიელის დავლაითი, საწაღმართოდ მაგაირასთ, მშვიდობით გამყოფნასთ, ხალიზ მაგცასთ, ბალინჯ მაგაშორასთ, სიხარულად გაგიკადასთ. სთველ ბარაქიან დაგიყენასთ. ბევრ სთველ-გამაფხულ მაგგვარასთ მშვიდობისა, კარგა ყოფისა. ჯვარიონთ მაგცასთ წყა-ლობა, დასგურსა, კელოსანს, ხუცეს, დიდხანს გაგიყოლას, ენა-პირ გიკურთხას.

*ეს რომ მოთავდება მერე დედაკაცებსაც, რომლებიც ძალიან შორს დგანან ხაგიდან, დაამწყალობნებენ ასეთივე სიგყვებით:*

მანდილოსნებო, გწყალობდასთ, მშვიდობით გამოყოფნასთ, ხალიზ მაგ-ცასთ, სანამეგნაო მსჯელებს გწყალობდასთ.

*აღ. ოჩ. არხ. გვ. 21-22.*

## 95. ხსენება

ღმერთმა აღიდას შენ ძალი-ღ' სახელი, მიქიელ მთავარ-ანგელოზო, შენა სამთავროდა და გასამარჯოდ მაიკმარე ეს მღვენი, სამსახური, პირის საბანი, შენ მეხვეწურთა მემღვეთადა და მამა-შვილებისადა. დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დღეს დღესინდელთა წმინდათ ანგელოზთა, ძალს ხთისასა, ძალსა და მადლსა კვირაისასა. დიდება-ღ' გამარჯვება შენდა ისევ მიქიელ მთავარანგელოზო. გემახ-გეხვეწებიან ეს მამა-შვილი, მე შენდ შამამიხვეწე-ბიან, შენ შენს გამჩენსა, მორიგესა დამრიგეს შაახვეწნიო. ღთის იასაულნი გა-მავიდოდან, ხთისაგანა გამაშობილნი, კვირაი სარდლობდან, კორციელთ ბე-გრეედანა, ყალანს იღებდანა, შენ მეხვეწურთად ნუ მისკერძება, ნებით აკლი-ვიდი, სხვა ყუდრო, შარაგმა გაასწავიდი, იხვიენიდი, იხვეწნიდი ავის დღისადა,

ლალის მგრისადა, მწარის სიკვდილისადა, საზიანო საქმისადა. ჩემგნი რაც კსენებასა გაკლდებოდასა, შენ წყალობას მუშაგიდი მაგათ ყუდროჩია კაცისადა, საქონისადა, ქედოსნისა და მანდილოსნისადა, მაგათ თავისა-დ' ჯალაფობისადა, ყურთა-მსმენთადა.

ღირსეულად შაიწირე, სამთავროდ, გასამარჯოდ მაიკმარე, თავო მთავარანგელოზო.

*ახიელი. ხუცესი გ. ჯაბუშანური, ჩაწერილია გ.ჩიგაიას მიერ.*

*მსე გვ. 16-17.*

#### 96. საღიღებელი ლაშქართ-მწუპართ ღლეობაგე

თქვენა სამთავროდ, თქვენა გასამარჯოდ მაიკმარეთ ეს ჭიქა-ბარზიმი, საღიღებელი მიქიელის ლაშქარო, ხთისაგან გამაშობილნო, ხთისაგან წყალობა ნაქნარნო. თქვენ მეხვეწურთად საშველო-სამწყალობნელოდ ხთის კარზე შაიგანეთ, თქვენიმც სახელ ღიღების.

ამ ჭიქა-ბარზიმიზე თქვენ გაღიღნასთ, გაგიმარჯოსთ ღმერთმა, მიქიელის მწვეარნო, მწკალსისხლიანნო, საკიღლიანნო, თქვენა სამთავროდ, თქვენად გასამარჯოდ მაიკმარეთ ეს ჭიქა-ბარზიმი, საღიღებელი. თქვენთ მეხვეწურთ სამწყალობნოდ ხთის კარზე შაიგანეთ, ღმერთი თქვენს ძალსა, ღიღებას მაუმაგებს.

ამ ჭიქა-ბარზიმიზე შენ გაღიღას, გაგიმარჯოს ღმერთმა, კვირავე, ძალიან-მადლიანო, შენა სამთავროდ, შენად გასამარჯოდ მაიკმარი ეს ჭიქა-ბარზიმი, საღიღებელი. შენ შენთ მეხვეწურთად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ ხთის კარზე შაიგანი, მაგითამც ღიღი ხარ, შენის გამჩენის ხთის კარზე.

*ალ. ოჩ. არხ. გვ. 116-117.*

#### 97. ხუნობა მიქიელის ლაშქარგე

ღმერთმა ადიღას თქვენ ძალი, თქვენ სახელ-სამართალი, მიქიელის ლაშქარნო, ხთისაგან გამაშობილნო, ხთისაგან წყალობა ნაქნარნო. თქვენად სამთავროდ, თქვენად გასამარჯოდ მაიკმარეთ ეს სათამაშო, თქვენ მეხვეწურთად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნელოდ მაიკმარით. თქვენდ სათამაშო არ დაუკლავისა-დ' თქვენს წყალობას ნუ დააკლებთ, შანაცოდვარი, შანაწყინარი შაუნდევით, დალოცვილნო, რასაც შაგაწყენენთა, შაგცოდვებენთ პირის ქართა, ფეკის ნალითა, იხვიენიღით თქვენ მეხვეწურნი, დალოცვილნო, იხვეწიღით, მე თქვენ შამამიხვეწებინა-დ' თქვენ თქვენს გამჩენს მორიგეს ღმერთს შაახვეწენით. შეეღლითა, სწყალობდით, სცევდითა, ხფარეღით თქვენთ მეხვეწურთ. გამარჯვება თქვენდა, თქვენის გამჩენის ხთისადა.

*ალ. ოჩ. არხ. გვ. 45-47.*

98. მეღარბასე ანგელოზი ღალოცვა

ღმერთთან ადიდას ამ ჭიქა-ბარბიმზე, სეფე-სანთელზე თქვენ ძალი, თქვენ სახელი, მეღარბასენო ანგელოზო, თქვენა სამთავროდ, თქვენად გასამარჯოდ მაიკმარეთ ეს სეფე-სანთელი, სადიდებელი, ხთის კარზე შაიგანეთ, თქვენმც ძალი, სახელ დიდებისად ქსენდების. გწყალობდასთ ჯვარიონთ მეღარბასეთ ანგელოზთ დავლათი, მშვიდობით გამყოფნასთ, ნურაით შაგისაწყინდასთ, მეწადმართე ანგელოზი დაგაყოლასთ, დასგურთ დასგურობა ნუ შაგანანასთ, კელოსან დიდხანს გაგიყოლასთ, დიასახლისს სწყალობდას, ნუ შაანანას დიასახლისობა, კეთილის კამმვაი.

აღ. ოზ. არხ. გვ. 47.

99. ჭირნახულის სამხვეწრო

ხუნობა საკლავის ღაპვლისს

დიდო მინდორის ჯვარო, ცა-ღრუბელთ მცაო, მფარაო. დიდი ხარ, დალოცვილო, ცა-ღრუბელნ შენ გაბარიან, შენ მიეც ცას ნამი, მიწას მწვანილი, შენ დაეკმარი შეწუხებულთ ყმათ.

დიდო წმიდაო სამებაო, დიდი ხარ, თაეადი ხარ, ღმერთმა ნუ წაგართვას ძალი, შაძლებაი. შაგიძლავ დალოცვილო, ცა-ღრუბელთ მაქცევაი, გვეედრების საყმოი, საგლახოი, გააქციენ ცან-ღრუბელნი. მიეც ცას ნამი-ღ' მიწას მწვანილი. დაიქსნენ ყმანი სიმწუხარისგანა, მაგათ ჭირნახული ამ გვაღვისგან.

აღ. ოზ. არხ. გვ. 147.

100. „მისაგბარმოს“ ღალოცვა აგაღვების ღღუს ზორულ ჯმარში

დიდებულო მიქიელო, გვეედრების წიქა, შაიხვეწი. შენდ შამაუგორებავა-ღ' მაუბარებავ, დალოცვილო, შენს კარშია-კამალაში შაუგორებავა-ღ' შენ უშველი, შენ დაიცი, შენ დაიფარი ველთაცა, შინაც. შენ გაზარდი, შენ გამაიყვანი კაი კაცი, დედ-მამათ სარგებელი ქენ, დალოცვილო. გწყალობდას მეხვეწურს, საწადმართოდ მაგიარას, მშვიდობით შაგინახას, სიხარულად გაგიკადას, გაგზარდას, კაის ბელის კაც გამაგიყვანას.

აღ. ოზ. არხ. გვ. 152.

101. მესუფრეთ ანგელოზის ღალოცვა „თიბისთავს“

ღმერთო, გაუმარჯვი მიქიელისა, მესუფრეთ ანგელოზთ. თქვენი წყალობა მიეცით ახიელელთ, დაადეით წადმ. გაუმარჯვეთ ფეკზე მღვთმებსაც, თქვენი წყალობით შაინახენით, კელ-ფეკ მგერზე მააკმართით შორიელზე.

გამარჯვება კემწიფესა მესუფრეთ ანგელოზთ, იმის წყალობა გკონდასთ ყმათ, საწალმართო მაგიარასთ, მშვიდობით შაგინახნასთ, წელ მშვიდობისა დაგიყენასთ, მშვიდობით აღებული ცელი, ნამგალი მშვიდობით დაგადებინასთ, სტუმარს მაგცასთ წყალობა, ჩვენნი დამწყვედეულს, სასტუმროდ სანახავად ნუ დაგლივასთ.

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 190.*

## 102. ჰვარში მუნირული ნივთების ღაღონვა

ღმერთმა აღიდას შენ ძალი, შენ სახელ-სამართალი, ჯაჭველო კმელის გორისაო. შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ე თეთრეული, დიღბორაყი, შენის მეხვეწურისად კირჩლაის საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ მაიკმარი. შამაუწირავ, დალოცვილო, თეთრეული, თეთრეულში გაურევავა-დ' შენ შენს წყალობას ნუ დააკლებ. უშველ, დალოცვილო, შენის ბედისად, დავლათისად შამახვეწილი ასა-დ' შენს ბედსა, დავლათს ეძახას-დ' შენ ბედი, დავლათი დააკმარი ველთაცა, შინაც, ჟამსაცა-დ' უკამოსაც, ღმერთი შენს ბატონობას გაუმარჯვეს.

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 175.*

## 103. სამკოჩაოს ღაღონვა ჰვარში ამაღლების ღღეს

ღმერთმა აღიდას შენ ძალი, შენ სახელ-სამართალი, ჯაჭველო კმელის გორისაო. შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სამსახური, პირის საბანი, შენის მეხვეწურისად ელენისად საშველოდ, სამწყალობნელოდ მაიკმარი. უშველ, დალოცვილო, ელენას, შაგიძლავ დევ-კერპთან ბრძოლაი. მიწრიელ-ქვეცრიელ დაულაგმე, მავნე მააშორი, შენის ძალითა, დიდებით, ლახტითა, მათრაკით. გეძახს ელენაი, გეხვეწებს. შახვეწი, ნაძახნები გაუგონი. ღმერთი შენს ძალსა დიდებას მაუმაგებს. შამაგხვეწნივ ელენაი-დ' შენს კალთაში შამუფარებავ თავი, დალოცვილო, შახვეწი, შენ დაიცი, შენ დაიფარი ველთაცა, შინაც, ჟამსაც, უკამოსაც, მავნე მააშორე, მეწალმართე, მცველ ანგელოზი დაუყენი. ისრემც გაგემარჯვების შენის გამჩენის ხთის კარზე.

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 153.*

## 104. ახალწულების ღაღონვა საწულეოზის ღღეს

ღმერთმა აღიდას შენ ძალი, შენ სახელ-სამართალი, მიქიელ მთავარო ანგელოზო. შენა სამთავროდ მაიკმარი ეს კოდ-საფუარი, სეფე-სანთელი, სადიღებელი, შენად გასამარჯოდ მაიკმარი, შენ მესაწულეთად, შენთ მეხვეწურთად. გეძახან შენ მეხვეწურნი, გეხვეწებიან, წულითა-საწულთი შახი-

ვეწენი. მე შენდ შამამიხვეწებიან მესაწულენი, შენ შენს გამჩენს მორიგეს ღმერთს შახხვეწენი. ღირსეულად იწირი ეს კოდ-საფუარი, სამთავროდ, გა-სამარჯოდ მაიკმარი, აგრემც გაგემარჯვების შენის გამჩენის ხთის კარზე.

ალ. ოზ. არხ. გვ. 65-66.

#### 105. ღაპარგული საქონლის მხხმენება ხხმამბის ჯვარისაღმი

დალოცვილნო, ცხრაჯერ-ცხრავე წმინდავე გიორგიო, შენ უშველვე ჩემ საქონთ, შენ მააშორი ჩემ საქონთ ავიდ მავნე. შენ გადამირჩინენი თავ-ქცევისაგან საქონნი. ჩემს საქონს მააშორი დალოცვილო, ცხრაჯერ ცხრავე წმინდავე გიორგიო, ვინც ჩემ საქონთ თავ უქცივე, იმას ავნევე, ჩემთ საქონთ კაცის კელით აქვე თავი ნაქცევი, იმის საქონთ შენ უქცი თავი. დალოცვილო, მავნე უფრის თვალისას, უფრის გულისას, უფრის კელისას შენ ავნი, შენ გაუშ-ვენი მავნენი იმის სახლჩი, იმის საქონთაჩი. შენ ჩაუშვენი მავნენი იმის საქონთ, იმის კაცთ ღრუვეში. შენ ნურაის ბარაქას მისცემ დალოცვილო; შენ მააშორი ჩემთ საქონთ თავის ქცევა და მიყენენი საქონნი წადმ, დალოცვილო, დილო ხხმამბის ჯვარო, გიორგივე, გიორგის მოღენო თქვენ შამაგმახთ.

დილო სამძიმარო შენ უშველი ჩემთ საქონთ და საქონის ნაწველ ნადღ-ვებსო.

M' 47 გვ. 144-145.

#### 106. ახალწულების დალოცვა საწულეობის ღღუს

ღმერთმა ადიდას შენ ძალი, სახელ-სამართალი, მიქიელ მთავარო ანგე-ლოზო, შენა სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს სამსახური, პირის საბანი, შენის მეხვეწურისად ბათირაისად, მაგათ თავისად, ჯალაფობისად, კაცისად, საქონისად საშველოდ, სახოიშნოდ მაიკმარი. საწულის რიგ არ დაუყ-რავა-ღ შენს წყალობას ნუ დააკლებ.

დილო მიქიელ მთავარო ანგელოზო, შენდ მაუბარებავე ახალწული (*სახ-ელს იგყვის*), შახხვეწენი, დალოცვილო, მიიბარე, გაზარდე, შენთ სახელიანთ ყმათაში გაური, გაზარდე, კაის ბედის კაც გამაიყვანი, ღმერთი შენს ბაგონობას გაუმარჯვებს. მაგის ღელ-მამათ მონდავი სხო მიეცი, საწულით შახხვეწინილი კიდევე.

ალ. ოზ. არხ. გვ. 67.

#### 107. მეკველით დალოცვა წელწაღს

გამარჯვება კელმწიფესა იმის წყალობა გქონდასთ ახიელეთ, მეკვე-ლეთ. ბევრ მეკველე წუხრა მშვიდობისა, კარგა ყოფისა მაგგვარასთ, რგებისა, გახარებისა, ერთუცის სიცოცხლისა.

ღმერთო, დალოცვილო, შენ დასწერი ჯვარი მეკვლეთ. ღმერთმა გადი-  
დას, ღმერთმა გაძღვიერას, ღმერთმა მაგცას ცამდინ სიმაღლე, ზღვამდინ სიმა-  
გრე.

მიქიელ მთავარო ანგელოზო, შენად სამთავროდ, შენად გასამარჯოდ  
მაიკმარი ეს გარიგებულ სეფე-სანთელი, სადიდებელი, შენ მეკვლეთად, მაგათ  
თავისად, ჯაღაფობისად საშველოდ, სახოიშნოდ მაიკმარი, ღმერთი შენს ბა-  
ტონობას გაუმარჯვებს... გწყალობდსთ, მეკვლენო, საწაღმართოდ მაგიარასთ.  
ნაკსენებ ანგელოზთ დავლათმ, მშვიდობით შაგინახნასთ, ბევრ წელწად-  
ქრისტე მაგგვარასთ მშვიდობისა, კარგად ყოფისა. ბედნიერ წელი კვალ  
გამაგიცვალასთ დალოცვილმ. ჯვარიონთ მაგცსთ წყალობა, დასტურსა, კელო-  
სანს, ხუცესს ენა-პირ გიკურთხას, შაუცოდერად, შაუწყენრად შაგინახას.  
დიასახლისს სწყალობდას, მშვიდობით ამყოფას, დიასახლისობა ნუ შაანანას.

ალ. ოზ. არხ. გვ. 74.

#### 108. ჰვარში მოსული მფლვნის წარმოსამთქმელი სიტყვა

სწყალობდას საყმოსა, საგლეხოს ნაკსენებთ ანგელოზთ დავლათი. მშვი-  
დობით შაინახნას, მაღლიან-ბარაქიანი, მშვიდობიან წელ დაუყენას. მშვიდო-  
ბით დადებული უღელ კარისად მშვიდობით ააკლივას. თქვენ მაგცასთ წყალობა  
ჯვარიონთ, დასტურსა, ხელოსანსაც. ხუცესს ენა-პირ გიკურთხას, შაუცოდ-  
ერად, შაუწყენრად შაგინახას, დიდხანს გაგიყოლას.

დიასახლისს მისცას წყალობა, ნუ შაანანას მსახურობა-დ' კეთილის კამ-  
მვა.

ალ. ოზ. არხ. გვ. 11.

#### 109. მფლვნის მიერ ჰვარშიონის ღალონვა

გამარჯვება კელმწიფესა, იმის წყალობა გქონდასთ ახიელელთ,  
მემღენეებს, დასტურსა, კელოსანს, ჯვარის გამძლოთ, საწაღმართოდ  
მაგიარასთ, მშვიდობით შაგინახნასთ, ბევრ გიორგობათ, სთველ, გაზაფხული  
მშვიდობისა მაგგვარასთ, კარგად ყოფისა. შაუნდნას, ვისადაც დაილოც კი.

ალ. ოზ. არხ. გვ. 44.

#### 110. ჰვარში ღაზინვა

დალოცვილო მთავარო ანგელოზო, შენ ნურათ შამისაწყინდები შამაძ-  
ახილმე. შენ გულთამხილავე ხარა-დ' შენ იცი, რომ მე დამნაშავე არა ორ. და-  
ლოცვილო, ამ საქმეში თუ მე მართალი ორ (დაასახელებს რა საქმეც არის), სი-  
მართლით მამყოფე, მიშველი. თუ მტყუანი ორა, მიმტყუენი, დალოცვილო. თუ



მგყუანი ორ, მე გამიწყერი, მამდი შვილით-შვილამდინა-დ' ქალის შვილამდინ, თუ არადა ჩემს გყუილად დამბრალეს გაუწყერი.

*შემდეგ ხუცესი იხუცებს:*

შენად სამთავროდ, შენა გასამარჯოდ მაიკმარი, მიქიელ მთავარო ანგელოზო, ეს სამსახური, პირის საბანი, შენ მეხვეწურთ სამწყალობნოდ მაიკმარი, შენ უშველი ერთუცის მოღავეთ, დალოცვილო, რაც ავ ჩამალორდნივ, ნულარას ავს ჩამაუგდებ, დალოცვილო, დავის სიმართლის გულისად შამაბახილმე ნუ შაუსაწყინდები. შენ უშველ, დალოცვილო, შენ დაეკმარი ველთაცა-დ' შინაც, ღმერთი შენს ძალსა, დიდებას მაუმაგებს.

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 102.*

### 111. ღარიხსმბა

გაუწყრას მიქიელის დავლათი სოფელში ცული ენის კაცს, მელაღაგეს, ცულის კელისას, სოფლის გამგებს. ღრისხვედას, მიზდიოს შვილით შვილამდინა, ქალის შვილამდინ, ნუ გამაიყვანას იმის სახლშიით ნუც ქუდიანი, ნუც მან-ღლიანი.

– ამინ, ღრისხვედას! – *ერთხმად აქოთქოთილებიან მეკვლენი და გაჩუმდებიან. ხუცესი თავის კოჭობზე სანთელს სამჯერ გააქრობს და იგყვის:*

– გაქრას ეესრ მელაღაგე, მავნე კაცობისაი!

– ამინ, ღრისხვედას! – *არის მეკვლეთ პასუხი. მერე ხუცესი თავისი თასიდან მთლად დაღვრის ლულს მიწაზე და იგყვის:*

– დაიღვარას ეესრ მელაღაგისა, სოფლის გამგეხის სისხლი მგრის კელით!

– ამინ! – *იგყვიან მეკვლენი. ბოლოს ხუცესი, რომელსაც თასის ისევ უვსებენ, სანთლებსაც უნთებენ, ამბობს:*

– სწყალობდას სოფელში მართალსა, მაგარს კაცს, სოფლის პირის დამწყობსა-დ' სოფლის პირის სხვაგან არ გამგანს.

– სწყალობდას! – *იქნება მეკვლეთ ხმა.*

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 74-75.*

### 112. ლონვა სამანის ჩაღვმის ღროს

დალოცვილო მთავარანგელოზო, შენც მაგლისა, იცი, გულთამხილავი ხარ. ხალხნო, თქვენც მაგდიოდასთ, რომ მე დღეს აი, ამ ქვას სამნად ვდებ ჩემის ფიცისად. დღისიდგე მე აქ რო ქვეც ვინ მამკლას, სიგყვას არ შაუბრუნებ, თუ მე კიდევ ვის კმა გავეცი, ეს სამან უნდა გადმაგავდ. მომდიოს მთავარანგელოზმ, გამაძეოს შვილით შვილამდინ, ქალის შვილამდინ.

*წყალობა მაგვცას – ეუბნება ხალხი.*

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 101.*

### 113. სახელისღება მისვალებულისაჲში

თქვენისაჲც წინ ას გაბლაიც, წყალიც, საპოხიც, ეს ავსებულ ყანწი, ჭურჭელიც, ეს სალაღებელიც თქვენსამც ნება ას, მჯელსა-მჯავრესამც გარიდებსთ, სამძიმარსამც გიზუბუქებსთ, შუქით, სანთლითა, კელაპგრით, ცოგა დიდად, რიოშ წმიდად, ფერუქცეველად, წაუქცეველად, მიუღვევრად, შაუქცევერად თუ ვინ მაგბიროოდასთ, მაგბრუნევედასთ, ოკრის სულმკედარ იყოსა, სიძე-ცოლეულ იყოსა, დობილ-ძმობილ იყოსა. ძალითამც ნუ ვინ გამაგეკიდებისთ, თქვენითამც ნებით მისცემთა, გასცემთ, კელსამც გახკრავთა, კალთასამც გაიხვევით. შაგინდნასთ ღმერთმა, მაგაკმარასთ ქრისტიანობის გამჩენმ.

– შაუნდნას ღმერთმ!

*აღ. ოჩ. არხ. გვ. 76.*

### 114. სულის ხუნობა

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა, ღმერთო. უშველი ახიელელთ, ბევრ წელწად-ქრისტე მშვიდობისა მალგვარი, კარგად ყოფისა. ღმერთო, შენის დიდებითა, ჩემის სიგყვით მაქსენებით, ხთის წესითა, მღღლის წესით, იერუმსალეთის ნათლითა, ქრისტეს გარიგებით, სააქაოს ნათქვამ თუ საიქიოს მიდიოდას, წესი-სამართალი იყოს, სულს შანდობა მიუდიოდას, ეს საწლდეიც, ეს ავსებული თასებიც სულსამც წელს რაიც ახიელას დააკლდეს, იმათას მაეკმარების.

– შაუნდნას ღმერთმ!

*აღ. ოჩ. არხ. გვ. 77.*

### 115. ღოღის ღაღონება

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა, ღმერთო. უშველი მასპინძელსა-ღ' მარკეს ნულარას მისცემ. ღმერთო, შენი დიდებითა, ჩემის სიგყვის მაქსენებით, სააქაოს ნათქვამი თუ საიქიოს მიდიოდას, წესი მართებული იყოს, ხთის წესითა, მღღლის წესითა, იერუმსალეთის ნათლით, ქრისტეს გარიგებით, მანდაურის წესითა-სამართლით, სადაც შენ ხარ, დავითო (*მიცვალებულის სახელი*), შენ სულის ყოფაი ას, შენიმც საკმარი ეს ღოღვი, შენამც საიალოი. სწორ ამხანაგშიამც ზღგეხარ, სწორთამც ნურაით მიღნაგრი. ცოგა დიდად, რიოშ წმიდად, ეს საწლდეი თასიც შენამც გეკმარების, ნუმცარა დაგაღონებს, შაგინდნასა, მაგაკმარას ქრისტიანობის გამჩენმ ღმერთმ.

*აღ. ოჩ. არხ. გვ. 168.*

## 116. სახმლისლაღება სულთაპრეზის ღვს

ღმერთო, ღიღება შენღა, ღმერთო, მადლი შენღა, ღმერთო, უშველი ჩვენს ხიზანს. ღმერთო, ბევრ სულთაკრეფა მშეიღობისა, კარგა ყოფისა მაგვგვარი, საღაც თქვენ ხართ, ჩემნო ღეღამთიღ-მამათიღნო, ჩემნო ღეღ-მამანო, თქვენებ შვიღები, შვიღის შვიღები-ღ' თქვენ ღიღი წვრიღი ას, თქვენ ანღაბი-ღ' თქვენ მიმყოღ-მომყოღი ას, ეს გაბღაიღცა-ღ' ეს ჯამებიღ თქვენსამც წინ ას, თქვენსამც ნებას ას, კელსამც გახკრავთ, კალთასამც გაიხვევთ, თქენიღმც საკმარი ას, თქენიღმც საგბალი, ნუმცარა ღაგაღონებსთ, პირწაღმამც შამახოღთ, კარიღმც მღე ღაგხვღებისთ, საკეამიღმც სინათღიანი. რაკელაც ჩვენ გვექჩერების, ისრამც თქვენ გეკმარებისთ, თუ ვინ მაგყვებოღასთა-ღ' მაგბრუნღევღასთ, სიბე-ყოღეულ იყოსა, ღობიღ-მმობიღი იყოსა, მაკეთე-მაკიღული იყოსა, ჩვენ ვერ ვგონობღათა, შანღობას მაგველოღღას, ოკრის სულმკეღარ იყოსა, თქენითამც ნებითამც მისცემთა, გასცემთ, მანღაურის წესითა, სამართიღთ. ძალითამც ნუ ვინ გამაგეკიღებისთ, ეემ სითბოთა, სინათღითამც მაგოღსთ. ცოგა ღიღაღა-ღ' რიოშ წმინღაღამც მაგოღსთ, ნუმცარაით ღაღონღებით, შაგინღნასთ ღმერთმა, ქრისტიანობის გამჩენმ (*შემოუგარებს ასტამს სამჯერ ღა მიაჯახებს გაბღაღმე*).

აღ. ოჩ. არს. გვ. 131.

## 117. შენღობის თქმა მგზღვნეაღის მიცვაღებულთათვის

ღმერთო, ღიღება შენღა, ღმერთო მადლი შენღა, ღმერთო, სულიღმც შენ გებარებისა-ღ' კაციღ შენ გეხვეწების. ხთისა-ღ' კვირაის საღიღებღისაღ, ხთისა ღა კვირაის ღიღებით, ჩემის სიგყვის მაქსენებით, ხთის წესითა, მღღღის წესით, იერუმსაღეთის ნათღით, ქრისტეს გარიგებით, სააქაოს ნათქვამ თუ საიქიოს მიღიოღას, წესი მართებულ იყოს, სულს შანღობა მიუღიოღას. ეს ღაღესებული თასებიღც, ეს გარიგებულ გაბღაიღც, მეზღვნეებო, სულსამც თქვენს მკეღართას მაეკმარების. (*გაღახრის ხუცესი თასს ღა ცოგა ლულს გაბღაღმე ღაასხამს*). შაუნღნას – *იგყვიან ხხეებიღ*.

აღ. ოჩ. არს. გვ. 43.

## 118. საპატიოს მამტანის ღაღონვა

ღმერთო, ღიღება შენღა, ღმერთო, მადლი შენღა, ღმერთო, გაუმარჯვი იაკსარსა. იაკსარო, შენ სწყაღობღი ამ საპატიოს მამტანს, შენი წყაღობით შინახი. იაკსარო, შენი ღიღებითა, ჩემი სიგყვის მაქსენებით, ხთის წესითა, მღღღის წესითა, იერუმსაღეთის ნათღითა, ქრისტეს გარიგებით, სააქაოს ნათქვამ თუ საიქიოს მიღიოღას, წესი სამართაღ იყოს. სულს შანღობა ერგებოღას, ეს გაბღაიღცა-ღ' ეს აღესებულ ყანწიღ, ბოთღაიღ სულსამც (*იმ ოჯახის*

მიცვალებულის სახელს იგყვის) მაეკმარების, მეღამრჩოების დღეგრძელობითა, კარგა ყოფით.

შაუნდნას ღმერთმ, – იგყვიან სხვებიც.

*ხუცესი ამ ყანწზე კიდე დიდილოცება:* გაუმარჯოს ლალს იაკსარსა, იმის წყალობა ხქონდას ამ საპაგიოს მამგანს. მშვიდობით ამყოფას, ბედნიერ წელი, კვალ გამაუცვლას, წელ მშვიდობისა დაუყენას. თქვენ მაგცასთ არხოგის ჯვარის დასტურთ, ჩვენთან მასვლისად. თქვენთან ბევრ კა მაიყვანას, შაუნდნას ვისადაც ილოც კი, მააკმარას.

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 91.*

### 119. მამკლავ-მამკვლარის ღალღობა

ღმერთო, დიდება შენდა! ღმერთო, მაღლი შენდა! ღმერთო, უშველი ახიელელთ, ბევრ წელწად-ქრისტე მაღგვარი მშვიდობისა, კარგა ყოფისა, ღმერთო, გაუმარჯვი მიქიელსა, მიქიელო, შენ სწყალობდი ამ ერთუცის მხედავთ იმედასა-ღ გიორგის, შუ გაუარი, დალოცვილო. წალმ მაუარი, რაც ავი ჩამადვარღნივ, ნულარა ავს ჩამაუგლებ. მიქიელო, ნუ იქ ისრ იმედაის საქმეს, რო კაცნ არ ხედევდან, პაგივ არ მიუდიოდას. დიდებულო მიქიელო, ნუც გიორგის საქმეს იქ ისრ, რო გასაგო არ გაბიგას, საპაგიოს პაგივ არ დაზღოს. მიქიელო, შენის დიდებითა, ჩემის სიგყვის მაქსენებით, ხთის წესითა, მღღლის წესით, იერუმსალეთის ნათლით, ქრისტეს გარიგებით, სააქაოს ნათქვამ თუ საიქიოს მიდიოდას, სულს შანდობა მაუდიოდას, ეს თასი სულსამც გიორგის მამისას მაეკმარების.

შაუნდნას! – *ამბობენ სხვებიც. მოიგონებენ დამნაშავე გვარის მიცვალებულს და იმისათვის ეგყვიან თასს შენდობას.*

*ალ. ოზ. არხ. გვ. 79-80.*

### 120. საბურღუხარ-საიმეღუროს ღალღობა

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა! ღმერთო, უშველი ამღიონთა, ჯვარიენებს! ღმერთო გაუმარჯვი იაკსარსა. იახსარო, შენ ნუ დაღლევე ამ სოფელს სულის საგონებლადა, შენა სადიდებლადა. იაკსარო, შენი დიდებითა, ჩემის სიგყვის მაქსენებით, სააქაოს ნათქვამ თუ საიქიოს მიდიოდას, წესი მართებულ იყოს ხთის წესითა, მღღლის წესითა, იერუმსალეთის ნათლითა, ქრისტეს გარიგებით, სადაც შენ ხარ, ბურღუხარ, შენებ შვილები ას, შენ ანდაბი ას, თქვენ დიდი-წვრილი ას, ეს დაღგმულ კოდიცა-ღ' ეს თასიც სულსამც თქვენს მაეკმარების. ცოგაიმც დიდად მაგეჩენებისთ, რიოშიმც წმიდად მაგვეჩვენებისთ, ფერუქცეველადა, წაუქცეველადა, მანდაურის წესითა, სამართლით. ძალითამც ნუ ვინ გამაგეკილებისთ, თქვენითამც ნებით მისცემთა, გასცემთ, თქვენის ნებითამც დაიწვით, მსჯელსა-მჯავრესამც გარიღებსთ, თუ ჩვენ ვერ

ეგონობდათ, დისწულ-დედიძმაი გყვანდათ, სიძე-ცოლეული გყვანდათა-ღ' შან-  
ლობას მოგველოდდას, თქვენითამც ნებით გახკველეთ. შაგინდნასთ ღმერთმ,  
ქრისტიანობის სულის კურთხევა გამჩენმ.

*შემდეგ მოაყოლებენ კურთხევას. კურთხევა რომ დამთავრდება –*  
შაუნდნას ბურღუხასა-ღ' თქვენ ღმერთმა ყველას, მაგცასთ მაგონებისად სუ-  
ლის მაღლიცა-ღ ხთისაიც – *იგყვიან ყველანი. ხუცესი იგყვის კიდეჯ: სულს შან-*  
*ლობაი-ღ' გამგონეთ – დღეგრძელობაი და დაღევს ლუღს თასიდან. სხეებსაე*  
*მიაწვდის და თავისი თასიდან დააღვევინებს.*

აღ. ოჩ. არხ. გვ. 125.

## 121. წყალთ ღალოცვა მისვალებაჲს სულსთჲს

შაგინდნას ღმერთმ, მაგაკმარას წყალი, წყაროი. წყლითამც მძღები,  
უწყლობითამც ნუ ღონდები. წილიმც გიძეს წყალზი, შენიმც საკუთარი'  
წყალი, წყაროი. თუ-ეინ მაგყვების, მამყოლ თუ გყავ, შაუნდნას, მააკმარას,  
შენის ნებითამც დაიწვევ.

*არხოგი. ნ. ბალიაური, ჩაწ. თ. ოჩიაურის მიერ 1943 წ.*

## 122. ხუნის ღონვა ამაღაჲსიხის ღროს

ღმერთო ღალოცვილო, თავი თავადი ხარ. შენ გეხვეწებით, კაცნიცა-ღ'  
ხთიშვილნიც შენს სახელს ემორჩილებიან. შენ გაუმარჯვი ამ ძმათა, ძმობილთ,  
ამენი, ამმობილენი. ღალოცვილო ღმერთოე-ღ' კევსურეთულნო ხთიშვილნო!  
დაინდვენით ეს ძმანი, როგორც დაინდობენ ერთმანეთს. ნუ უღალაგებთ იმათ  
ვაჟკაცობას, როგორც ისინი ერთუცს არ უღალაგებენ. ნდობა-სიყვარულ მიე-  
ციით ერთუცისა, როგორც საკუთარის და-ძმისა. *ამ საუბრის ღროს უფროსი კაცი*  
*ვერცხლს თლიდა ყანწში და ბოლოს, ვინც იქ იყვნენ, ყველას ეგყოდა: გწყა-*  
*ლობდასთ, ძმათა, ძმობილთ კევსურეთულნო ხთიშვილნი, მშვიდობით გამყოფ-*  
*ნასთ, ერთუცის ნდობა-სიყვარული მაგცასთ. ესენიც მაღლს გადაუხილდნენ.*  
მაღლობელნი ორთ, თქვენ იყოს მწყალობელი. ბოლოს ძმობილნი  
*ვერცხლზაფხეკილი ყანწიდან სამ-სამჯერ ცოცოგა არაყს ერთიმეორეს*  
*დააღვევინებდნენ. ძმობილს ასეთი სიგყვებით აღღეგრძელებდნენ.* ძმობილო,  
გაღღეგრძელას ღმერთმაცა და კევსურეთულ ხთიშვილთაც, გაცოცხლას. ღღე-  
სიღგეს მე შენ ღვიძლ ძმაი ორ, ჩემ ღღეა შენ ღღეა იქნების, ჩემ და შენ და იქნე-  
ბის, ჩემ ძმა შენ ძმა. თუ შენ ღღეგრძელობა არ მინდოდას, როგორც ჩემის  
ძმისა, ღმერთმა ნუ ვინ მიღღეგრძელას. გეწეოდას ძალ ხთისაი, შუქ მზისა, შენ  
თავ ნუ გამამართვას. ჭირს დაღვეუ შენს.

აღ. ოჩ. სგუმ. გვ. 33.

## 123. საკმირაოს გადიდება

მაღალო ღმერთო, შენ გეძახიან! ძალო ხთისაო, ძალო კვირაისაო. შენ გეხვეწების შიშია! შენ შაიხვეწე, ოქროს ტახტში მჯდომელო! ოქროს ბურთის მსროლელო, კორციელი გამწესებელო! შენ არა მაგეჰსენების კმელეთშიით, არცარა გაგეგების მამე. მთვარეთ გამწესებელო! უფსკრულების მარსკვლავების გამშლელო!

მაღალნო ხთისშვილნო! ახალის წლის მაქცევა ბედად და ბედნიერად მაუხდინეთ, მრავალ წელი ალოცვიეთ სიკეთის. სიბედნიერისაი, გამარჯვებისაი, კარგად ყოფისაი. ხორხოში, კორკოგი, მათორეთ თქვენს ყმათ! მაღალო ღმერთო, შენნი ყმანი გეხვეწებიან, შაიხვეწენი. უბეს ძე მიეცი, უბედოს ბედი, უქონს ქონება. მგერი დაუმარცხი, მაკეთე გაუმრავლი.

M' 13. გვ. 126-127.

## 124. სულის ხუნობა

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა, ღმერთი დიდებისა, მაღლის მეგი შენ არ მოგეხსენებისა. ღმერთო, გეძახი (*იგყვის მიცვალებულის სახელს*), ღმერთო, გეხვეწების, ღმერთო, შაიხვეწე, ღმერთო, იხვამიშნე, ღმერთო, ნაცემი ნაცემად აკმავე, ნაცემისა აადგინე, აგირდომისა გააცინე, ღმერთო, ნუ დალღე შენად სახსენებად სულის საგონებად, ღმერთო, ახადე ხელი და ხმალი მგრისაო, ხმა სიკვდილისა უბუბუქეთა, წმინდა ღვთისმშობელნო, თვით მთავარნო ცათა ნათელნო, სულთა ბორკვანო, სულთ წინამძღვარნო, თქვენ მიუთვალეთ, თქვენ მიუხვეწეთ მანდიურ რიგითა, მანდიურ წესითა წირვა მწირველთა, ჟამითა ერუმსალეთის ნათლითო ქრისტის გარიგებით.

საცა ქრისტენი პურობენ, ანგელოზ ჟამობენ, ცოდვიან ნანობენ, მაღლიან გაისვენებენ, სულწმინდა მოიხსენების, საცა შენ ხარ (*იგყვიან მიცვალებულის სახელს*) სული შენი მოიხსენების, სულსა შენსა მეხმარებისა. დადგმული გაბლა, დაკრული სანთელი, დაჭვრეთილი ღვთის წესი, ყანწიო, ჭურჭელი, სააქო გამოგაჩერებული, გამომზადებული, სამანდაოსა შენი სახმარია. შენ იმე საგმალია, ცოდვის იადად მქმნელია. მჯელსა მჯავრესამც გარიდებს, მიძიმესა გიმბუბუქებს, ცოდვასა წინ მოგებებულსა, უკან მოწეულსა სიკვდილის დღეს დამწყვედეულსა, ხელით ნაქნარსო, ენით ნათქვამს, თვალთ ნანახსო, ყურით განაგონსა.

შამოვიდა ანგელოზი ფეხითა ქრისტესითა. ქრისტეო ღმერთო, დასწერე ჯვარიო სულს იმასა, სუფრას ამასო, კარს იმასო. სარკმელს ამასო. შენ, დედაო დიდის ღვთისაო, დიდის სახარებისაო, ცაო ქერებისაო, ღრუბელო ნათლისაო, მფარველო სულისაო, მხვეწე კაცისაო, სამართალო ღთისაო, იყავ ბრძანებისა. ალალი იყავ მრავალითა მოწყალეო.

*იქ დამსწრენი იგყვიან: შაუნდოს აღნად მოახმაროს ღმერთმა, და ყანწით სასმელს შესვაძენ.*

*ამას ხუცი მოაყოლებს „კურთხევას“:*

ცია ღმერთი თიკუნი კურთხევა ჩვენდა ღირსია მარისადმი. კურთხევა ცეცხლის კრავისა აბრამისათა, ზესით მსხვერპლი მოდიოდა, პურუშთა თუ პურმატყველთა, დაუტოვა სიონელმა ასი ვაცი, ასი ვერძი, წაიღეს და წამოიღეს აიმ მთათა თავისათა სახარებო მურკობითა, რომელიც გამოჩნდებოდა ქებითა შენითა მიხიულ სარხიელისითა ან ღელაკაცისითა ან მამაკაცისითა. გამოჩნდა შაბათს ღღეს მარიამ მაგაღღანელია, იესო კორომზანელია. მაიკითხნა მოძე-ბარნი ჩვენდა, ჩვენი მწვერისანი, წავეიღეს და ქრისტეს უთხრეს: ეგია უფალო, ღიღება და ადგომა რაჟამთა მოგეწიენით კაცნი მდიდარნი ცხრომალთა ამ-პარტიონთა. უფალო, შენია ღღე და შენია ღამე. შენ დაამკვიცხე ბნელი და ნათელი. შენდა გიარა ერმა ყოველმა. უფალო, აკურთხე პური და მარილი. სკანი სკანალე, წყალს იორდანე, ღვინო გადმოსცვალე. აკურთხე, უფალო, წინ დაგებულთა ხუთითა ხუდაბურითა, რომელმაც ას თორმეტი ააგსო, არ მისითა ნესგითა, ხუთ ათასნი დაამღნა. უფალო, წასვლითა შენითა პავლე მოვიდა, მოკვდა ცოლეთა მისა წილთა განაიმნა ასთორმეტი მოციქულთა, ხოლო ღმერთსა მადლი მისა მე გინათო. ლოდნი ვინ გადააგორნა, კარნი გადაღახნა, მისანი შიგ ნაწოლნი შააშინა, უღედონი მგელეგარენი. სიხარულია სიგყვა ურწყისა, უკვდავის მარიამისა.

ქრისტემა სიტქვა: წმინდა ვორ, გამოველ გამორობული, გამღი გამოვეცხადენი, თუ ვინმე ხართ ბნელეთშია, ან ბერი ან უძღური, ხორცინი მო-ეხედვენ უფლისანი სისხლნი მაცხოვრებისანი, რომელნიც ღღდა და გადმო-დიოდა, გაღმევეცხებოდა თმასა და წვერსა დავითინონი შენისა. უფალო, თესლი ეგია, რომელნიც სამნი ყარმანი, მარმანი სმენ და ჭამენ მაგათ გაბლისაგან არას შეგვერგინებოდა მთიადლო ამადღღებოდა, სული წმინდა გადადაბლღე-ბოდა. ამინ!

*ყველანი იგყვიან: შაუნდენ მრავალთა, მოწყალე ღმერთო და შესანდო-ბარს შესვაძენ.*

*მაკ. ხეცს. გვ. 208-209.*

## 125. სახელისღება

ღმერთო ღიღება შენდა, ღმერთო, მადლი შენდა! ღმერთო, შენი ღიღებითა, ღმერთო შენი მიცემითა, აქ ნათქვამ თუ იქ მიდიოდას, მკვდართ შანდობა ერგებოდას, სადაც შენ ხარ, ღღდას-ჩემო, მამას-ჩემო, სული თქვენი მაიქსენების, სულსამც თქვენს მეეკმარების გაბლა-საპოხი, ყანწი, ჭურჭელი, როგორც ჩვენს წინ ას, აგრემც თქვენს წინ ას ფერუქცეველად, წაუქცეველად. ცოტაიმც ღიღად მოგივლისთ, რიოშიმც წმიდად მოგივლით. ბარაქით

შამეველითა, ბარაქით გამეველით, ჩვენ ჯვარ დაგვიწერეთ კარის ნაკნავს, ფურის ნაწველს. თქვენიმც საკმარი! შაგინდნასთ, მოგაკმარასთ ღმერთმ!

*მაკ. ხევის გვ. 207.*

## 126. სახელისღება

იაღიმც შეხვალ, იაღში გზამც ხსნილ გაქვე, სულიმც იაღი, გზათამც ინათებ, ბნელაშიამც ნუ დასჩები, ნუმცარა დაგაშინებს, კმლითამც ილაღალო, მგერსამც იბრუნებო, გულმაგრაღამც ხარო. თავისებსაც შეეყრები, ცნობა-ნდობითა, განათლებითა, ერთაღამც ხართო, ძმა-ბიძაშვილიწო.

*მაკ. ხევის გვ. 207.*

## თემი ღა საჟმო უსნობია

### 127. ლონჰანი ხჰსჰრთა

#### I

დიღება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიღება და გამარჯვება შენდა! რაც ლეთის დანაბადებს, — გეხვეწები შენ შენის ბაგონობისაგან, შენ მორიგე ღმერთი არ მოგიწყენს, შენს მეხვეწურს, ჩოქის მომყრელს, მაღლის მომთხოველსა, შენც ნუ მაიწყენ, ნუ მაიძულებ. რაც რომ გულზე და მხარზედ გიძახებდეს. იმაზე გაუგონე. შენ შენის ბაგონობის, შენ შენი მორიგე ღმერთი არ მოგიწყენს მეხვეწურსა, ჩოქის მომყრელს, მაღლის მამთხოველს.

#### II

ველთ გასულს გიძახებდეს, შეიხვეწე, მგზავრობა მშვიდობისა მიე, აედარს გაუდარე, ლაღს მგერთან ჩაუფარე, მიწრიელ დაულაგმე, შინ მშვიდობით მაიყვანე. თუ რამ გამოვიღოდეს, ლეთის კარზედ გამოშვებული ლეთის იასაული ხორციელთ ბეგრებდეს, ყალანს მიდევედეს, მაგის ყუდროს ნუ მაჰკერძებ, სხვა ყუდრო-ალაგს მისასწავლე. შენ შენის ბაგონობის მოხრილი ჩოქი, მოთხოვნილი მაღლი, რაც მხარზედ და გულზედ გიძახებდეს კაცისა, საქონლისა მეხვეწური, ნაშერალ-ნამუშაჰარის მეშველი მწყალობელიც იყავი.

#### III

#### სამჰკრო ლონჰა

ღმერთო, დიღება შენდა! ღმერთო, მაღლი შენდა! ღმერთო, დიღებისა და მაღლის მეტი შენ არა მოგეხსენება რა. შენგანაა გაჩენილი ყოველი სამართალი, ხვეწება კაცისა, ბარება სულისა. ღმერთო, იურვე, იხოიშნე. ღმერთო, რაც დაკლებია. ნულარას დააკლებ. ღმერთო, დაცემული აღადინე, აგირდომილი გააყინე. საცა ქრისგე პურობს, საცა ანგელოში ჟამობს, ცოდვიანი ნანობსო,



მადლიანი გაისვენებს. შამოვიდა ანგელოზი ფეხითა ქრისტესითა, ქრისტეო, დასწერე ჯვარი სულს ამას და სუფრას იმას. ცაო ქერებისაო, ღრუბელო ნათლისაო, სხვათა არ მასწაებელო, დედაო დიდის მეუფისაო, ალაღად და მთავრად აცხონე სული მისა, ვისიც სახელ ეღებოს, სანთელ ენთების.

#### IV

##### ქორწინების ღონისძიება

ღმერთო, გეხვეწები, ცარგვლის გამჩენო, ოქროს ტახტის დამდგმელო, სანთელ-გვირგვინის გამჩენო! გეხვეწები იესო ქრისტესა, ცოლ-ქმრობის გამჩენსა, ერთმანეთს შეაბურე, ბედიანი ჰქენ, ღოვლათიანი.

*ჩაწერილია ილია ჭავჭავაძის მიერ, ფ. არქ. უმიკ., 60, მინაწერი: „ლოცვანი ხევსურთა დაწერილნი 1865 წელს ხევსურის მიერ“.*

#### 128. კოლის ბახსნა

ღმერთმა ადიდას თქვენ ძალი, თქვენ სახელ-სამართალი, მესამხთოენო, ანგელოზნო, ღმერთმა გადიდნასთ, ღმერთმა გაძრიელნასთ ამ კოდ-საფუარზედა, სეფე-სანთელზე. შენა სამთავრო, თქვენა გასამარჯოდ მაიკმარი ეს კოდ-საფუარი, სეფე-სანთელი თქვენ სახმთოს პაგრონისა, მამაშვილებისა საშველო, სახიოშნო, სამწყალობნო ხთის კარზე შაიგანი, თქვენიმც ძალი სახელ-სამართალი დიდლებისა, კსენლების.

*(ამას მოყვებოდა ხუცობა, ხუცობას კურთხევა, ბოლოს დამწყალობნება)*

##### ღამწყალობნება

*(მამროანის)*

გწყალობდასთ, მამა-შვილებო, მესახმთოეთ ანგელოსთ დავლათი, კაცს გიმაგასთ კას დროს, სარჩოსა, სარგებელს.

*(დეღროანის)*

მანდილოსნებო, თქვენამც გწყალობდას მესახმთოენ ანგელოზნი, საწაღ-მართოდ მაგიარასთ, მშვიდობით შაგინახნასთ, ნუ შაგინანასთ მსახურობა, კლოვ უკეთი გულით მაგკერძნასთ.

*სამადლობელია: „თქვენ იყოს მწყალობელი, თქვენს თავს სწყალობდას“.*

*ალ. ოჩ. სგუმ. გვ. 152-153.*

#### 129. საწლის ღაღონისა

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა! ღმერთო, უშველ ამ მასპინძელსა-დ' დღეს ამას იქით მარკეს ნულარას მისცემ, ლხინზე შაუცვალი ე სგუმარიცა, მაკეთე-მაკიდულიც. ლხინის ტაბლა დაუდგი. ღმერთო, უშველი ამ

მამკითხავებსაც, მარკეზე ნულარას ვის გაუჯვი, კლოვ ლხინის მამკითხავად მაიყვანენ მაკეთისასაც, შინაც ლხინ მიეცე. ღმერთო, ნუ იქამ ამ სტუმრების საქმეს ისრ, რომ კაც არ აფასებდას, საპაგიო არ მიუდიოდას, კაცთ-ხედულნ კაცნ არ იყვნან, საპაგიო ალაგში პაგივ არ ედებოდას. ნუც ამ მასპინძლის საქმეს იქ ისრ, რო გასაგო არ გაივას, საპაგიოს პაგივ არ დაზღვას. ხთისა, კვირიასის სადიდებელი ას, ხთისა, კვირიასის დღებითა, ჩემის სიცივის მაკსენებით, ხთის წესითა, მღღლის წესით, იერუმსალეთის ნათლით, ქრისტეს გარიგებით, ზედამრჩოების დღევრძელობით, ეეს თასუბიცა-ღ' ეეს საწდიეც, როგორც ჩვენს კელთ ას, ისრამც სულს იმისასამც მამკმარების, ეს სტუმრების კარგა ყოფითა-ღ' ზედამრჩოების დღევრძელობით.

*ღამსწრენო* შაუნდნას ღმერთმ, მამკმარას.

*ალ.ობ. სტუმ. გვ. 70-71.*

### 130. შმსანლოზარი

ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო, მაღლი შენდა, ღმერთო, ნუ დაგვკლევ სულის საგონებლად შენა სასენებლად. კარგა გვამყოფე ე სტუმარ-სახლისკაცები, მემობლებიც. ღმერთო, მუდამ ლხინზე გვიდინ ე კეებ-მაკეთები, შინაც ლხინ მიეცი. ღმერთო, შენი დიდებითა, ჩემის სიცივის მაკსენებით, ხთის წესითა, დღლის წესით, იერუსამლეთის ნათლით, ქრისტეს გარიგებით. სააქაოს ნათქვამ თუ საიქიოს მიდიოდას, წესი სამართალ იყვას, სულს შანდობა მიუდიოდას. სადაც თქვენ ხართ, ჩვენო ბაბო-ბერედანო, ჩვენის მამკითხავების ბაბო-ბერედანო, თქვენებ შვილებ ას, შვილიშვილები ას, თქვენ ანდაბი ას. ეს გაბლაიც, ეს ჭურჭლები-ღ' დასხმულეზ ყანწებიც, წყალი-საპოხიც, როგორც ჩვენ წინ დგას, როგორც ჩვენ გეექჩერების, ისრამც თქვენს წინ ას, თქვენამც გემკმარებისთ, რიომ წმინდად, ფერ უქცეველად, წაუქცეველად. კარიმც მღვი გაქვთ, საკვამ სინათლიანი. კელსამც გახკრაეთ, კალთასამც გაიხვევთ. თუ ვინ მაგყევბოდასთა, მაგბიროოდასთ, ჩვენ არ ვიცოდათ, ვერ ვგონობდათ, დელულ-მამულ იყოსა, დობილ-მობილ იყოსა, სიმე-ცოლელულ იყოსა, ოკრის სულმკედარ იყოსა, ცოდვილ-საბრალო, მაკეთე-მაკიდულ ვინ იყოსა, ძალითამც ნუ რას ვინ გამაგეკიდებისთ, თქვენითამც ნებით დაიწვეთ, მანდაურის წესითა, სამართლით, მკჯელსა მჯავრესამც გარიდებთ, ცოდვანიმც შაგენდობიანთ, ენით ნათქვამი, კელით ნაქნარი, წინ მაგებებული, უკან მაწვეული. შაგინდნასთ ღმერთმა, ქრისტიანობის გამჩენბ.

*ღამსწრენი (ფეხზე აღგომით):* შაუნდნას, მამკმარას ღმერთმა. თქვენს სახლს ბარაქა მისცას, შენ ენა დიდხანს აუბნას.

*ალ.ობ. სტუმ. გვ. 27-28.*

### 131. ხსენება-ბაწილება

ამ ჭიქა-ბარძიმზე თქვენ გადიდნასთ, გაძრიელნასთ ღმერთმა, მესახმითონო ანგელოზნო, თქვენა სამთავრო, თქვენა გასამარჯოლ მაიკმარეთ ჭიქა-ბარძიმი, სადიდებელი, თქვენ თქვენთ მესვეწურთად, მესახმითოეთად, მამა-შვილებისად, შაგათ თავისად, ჯალაფობისად საშველოდ, სახოიშნოდ, სამწყალობნოდ მაიკმარი, ხთის კარზე შაიგანი, შენიმე სახელ ღიდლებისა, კსენდების...

*მეორე ჭიქა-ბარძიმზე ადგილობრივი სალოცავი, მესამეზე – კვირია და ა.შ. ხსენდებოდნენ. ბოლოს ყველა ღვთისშვილი ერთად:*

თქვენა სამთავრო, გასამარჯოლ მაიკმარეთ, ნაკსენებნო ანგელოზნო, ეს მახსენებულ სადიდებელი...

ღაღოცვა თასმბით ხელში

მამა-შვილებო, აგაშენასთ, ბარაქა მაგცასთ, ღხინი, სახმთო ნუ მაგიშალასთ, თვალ-გულ ნუ ვისა მაგრივასთ, სიხარულად გაგიკადასთ კეესურეთულთ ხთიშვილთ კსენება, დიდება. სტუმრებო-ღ სოფლელებო, თქვენაც გწყალობდასთ ნაკსენებთ ანგელოზთ დავლათი, სასტუმროდ სანახავად ნუ დავლივინასთ. მანდილოსნებო, თქვენაც გაგახარნასთ, გაგალანასთ ღმერთმ, განით მთლადა, გულით მხიარულად გამყოფნასთ.

ხუხუხი თასის შებართვით:

ნაკსენებნო ანგელოზნო, თქვენა სამთავრო გასამარჯოლ მაიკმარეთ ეს სადიდებელნი, ხთის კარზე შაიგანეთ, აგრემე გაგემარჯვებისთ.

*ყველანი თასამართვით:*

ისმინეთა, გაიგონეთ, გამარჯვებას თქვენსა, თქვენის გამჩენის ხთისას!

*ალ. ოზ. სტუმ. გვ. 156.*

### 132. ღოცვა ლუღიან საწლის მიტანისას საპატიოლ

ღმერთო, დიდება შენდა! ღმერთო, მაღლი შენდა! ღმერთო, გაუმარჯვი მესახმითოეთ ანგელოზთ! მესამხმითოენო ანგელოზნო, თქვენ სწყალობდით (*მასკინძლის სახელი*), თქვენი წყალობით შაინახეთ. ანგელოზნო, ნუ იქთ ისრ (*სახელი*) საქმეს. რო გასაგო არ გაიგას, პაგივ დასადებს პაგივი არ დასდვას. მესახმითოენო ანგელოზნო, ნუც ამ სტუმრების საქმეს იქთ ისრ, რო ხალხში, საცა გავლენა-გამავლენ, პაგივ არ ედვას, საპაგიო არ მიუდიოდას, ხალხნ არ ხედევდენ. მესახმითოენო ანგელოზნო, თქვენი ღიდებითა, ჩემის სიცივის მაკსენებით, ხთის წესითა, ღღლის წესით, იერუმსალეთის ნათლით, ქრისტეს გარიგებით, მედამრჩოების ღღეგრძელობით სააქაოს ნათქვამი თუ საიქიოს მიდიოდას, წესი სამართალ იყოს, სულს შანდობა მიუდიოდას, ეს ავსენ-

ბულ თასიცა, საწდევც, როგორც ჩვენს კელით ას, ისრამც სულს (მასკინძლის მიცვალებულის სახელი) მაკვმარების.

დამსწრენი: შაუნდნას ღმერთმ, მაკვმარას.

ალ. თხ. სკუმ. გვ. 161.

### 133. საღღებრძელო საღმერთი

ადღეგძელას ის კაც, ვისაც გულისად ღღეს ანგელოზმ კსენღესა, ღღღღეს. ეწუოდას მესახმითით ანგელოზით დაღღათიცა, კვესურეთულნ ხითიშვილნც, ძალ ხთისა ეწუოდას, შუქ მზისა, გაზარღას, კაის ბედის კაც გაშიყვანას. ისრ ადღეგძელას, როგორც ღღღ-მამისა, მაგის კაის მენღობის გულს უნღ. მანამღღ ადღეგძელას, მანამ პერანგის ზიღვა შაუძღავ. სარგებელ იქნას ღღღ-მამისაიცა-ღ' ჩვენიც, თქვენიანად ადღეგძელას, ხალხნო, კაის მენღობიანად. ამინ.

საღღებრძელო

(ქალის თქმული)

ადღეგძელას ღმერთმ (სახელი), ეწუოდან ღღღგძეღობაში კვესურეთულნ ხითიშვილნცა, ღმერთიც. ღღღ-მამიანად, კაის მენღობიანად ადღეგძელას. ვისაც მაგის ღღღგძეღობა არ უნღ, ღმერთმა ნუვინ უღღღგძელას. იღბლიანთ იღბალ ეწუოდას, დაღღათიანთ დაღღათი, ერთგულის იღბალ შასწიოს, ორგულის ღღღნი. მანამ ადღეგძელას, სანამ ცას ნამ მამღისა, მიწას მწვეანილი. თქვენა დაღღონასთ, ყვეღან გაღღგძელნასთ, წყაღობა მაგცასთ, რაისაც საღღღებელი ას. ქალ-ღღღებო, თქვენიც გაზარებისა, ყვეღაისა. ჭირს ესომ თქვენს ყვეღაისას.

ალ. თხ. სკუმ. გვ. 157.

### 134. სტუმრის გასტუმრება

ძმისწუღებო, აგაშენნასთ, ბარაქა მაგცასთ, მუღამ საღღღინო სასმელ ნუ მაგიშაღასთ, ზღის ბედისკვერა გაზიღღევასთ, მშვიღღობით გაღღგავრნასთ, გუღის ნაგონარ გიცხაღასთ. კაზე მაგიკღღიანასთ ზღისად მიყოღაი, მაყვანილი ამ სახლში აათავას, ზაღიც ბეღიან-ღღღათიან გაშიყვანას. შაუნდნას იმ სულებს კი, რომნებიც გზაშია, მგზავრობაში კელს გიღართუღღასთ.

ალ. თხ. სკუმ. გვ. 75.

# ՊՅՆՅՈ



## ლაშარის ჯვარი

### 135. ხვეისბრის ღიღება

ღმერთო! ღიღების მეტი და მადლობის მეტი შენ არა მოგეხსენების. ღმერთო! შენია გაჩენილი ხენა, ხევეწა და ღაღაღება, თორემ ხმელზეთ ხორციელნი ხმას ვერ შემოგდებდნენ.

ღიღება შენთვის, ღმერთო, ღიღება შენთვის კვირას კარავიანს, ღიღება შენთვის გიორგი მუხის ანგელოზს, ღიღება შენთვის თამარს ღეღოფალს, ხმელეთის ღამრიგებულს! თქვენ გადიდოსთ ღმერთმა, გაგიმარჯოსთ, თქვენი ხმალი, თქვენი სამართალი, თქვენ თქვენი გამჩენი ღმერთი არ მოგიწყენსთ, არ მოგიძულესთ; თქვენ თქვენს საყმოს ნუ მაიწყენთ, ნუ მაიძულებთ. საყმოსით ვინმე გეხვეწებოდესთ (*სახელი სამსახურის პატრონისა*), რასაც გულზე და მხარზე გადიდებდენ, გეხვეწებოდნენ, იმ გულზედ, იმ მხარზედ შეიხვეწეთ, შეინახეთ; რასაც წყალობას გეთხოვებოდნენ, ის წყალობა ღმერთისაც გამოუთხოვეთ, კვირასაც და თვითონაც თქვენი წყალობა უყავით. პირველად წულს მოუმაგეთ ამ სახლშია, ღონე-ქონესა, კაცსა, კაცრიელობასა, მგრის ხელი ახადეთ, სიკვდილის ხმა მოაშორეთ, დაცევე-დაფარეთ ღაღის მგრისაგან, მწარე სიკვდილისაგან. ნურას მიჰკერძებთ ღვთისაგან გამოშვებულს სევდასნეულობასა. სადაც თქვენი უღური დაიბახონ, თქვენი მოწალმართე ანგელოზი მოახმარეთ, თქვენი კაბის კალთა დააფარეთ; მოლაშქრეს გაუმარჯვეთ, ამათ სახშით გასულს მონადირეს ხელი მოუმართეთ, მგზავრი მშვიდობით მაჰგვარეთ. წული ვინმე გთხოვოსთ, წული ღმერთისაც გამოუთხოვეთ, კვირასაცა და თვითონაც თქვენი წყალობა უყავით; გასაზღო ვინმე შამოგახეწოსთ, გაუმარდეთ, უქენით ეგლიან-ღაღლათიანი; სნული ვინმე შამოგახეწოსთ, სნულს უღხინეთ, მაურჩინეთ. ზამთარი მშვიდობისა გადააყრინეთ და ზაფხულიც ღაღიან-ბარაქიანი ჩამოუყენეთ, ღმერთი თქვენს ბატონობას გაუმარჯვეს; თუ მე რასმე მოხსენებას ვაკლებდე, თქვენ თქვენს წყალობას ნუ დააკლებთ, თქვენის გამჩენის ღვთისასა. ღირსად აიგანეთ, ბატონო ბედნიერო, ღირსეულადა, ხსნილად, კურთხეულადა დაკლული ზვარაკი, დაღმეული გაბლა, დაწვრეთილი სეფე, დასხმული ბარძიმი, მეშველი, მწყალობელიც იქნებით, მხონიშნებელი. ღიღება თქვენს ძალასა, თქვენს სამართალსა, თქვენის გამჩენის სამართალსა თქვენის გამჩენის ღვთისაგან. „ღმერთმა გაუმარჯოს!“ – *დასძახებს ხალხი.*

*ხვეისბერი მობრუნდება ხალხისკენ და იტყვის:* მოგცესთ წყალობა, რაც იდიდა, იხსენა, იმათმა დაელათმა, თემო, სოფელო, ქუდოსანო, მანდლოსანო.

*ვაჟა, IX, გვ. 29-30.*

### 136. ღიღება

დიდო ხელმწიფევე, ლაშარის ჯვარო, საქართველოს დამრიგებელო! შენა სდგეხარ ღვთის კარზედ, სიგყვა გაგიდის. ჩვენ ხორციელთა ჩვენის უგობითა, ჩვენის უმეცრებითა, თუ ან რამე ღმერთს შავაწყინეთ, ან კვირეეს შავაწყინეთ, გვიყმენ, გვიმსახურენ ჩვენის ალალის ოფლითა, ნუ შეგვისაწყინდები, ნუ გვიზამ ჩვენის უგობისა, უმეცრებისასა, ღმერთი შენს ხმალსა და ბაგონობას გაუმარჯვებს.

*ვაკა, IX, გვ. 66.*

### 137. ღიღება

*(ფრავმენტი)*

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, დიდება დღესდღესინდელ რჯულქრისტიანთასა! დიდება შენდა, ღვთისმშობელო ჩარგლისაო! რასაც გულზე და მხარზე შენი მოსამსახურე ყმა გეხვეწებოდეს, იმ გულზე და მხარზე შაიხვეწე, შენი ულური მოახმარე, შენი კაბის კალთა დააფარე...

*ვაკა, VII („ბერიძე გაუკეხელი“), გვ. 52.*

### 138. ღიღება

დიდება შენდა, დიდო ლაშარის-ჯვარო, დიდება შენდა, დიდო თამარ მეფეო, პირო ნათელო, ხმელეთის დამრიგებელო, დიდება შენდა გმირო კოპალაო, ლალო იახსარო, ფუძის მთავარ-ანგელოზო, საქართველოს მყოლო ანგელოზო, თქვენის სახელის ჭირიმე, თქვენი ულური მოახმარეთ, თქვენი კაბის კალთა დააფარეთ, საცა თქვენი სახელი დაიბახონ, მოეხმარენით ემ ზედაშის პატრონსა და ყველა აქა კრებულთა. გაუმარჯოს!

*ვაკა, VII („მოკვეთილი“), გვ. 288.*

### 139. სამწყალონო

ღმერთო, წინა ძალი და ბრძანება შენია, შენ გააჩინე და აკურთხე ცანი და ქვეყანანი;

დიდება შენდა, კვირაო კარავიანო, ღვთის და მეუფის კარზედ მდგომელო, სიმართლის პასუხის გამცემელო ღმერთთანა და წყალობის გამამგანელო ხმელზე ხორციელთათვის.

დიდება შენდა, დიდო თამარ ნეფეო, ზემდგომო ანგელოზო;

დიდება შენდა, კოპალავ შეენიერო;

დიდება შენდა, მთაწმინდის მთავარანგელოზო, დამასტეს წმინდავ გიორგო, ხოშარის სახუთმეტო მთავარანგელოზო;

დიდება შენდა, დედაო ღვთისმშობელო, ჭიროს ბატონ-პატრონო, სევეტიცხოველო, კიდევ ღვთისმშობელო, ყოველთა წმინდათა შუამდგომელო, ლალო იახსარო, წმინდა გიორგი მგზავრო ანგელოზო, ხახმაგის ჯვარო, ლომისის მთავარმოწამეო.

დიდება კიდევ შენ, დიდო ღვთისმშობელო, და ძეო იმისავ და იმათთანა ყველა თანამართალნო, ყოველნო მოღე-მოძმენო და მოთანახმენო წმინდანო ანგელოზნო.

დიდო ღვთისმშობელო, შენ გევედრებიან ყველანი ამ სამსახურის მომყვანი (*მხვეწარს დაასახელებს*). შენ შახვეწიენ შენნი მართალნი და წმინდის გულით მავედრებელნი. ყოველნივე შახინახენით წყალობითა თქვენითა. ღმერთსაც თქვენ შაავედრეთ და გამათხოვეთ წყალობა თქვენი თქვენის ტბილის ანგელოზებით, თქვენ ნუ მააკლებთ თქვენს ტბილს მოწყალე წყალობას, ამყოფენით თქვენი ყოველნი მლოცველნი უჭირველად, განისა და გულის დაუჯიგრაჲვად, მიანიჭე იმათ შენი უხვი წყალობა, როგორც თქვენ იცით, თორო ჩვენ ხმელზეით ხორციელთაგან ვერა გესწავლებათ-რა. თქვენა ბრძანდებით ყურითა ჩქრონი, თვალითა ფართონი, რაცა რა გაჭირება ეხედვებოდეს ლალის მგრისაგანა, მწარე სიკვდილისაგანა, ეშმაკისაგანა, მაცდური-საგანა, თქვენ დაიფარეთ თქვენის საფარველითა;

თქვენ გადააფარეთ თქვენი კაბის კალთითა, თაობას ღონე მაუმეგე, კაცსა კაცრიელობა, თქვენ დაიფარეთ ლალის მგრისაგანა, მწარე სიკვდილისაგანა, მაცილისა და ყველა ბოროტისაგანა, ყველა სევედა, საზიანო საქმე მათორე, თქვენ გევედრებიან, ყოველნო წმინდანო და ანგელოზნო უფლისანო, თქვენ მიანიჭეთ შემოდგომა ღალიან-ბარაქიანი, პურიან-წყლიანი, ზამთარი ნებისა, რგებისა, ზაფხული მშვიდობისა; რამდენიც ჩვენ ვერ დავლოცოთ ჩვენითა პირითა მთელი ამ ჩვენის სალოცავის მლოცველნი, თქვენ დალოცეთ თქვენისავე ტბილის პირითა; თქვენ მოუმართეთ ხელი: მოლაშქრე-მონადირე იყოს შენი მხვეწნელი, ლაშქრობა-ნადირობაში გაუმარჯვე და ყველა მათანადირებინე, მწყემსი იყოს, თქვენივე წყალობა წინ წაუმძღვარეთ, მეგუთნე იყოს, ხარ-გუთანი გაუმართე, ნახნაჲ-ნათესს ბარაქა დაუდევნე; ობოლ-ქერიევი იყოს, საწყალ-საბრალო, მიე ნუგეში, ძალი ჭირთ დათმენისა და ყველაგედ წინ წააყენე; ტყვენი და ტუსაღნი იყვენ თქვენი მოხვეწარნი, დაისხენი ყოველ სნეულისაგან.

წულს გთხოვდეთ, წული მიეცით გასამრლო-გასახაროდა, რომ გული იმათი სჯერდეს და თქვენ გადიდებდეთ. თქვენამც დიდებულნი იქნებით თქვენის გამჩენის ღვთისაგან, რომელმაც ცა-ქვეყანა გააჩინა და მოჰფინა მგექალის შუქითა, ჩვენ ხმელზედ ცოდვილ ხორციელთ ჩაგვიდგა თავის უკვდავების სული.

ბიზ. „ივერია“, 1890, № 82.



140. ღიღება

დიდო ხელმწიფევე ლაშარის ჯვარო, შენ სდგეხარ ღვთის კარზე და ჩვენ ხორციელთა ჩვენის უმეტრებითა, ღმერთს თუ რა შავაწყინეთ, ან კვირეს შავაწყინეთ, გვიყმენ, გვიმსახურენ ჩვენის ალაღის ოფლითა და ნუ შეგვისაწყინლები.

ღმერთო, ლაშარის ჯვარო, შენ ხმაღსა და ბაგონობას გაუმარჯოს.

*მაკ. ფშ. გვ. 203.*

141. ღაღოცხა

ბის ღვირა ცხოველო, ღვთის კარზე მდგომელო, პასუხის შემგანელო, წყალო-ცელი და წყალოს.

*ბარდ. ივრ. გვ. 130.*

142. ღიღება

ღმერთო, დიდება სახელსა შენსა, მამაო უფალო, მაღლა ცა-რვალის დამდგმელო, ძეო ღვთისაო, ღეღამიწის დამაარსებელო. შენამც იმრავლებ, მაღლა ცის ნამო, კორციელთ საცხოვრებლად. შენამც იდილები, ძალო ღვთისაო, მაღლო კვირეისაო. შენამც იდილები, ბაგონო ბედნიერო კემწიფეო ლაშარის ჯვარო. ბაგონს გაუმარჯოს, კემწიფეს ლაშარის ჯვარსა, ღვთის კართ იდგეს, საჩივარსა ჩიოდეს, საყმოსა სთხოვდეს და ხოიშნობდეს, საყმო მაიკყენოდით, უხოიშნოდით; გასაზღელს გეხვეწებოდეს, გაუმარლოდით, წულისა წყალობა უბოძოდით, მაცილასა და კაოგს ნურას დაახედვებთ; თაობით პურს მამუმაგე მაგათ სახლშია, კაცსა კაცრივლობასა, შიში-ღ' კმა მგრისა აპკადოდი, სიკვიღს მამაშოროდი. საცა თქვენ ბედი-ღ' უღურ იბახონ, თქვენ კაბის კალთა დააფაროდით, მოლაშქრე-მონადირეთ გაუმარჯოდით, მაგათ სახლშიით წასულსა. ე ზაფხულ უმიანოდ გადაყრეინე, შემოდგომა ღალიან-ბარაქიან ჩამაუყენოდი, კარის ნაქნავსა-ღ' ფურის ნაწველს ბარაქა დაუღვენოდი, მარჯვენის ნაღალურსა. კემწიფევე ლაშარის ჯვარო, რაც ჩემის უცოდრობითა-ღ' ჯიუგობით ქება-დიდება გაკლდებოდეს, ემ შენ საყმითა – ქუდოსან-მანდილოსანთ წყალობა მიკლდებოდეს, თქვენ თქვენ წყალობას ნუ დააკლებთ შენის ღვთისა და კვირეისადა. მინდორთ მოფენილნო ღვთისშვილნო, კემელ გორზე დაარსებულნო თავის მორიგისაგანა, რაც ჩემის უცოდრობითა-ღ' ჯიუგობით ქება-დიდება გაკლდებოდესთ, დადგმულნი ჭიქა-ბარძიმნი, დაჭვრეთილნი სეფენი, დანთებულნი კელაპგარნი, ღმერთისად გინდოდეს, ღმერთს მამაკენოდი, არა და თავად მამითვალოდი, იღირსე და შაიწირე ღირსადა და ღირსეულადა.

ივანე ოქროპირისაო, ღმერთ ღიღებისა, ბაგონის გამარჯვებისა!

*ხევისბერი დავით თურმანაული, 1963 წ. ჩაიწ. ლაურა გრიგოლაშვილმა.*

ოსუფა № 1257

### 143. ღიღება ივრის ლაშარში

ღიღებითა და გამარჯვებით კსენება თქვენ სახელსა! კმელგებით კორციელთანა ნუმც ჩამოგვეყრებიან შენ დაარსებულნი. წმინდა ანგელოზები ეგ შენი მოწაფენია, სახელით გამარჯვებული თამარი დედუფალია. სახელით გამარჯვებული წმინდა გიორგი ლაშარის ჯვარია. რასაც მე თქვენ ღიღება-ქსენებას გაკლებდეთ, თქვენ თქვენს წყალობას ნუ დააკლებთ თქვენ ყმათა. თუ რამე ეხედვებოდეს ქულოსან-მანდილოსნისთვინა, კაცისა და საქონისთვინა სასჯელი, საზიანო, საზარალო საქმე – თქვენავ გადაუფარეთ, წმინდანებო ანგელოზებო; გადაუქარვეთ, გადააბცილეთ, გადევით თქვენსა უწამებელსა, უფარებელსა და გამგმობარესა.

რაც მე თქვენ, წმინდა ანგელოზებო, ღიღებ-ქსენებას გაკლებდეთ – თქვენ ერთგულ ყმათ წყალობას ნუ დააკლებთ, წყალობა ღმერთსაც, კვირაესაც გამოუთხოვეთ, თავადაც თავის წყალობით დაეხმარენით, წმინდა ანგელოზებო.

კვირაცხოველო, ღვთის კარზე მდგომელო, პასუხის შემგანელო, წყალობის გამამგანელო, გამაუწერე უფალთანითა საკეთილო, სამშვიდობო ფურცელი და წყალობა.

ღირსად მიიღე, ღირსეულადა მოქსენებული სანთელ-კელაპგარი, შემოწირული მაცხოვარი, ე დაჭვრეთილი სეფე, დადგმული ბარძიმი! ღირსად მიიღეთ, სამეფლოდ, სამწყალობნოდა ამ შამამწირველთა პირთათვის.

– გაუმარჯოს, გაუმარჯოს!

ბარდ. ივრ. გვ. 130.

### 144. მაიმიხავების ღამწალღონება ხევისბრის მიერ

ღიღებულ თამარ ნეფეო, საქართველოს მხსნელო და მფარველო, გვედრებიან გყვე-გუსალები: მარიაჰი და ნინო. უშველე და უმეშველე, ღიღებულ-გამარჯვებულო, განკურნე სევდა-სნეულობისაგანა. კეთილი წყალობა გადაულოცე, კეთილად აართვი ქადა-სანთელი, თავისი კალთა გადააფარე.

*თამარ-დედე. ხევისბერი იოსებ ელიზბარაშვილი, ჩაიწერა გრისგან მახაურმა, 1980 წლის 15 ივლისი.*

ოსუფა № 29908

## ბოგოლაური თემი

### 145. ღიღება ქმლის გორის წმინდა ბიორგის ხაზში

ეკ, ქრისტო და ღმერთო, დასწერე ჯვარი სამსახურსა წმინდის გიორგისასა! შენამც იმრავლებ, მაღლა ცის ნამო, დაბლა მწვანილო, კორციელთ საცხოვრებლად, ღვთიდან დაარსულო და დაკურთხებულო.

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, ძალო ღვთისაო, სამართალო კვირეი-საო;

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, კელმწიფეო ლაშარის ჯვარო, ღვთისშვილთ თაო-მოთავეო, ლაშქრობას მოარულო;

ღიღება-გამარჯვება მოგხსენდეს, დიდო თამარ მეფეო, ჩიქილა-ზინზილიანო, შუა ზღვას სამნის ჩამგლებო, ოქროს გვირგვინიანო, თავ-კმელეთისა დამგლებო, კმელეთის დამრიგებულო;

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს კოშარის სახუთმეგო;

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, სანებას წმინდაო გიორგიო;

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, კოტიას წმინდაო გიორგიო, გუმბათის ანგელოზო, კაც-საქონისა ჭირვეულობის გადამქარვებულო;

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, საყაჭის წმინდაო გიორგიო, ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, მათურის მთავარო ანგელოზო, მათურის ბაგონ-პაგრონო;

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, მუქუს შაშვენებულო დედაო ღვთისმშობელო, ღვთის პირის მეღვინეო;

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, ციხე-მაგარის დამჭერელო, იგივე წმინდაო გიორგიო;

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, ქმლის გორულო წმინდაო გიორგიო;

ღიღება გამარჯვება მოგხსენდეს, წმინდაო ღვთისშვილო, ღვთის-ნაბადებო, მთისანო, ბარისანო, ოთხისავე კუთხისანო, ერთურთის მოღე-მომძენო. ძალი ბრძანება თქვენია, კურთხეულ სამართალ თქვენია, თქვენი მოქსენება თქვენავ დაგიწესებავე, თორო კმელზედ კორციელნი სახელს ვერა გაადრებენ და ვერც კი შემოგბედვენ.

ღვთის კართ იღვეთ, საჩივარსა ჩიოდეს, საჩივარ დააჩივლოდით, ემ სამსახურის პაგრონი წულისანი იყვენენ მონუკვარნი, წულისა წყალობა გამაუთხოვოდით, თაობით პურს მაუმაგეთ ამით სახლშია, ღონე-ქონესა, კაცსა-კაცრიელობასა, მგრისა კელი და კმალი აპხადოდით, სიკედილის კმა მიაშო-როდით, ისეთ რას ნუ მიჰკერძებთ, რო არ შეეჭირვებოდეს. თუ რაიმე უხეღვე-ბოდეს მთას ფიფქის ჩამამდინარით, არა — თქვენგან გამოშვებულ სევდა-სნეულებისაგანა, უმქარვოდით, გადაუმქარვოდით, თავისავე მოღალატეზე გადაულოდით. ვინც არის თქვენი ოქრო-ვერცხლის კელუკუმ გამგანი, იმათზედავ გადაბადოდით, ემ სამსახურის პაგრონს ჯვარი გადმასწეროდით. აგრემც გემარჯვება თქვენ ბაგონობასა!

წამოყენებული სამსახური, მოხსენებული ღმერთისად გინდოდეს, ღმერთს მთავსენოდი, კვირეისად გინდოდეს, კვირეს მთავსენოდი, არა – თვითონ მიითვალოდი, აგრემც გეემარჯვება თქვენ ბაგონობასა! მიიღეთ ღირსადა, ღირსეულადა, შვიდადა, შვიდეულადა, ხსნილადა, კურთხეულადა. გაუმარჯოს წმინდა გიორგისა და მოგცას წყალობა. გაგამრავლოს, რეგიც გამოროს, მგელიც გაშოროს, ყველა ჭირვეულობა და ჯვარი გადმოგწეროს კაცსა, საქონსა. კეთილად შაიწიროს შენი შამოწირული მსხვერპლი და კეთილად აიღოს.

*ქმოდის გორი. ხევისბერი პეტრე კუწაშვილი, 1981 წ. ჩაიწერა ბურაბ კიკნაძემ (მაგნიტოფონური ჩანაწერი).*

თსუფა № 29939

#### 146. ღიღება მთავარმოწამეში

შენამც იდიდები, ღმერთო, ცათა და ხმელეთის გამჩენო, დამაარსებელო და მომწესრიგებელო. შენამც იდიდები, დიდად სასენებელო კვირაგ, ხთიშობელო მონგარიშეე. შენამც იდიდები, თავარმოწამეე, მასთალას სვეგის ანგელომო, ხეთანას მოლაიბეო, ჯვართანის გორის მოყარაულეო. თქვენამც იდიდებით, ხთიშვილნო, ხთის ნაბადებნო, სუ ერთურთის მოღე-მოძმენო. ძალი, ბრძანება თქვენია, კურთხეულ სამართალ თქვენია, თორემ კმელზეით, კორციელზეით თქვენს დიდებულს სახელს ვერა გკადრებდით. დიდებულო თავარმოწამეო, დაგვედრებიან ყმანი, საყმონი, დასგურნი, მსახურნი. შენს ვედრება-ღაღადებასა სასინანულოდ ნუ გაუკდი, სასიხარულოდ გაუკადე. თაობით პურს მაუმაგე მაგათ სახლ-ჯალაფობაჩი, წულსა, ღონე-ქონესა, კაცსა კაცრივლობასა. მგრისა კელი-კმალ აპკადე, სიკვდილისა კმა მთავორე. საცა იძახონ შენი სახელი, შენ ბედის უღურ დააკმარე, შენ კაბის კალთა დააფარე. თუ რამე ეღირებოდეს ცას მედგრითა, მთას ფიფქითა, ჭალას მდინარითა. არა თუ თქვენ გამოთხოილნ იასაულნ იყენენ, თქვენა უფაროდით, უმქავროდით ამ თქვენ ერთგულ მლოცავთა. ბევრი გყავისთ გამგეხი, მუხანათი, თავისავ მუხანათზე მაგნეს გადასცილით, გადააგლოდით. ე თქვენსა რწმუნებულსა, ერთგულ მლოცავთა თქვენ წმინდა ჯვარი გადმოსწეროდით. გმასა, მოგზაურსა თვალწაღმედ, გულწალმ ჩაპყეოდით, მოლაშქრე-მონადირეს გაუმარჯოდით, მაგათ სახშით წასულსა. დიდებულო თავარმოწამეო, სნეულს გახვეწებდნთ, სნეულს ულხინოდით, სნეულობისგან დაიქსნოდით, მოურჩინოდით. გასაზღოს გახვეწებდენ, გაუმარჯოდით, წულის წყალობას გეთხოებოდნენ, გამჩენს ღმერთს გამაუთხოვოდით. თავად თავის გკბილის ანგელომობით დეეკმაროდი, წულის წყალობა უბოძოდი. წამაუყენებავ მაცხოვარი სადიდებლად შენდა, სამწყალობნოდა თავისადა, შენდა სამსახური არ დაუყრაგ, შენს წყალობას ნუ დააკლებ. დიდება ძალსა და ძლიერებასა შენსა.

*გოგოლაურთა. ლევან ნადირაშვილი, მთავარმოწამის ხევისბერი.*

*ალ. ოზიაური, ქსდ(ფ), გვ. 18-19.*

147. ლიღება მთავარმოწამის ხატში

შენამც იდიღები, დიდებულო მთავარმოწამეო, მასთალას სვეგის ანგელოზო, ხეთანას მელოგინეო (ვარ: მოლეიბეო), ჯვართანას გორის მოყარაულეო.

თქვენამც იდიღებით, მთისა მომთენო, ბარისა მობაღდადენო: ლალო იაკ-სარო, ლახგიან-მითრაჯიანო, დევ-დედაბერთ გადამსხვევებულო. ხახმაგის ჯვარო, ჩაუვალში ჩამავალო, ქაჯუეთის დამლაშქრავო. ხელმწიფეო ლაშარის ჯვარო, სვეგისა და ძელის ანგელოზო, ლაშქარში გამარჯვებულო.

დიდებულო მთავარმოწამეო, შენდა გასამარჯვოდა, შენ ყმათა სამეშ-ვლო-სამწყალობნოდა ანგარიში არ დაუკლავ შენ მლოცავსა, დანაღების ან-გარიში. ამყოფე გამხვივნებული ე გყის წვერთავითა თავის საბოლოთა. ფურთნათავარის ანგარიშ არ დაუკლავ, გაუმრავლე ხარებიცა, ფურებიცა.

სადიდებულო მთავარმოწამისა იყოს, სამწყალობნო თავის საყმოთა!

ქრისტეო და ღმერთო, დასწერე ჯვარი ძღვენსა და ულუფასა მთავარ-მოწამისასა!

*გოგოლაურთა. მთავარმოწამის ხევისბერი იოსებ ლურბელაშვილი (გენჯელა). მთავარმოწამის ხატი, 1986 წელი, ჩაიწერა გრისგან მახურმა.*

*ოსუფა № 29909*

148. ბარღაცვილ ღასტურ-ხევისბერთა მოსაგონარი

გაუმარჯოს ჩვენს თავარმოწამეს და მოიქსენიენეს ის პირნი, რომელნიც აქა ღასტურ-კევისბრობდნენ უწინა და ახლა აღარ არიან. მოიქსენიენეს ის პირნიცა, რომელთაც ჰქონდეს დანამადლისი ენითა, კელითა, ქვა-ქასურითა, ხემხვიენითა, შემონაწირითა. ბეჩაე-საბრალო იყოსა და შენდობას გველოდეს და ჩვენ ვერა ვგონობდეთ, შეიწყალოს იმათაცა.

*ალ. ოზ. ქსდ(ფ), გვ. 21-22.*

149. ღამწყალობნება ღა ხატის ლიღება ქალა-კურების ბაჟრის ღროს

შენამც იდიღები, ღმერთო, ცისა და ქვეყნის გამჩენო. შენამც იდიღები, კვირაე, ხთიშვილთ მოანგარიშეო. შენამც იდიღები, თავარმოწამეო. სადიღე-ბულო შენი იყოს ეს შემოწირულნი სეფისკვერნი და სამწყალობნო სე-

ფისკვერთ შამამწირველისა (სახელი), მაგის თავისი, ჯალაფობისი, მაღლი და ბარაქა დაუგანე კარის ნაკნავსა და ძროხის ნაწველსა, თავის მარჯვენის ნაშრომ-ნაამაგარსა. ამ სიგყვებით გამოჭრიდა ქადის ერთ მეოთხედს და სამი მეოთხედი პაგრონს უბრუნდებოდა.

ალ. ოჩ. ქხდ(ფ), გვ. 21.

150. ღამწყალოზნება ღასტურად ღაყინების ღროს

გწყალობდესთ ახლად ღამდეგ ღასტურთა, სასისხარულოდ გავიკადლოსთ თავისი წლიური სამსახური, ნურა შეგანანოსთ დალოცვილმა, ბევრს ამ ღროს სისხარულით შეგასწვრნასთ თავის ცოლ-შეილითა.

ალ. ოჩ. ქხდ(ფ), 19.

151. ღამწყალოზნება ღასტურების ბამოლოცვის ღროს

ღიდო თავარმოწამეო, შაუნდეგ გაღამდგომ ღასტურთა, რაიცა გცოდეს თავისი უმეცრებითა, ეს მაცხოვარი მოუყვანია სასინანულოდა თავის დანაშაულობათა, შენ სასისხარულოდ გაუკაღე და კვლავად უკეთესი გულით მიპკერბე შენი სამსახური.

ალ. ოჩ. ქხდ(ფ), გვ. 19.

152. ხევისბერის ღოცვა მძის ღროს ბამარიოულ სანაღო სუშრაგზი

გაუმარჯოს ჩვენს სალოცავს თავარმოწამეს და იყოს მწყალობელი ყმათი, ყველა გაჭირვებიდან ღაიკნას თავისნი საყმონი – თავღადებულნი, მათნი ქალ-ქალიშვილნი. ამ სუფრითა და სანთელ-კელაპგრით ის სულწმინდანი, რომელნიცა იყენენ ჩვენს უწინა, ემსახურებოდნენ ჩვენს თავარმოწამესა და ასრულებდნენ ყველა მისგან დაწესებულ სამუშაოსა თავღადებულადა და ღღეს აღარ არიან. მაიკსენიენეს ღმერთმა და თავარმოწამემა ის ცოღვილ-საბრალონიცა, რომელთაც მომკსენე-მომგონებელნი არაყინა ჰყავს, მოგონებას მოგველოღებოდნენ და ჩვენ ვერ ვიგონებდეთ. მოიკსენიოს ამაეე სუფრა-სანთელ-კელაპგრით ის პირნიცა, რომელნიცა თავღადებულნი იყენენ სახაგო და სახაღხო საქმეზედა და რაიმე შემთხვევით თავი არ ღაბოგეს და თავისი სიცოცხლე შესწირეს სახაგო და სახაღხო საქმესა. თავარმოწამის ყმათა და მლოცავთა მაღლი მისცეს და ბარაქა დაუგანოს სულიწმიღამაცა და ჩვენმა სალოცავმა თავარმოწამემაცა.

ხევისბერი ღევან ნაღირაშვილი.

ალ. ოჩ. ქხდ(ფ), გვ. 15-16.

153. ლონგა-ღამწყალობნება სახლის სამხვიოში

დიდება შენ სამართალსა, ღმერთო, დიდება! შენ სახელს ვაკსენებთ, გამარჯვებულ მესამხეთო ანგელოზო. შენამც გაგემარჯვება, შენ სახელსამც გაემარჯვება!

საქართველოს ოთხისავე კუთხის სალოცაეებო, თქვენამც გაგემარჯვებათ!

დიდება შენ სახელსა, კვირაცხოველო, დიდება შენ სამართალსა!

წამამიყენებაე მაცხოვარი, კურეგი, გამარჯვებულო. მესამხეთო ანგელოზისად კელაპგარი წამამიყენებავის, დამიდგამის ჭიქა, სეფე-სეფისკვერი თქვენ სადილებლადა, სამხეთო მაღალო გამარჯვებულო!

ღირსად მიიღეთ, ღირსეულადა ანთებული სანთელი, დაღმულნი ჭიქა-ბარძიმი, დაჭერეთილნი სეფე-სეფისკვერნი, დაკლული მაცხოვარი.

ულბად ნუ ჩამიგდებ სამსახურსა, სასიხარულოდ გამიკადე, გამარჯვებულო!

სადიდებულო შენთვის იყოს, სამწყალობნო ჩემი შვილებისა და შვილიშვილებისა.

ყურთა მაყურებელნო, ღმერთმა დაგლოცნესთ!

*გომეწარი. მოსე მახაური (68 წლ.), ჩაიწერა გრისგან მახაურმა, 1985 წლის 24 ნოემბერი.*

თსუფა № 29910

154. ღიღება კვირიას ხატში

შენამც იდიდები, კვირაო მაღლიანო, კვირაო კარავიანო! შენამც გაგემარჯვება, კვირაო ცხოველო! შენი სახელის სადილებლადა, შენი სახელის გასამარჯვოდა ეს სანთელ-კელაპგარი ამინთია. ღირსად მიიღე, ღირსეულადა, ხსნილადა, კურთხეულადა, შენამც გაგემარჯვება! გვაპაგთე, კაოგს ნუ დაგვიყენებ. აპაგთე ჩემ თავსა, ჩემ მეშველ მუშასა. ჯვარი დასწერე ჩემ კაცსა, საქონსა, ნაქონსა, ნაყოლსა. აშორე ნადირის პირი, სასჯელი, საგანჯველი.

*გომეწარი. მოსე მახაური (64 წლ.), კვირიას ხატი, ჩაიწერა გრისგან მახაურმა, 1981 წ.*

თსუფა № 29911

155. ღამწყალობნება გვარას ლაკვილის ღროს

ღმერთო, შენა ხარ საკსენებელი, ღმერთო, შენა ხარ სადიდებელი. დიდება შენდა, ღმერთო, დიდება! ძალა ძალაზე შაგმაგოს, ღმერთო, სახელი სახელზედა.

დედაო ხვთიშობელო, შენის სახელის სადიდებლადა, შენის სახელის გა-  
 სამარჯვოდა ამინთავის ეს სანთელი. ღირსად მიიღე, ღირსეულადა ეს მაცხო-  
 ვარი, მამა-პაპისაგან დაწესებული ზვარაკნი. როგორც გინდოდეს, როგორცა  
 გჭირდებოდეს, დედაო ხვთიშობელო, ისე აიღე, ისე მიიღე სამსახური,  
 ზვარაკნი. შენთვის საკლავ არ დაგვიკლავ, შენ გვბილ წყალობას ნუ დაგვაკ-  
 ლებ. თავისთვის გინდოდეს, შენთვის მაიკმარე, მოთანახმე წმინდა ანგელოზ-  
 თად გინდოდეს, წმინდა ანგელოზთ მათკმარე, გამარჯვებულო დედაო  
 ხვთიშობელო, შენის სახელის სადიდებლადა, შენის სახელის გასამარჯვოდა!  
 ეს მაცხოვარი, ზვარაკნი ღირსად მიიღე, ღირსეულადა, ხსნილადა, კურთხეუ-  
 ლადა. ჯვარი დასწერე ჩვენს თავსა, ჩვენს კაცსა, საქონსა, ნაქონ-ნაყოლსა,  
 ბარაქა დაუღვენე.

ჯვარი დამიწერე, უშველე ჩემ შვილებსა. სწავლაშიაც კელი მავმართე,  
 გამარჯვებულო დედაო ხვთიშობელო, მგზავრობაშიაც დაეკმარე, გამარჯვე-  
 ბულო. კეთილ გზაზე კელი მავმართე, გამარჯვებულო. შენამც გაგემარჯვება,  
 დედაო ხვთიშობელო!

ღირსად მიიღე, ღირსეულადა, ხსნილადა, კურთხეულადა ეს მაცხოვარი.  
 სადიდებლად შენთვის იყოს, სამწყალობნოდ ჩემი თავისა და ჩემი შვილებისთ-  
 ვის, კაცისა, საქონისადა.

შენამც გაგემარჯვება, დედაო ხვთიშობელო!

თუ ვერ ვასრულებდე რიგ-წესსა, როგორც მამა-პაპისგან იყოს დაწესე-  
 ბული, მორიგე ღმერთმა შაგისრულოს, დედაო ხვთიშობელო, როგორც წესია.

ღირსად მიიღე, ღირსეულადა, ხსნილადა, კურთხეულადა.

*გომეწარი. მოსე პავლეს ძე მახაური (65 წლ.), 1982 წ., ჩაიწერა გრისგან  
 მახაურმა.*

*თსუგა № 29912*

#### 156. დიდება მაღაწლის წმინდა გიორგის სალონავში

შენამც იდიდები, ღმერთო მაღალო, შენამც იდიდები, ღმერთო მართალო!

შენამც იდიდები, იესო ქრისტეო, ცა და ხმელეთის ბადალო.

შენამც იდიდები, დედაო ღვთისმშობელო, ღვთის პირის მეღვინეო, ჩვენო  
 ძუძუს მამწუბელო.

შენამც იდიდები, კვირაუ ცხოველო, ღვთის კართ მიმსვლელო, პასუხის  
 მიმგანელ-მამგანელო, ჩვენო სამართლის გამამგანელო.

შენამც იდიდები, კელმწიფეო ლაშარის ჯვარო, კმელ გორზე დაბრ-  
 ძანებულო, ლაშქართ მოარულო.

შენამც იდიდები, დიდებულო თამარ ნუფეო, დელეს აქიმ-დელოფალო,  
 ჩიქილა-მინზილიანო, მკურნალთად წამალთა გამამწერელო.

შენამც იდიდები, ლალო იაკსარო, ლახტიან-მათრაკიანო, დევ-კერპითად  
 მეომარო.



შენამც იდილები, გმირო კოპალაო, ბერო ბეგთორიანო, დევ-დედაბერო გადამსხვავებულო.

შენამც იდილები, ახადს დაბრძანებულო პირქუშო, ოსტაგო ყაწიმიანო, თავის ყმათა მშველელი.

შენამც იდილები, მთაწმინდის მთავარანგელოზო, ყმათა მცველო, მფარველო.

შენამც იდილები, ქმოდის გორს წმინდაო გიორგიო, დიდო მთავარმოწამეო.

შენამც იდილები, მუქუს ღვთისმშობელი, ადგილის მცველ-მფარველო ანგელოზო.

შენამც იდილები, ჭიხოს პირცეცხლის წმინდაო გიორგიო, ცეცხლით მონარული.

შენამც იდილები, ხოშარის სახუთმეგო, ხვარასნიდანა ხუთმეგი ათასი გყვის დამხსნელი.

შენამც იდილები, კოგიას წმინდაო გიორგიო, წითელაურთა სალოცავო.

შენამც იდილები, მათურის მთავარანგელოზო, თავის მეზღვეთა მშველელი.

შენამც იდილები, წყაროსთაველის წმინდა გიორგიო, არაგვის ხეობის დამყურებო, ღვთა გამბასრავეო.

თქვენამც იდილებით, ხახაბო-არდოგს შაშენებულო ანგელოზებო.

შენამც იდილები, დიდო ლომისაო, ლუდას ყოვლაწმინდაო, ქვის წულად მქცეველო.

შენამც იდილები, პირიმზე ფუძის ანგელოზო, რჯულიან-ურჯულოთა სალოცავო.

შენამც იდილები, მგზავრო ხახმაგის ჯვარო, ქაჯუეთის გამტეხო, ქაჯუეთის ჯაჭვის გამგლეჯელი, იქითა ოქროს თასის გამამტანელი.

თქვენამც იდილებით, მთისა მომთენო, ბარისა მობაღდადენო.

შენამც იდილები, მალაწლის წმინდაო გიორგიო, გომეწრის დამცველო, დამხედავო, დამფარავო.

შამამკდარან შენს კარზედა მლოცავნი: ქედოსანნი, მანდილოსანნი.

შამაუწირავ ბულაური, წულის წყალობას გეთხოვებინ, შენ შენს წყალობას ნუ დააკლებ, დალოცვილო.

ამრავლე, ერთი ათასად გაუკადე, ამყოფე გამხვივნებულნი ე გყის წვერთავითა.

შენ ყუდრო-კარს შამამკდარან, მრავალჯერამც შამაკადენ, დიდებულო, თეთრი წვერით დაბერებულებსა!

შენთვის ფურთნათავარი არ დაუკლავ, გაუმრავლე კარებიცა, ფურებიცა.

ჯვარი დაუწერე ნაწველსა, ნაღვებსა, კარით ნაწნავსა, ალალი მუშის ნამუშავარსა.

მგრის ენა-პირი არიდე, სასიკეთოდ გადმაჰხედნე, გამარჯვებულო!

არიდე სარჯელი, საგანჯველი. ვინც იყვნენ ბულაურთა, თას-განძის, თეთრეულის კელუკულმ გამგან-გამგაცებელნი, იმათზედავ გადიტანე მორწმუნებე დაღირებული ზიანი საქმე.

მოსულთ წყალობა დაახვედრე, წასულებს წყალობა გააყოლე, გამარჯვებულ!

მლოცავნო, ქარავანნო – ქულოსანნო, მანდილოსანნო, გწყალობდესთ მაღაწლის წმინდა გიორგი!

– თქვენი იყოს მწყალობელი!

– ამინ!

*გომეწარი. ხევისბერი იოსებ ღურბელაშვილი (გენჯელა), მაღაწლის წმინდა გიორგის ხატი, 1980 წლის 12 ივლისი, ჩაიწერა გრისტან მახაურმა.*

ოსუფა № 29913

### 157. ღიღება ალბილის ღელის ხატში

ღმერთო მაღალო, ღმერთო ღიღებულო, გამარჯვებულო, კსენებულო, დამბადებულო ზეციერო, უზენისაო. ხეთისა ძალო, შენამც იღიღები, შენამც იკსენები. შენამც იღიღები, იესო ქრისტეო, ქრისტეს დედა მარიამო.

იესო ქრისტეო, დამბადებულო, შენ საწერ-კალამს გაუმარჯოს!

შენამც იღიღები, შენამც იკსენები, ღიღო პირიმზეო ფუძის ანგელოზო, ოთხისავე კუთხისაო, მფარველო მანათობელო, მზეო და მთავარეო;

შენამც იღიღები, ღეღაო ხთიშობელო;

შენამც იღიღები, სამას სამოცდასამ წმინდა გიორგიო;

შენამც იღიღები, აღგილის დედაო;

შენამც იღიღები, მაღაწალო წმინდა გიორგიო;

შენამც იღიღები, ქმოდის წმინდა გიორგიო;

შენამც იღიღები, ღიღო მთავარმოწამეო.

გახვეწებათ, გევედრებათ მლოცავი ერთგულად, ერთსულად. კეთილი წყალობა გადაულოცეთ, ოთხისავე კუთხის ანგელოზებო: აღმოსავლეთისაო, დასავლეთისაო, სამხრეთისაო, ჩრდილოეთისაო. კაცსა კაცის სიცოცხლე მაუმაგე, საქონელზე საქონლის სიცოცხლე მაუმაგე, ცხოვრება ცხოვრებაზე მაუმაგე. მრავალსა ღლესასწაულსა – ქრისტეაღდგომასა, ქრისტეამაღლებასა, მარიანობასა, კვირაპაგიონობასა – გახარებული დაასწარ თავის სიცოცხლითა, თავის სახლ-ჯალაფობითა. თეთრი წვერით დააბერე, კეთილი საფარველი დასდევ.

ქადა-სეფისკვერი არ დაუკლავ, შენ წყალობას ნუ დააკლებ, დალოცვილო!

*გომეწარი. ხევისბერი ხეთისო პაპის ძე ფარნაოზაშვილი, 1985 წლის 23 ნოემბერი, ჩაიწერა გრისტან მახაურმა.*

ოსუფა № 29914

158. ღიღება ალბილის ღელის ხაზში

მაღალო ღმერთო, შენამც გაგემარჯვება!

შენამც იდიდები, მამა უფალო, იესო ქრისტეო, ქვეყანაზე სარწმუნოების დამღებო.

შენამც იდიდები, დედამიწის დამწესებელო, დედამიწის ბუბუმკერდო, გეცას სასწვრის დამდგმელო, გარის დამწესებელო, კარ-უღლისაო, კარ-გუთნისაო, წყალ-წისქვილის დამწესებელო, შარაგზის დამწესებელო, დღე-ღამის დამწესებელო, გაფხულ-გამთრის დამწესებელო.

გეხვეწება, გევედრება, მაღალო ღმერთო, მლოცავი. წამაუყენებავის საკლავი, სანთელი, გეთხუება კეთილ წყალობასა. წმინდაო გიორგიო, კეთილი წყალობა გადაულოცე შენ მხვეწელსა, მლოცავსა. მლოცავისაგან შემოწირული საკლავი, სანთელი, შენაზღვენი ღირსად აიდე, ღირსეულადა, ხსნილადა, კურთხეულადა. ბარაქა მიეც იმის ნახნავ-ნათესსა. ჯვარი დაუწერე კაცსა, საქონსა, ნაყოლსა, ნაქონსა. აცოცხლე, აღდეგრძელე, ერთი ათასად გაუკადე.

გაქებთ, გადიდებთ, მთლიანო ხთისშვილნო, ხთისაგან ნაწილიანნო. ივანე ოქროპირისაო, სანატრელო ხთისაო.

გაუმარჯოს!

ამინ!

*გომეწარი. ხევისბერი ხეთისო პაპის ბე ფარნაოზაშვილი, 1980 წ. ჩაიწერა გრისტან მახაურმა.*

თსუფა № 29915

159. სუშრისთჳის სახელის შაღება

ღმერთო ღიღებულო, ღმერთო, შენა ხარ საღიღებელი, ღმერთო, შენა ხარ საქსენებელი. ღმერთო, შენის ღიღებითა, ღმერთო, შენის მიცემითა; ელურ-სამეთის მაღლითა; რაც ელურსამეთშია ერნი და ბერნი შაიმოსებიან, იმათი ლოცვა-წირვის მაღლითა; ალალი მუშის მარჯვენის მაღლითა; გზა-შარის, წყლისა-ღ წისქვილის მაღლითა; მოღალეული მგისა და მთვარის მაღლითა. თუ სააქაოს ნათქომი საიქიოს მიდიოდეს და ჰხმარდებოდეს, ღმერთმა მოგიქსენიოსთ, ღმერთმა დაგიკურთხოსთ ეს სუფრა. სანთელი გზასამც გინათებთ, პურ-სუფრა საღაღებლადამც გექნებათ.

ვინც იყვნენ თქვენი მამბიროინი, ღმერთმა მაიქსენივნეს. იმათ შანდობა ჰქონდესთ, ჩვენ ბაგონს ღიღება და გამარჯვება!

*გომეწარი. ხევისბერი იოსებ (გენჯელა) ღურბელაშვილი, მაღაწლის წმინდა გიორგის ხატი, 1980 წლის 12 იელისი, ჩაიწერა გრისტან მახაურმა.*

თსუფა № 29916

160. სუზრისთვის სახელის შაღვა

ღმერთო, შენა ხარ სადიდებელი, ღმერთო, შენა ხარ საცხენებელი!

ღმერთო წმინდაო, ღმერთო მაღლიანო,

ღმერთო, შენის დიდებითა;

ღმერთო, შენის მიცემითა;

კარისა-ღ' გუთნის მაღლითა;

ცისა-ღ' ღედამიწის მაღლითა;

წყლისა-ღ' წისქვილის მაღლითა;

მოღალული მზისა და მთვარის მაღლითა;

აღალი მუშის მარჯვენის მაღლითა;

ელურსამეთის მაღლითა;

რაც ელურსამეთშია ერნი და ბერნი შაიმოსუბიან,

იმათი ლოცვა-კურთხევის მაღლითა

სააქაოს ნათქომი საიქიოს მიდიოდეს და სულწმინდასა ჰხმარდებოდეს.

ჩემო ბებოჩემო, ჩემო პაპაჩემო, დადგმულნი პურ-სუფრანი საღალეებლადამც გექნებათ, დანთებული სანთელი გზასამც გინათებსთ, წყლითამც პირს ილბობთ, ჩემის უთქმელობითამც ნურა დაგაკლდებათ, ცოგაიმც ბევრად მოგეჩვენებათ, რიოში – წმინდადა, ხელ-უქცევლადა, გულ-უქცევლადა. ალღად და მთაერად აგართვენესთ დადგმული პურ-სუფრანი.

– ამინ!

*გომეწარი. მოსე მახაური, 1981 წ., ჩაიწერა გრისგან მახაურმა.*

ოსუფა № 29917

## ქისტაურთი თემი (იახსარი)

161. ღიღება იახსრის კარგში

ღიღება შენთვინ, ღმერთო მართალო, ცა და კმელეთის ბადალო. რამაც ღედამიწა დააარსა, მზე და მთვარე დაჰფინა, აკურთხნა ხვთიშვილნი ხვთიშვილადა, გაუჩინა კორციელნი მოსამსახურელა.

ქრისტეო და ღმერთო, დასწერე ჯვარი სამსახურს ლალის იახსრისასა, მოსამსახურე ბულაურის წამამყენებელსა. უცოცხლე და უმრავლე ქალი და ვაჟი, ათასი ვაჟით შამააკდინე, ხალიზს ნუ დაუღევ, ჩახმახს ნუ გაუფუჭებ.

გებვეწები და გევედრები, ჩემო სალოცავო, შენის მაღლის და სახელის ჭირიმე, თუ გეკადრებოდეთ ჩემგან მოხსენიება, ან საკლავის დაკვლა და ან სანთლის მონთება.

ღირსად აიღე, ღირსეულადა, კსნილადა, კურთხეულადა. გინდოდეს, ღმერთს მააქსენე, გინდოდეს კვირასა. შენი საქმის მოანგარიშე შენა ხარ, დიდება შენთვინ კარაგისწერის ანგელოზო, დიდო ლაშარის ჯვარო, ღელეს აქიმ თამარ დედოფალო, ჩიქილა-ზინზილიანო, შუა ზღვაში სამნის ჩამგდებო...

*შუაფხო. იახსრის ხევისბერი ღავით ელიზბარაშვილი, იახსრის ხაგი, ჩაიწერა ზურაბ კიკნაძემ.*

თსუფა № 29939

## 162. დიდება ლალო იახსრის პარზი

დიდება შენთვინ, ჩემო სალოცავო, ლალო იახსარო, ლახტიან-მათრახიანო, დევების მეომარო, გმირო კოპალაო, საგმიროს მსროლელო, დევ-კერპთ გადამსხვავებელო, გთხოვთ ლხენასა და გამარჯვებასა.

ქრისტეო და ღმერთო, დასწერე ჯვარი სამსახურს ლალის იახსრის მო-სამსახურეებს, სამუკას, ქისგაურსა, სამსახურის წამამყენებელს, უშველეთ, მაუშართეთ ხელი, დაუმარცხეთ მგერი, თქვენის მადლისა და სახელის ჭირიმეთ (*შემოაბრუნე აქეთ, შემოაბრუნე – საკლაგზე უთითებს*). ვარსკვლავნო ცისანო, სგუმარმასპინძელნო ერთურთისანო, თქვენსამც ნეფობას გაემარჯვება თქვენი ღვთისაგანა და თქვენი კვირვისაგანა.

ლალო იახსარო, ლახტიან-მათრავიანო, დევების მეომარო, გმირო კოპალაო, საგმიროს მსრეველო, დევ-კერპთ გადამსხვავებელო, ლაშარის ჯვარო, ლაშქარში მოარულო, უცმო ყმათ დამხმარებელო, კმელ გორზე დაბრძანებულო, დიდო თამარ ნეფეო, ჩიქილა-ზინზილიანო, შუა ზღვაში სამნის ჩამგდებო, საქართველოს თავისაკე დამგდებო.

დიდება, კარაგისწერის ანგელოზო, ლიქოკით კარაგემდენა ოქროს ჯაჭვზე ერთურთის მოარულო სგუმარმასპინძელნო.

დიდება შენთვინ, მთავარმოწამეო, ლალის იახსრისა თავდამყურებო, ქმოდის წმინდაო გიორგიო, ფშარაოს ადგილის დედაო.

დიდება შენთვინ, მგზავრო კაკმაგის ჯვარო, ქაჯუეთის გამგებელო, ოქროს თასის წამამღებელო, კმალას წმინდაო გიორგიო, ქაჯუეთის ჯაჭვის ამგლეჯელო.

მაღალო ღმერთო, ბარის ბაღდაღში მოცემულებო, ხთიშვილნო მოფენილნო, გთხოვთ ლხენასა და გამარჯვებასა მსხვერპლის წამომყენებლისათვის, ცოლ შვილისთვინ, ოჯახისთვინა.

გინდოდესთ, ღმერთს მააქსენეთ, გინდოდესთ კვირასა, ჩემი საქმე არ არი, თქვენი საქმის მოანგარიშენი იყავით. თუ ვერ ვიცოდე, ვერ მოგაქსენებდეთ, არ გეკადრებოდეთ ჩემგან დაკლული საკლავი, ანთებული სანთელი ღირსად აიღეთ, ღირსეულადა, კსნილადა, კურთხეულადა.

დიდება შენთვინ, რამაც ეს დედამიწა დააარსა, ცა და რვალი დაძხურა, მზე და მთვარე დაჰვინა, აკურთხნა ხთიშვილნი ხთიშვილად, გაუჩინა კორციელნი მოსამსახურედა.

ვარსკვლავნო ცისანო, სგუმარმასპინძელნო ერთურთისანო, თქვენსამც ნეფობას გაემარჯვება ხეთისაგანა და კვირეისაგანა. ივანე ოქროპირისაო, სანაგრელო ხეთისაო, ღმერთ დიდებისა...

*შუაფხო. ხევისბერი დავით ელიზბარაშვილი, ჩაიწერა შურაბ კიკნაძემ.*

ოსუფა № 29918

163. ღიღება პარაბის ნჰერგე

ღმერთო დიდებულო, ჩვენო სალოცავო, ხთის კარზე მომღერალთა, მოცეკვავეთა, პატივისმცემელთა უშველე, უმეშველე, გააყოლე წყალობა, ჩემო სალოცავო ლალო იახსარო, შენის მადლისა და სახელის ჭირიმე!

რაც ჩემი უენპირობით, ჩემი ბეჩაობით ან ლოცვა დაგაკლო, ან დიდება, ან შენს კარზე მომსვლელთა ვერა ვასიამოვნე, მაჰაგიე, დალოცვილო, ახალი ვარ, ვერა ვიცი ბევრი და იმდენი...

იდიდე და იდიღერე, ჩემო სალოცავო ლალო იახსარო, შენის მადლისა და სახელის ჭირიმე!

*კარატისწვერი. ხევისბერი სიმონ შუმანაშვილი, 1986 წლის 20 ივლისი. ჩაიწერა გრისგან მახაურმა.*

ოსუფა № 29919

164. ღიღება იახსარის კარგე

ღმერთო მართალო, ცა და ხმელეთის ბადალო. რამაც ეს დედამიწა დააარსა, ცა და რვალი დაძხურა.

ქრისტეო და ღმერთო, დასწერე ჯვარი ბულაურის წამომყენებელსა, უშველე და მაუმართე ხელი. შაუთქომ, შაუსრულებაც, შენი წყალობა შაუსრულე ხეთისი და კვირეისი.

გაუმარჯოს ლაღს იახსარსა, ლახგიან-მათრახიანსა, დევების მეომარსა; გმირს კოპალასა, საგმიროს მსროლელს, დევ-კერპთ გადამსხვავებელსა. დიდება ლაშარის ჯვარსა, ლაშქარში მთარულსა, უყმო ყმათ დამხმარებელსა, ხმელ გორზე დაბრძანებულსა; დეღეს თამარ აქიმ დედოფალსა, ჩიქილაზინშილიანსა, შუა ზღვაში სამნის ჩამგდებსა, საქართველოს თავისაკე დამგდებსა. დიდება შენთვი, პირქუშის წმინდაო გიორგიო, ახადის გორზე ბრძანებულო, რკინა-მახვილთა, ჯაჭვთა, პერანგთა მკეთებელო, ურჯულოთ დასალევადა ხმლებისა და ხანჯლების მკეთებელო; დიდება შენთვინ, ხოშარის სახუთმეგო, ხუთმეგის დროშით ნაკურთხო, დიდი სისხლისა და ნიაღვრის გადამყრელო; დიდება შენთვინ, დამასტეს წმინდა გიორგიო, გზა-შარით

მოყარაულო, ამინდის მომცემელო, კაცთა სიციყვის გამმართლებელო; ელიას წმინდა გიორგიო, ელვის მსროლელო, არავის დამმოგველო; დიდება შენდა, მათურის ადგილის დედაო; მუქეს შაშვენებულო დედაო ხეთიშობელო; მთავარმოწამეო; პირიმზე-ფუძისანგელოზო, სვეგით მოარულო; ქმოდის წმინდა გიორგიო, მალლით სოფლის მაყურებელო; მთაწმინდის წვერო ანგელოზო, ფშარაოს მაყურებელო; ფშარაოს წმინდა გიორგიო; მგზავრო ხახმაგის ჯვარო, ბისოს თავს დაბრძანებულო, ქაჯუეთის გამგეხელო, ოქროს თასის წამამლე-ბელო, ქაჯუეთის ჯაჭვის გამგლეჯელო.

შუაფხო. ხევისბერი დავით ელიზბარაშვილი, 76 წლის, 1986 წ. ჩაიწერა გრისგან მახაურმა.

თსუფა № 29920

### 165. დიდება იახსროს პარზი

ღმერთო მალალო, დიდებულო, ცა და ხმელეთის დამდგენელო, ქვეყნიერების დამაარსებელო, ცარვალის დამხურველო, მზე-მთვარის დამფენელო, სთიშვილო, ანგელოზთა მაკურთხებელო. თქვენ მოავლინეთ ხორციელთ მფარველადა, უფალო ღმერთო იესო ქრისტეო. დაწესება- დადგენილი, ღმერთო, თქვენგან არის. ჩვენცა, ხორციელნი, ჩაგაბარათ უფალმა სთიშვილთა დასადიდებლადა.

თქვენამც იდიდებით, მთა-ბარის დილო ანგელოზებო, ადგილის დეებო, ბარის ბაღდადის მცველო-მფარველო ანგელოზებო, მთა-ბარს დაბრძანებულო, ხმელ გორზე დაბრძანებულო.

რადგან ღმერთმა ბრძანა დადიდება ხორციელთაგანა, ჩვენ კი გეხეწუბით და გვეედრებით, ლალო იახსარო, ჩვენო მფარველო ბაგონო ანგელოზო, ლახტიან-მათრახიანო, თქვენ გაგემარჯვოსთ, იდილოს თქვენმა სახელმა, თქვენმა დავლათმა. გვეედრებით და გეხეწუბით ხორციელნი — ქუდიან-მანდილიანნი, შენ მეხეწურთ, ქარაფანთა თქვენ მიეცით თქვენი წყალობა იმათ ოჯახებსა, ჯვარი გადაუწერეთ დიდსა, პაგარასა. რაც გულ-მხაროზედ გვეედრებოდნენ, შენის წყალობა შაუსრულეთ, იმ მხაროზე წყალობა გადაულოცეთ. ჯარში წასულს გახეწუბდენ, ბედი ვისმე არა ჰქონდეს, ბედსა გთხოვდენ, ავანგყოფი თუ ვინმე ჰყვანდეს სნეულობითა, თქვენი წამალ-საწამლევი გადაულოცეთ, ჯანმრთელობისთვის და კარგაყოფინისთვისა.

ვაჟიშვილითა, ქალიშვილითა შამამხდარან შენ გორზედა, იმსახურეთ ბუღაურითა, მბღვანითა, ზღვენი-უღუფითა, სანთელ-სუფისკვერითა, თეთრეულითა.

შუაფხო. ხევისბერი იოსებ ელიზბარაშვილი, 1986 წ. ჩაიწერა გრისგან მახაურმა.

თსუფა № 29921

## 166. დიღება იხსნის პარმა

დიღება შენდა, ღმერთო მაღალო, ცათა და ხმელეთის დამაარსებელო, დიღება შენდა, კვირავე ცხოველო, ხეთისა და ხეთიშვილთ შუამდგომელო. ქრისტეო და ღმერთო, დასწერე ჯვარი ამ მოყენებულთა ზღვენთა, თქვენთა სამსახურთა. ძალი და ბრძანება თქვენგან არის, თორო კორციელნი ჩვენ ხმელზეთი სახელს ვერა გაკადრებდით. რადგანაც ღმერთმა კმელეთი დააარსა, ცარგვალი დაახურა, მგემთვარე დააფინა, ხმელეთზე ცხოველნი და კაცი გააჩინა, და მწვანეილნი იმათ საზრდოდ მოიყვანა, გაკურთხნათ ხეთიშვილნი ხეთიშვილად და ჩაგაბარათ ჩენი თაგი მოსამსახურედ თქვენდა სადიღებლად. თქვენის გამჩენის ხთის ბრძანებითა თქვენ აწესრიგებთ ცათა არსთა და კმელეთზე არსებულ კაცთა და ცხოველთა, გეხვეწებთ და გვედრებთ, შაიწირე და ღირსეულად მიიღე ჩენი ხეწნა და ვედრება, ხეწნაზე და შენი სახელის ქსენებაზე ნუ გაგვირისხდები, შენი სახელის ჭირივე. გახვეწებთ და გავედრებთ ჯერ შენი საყმოთა, ყმათა თავდადებულთა და შენი სახელის მლოცავთა. საყმოშით კიღენა შენის კარისა და შენის საბრძანებლის გორის მლოცავთა. გეხვეწებთან და გვედრებთან, ჩვენო სალოცავო ღაღო იაქსარო, დღეს შენი მლოცავნი, წესისა და რიგის დამყენებელნი, შეიხვეწენ და შეივედრენ, ხეწნა-ვედრება სასიხარულოდ გაუკადე, სასინანულოდ ნუ გაუკდი. დიღება თქვენს ძალსა, ყველა წმიდა ანგელოზო, ყველა ხეთიშვილო, სუ ერთურთის მოღე-მოძმეო, ხეთის და თქვენის მორიგის ნების ამსრულებელო, მასკელაგო ცისანო, მოთანახმენო ხთისანო და სტუმარ-მასპინძელნი ერთურთისანო. გაქებთ, გადიღებთ, თქენი გამჩენი ღმერთი არ მოგიწყენთ, არ მოგებულესთ. თქვენ თქვენ ყმათ ნუ მაიწყენთ, ნუ მაიძულებთ, თქვენის კარისა და გორის მლოცავთა, თქვენ ამებულ-წამებულთა. თუ რამე ეხედვებოდეს – სენი, სევედა, სნეულობა, მაცილ-ფთიურაკი, საზიანო საქმე, ისევე თქვენ მგმობარეზე და მოლაღატეზე გადაილოდით, ბევრი გყავთ მაცილ-მოლაღატე და მუხანათი ენითაც, კელითაც და სხვა საქმითაც, თქვენამც იდიღებთ, სენსა და მავნეს იმათ ნუ ააცილებთ, თქვენთა მლოცავთა და წამებულთაზეთ იმათზე გადაილოდით. თქვენნი მლოცავნი წულსა გთხოვდენ, პირველად წულს უმაგოდით, ამათ სახში ღონე-ქონებას, კაც-კაციელობას უმაგოდით, მგერს კელი-კმალი აპკადოდით, სიკედილის კმა მოაშოროდით. ამათ სახშით გამოსულს მოლაშქრეს გაუმარჯოდით, მონადირეს კელ მაუმართოდით. გზასა-მომგზავრესა, ცხვარსა, საწყემსოსა, ამათ მთაბარობასა. ჩემო სალოცავო, ღაღო იაქსარო, თუ ჩემის უენპირობით ვერ ვასრულებდე ან გეცოდებოდე რამეში ჩემის კორციელობით, მეც მაპაგე ჩემი დანაშაული. ყმა დაუნახვებელი არ იქნება და ბაგონი შაუნდობელი. ღირსად მიიღე, ღირსად შეიწირე, ქსნილად და კურთხეულად ეს წამოყენებული ზღვენი შენი სამსახური. ღმერთს გინდოდეს, ღმერთს მამკსენე, კვირას გინდოდეს, კვირას მამკსენე თავისი მოღე-მოძმეთა. ივანე ოქროს-პირისაო, სანაგრელო ხთისაო, ღმერთის დიდებისა და წმინდა ანგელოზთა გამარჯვებისა.

*სევისბრები ჭრელ ჯიხვიაშვილი და ბიჭურ ბადრიშვილი. აღ.იწ. ქსდ(ფ), გვ. 55-56.*



## გაბილაური თემი (ხოშარა)

### 167. ღიღება ხოშარის სახუმაროში

ღმერთო, შენია წინა ძალი და ქსენება, ძალო ღეთისაო, სამართალო კვირისაო. ღიღება და გამარჯვება თქვენ სახელსა. იმათთან ქსენებულნი ღეთის შვილნი, ღეთის ნაბადებნი, ღიღებულნი თამარ დედუფალო, კემწიფეო ლაშარის ჯვარო, წმინდაო წყაროსთაველო, პირქუშო ყაწიმშეენიერო, კოტიას წმინდა გიორგიო, დამასტეს წმინდაო გიორგიო; კოშარის სახუმარო, გიორგი კოშკის ანგელოზო, თქვენ სახელზედა დადგმულნი ზედაშენი, დაჭვრეთილნი სეფენი და დანთებულნი სანთილნი თქვენს სამთავროდა, თქვენ კიდე თავის ყმათა სამეშელოდ და სამწყალობნოდა, ღირსად მიიღეთ, ღირსეულადა, რასაც მკარზე და გულზე გეხვეწებოდენთ, იმ მკარზე და გულზე შეინახეთ. თუ რამ ეხვედებოდეს მთას ფიფქისაგან, ჭალას მდინარისაგან, ან სედა-სნეულეებისაგანა, ბევრი გყავისთ მტერი და მუხანათი, იმათზე გადაუგდეთ, გადაუქავერეთ. სნეულს უღბინეთ მაგათ ცხოვრებაშია, კარგა მყოფც კარგა უმყოფეთ. მოლაშქრესა და მონადირეს გაუმარჯვეთ, მაგათ ოჯახშით წასულსა. მგზავრსა მოგზაურობა დაულოცეთ, წულს გენუკოდესთ, წული მიეცით, თავისაც საყმოს შემაგეთ. რასაც მე თქვენ ქება-ღიღებას გაკლებდეთ ჩემი უგუნურობით, უცოდინარობითა, თქვენს ყმათ წყალობას ვაკლებდე, თქვენ თქვენ წყალობას ნუ მააკლებთ, ღმერთსაც გამაუთხოვეთ წყალობა კვირეისაცა, თავადაც თავის წყალობას ნუ მააკლებთ, შეინახეთ. გაუმარჯოს თქვენს ბატონობას! ამინ ხალხნი! ამინ.

ბოდ. გვ. 74.

### 168. მკითხავის ღამწყალობნება ხვეისბრის მიმრ

ღიღებულნი გამარჯვებულნი სანებას წმინდაო გიორგიო, გეხვეწება, გევედრება ტყვე-ტუსალი ხაგისი – ნინო. შამაუწირავ საკლავი, სანთელ-კელაპტარი. ღირსად აიღე, ღირსეულადა, შვიდეულადა, სხნილადა, კურთხეულადა.

მოგცას წყალობა, ნინო, გიყმოს, გიმსახუროს, გაგიყოლიოს, მცნება მოგცას, გაგება. კეთილად შაიწიროს შენი შანაზღვენი!

*ხოშარა. ხვეისბერი პეტრე კუწაშვილი, 1980 წლის 14 ივლისი, ჩამწერი ტრისგან მახაური*

*პეტრე კუწაშვილი გოგოლაურთის ხვეისბერი იყო, მაგრამ რაკი იმეამად ხოშარლებს არა ჰყავდათ თავისი ხვეისბერი, პეტრე მოიწიეს მეზობელი სოფლიდან. კუწაშვილი განმარტავს: „მკითხავი ხაგში გაყვანის დროს სამჯერ*

უნდა შემოაბრუნონ წაღმე. ხევისბერმა ხუთი მანეთი უნდა გამოართვას, ან სათამბაქოე უნდა აჩუქოს მას მკითხავმა“-ო.

თსუფა № 29922

#### 169. ხევისბერის ღაღოსკა ხაბში კოლის ბახსნის ღროს

გაუმარჯოს ნაკსენებ-ნადიდებ ხთიშვილებს, გაუმარჯოს სახუთმეგო ძელის ანგელომს, გიორგი კოშკის ანგელომს, იყოს მწყალობელი ყმათი, დასტურთი, მსახურთი, საყმოთი, ქალთი, ქალიშვილთი, დაგასწვრათ მრავალს ამ ღროს, ამ დღეს, სთველ-გაზაფხულს, ერთურთის სიცოცხლით, კარგად ყოფნით. მე გლოცავთ, ხთისამე პირით დაილოცებით.

ალ. ოჩ. ქხლ(ფ), გვ. 7.

#### 170. ხევისბერის ღაღოსკა ქაღა-კურის ბაჭრის ღროს

გაუმარჯოს სახუთმეგო ძელის ანგელომს, გიორგი კოშკის ანგელომს, იყოს მწყალობელი ამ სეფეს მომგანისი, ნუ შაანანოს სამსახური, ჯანით მთლით და გულით მხიარულით შეასრულებინოს ანგელომთ დაეაღებული სამსახური. დაუტანოს მთელი ბარაქა თავის ნაშრომ-ნაამაგარსა, კარის ნაკნავსა, ფურის ნაწველსა, ნუ შაანანოს და კვლავ უკეთესი გულით მოჰკერძოს მისი ქსენება-დიდება.

ალ. ოჩ. ქხლ(ფ), გვ. 7.

#### 171. სახელის შაღება სუფრისთჳის

ღმერთო დიდებულო, მკვდარნიც შენ გაბარებ და ცოცხალნიცა, თუ სააქაოს ნათქომი საიქიოს მიდიოდეს, სულწმინდათა ქსენდებოდეს, ღმერთო, დიდება შენდა, ღმერთო მადლი შენდა, ღმერთო შენის მიცემითა, ალალი მუშის მადლითა, იერუსალიმის მადლითა, მთავარანგელოზის წინამძღოლობითა, შაუნდნეს ჩვენ მკვდართა, ძველთა და ახალთა. თქვენამე მოგივათ, ჩვენო მკვდარნო, დადგმული გაბლა, დანთებულნი სანთელნი თქვენსამე სულს უნათებს, თქვენსამე სულს აიალებს, თქვენამე მაიკმარებთ, თქვენ კელსა და ნუბასამე იქნება, როგორც ჩვენს კელსა და ნუბას არის. იმასამე დაიწვევთ, ვინც ჩვენგან მოგონებას ელოდეს და ჩვენ კი ვერ ვიგონებდეთ, ჩვენს სახელს ბარაქას აძლევდეს, მამგონე არა ჰყავდეს. თქვენს უნებურად კი ნურავინ შეგვილილებათ, ნურავინ დაგაღონებსთ.

ბოდ. გვ. 86.

## უპილაურთ თემი (კოპალა)

### 172. ღიღება სიხეზორს

ღიღება და გამარჯვება მაჰსხენდეს ემ გორის მცველ-მფარველ ანგელოზს წმინდა ბერ კოპალასა, ხთისა და კვირეის ძალასა, მის გვერდით მდგომთ: ღიღს ადგილის დედას, დედა ხთიშობელსა, ქრისტე ღმერთსა, მამა უფალს, ქვეყნიერობის გამჩენს. იდილოს და იძლიეროს მათმა ძალამ და მათმა სახელმა. უშველოს ყმათა და საყმთა, სასიკეთოდ გადმაჰხედნოს, ნურა შანანოს: მოსულა, ხვეწნა, ვედრება, მუკლის მოღლა, პირჯვრის წერა. შანაწირი, შანამღვენი კეთილად აართვას დალოცვილმა ბერ კოპალამ და კვირეის ძალამ და მადლმა.

თუ ხიფათი რამე ეხედვებოდეს ან ცითა, ან დეღამიწითა, ცუდი-ბოროტის მოვლენით ან ქარ-სეგყვით, სეღა-სნეულებით, ბოროტი კაცის თეღა-გულით, ან ხელით, ან რკინა-მახვილით, ნადირის პირით. გზაში, მგზავრობაში, ოჯახში ნამყოფს, უმცროს-უფროსსა გადაუქარვოს ეს ბოროტი და ზიანი საქმე და თავისაგ მტერ-მუხანათზე გადაიგანოს.

ვინცა ჰყვანდენ ურწმუნონი, სახელის გამქეჯავ-გამკირცხანნი, თას-განძის, თეთრეულის, ბულაურთ კელუკულმ გამგან-გამგაცებელნი, იმათმედავ გადაიგანოს მორწმუნებე დაღირებული ზიანი საქმე.

შამამწირაე-შამამზღვენს მისცას წყალობა. მრავალი ათენგენობა, მრავალი დღესასწაული მშვიდობისა, კარგადყოფნისა გამაუყვალოს. მოსულს წყალობა დაახვედროს, წასულს წყალობა გააყოლოს!

ბერო კოპალაო და კვირეის ძალაო და მადლო, ღირსად მიიღე, ხსნილადა, კურთხეულადა დანთებული სანთელ-კელაპგარი, დადგმულნი ჭიქა-ბარძიმინი, მოქსენიებულნი ზედაშენი, დაჭვრეთილნი სეფე-სეფის კვერნი.

ივანე ოქროპირისაო, ღმერთ დიდებისა, წმინდა ანგელოზთ გამარჯვებისა.

წყალობა მოგცასთ!

- ამინ!

*ციხეგორი. ხევისბერი იოსებ კოჭლიშვილი, 1981 წ. ჩაიწერა გრისგან მახაურმა.*

*თსუფა № 29923*

### 173. მლოცავის ღამწყალობნება ჯვრის ტყეში

მლოცავნო, მეხვეწურნო, გწყალობდესთ ხოდაბურის მეთვალყურე ანგელოზი. საღიღებულო ბერის კოპალაისი იყოს, სამწყალობნო თქვენის თა-

ვისა. რასაც გულ-მკაროზე ეხვეწებოდეთ, ისე, იმ გულ-მკაროზე შაგისრუ-  
ლოსთ ღმერთმა.

*ჯვარის გყე. ხევისბერი იოსებ კოკლიშვილი, 1981 წ. ჩაიწერა გრისტან  
მახაურმა.*

ოსუფა № 29924

#### 174. ღიღება კოპალის ხაზში

ღიღება, ღმერთო, ღიღება შენდა!

ღმერთო, ღიღება შენდა! ღმერთო, ცისა და ხმელეთისა დამდგენელო!

ხორციელთა დამთესაო და სულის ჩამდგმელო!

მზე და მთვარის დამნათებელო!

თუ იქნებოდეს ჩვენისა ხორციელის პირითა სახელისა შენისა ძახილი,

შაისმინე ჩვენის ცოდეილის პირით შამოძახილი:

დასწერე ჯვარი ჩვენს საქრისტიანო საქართველოს,

ნუ მაუშლი ქრისტიანთა ლოცვასა, საყდარს-საჯარებელთა,

ტრაპეზ-სასუფეველსა, სახარებასა, – საქმეებსა შენსა!

ეგრეთვე შენის ანგელოზებისასა!

ნუ მაუშლი ხმელსა გორებსა, შენსას და ანგელოზებისასა შენისასა...

თუ იქნებოდეს ჩვენის ხორციელისა პირითა..., გადაგვხადე იუდას ბადე,

გადაღებული საქართველოსადა...

რომელნია იუდას კერძნი, ჯოჯოხეთისა გამხარებელნი,

იმეებზე გადააგდე, უფალო! და კეთილმორწმუნეთა და

კეთილის პირით მახსენებელთა ჯვარი დასწერე!

ეგრევე თქვენ, ღვთის ნაბადებნო ანგელოზებო...

გაქებთ, ღმერთი გადიღებსთ ეგრე თქვენ, კვირა ცხოველო და

ქრისტეო, ძეო ღვთისაო...

თხოვნითა გთხოვ, ლოცვა-ვედრებით:

ვინცა არიან კრებულად

მლოცავნი ყმანი თუ უყმონი ყმანი,

შაინახენ თავის ანგელოზითა!

საცა თქვენს ბედსა და უღურს იძახიან თქვენსასა თაობით,

წულს უმაგენ იმით სახლობისასა, პურსა, ღონესად ქონესა.

თუ რამე მიან, მარალი და ხიფათი მირგებულ იყოს, გადაუმესერე,

ვინ არის იუდას ბადის მახელელები (?) და ხთისა მგმობარე,

იმეებზე გადასთესოდით და ალაღ-მართებულთა, წამებულთა

ჯვარი გადმოსწეროდით, ივანე ოქროსპირისაო,

სანაგრელო ღვთისაო!

საკლავის პატრონი გახვეწებს თავის თავს, თავის ოჯახს,

სახლ-ჯალაფობასა, შაიხვეწენ, შაინახეთ თავის გკბილის ანგელოზითა!  
 თუ რამე ეღირებოდეს შიან-ზარალი, რომენიც არიან იუდას კერძნი,  
 იმაზე გადაამქავერე შენ სასახელოდა, მაცხოვარო, შენ ამათ  
 საქონ-ცხოვრებასა და სამეშელო-სამწყალობნოდ ღირსად აიღე  
 სამსახური

ღირსეულადა, კსნილადა, კურთხეულადა.

უძილაურთა. ბერიძე კოჭლიშვილი, ჩამწერი ვასილ გუქსიშვილი-  
 ჩოხელაშვილი.

ჟურნ. „პირიმე“, 1993, №1, გვ. 136-137.

#### 175. ღიღება ირემით კალღმა

გაქებთ, გაღიღებთ, ხთიშვილნო. იდიდოს თქვენმა სახელმა, დიდად საკ-  
 სენებელო წმინდა გიორგიო, რჯულის გულისთვინა აღმასის თელებზე დაკ-  
 რულო, დაკუწვილო, ხაშმურაში გადაყრილო, ლეკის მთაში ამოჩენილო, სამას  
 სამოცდასამ ადგილზედა კოჭმოკიდებულო, რჯულიან-ურჯულოთა სალოცავო.

გაქებთ, გაღიღებთ, ლელეს თამარ დედოფალო, ჩიქილა-ზინზილიანო, წა-  
 მალ-საწამლევეთა მკურნალთად გამამწერელო, წმინდა გიორგისტანა  
 ფიცვერცხლნაჭამო.

დედაო წმინდა მარიამო, ხთისა და ანგელოზთა მშობელო, რომენიცა შენ  
 შეპქმენ, წმინდაო ანგელოზო, იუდა ჯოჯოხეთი შენ დაანგრეე, იქსენ კორ-  
 ციელნი იუდათაგან დატანჯულნი. შენ გაგემარჯოს, ძალო ხთისაო, დაე მადლო  
 კვირეისაო.

გწყალობდესთ დიდს თუ პაგარას, ქუდოსანს თუ მანდილიანს.

ირემით, კალღო. ხევისბერი სვიმონ თინიბექის ძე მადურაშვილი, 1981 წ. ჩაიწერა  
 გრისგან მახაურმა.

თსუფა № 29925

#### 176. ბჰიამ-საბრალოთა მოსაბონარო

ღმერთო, ღიღება შენთვი, ღმერთო, მადლი შენთვი. ღმერთმა მაიკსენოს  
 იმ მაუგონებელთ, ბეჩაე-საბრალოთ, რომელთაც ხაგიც იგონებდა და ჩვენც  
 მოგონებას მოგვიბროიან და მოგველოდეს. ჰქონდეს შანაწირი, შანაზღვენი  
 იმათაც ქვა-ყორის აშენებითა ან ხენა-თესვით თუ საქმის გაკეთებით. ხაგის  
 კარს იღგეს და ხაგ-სალოცაესაც უნდოდეს მოგონება. იმ ბეჩაე-საბრალოთ, იმ  
 მაუგონებლების ხსოვნაც იყოს აემ სანთლის მონთების დროს, როგორც წესი  
 და ადათი მოითხოვს. ღმერთმა ალაღ უყვას და გაანათლოს.

*ციხეგორი. სევისბერი იოსებ კოჭლიშვილი, 1986 წლის 24 იელისი, ჩაიწერა  
გრისგან მახაურმა.*

ოსუფა № 29926

### 177. დალოცვა მიხეობრმა

ღმერთო ღიღებულო, ღიღად სსენებულო, ღღევანღელო ღღეო, ბერო კოპალაო, დალოცვილო ციხეგორ წმინდა გიორგიო, შენ უშველე და უმეშველე შენ თაღბე შემომკღართა, შენ გულბე მოსულსა, შენთვის შემომწირველსა, შენთვის პატივისმცემელსა, სანთლის დამთებელსა, სეფე-სეფისკვერის შემომწირველსა, კურაგის, ცხვრის მომყვანელსა და თქვენთან სისხლდამღვრელსა. შენ შეიწყალე, შენ ღიღებულ ძალასამც გაემარჯვება და ღღეხმარე.

წყაროსთაველის წმინდა გიორგიო, ხმელ გორბე ლაშარის ჯერის წმინდა გიორგიო, შენ დასწერე შენი წყალობის ჯვარი შენთან მოსულ ერსა და აქა მობრძანებულსა.

ღელეს ექიმო, სნეულთა მკურნალო, ღღელო თამარო, შენ განკურნე, თუ რამ სენი და დაჯადება არის მოსული ამ კარებბე (ამინ, ამბობს მლოცავი).

ხოშარის სახუთმეგო, ხუთმეგი თემის შემფარებულო, შენ შეიფარე შენი კალთის ქვეშა.

დამასგეს წმინდა გიორგიო, ჩვენო წმინდა გიორგიო, ჩოხის წმინდა გიორგიე, პირცეცხლის წმინდა გიორგიო, შენ ღიღებულ ძალასამც გაემარჯვება, შენ ღღეხმარე გაჭირვებულს ყოველ საქმეში;

ჭიჩოს ადგილის ღღეღავ, ღღეთისმშობელო ღღეღავ, მუქოს ადგილის ღღეღავ, ღღეთისმშობელო ღღეღავ, მათურის მთავარანგელოზო, უღროოდ ცუღს ნურას მოგვიხდი.

ქმალაო ფარქმალიანო, ბოღაო, შენ ღიღებულ ძალასამც გაემარჯვება.

ბოჭორმის წმინდა გიორგიო, შენ ღღეხმარე ყოველ გაჭირვებაში თქვენთან მომსვლელსა, თქვენთან მლოცველსა.

ღაღლო იაქსარო, ღაღად მავალო, ღაღად აგარე ერი შენი მლოცველი.

ცაბაურთ-გოგოღაურთო, აონო, პირქუშო, გუღანის ჯვარო, ნურავის გაგვგუღავ.

მაქართის წმინდა გიორგიო, ჩოხის წმინდა გიორგიო, პირიმზე ფუღის ანგელოზო, უყმო ყმის შემფარებულო, შენ შეიფარე შენი კალთის ქვეშა.

ოკერკევის წმინდა გიორგიო, ნუ გვინაოკრებ.

ქაკმაგის ჯვარო, მგმაერ-მოგმაურო, ქაჯუეთის გამგეხო, ბოროგის ჩამამცილებელო, თუ რამე გვაქ, თუ რამე მგრის, თუ რამე მგრის ხელი გვიბრუნავს თქვენ ქვეღს სახლის დამგრეველსა, თქვენ გამღანდღველსა, თქვენ გამაბინძურებელზე გაღაღიგანე, დანარჩენები თავისუფლები გაუშვი.

ციხე-გორთ წმინდა გიორგიო, ირემთა კაღლო, კვირია მბრძანებელო, უღღეველო ბერო კოპალაო, შენ დამიწერე შენი წყალობის ჯვარი.

თეთრო წმინდა გიორგიო, სარჩო-სარეკის დამდგმელო, შენ გაა-  
სამართლე და ეს კეთილი სუფრა გაშლილი საერთო ერისა შემომწირველისა.

ალავერდო რჯულისაო, რჯულის არ დამკარგველო, შენ მიეცი ბეჭედი,  
შენ შეასრულე ყოველივე ის საქმე, რაც უფალმა დააწესა და თქვენ კიდევ გაა-  
მოცვათ.

ღმერთო, შენ შეიწყალე ყველანი, მღვდებელნი, მეველე-მეკოდურნი,  
მეწისქვილენი, თუ ვინმე მსახური იყოს ამა ეკლესიებისა, ამა სალოცავებისა  
და ემსახურებოდნენ პირნათლად, ალალი და უსაყვედურო იყოს. გამჩენმა  
ღმერთმა ალღად მიაგებოს, უსაყვედუროდ მისცეს სუყველაფერი. მარილი ნუ  
დაუდნება, პური ნუ დაუობდება, საჭმელი ნუ გაუთავდებათ, საზრდო ნუ  
გაუთავდებათ (ამინ, — ამბობს მლოცავი), უსაყვედურო იყოს და იმ წმინდა  
უკვდავმა სულმა კიდე დაგლოცოთ, დაგლოცოთ სუყველა საქართველოს ერი,  
დიდი-პატარა, ქედოსან-ვაჟკაც-მანდილოსანი, გათხოება-ქორწილები, უბედოს  
ბედი მისცეს, უშვილოს შვილი მისცეს, ყველა კეთილი საქმე ჩაატაროს და  
ყველას თავისი კეთილი სურვილი შეუსრულოს. ბოროტი ჩამოაცილოს,  
კეთილი ჩამოუყენოს.

— ამინ!

*ციხეკორი. ღეკანობი ვარდო ხაგისკაცი, 65 წლ. ჩაიწერა მაგნიტოფირზე  
ხეთისო მამისიმედიშვილმა, 1993 წლის ივლისი.*

ოსუფა № 29927

## საბაურთი თეჰმი

178. ხევისბერის ღიღება სანალო მამულის მონკნისა და კოლის ბახსნის  
ღროს

ღიდება ღმერთსა, ცათა და კმელთა დამდგმელსა, რჯულ საქრისტიანოს  
დამაარსებელსა, ღიდება ღიდს კვირასა, ხთის მადლის მოკარვესა. ღიდება  
შენდა, ჩვენო სალოცაო ღიდო მთავარანგელოზო. გეხვეწებითა და გევედრე-  
ბით, დალოცვილო ჩვენო სალოცაო, შენს კსენებასა და შემოძახილზე ნუ  
გაგვიწყრები, ნუ გაგვირისხდები. გახვეწებთ და გავედრებთ შენთ ყმათა და  
საყმომი დღეს ნადში მომსვლელთა, ოფლით მამურალთა. შაიხვეწნი და  
შაივედრენი, შენი კსენება-ღიდება სასიხარულოდ გაუკადე და სასინანულოდ  
ნუ გაუკადი. კარის ნაწნავსა და ნამამურალს ჯვარი დაუწერე და მადლი და  
ბარაქა დაუგანე, მაფხულობა მშვიდობისა დაუყენე, ჯვარ დაუწერე თავის  
მარჯვენისა და კარის ქედის ნამამურალ-ნამუშაელისა, ნდობა სასიხარულოდ

გაუკადე, სასინანულოდ ნუ გაუკდი და კვლავ უფრო მშვიდობით და სიხარულით დაასწერენ შენ ყმანი ნაღსა და ზაფხულ-შემოდგომას.

აღ.ოჩ. ქხდ(ფ) გვ. 131.

### 179. საქორწილო ღაღონება

გაუმარჯოს ნადიდებ-ნაკსენებ ხვთიშვილთა!  
ნადიდებ-ნაკსენები ხვთისშვილები სწყალობდეს  
წალმართს-წალმართის პაგრონსა.  
წალმართი წალმე მაუკდინოს.  
რანიც ერთად შაუყრიან,  
ღმერთმა ერთმანეთს შაუბერნეს,  
ქნას ეგლიან-ბეგლიანი,  
ბედიან-დავლათიანი,  
წულიან-აკაენიანი,  
ცხრაჯერ ვაჟიანი,  
ვაჟით ვაჟიანი,  
სამჯერ ქალიანი,  
ქალითაც ვაჟიანი!  
მდაღო, დედოფალ გაგისაროს!  
ეჯიბო, შენს ნეფეს გაუმარჯოს!!!

*ღაღანყური. მთქმელი შოთა მჭედლეური, ჩამწერი გრისტიან მახაური, 1985 წ.*

თსუფა № 26449.

## გოდერძაულთ თემა (ახადი. პირქუშის სალოცავი)

### 180. ხევისბრის ღიღება ხოლაპრების მოხვნის დროს

შენამც იდიდები, დიდებულ ღმერთო, ცათა და კმელთა გამჩენ-  
დამდგმელო, შენამც იდიდები, კვირავე, ხთის მალღის მოკარეეო. გადიღოს,  
გაძლიეროს ღმერთმა, პირქუშო ყაწიმშვენიერო, ზინზილიანო, დევ-  
დედაბერთ ამომწყვეტო. შენი სადიდებულო იყოს ეს ჭიქა-ბარზიმი, სანთელ-  
კელაპგარი და სამწყალობნელო იყოს შენთ ყმათი, შენთ ყმათაში დღეს შენის



ხოდაბურის ნაღში მომსველეთათვის, კარისა და კაცის დამლაველეთათვის, თავის ვალის პირნათლად მომკვლე-შემსრულებელეთათვის. მოსულან შენ ყმანი თავის კარ-გუთნითა, წესი და რიგი არ დაუკლავის და შენ შენს წყალობას ნუ დააკლებ. უშველე, დალოცვილო, ველთაცა და შინაცა, მაგათ კაცსაცა, საქონსაცა, კარსაცა და გუთანსაცა, მათ ნაშვრალ-ნამუშევარსაცა. წელი მშვიდობისა დაუყენე და თავის ნაშრომს მადლი და ბარაქა დაუგანე, შენამც იდილები შენის გამჩენის ხთის კარზედა.

*ალ.ოზ. ქხდ(ფ), გვ. 157.*

## 181. ხაჰვისბრის მიერ სანალო სუფრისთჳის შენლოზის თჳმა

ღმერთო, შენა ხარ ცისა და ქვეყნის გამჩენი, შენ გააჩინე კაცნი და ხთიმვილნი, შენდა სადიდებლად, შენ დააარსენ ხთიშვილნი ხთიშვილადა და ჩვენ, კაცნი, თქვენდა და ხთიშვილთ სამსახურის შესასრულებლად. შენ იდიდე და იძლიერე შენის გამჩენის ხთისაგანა, კვირავ, ხთის მადლის მოკარევეო. შენი გამჩენი ღმერთი შენც გადიდებს, გაძლიერებს, პირქუშო, ყაწიმშვენიერო, ბინბილიანო, ღვე-ღედაბერთ ამომწყვეგო, შენის გამჩენის ხთის კარზე იდიდე და იძლიერე. სადიდებულო თქვენი იყოს ეს დადგმული ჭიქა-ბარძიმი და დაჭვრეთილნი სეფისკვერნი და სამწყალობნო შენი ყმათი. მაიქსენივნეს ჩვენმა სალოცავმა ჩვენს წინაშე ვინც მკადრენი ჰყვანდნენ და აღარა ჰყვან ცოცხალნი. მაიქსენივნეს ისინიცა, ვისაც ჰქონდეს დანამადლისი ჩვენის სალოცავისადა, ჩვენ სახელობრ ვერ ვიგონებდეთ და ჩვენი სალოცავი კი არ ივიწყებდეს. დანამადლისი ჰქონდეს ან ენითა, ან კელითა, არადა სხვა საქმითა. აგრეთვე მაიქსენივნეს ის უპატრონო მკვდრებიცა, რომენთაცა მომგონებელი არა ჰყავ და შანდობის თქმას მოგელოდებოდენ. შანდობა ჰქონდეს იმათ სულებსა და პირქუშის ყმათა და შემოსწრებულ სკუმრებს სიცოცხლე და ღვებულობა.

*ალ.ოზ. ქხდ(ფ), გვ. 158-159.*

## 182. სუფრისთჳის სახელისღება სულთაპრავს

დიდება შენდა, ღმერთო, ცისა და ქვეყნის გამჩენო. ცის ნამთა და ღვებულობის მწვანილთა დამაარსებულო. ღმერთო, შენგან არის გაჩენილი კაცისა სიკვილ-სიცოცხლეცა, შენგან არის გაჩენილი ქსნილი და მარხვაცა და სულის ქსენებაცა. შენ მიეც მადლი და ბარაქა ამ სუფრის პატრონსა (*სახელი*), მწუხარება კეთილად მოათმენინე და ნულარას მიჰკერებებ ამის გარდა სამწუხარო საქმესა. გაუმეგებია და გაუმზადებია ეს სუფრა, სასმელი და სანთელ-კელაპჯარი ხეთისოსთვინა, როგორც გამეგებულები იყოს, ისე მაიქსენიოს ხეთისოს სული ღმერთმა, ამ სეფისკვერითა, ზედაშითა და სანთელ-კელაპჯრითა. თუ ვინმე მოჰბიროოდეს ამ სუფრაზედა და ჩვენ ვერ ვიცოდეთ, ხეთისოს მასპინ-

ძლობით შაიქსენივნეს ისინიცა, იქაურის წეს-სამართლითა. თავის ნებითამც გასცემს ხეთისო ამ სუფრიდან, ვისადაც რა ემეგებოდეს, ძალითამც ნურას ვინ გამოედავ-გამოეკილება. ცოგამც დიდად ეჩვენება, რიოში წმინდად. ამ სითბოთა და სინათლითამც მიუვა, მზის შუქითა და სანთელ-კელაპკრითა. იმას შანდობა ჰქონდეს, იმის დანარჩენებს სიცოცხლე და დღეგრძელობა. დანარჩენ ცოცხლებს ჯვარი დაუწეროს ღმერთმა და ნუღარა სამწუხარო მორაგინოს. აკმაროს გარალი გარალად და დღეის გარდა საღხინო სამშვიდობო სუფრა ამზადებინოს.

*ალ. ოჩ. ქხლ(ფ), გვ. 170-171.*

## მათურის თეჰი (გურაბაულთ თეჰი)

### 183. ხევისბერის ლოცვა ვაჟის ბაყვანის ღროს ხაბში

დალოცვილო ჩვენო სალოცაო, შენთ ყმათ შემოემაგა ეს წული, შენ იყმე და გაზარდე, გამოიყვანე კარგი კაცი, იმსახურე სხვათ ყმათან ერთადა, გამოიყვანე ბედიან-იბღლიანი, ნუვის თვალსა და გულს მორევე. შენდ წესი არ დაუკლავ და შენს წყალობას ნუ დააკლებ, შენი სახელის ჭირიმე.

*ალ. ოჩ. ქხლ(ფ), გვ. 249.*

### 184. ხევისბერის ლოცვა კაბარაღლის ბაყვანის ღროს მარიამწმინდაში

დალოცვილო მარიამწმინდაო ხთიშობელო, შენ გვევდრებით შენნი საყმონი კაცინცა და დედაკაცინცა, შენ უშველე შენს კარზე მოსულს რძალსა (*სახელი*), შენ აბედიანე და ნუ შაანანებ შენს კარზე თავის წესით მოსვლასა და ხვეწნა-ვედრებასა. ჩაუღევ წილი შენთ ყმათაში წულითა და წულის აკავნითა, შენთვის თავის წესი არ დაუკლავ და შენს წყალობას ნუ დააკლებ, შენი სახელის ჭირიმე.

*ალ. ოჩ. ქხლ(ფ), გვ. 247-248.*

## უკანაფშავის თემა

### 185. დიდება წყაროსთაულის წმინდა ბიორგის ხატში

დიდება შენდა, ღმერთო მაღალო, ცისა და ქვეყნის გამჩენო, კმელეთის დამდგმელო, კორციელ—უკორცოთ გამჩენო და იმათთან წესრიგის დამაარსებელო. დიდება შენდა, კვირავე მაღლიანო, ხთის მაღლის მოკარეეო. დიდება ძალსა და სახელსა შენსა, წყაროსთავე წმინდაო გიორგო. შენთვის სამსახური მოუყვანია შენი წესის მიხედვითა ახალდამდგომ დასგურთა, მსახურთა. მოსულან შენს სამსახურებლად და დაწესებული წესის შესასრულებლად, შეიწყნარენ და მიიღენ, დილო წყაროსთავე წმინდაო გიორგო, შენდა სამსახურებლად. ხალიზი მიეცი და ბალინჯი საქმე აშორე, შენის სახელის ჭირიმე. თუ რამე საზიანო საქმე ეხედვებოდეს ამათ კაცსა, საქონსა, მამაშორე შენის ძალითა და დიდებითა, დალოცვილო წმინდაო გიორგო. ბეერი გყავ ორგული და მოლაღაგე და მაგათად დახედვებული მათე საზიანო საქმე შენს ორგულ-მოლაღაგეზე გადაიღე და მაგათ სახლ-ჯალაფობას, კაცსა და საქონს მოაშორე. თუ რამე თავის უცოდინრობით გცოდონ ამ მომავალი წლის განმავლობაშია, შანაცოდვარი და შანაწყინარი შეუნდე, შენი სახელის ჭირიმე, შანაწყინარზე ნურას საზიანო საქმეს მიაყენებ. ზღვნითა და სანთლით შაიხვეწენ და გადააქდევინე თავისი უგნურობით შანაცოდარი საქმე. თუ რამე ჩემის უვიცობით შენს კსენებასა და დიდებას აკლდებოდეს, დალოცვილო წმინდაო გიორგო, მამაგიე და შამინდე. და შენთ ახალ დამდგომ დასგურთაცა შენს წყალობას ნუ დააკლებ.

ალ. ოჩ. ქხდ(ფ), გვ. 204.

## სტოლის ხეობა



186. ღიღება აჩაქველგე

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა დიდ ლომისასა, ქსნისა და არაგვის თავდამყურებულსა, შვიდიათასი ქართველი გყვის დამხსნელსა, უყმოსა ყმისა მშველელს.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა წიფორის წმიდა გიორგის, ხმელ გორზე დაბრძანებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა პირიშვე ფუცის ანგელოზსა, ოქროს შიბიანს, ოქროს კალთიანსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ნაღორევის წმიდა გიორგისა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ჩოხის წმიდა გიორგისა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ზეგარდის წმიდა გიორგისა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ღუმაცხოს საღმთო მაღალსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ხევის სალოცავებსა, სამებას მწყემსების მფარველსა, გაჭირებული მგზავრის მშველელსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა გუდანის და ხახმაგის ჯვარსა, ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ფშავ-ხევსურეთის სალოცავებსა – ლაშარს, ლალ იახსარს, თამარ მეფეს, გმირ კოპალესა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ხორხის მომდევნო ანგელოზებსა, აჩაქველ წმიდა გიორგის, წვერის წმიდა გიორგისა, ლაღაურის წმიდა გიორგის, საყვირალის წმიდა გიორგისა, ყველაწმიდა ხეთიშობელსა, ადგილის დედასა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ქსნის სალოცავებსა – ლეაპურის წმიდა გიორგისა, ვაკის ჯვარს პატიოსანსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ბოდორნის ღეთიშობელსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მცხეთის სვეტიცხოველსა, საქართველოს საქრისტიანოს ფუძეს.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ზედაზენს მაღალსა, ჯვარსა პატიოსანსა, ნინოწმინდასა, დედათა მონასტერსა, დიდგორის სალოცავესა კულაბნობასა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ქართლ-კახეთის სალოცავებსა, ალავერდის წმინდა გიორგისა, გელათის წმინდა გიორგისა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა მესხეთ-ჯავახეთის სალოცავებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა სვანეთის სალოცავებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ასპინძის სალოცავებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა სულ სამასსამოცდასამ წმინდა გიორგისა. სამასსამოცდასამი წმინდა გიორგი შეეწიოს თქვენ თავსა, ხელი მოგიმართოთ. მშვიდობა, ბარაქა, გამრავლება, გახარება, კარგად ყოფნა და ჯანმრთელობა მოგცათ.

*ხორხი. ყარამან ხეგეშვილი, 1991 წ. 12 ივლისი, ჩამწერი მურაბ კიკნაძე.*

187. ლილიბა აჩაქველზე კებრე-პაპლობა ღღეს

ღმერთო ღიღებულო, ღმერთო გამარჯვებულო, ქვეყნიერების გამჩენო სამას სამოცდასამი წმიდა გიორგის მაღლო, ხელი მოუმართე ქართველ ერსა, ხელი მოუმართე ხორხსა, ხორხის შვილებსა, ღმერთო გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ღღევანდელი ღვთის მაღლისა, აჩაქველის წმინდა გიორგისა (*ხალხი*: ამინ, ამინ!)

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა პეტრეპაპლობის მაღლსა (ღიღესასწაულია, მთელი საქართველო აღნიშნავს ღღეს ამას).

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა არაგვის ხეობის სალოცავებსა, ლომისის წმიდა გიორგისა, არაგვისა და ქსნის ხეობის თავდამყურებლებსა, სამიათასი ქართველი გყვის დამხსნელსა, საქართველოს სალოცაეთა მეფეთ მეუფესა (*ხალხი*: ამინ! ამინ!).

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა მთა-მთიულეთის დანარჩენ სალოცავებსა: წიფორის წმინდა გიორგისა, ნაღვარევის წმინდა გიორგისა. ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ხადის ხეობის სალოცავებსა, ხადის მთავარმოწამესა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა გუდამაყრის სალოცავებსა, დუმაცხოს საღვთო მაღალსა, პირიმზე ფუძის ანგელოზსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ხევის სალოცავებსა, ივანე ნათლისმცემელსა, დარიალის ხეობაში დაბრძანებულსა, მწყემსების მფარველსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა წვერის სპარსანგელოზსა, სამების მაღლსა, ბეთლემის ჯვარსა (*ხალხი*: ამინ!).

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ფშავ-ხევსურეთის სალოცავებსა, გმირ კოპალესა, იახსარ წმინდა გიორგის.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ხახმაგის ჯვარსა, გუდანის ჯვარსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ლაშარსა, თამარ მეფესა, ლახტ იახსარსა, ღვეების მეომარსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა კახეთის სალოცავებსა, ალავერდის წმინდა გიორგის.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ნეკრესის წმინდა გიორგის, შუამთის, თუშეთის სალოცავებსა, დიკლოსა და ომალოს წმინდა გიორგის (*ხალხი*: ამინ!).

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა მცხეთის სალოცავებსა, სვეტიცხოველსა, საქართველოს ქრისტიანობის ფუძის ჩამყრელსა, ჯვარსა პატიოსანსა, წმინდა ღემეტრეს, წმინდა ნინოსა, კალოუბანსა, შიომღვიმის სალოცავებსა (*ხალხი*: ამინ!).

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ბოდორნისა და წილკნის ღვთისმშობელს, ყმათა და დედათა მფარველს.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ქსნის ხეობის სალოცავებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა შუა ქართლის სალოცავებსა: გორისჯვარსა, გერის წმინდა გიორგისა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა დასავლეთ საქართველოს სალოცავებსა, მარგვილის წმინდა გიორგისა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ილორის წმინდა გიორგისა, ზემო და ქვემო სვანეთის სალოცავებსა, უშგულისა და ლაგალის წმინდა გიორგისა (ხალხი: ამინ!).

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა წმინდა-ნიკორწმინდასა, რაჭა-ლეჩხუმის მთავარანგელოზსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ვარძიის ღვთისმშობლის სალოცავეს.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა საქართველოს გარეთ დაბრძანებულ სალოცავებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ხორხის სალოცავებსა – აჩაქველ წმინდა გიორგისა, წვერის წმინდა გიორგისა, ლალაურ წმინდა გიორგისა, საყვირალ წმინდა გიორგისა, ერთმანეთის მოძმე-მოყმეთა, სოფლის თავდაბყურებელსა (ხალხი: ამინ!).

*ხორხი. გაიომ ყარამანის ძე სეგეშვილი, დაახლ. 35 წლ., აჩაქველზე, ჰეგრე-პავლაბა დღეს. 1991 წლის ივლისი. ჩამწერი ზურაბ კვიციანიძე.*

# მთიულეთი





188. ლეკანოზის ლონვა სანთლის ანთიპის დროს ნაპრუს კვირახსოველში

დიდება ღმერთის, დიდება ღმერთის, დიდება იესო ქრისტეს, ბეს მამისას მარჯვნივ მჯდომს, ქვეყნიერების დამაარსებელს, ცის დამზურავს, დედამიწის დამდგემელს, ცა-ვარსკვლავების გამჩენს, ყოვლისმწყობელ ღმერთს.

ღმერთო, გაუმარჯვე დიდ ლომისის წმინდა გიორგის, ხორეშანით მობრძანებულს, შვილიათისა გყვის მხსნელს, ქსნისა და არაგვის თავდამყურებელს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ბეგოთ სახეთოს, კმელგორზე დაბრძანებულს, ოქროსკარავიანს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ალავერდის წმინდა გიორგის.

ღმერთო, გაუმარჯვე ჩვენს სალოცავს კვირაცხოველს, წვერის თავს დაბრძანებულს, ხთის კარზე მდგომს, ხთის იასაულს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ადგილის დედას, თავარანგელოზს, წმინდა გიორგის ყველაწმინდა ხთიშობელს.

ღმერთო, გაუმარჯვე გერგეგის თავს დაბრძანებულს სამებას.

ღმერთო, გაუმარჯვე იოანე ნათლისმცემელს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ლუღას ყველაწმინდას, ქვა წულად მქცეველსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მულურის თავს დაბრძანებულს წმინდა გიორგის (დეკანოზი — ესეც ლომისაა).

ღმერთო, გაუმარჯვე დედა ხთიშობელს, ცეცხლიჯორს, პაგიოსანს, ცეცხლით მოარულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე დედა მარიამს, ჩვენს სალოცავს ხადის თორმეტწამს (დეკანოზი — ესეც წმინდა გიორგია).

ღმერთო, გაუმარჯვე ვილიას წმინდა გიორგის, ქუცურთ სახთოს, თევდორეს წმინდა გიორგის.

ღმერთო, გაუმარჯვე ბელოთში დაბრძანებულს ხთიშვილთ, სახეთო მალალს, წვერის ანგელოზს, კვირაცხოველს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ნაღვარევის წმინდა გიორგის, ნიაღვრით გამოცანილს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ქარჩათ სახეთოს, იალბუზზე დაბრძანებულს, წვერის ანგელოზს.

ღმერთო, გაუმარჯვე მაცხოვარს, ქაშუეთის წმინდა გიორგის.

ღმერთო, გაუმარჯვე კობათ წმინდა გიორგის, მთაწმინდას.

ღმერთო, გაუმარჯვე წიფორის წმინდა გიორგის, კმელგორზე დაბრძანებულს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ყველა სოფელში დაბრძანებულ ხთიშვილთ.

ღმერთო, გაუმარჯვე გულამაყარში დაბრძანებულ ხთიშვილთ: დუმაცხოს სახთოს, წვერის ანგელოზს.

ღმერთო გაუმარჯვე მეგარდის წმინდა გიორგის.

ღმერთო, გაუმარჯვე პირიმგეს, ფუძის ანგელოზს, ქამ-უკამოთ მო-  
არულს, უყმოსა ყმისა მშველელს.

ღმერთო, გაუმარჯვე დედა მარიამს, ჩოხის წმინდა გიორგის.

ღმერთო, გაუმარჯვე ფშავ-ხევსურეთის სალოცაეებს: სახმაგის ჯვარსა,  
გუდანის ჯვარსა, ლაშარის ჯვარსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე იაკსარს, გმირ კოპალეს, ლახგიანსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მცხეთის სვეტიცხოველსა, სიონის წმინდა გიორგის.

ღმერთო, გაუმარჯვე მთლად საქართველოს სამას სამოცდასამ წმინდა  
გიორგის.

ღმერთო, გაუმარჯვე ჩვენს საქართველოში რჯულის შემომგან წმინდა  
ნინოს.

ღმერთო, გაუმარჯვე საქართველოს ყველა კუთხის კეთილ ანგელოზს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ცის ნამს, დედამიწის ბარაქას.

ღმერთო, გაუმარჯვე კარის ქელსა, მშრომელი ადამიანის მარჯვენას, მა-  
ღალ ღმერთს, უფალს.

გადმოგვხელე წყალობით. უშველე ჩვენს საქართველოს. საქართველო-  
სთან მთა-მთიულეთს, მთა-გუდამაყარს, მასთან ერთად ჩვენ კადას, კადასთან  
ჩვენ სოფელ წკერეს.

ამინ!

*წკერე. დეკანოზი ნიკალა ჯერმიზაშვილი, 60 წლ., 1996 წ. 11 ივლისი. ჩამწერი  
ხეთისო მამისიმედიშვილი.*

#### 189. ღეკანოზის ლოცვა იუსოს ხატში

ღმერთმა გაუმარჯოს წმინდა ნინოსა, ადგილის დედასა, ვილიას წმინდა  
გიორგის, ბეგოთ სამხვოთს, წმინდა წვერზე დაბრძანებულს, ალავერდს, ლო-  
მისის წმინდა გიორგის, მულურის თავს დაბრძანებულს, კადის მთავარმოწამეს,  
წკერის თავს დამყურებულს კვირიაცხოველს, თევდორეს, ქოროლოს დედა  
ლეთიშობელს, ცეცხლიჯორს – ცეცხლით მოარულს, ლომისას – ქსნის და  
არაგვის დამყურებულს, ქუცურთ სამხვოთს, ქარჩათ სამხვოთს, ნაღვარევის  
წმინდა გიორგის, ქაშვეთს, ჩოხის წმინდა გიორგის, წიფორის წმინდა გიორ-  
გის, კმელ გორზე დაბრძანებულს, კობათ სალოცავს, უშველოს თავის მლო-  
ცავს, ჯვარი დასწეროს, ხელი მოუმართოს.

*იუხო. ხევისბერი ალექსი სგეფანეს ძე სისაური, 65 წლ., ჩამწერი გრისგან  
მხახური, 1989 წლის 9 ივლისი.*

ოსუფა № 29928

## 190. ლეკანოზის ღონისა ბეგოთი საღვთოწმიდა

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულსა ბეგოთი საღვთოს ძლიერსა, იალბუზზე ბრძანებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე დიდს ალავერდსა, ღმერთის მოწმესა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გამარჯვებულს დიდს ლომისასა, ქსნისა და არაგვის ზედაშხედველს, ხოშარეთი მობრძანებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ლუდას ყოელაწმინდას, ქვის წულად მქცეველსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ცეცხლისჯვარს, ცეცხლით მოარულსა.

გაუმარჯოს ხთიშობელ დედას, ხთის კარზე მდგომელსა.

გაუმარჯოს კვირიაცხოველს, წკერის თავს დაბრძანებულსა.

გაუმარჯოს კადისა თორმეტწამეს, კადის მოწამესა.

გაუმარჯოს ადგილის დედას, დედა მარიამსა.

გაუმარჯოს თევდორეს პაგიოსანსა, ქუცურთი საღვთოს, სვიანათი სალოცავებსა.

გაუმარჯოს ნაღვარევის წმინდა გიორგის, ნიაღვრით მობრძანებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ქაშვეთის წმინდა გიორგის, ბუჩუკურების სალოცავებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მთაწმინდას მთავარანგელოზსა, კობათ თავს დაბრძანებულსა.

გაუმარჯოს წიფორის წმინდა გიორგისა, კმელგორზე ბრძანებულსა, დიდი ლომისის მოყმე-მოძმესა.

გაუმარჯოს გამარჯვებულსა პირიმზე ფუძის ანგელოზსა, უყმოსა ყმის მეშველსა.

გაუმარჯოს ჩოხის წმინდა გიორგისა, ჩოხს დაბრძანებულსა.

გაუმარჯოს ღუმაცხოს წვერის ანგელოზსა.

გაუმარჯოს გამარჯვებულსა დიდ ლაშარის ჯვარსა, კაკმაგის ჯვარს, გმირ კოპალეს, იაკსარსა, მთლად ფშავ-ქვესურეთის სალოცავებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მცხეთის წმინდა გიორგისა, დიდ მაცხოვარსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გერგეგის წმინდა გიორგისა, წმინდა სანებას, მთლად კევის სალოცავებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მთლად საქრისგიანოს სალოცავებსა!

*ხადა. ვანო ლევანის ძე ბეგოთიძე, 64 წლ., ბეგოთი საღვთო (ხადას ხეობა), ჩამწერი გრისგან მახაური, 10.VII.89 წ.*

თსუფა № 29929

## 191. საკლავითი მოსული მთავრის დალოცვა ნაქრის კვირიაციისთვის

ჩვენო სალოცავო, კვირიაციოველო, გივიაჲ, ჯერმიზიათი, ჩემი შვილი მოსულა თავის სალოცავში, თავის მოედანზე. თავს გახვეწებს, თავის ოჯახს,



თავის შვილებს, თავის ხიზანს. სანთელ-საკლავი მოუყვანია, ღირსად მიიღო მისი სამსახური, კეთილად, მრავალს დაასწარ შენს ვარდის ღლეობას.

წკერე. დეკანოზი ნიკალა ჯერმიზაშვილი ვასილის ძე. დაბად. 1936 წ. ჩაიწერა ხეთისო მამისიძედიშვილმა 1997 წლის 10 ივლისს.

თსუფა № 29942

192. ლეკანოზის ლოსვა ქარჩათი საღვთოწმი

ღმერთო, გაუმარჯვე დიდ ლომისის წმინდა გიორგის, ხორაშნით მობრძანებულს, შვიდი ათასი გყვის მსხნელს, ქსნისა და არაგვის თავდამყურებელს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ბეგოთ სამხვთოს კმელ გორზე დაბრძანებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ქარჩათ სამხვთოს მაღალ მთაზე დაბრძანებულსა, ბეგოთ სამხვთოს მოძმე-მომხრესა... (შემდეგ ჩამოთვლის დანარჩენ ჯვარხაგებს).

ლაკათხევი. ქარჩათი ილო ნიკოს ძე. დაბად. 1940 წელს., ჩაიწერა ხეთისო მამისიძედიშვილმა ხადაში 1997 წლის 10 ივლისს.

თსუფა № 29943

193. ლეკანოზის ლოსვა

ღმერთო, გაუმარჯვე ცისა და ქვეყნის დამდგინებელ ღმერთისაო.

ღმერთო, გაუმარჯვე წიფორის წმინდა გიორგის.

გაუმარჯოს კობის წმინდა გიორგის, გერგეგის წმიდა სამებას.

გაუმარჯოს ლომისის წმიდას გიორგის, მთიულეთის სალოცავს.

გაუმარჯოს ღუდას ყოვლად წმიდას, ქვაწულად მქცეველს.

გაუმარჯოს პირიმზე ფუძის ანგელოზს, მთიულეთ-გუდამაყრის სალოცავს.

გაუმარჯოს საღვთო მაღალს, კვერდაუკრავ შიბით შემოსილს.

გაუმარჯოს კადის მთორმეწამეს, კადის მთით დაბრძანებულს.

გაუმარჯოს ჩვენ სალოცავებს, წმიდას გიორგის, კვირაცხოველს.

გაუმარჯოს ცეცხლის ჯვარს, ცეცხლით მეომარს.

გაუმარჯოს ემ ადგილის დედას, ემ ადგილის მამდევარ ანგელოზს.

გაუმარჯოს თლად საქართველოს ხთიშვილ ანგელოზთ!

მათო მაღლო, მათო ძალო, დეეკმარე მთლად საქართველოს, მთლად საქართველოს დამკმარეს კაცს, იმათთან დეეკმარეთ მთიულეთს და მთიულეთის დამკმარე კაცს.

მემრე დეეკმარე (სოფლის სახელი) სოფლის დამკმარე კაცთ.

ბარაქა დაუღევ ნაჯნავს, კაცით ნამუშევარს, ნაჯნავთ, ნათესში, შინ მუშასა, კარში გამსვლელს, თავის მარჯვენით ნამუშევარი დაახარჯენინ სალხინ-საქორწილოზე. მე ეგ ლოცვა რაც ცოდვილი პირით დავაკლო, წყალობა ნუ დაგაკლოთ.

*მთქმელი სეთურიძე ისაკო აბრამის ძე.*

*ვირსალ. გვ. 268-269*

#### 194. ლომისას საღიღებელი

ღმერთო, დიდება შენთვისაო.

ღმერთო, შენთვისაო.

ღმერთო, გაუმარჯვეო დიდ ლომისასაო, ხორასნიდან მობრძანებულსაო, შვიდი ათასი გყვის დამკსნელსაო; ქსნისა და არაგვის დამყურებელს დიდ ლომისასაო!

ღმერთო, გაუმარჯვე ღუდის ყოვლად წმიდასაო, ქვა-წულად მქცეველსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე გერგეგის ხვთისმშობელ დედასა.

ღმერთო, გაუმარჯვე კადის მთორმეწამესაო, იალბუმზე დაბრძანებულსაო.

ღმერთო, გაუმარჯვე კიდავ ნაღვარევის წმიდა გიორგისაო...

ღმერთო, კიდა გაუმარჯვე წიფორის წმიდა გიორგისაო...

ღმერთო, გაუმარჯვე გუდამაყრის სალოცავს ფუძის ანგელოზსა...

ღმერთო, გაუმაჯვე მთელი ქვეყნიერობის სალოცავებსაო...

იმით ძალო და სამართალო, შენ უშველე მთელ საქრისტიანოს!

ღმერთო, შენო ძალო და სამართალო, შენ უშველე საბურღელოსაო. შენს მხვეწარს, შენს მლოცავს, შენს მაქებ-მაღიღებარსაო. მშვიდობით ამყოფე, კელი მაუმართე...

ლოცვა ჩვენი – რგება ღვთისაო...

შეგეწიოთ წყალობა მაღალ ღვთისაო.

*ვირსალ. გვ. 267-268.*

#### 195. საღიღებელი ღუდის ყველანოინდაში

გაუმარჯოს ლომისას:

ლომისა შეეწიოთ თავის ყმათ, თავის მრევლთ.

გაუმარჯოს საღმთოს,

გაუმარჯოს ხთისმშობელ დედას.

გაუმარჯოს ხადის მთავარ მეწამეს წმინდა გიორგის.

გაუმარჯოს ნალორევის წმინდა გიორგის.

გაუმარჯოს პირიმზე ფუძის ანგელოზს.

გაუმარჯოს ღუმაცხოს საღმთოს.

გაუმარჯოს წმინდა ნინოს.

გაუმარჯოს ცეცხლის ჯვარს.

გაუმარჯოს ლუდის ყველაწმიდას ქვის წულად მქცეველს.

*ვირსალ. გვ. 519.*

196. ლეკანოზის ლოცვა

დიდება ღმერთს, მაღლი ღმერთს!

გაუმარჯოს ქვეყნის გამჩენელს უფალ იესო ქრისტესს.

მემრე გაუმარჯოს კვირა ცხოველს, კვირიას პატიოსანს.

მემრე გაუმარჯოს სახეთო მაღალსა, იალბუმ მთაზე დაბრძანებულსა,

ალავერდის წმინდა გიორგის, ყველაწმინდა ღვთისმშობელს,

ადგილის ღვთისა, წმინდა გიორგის, მთავარანგელოზს, კადის მთავარ-  
მოწამეს, მულურის თავს ბძანებულ წმიდა გიორგის, თედორეს წმიდა გიორგის,  
ქუცურთ სახეთოს, სვიანაან თავს დაბრძანებულს, ლომისის წმინდა გიორგის,  
ხორაშნით მობრძანებულს, შვიდი ათასი გყვის დამხსნელს, ლუდის ყველა  
წმინდას, ქვის წულადა მქცეველს, ნალორევის წმინდა გიორგის, ლაშარის  
წმინდა გიორგის, ცეცხლისჯორს, მთის თავზე დაბრძანებულს. წიფორის  
წმინდა გიორგის, პირიმზე ფუძის ანგელოზსა, ჟამ-უჟამოთ მთარულს, უყმო  
ყმის მშველელს.

*წკერე. ნარაიძე ჯღუნა. ვირსალ. გვ. 520.*

197. ლოცვა ლომისის ხაბში

ღმერთო, დიდო ლომისაო,

გამარჯვებულო, საქრისტეიანო სალოცავო,

შენ ღვთისმარე მულამ შენ ყმასა,

შენ მეხვეწართაო, შენ მლოცველთა,

წულგაჭირვებულსაო წული გაუჩინე,

ათასად გაუხდინე.

დალოცვილო უფალო,

აჲაღნაყოფი თუ ჰყავს, გაუსაღე,

ჯანსაღად დაუყენე,

შააძლებინე შენი სამსახური.

*კაიშ. გვ. 56.*

## 198. დასნეულებულის შესვენება ნიხლისკვრისაში

გამარჯებულ ცეცხლის ჯვარო,

დასაჯულია თქვენგნიდან, დასნეულებული. ასრულებს სამსახურს. თქვენი წყალობა მიეცით და ალალი იქნას მისი ხვეწნა-ვედრება.

*ვირსალ. გვ. 269.*

## 199. ლეკანოვის ლონვა ნიჟორის ხაბში

ღმერთო, თქვენ ხართ სამართლიანი, ღმერთო, თქვენ ხართ უძლეველი. ღმერთო, თქვენგან არის ქვეყანა გაჩენილი, ცა ამაღლებული, დედამიწა დამყარებული. ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ დიდს უფალსა იესო ქრისტეს, მაცხოვარს პატიოსანს, მამაშვიციერს, ყოვლაწმინდა ხთისმშობელს, წმინდა ნინოს, დედას მარიამს, ძლევაშობილ დიდ თამარ მეფეს, მის წმინდათწმინდას გვირგვინს – დიდ საქართველოს.

ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ თავში დიდ ლომისას, ლომგულს, ხორეშანს შვიდიათასის გყვეთა მსხნელს.

ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ კელმწიფეს პირიმშეს, მშით მოარულს, ალვის განიანს. ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ ძლევაშობილ დიდ ფუძის ანგელოზს, უყმო ყმის მშველელს, დამშველებელს, ქამთა უქამურთ მოარულ დავლათიანს ანგელოზს, დევ-კერპთა შავ ზღვას იქით გადამსროლელ-გადამგყორცნელსა.

ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ ბზოვნის წვერის ანგელოზს, ბაგონს წიფორის წმინდას გიორგის, კმელი გორის ანგელოზს, ძლიერსა და ყმიანს, ლახ-გიან-მათრაკიანს.

ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ დიდ წვერის ანგელოზს, დიდ ყველაწმინდას, დიდს მთავარანგელოზს, მთავრით ქსენებულს, ოქროს შიბიანს, ცის სვეტიდან ჩამობრძანებულს.

ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ ჭიკათ წმინდას გიორგის, კობათ წმინდას გიორგის, ნალორევეს წმინდას გიორგის, ქაშვეთს წმინდას გიორგის, კადაში ნაკსენებ ხთიშვილთ: კადის მთავარმოწამეს, ბეგთო სახვთო მაღალს, კვირაცხოველს, ცეცხლისჯვარს, ცეცხლით მოარულს, ლაშარის წმინდას გიორგის, ლაშქართ მოარულს.

ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ მთისა და ბარის სალოცავეებს, ღუმაცხოს სახეთომაღალს, მეგარდის წმინდას გიორგის.

ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ ფშავ-კეკესურეთში ნაკსენებ ხთიშვილთ: გმირს კოპალეს, ლალს იაკსარს, კელმწიფეს ლაშარის ჯვარს, გუდანის ჯვარს, კაკმაგის ჯვარს, მგზავრს გიორგის.

ღმერთო, თქვენ გაუმარჯვეთ ხანდო-ჭართალში, ბანცურს, ცხველიათს, დოლასქელს, ვაშლობს, ჯულისს სათავეს ნადიდებ-ნაკსენებ ხთისშვილებს.

თქვენამე გაგემარჯვებათ ანანურს დაბრძანებულ ხეთისმშობელს დედას, ბოდორნის ხეთისმშობელს, წმინდას გიორგის.

თქვენ გაუმარჯვეთ ჯერის მონასტერში, სვეტიცხოველში, სიონის ეკლესიაში, წმინდა სამებაში, თეთრ გიორგიში, ალავერდში ნადიდებ-ნაცსენებს ხთისშვილებს.

დიდო მეუფეო, ძალი ძალს მიეცით, მკარი მკარს მიეცით, თქვენ უშველეთ თქვენგან გაჩენილს ქვეყანას. ყველაზე ძალიან ესლა სჭირდების თქვენგან მოვლა-პაატონობა ამ დიდ სიცოცხლეს. უშველეთ და დაეკმარეთ. ამრავლეთ მრევლი თქვენი, ნურც გაათავებთ კაცთა მოღვმასა. გყავდეთ მლოცავი წამებული, ხალხი მრავალი.

ფასანაური. ნიკო ქავთარაძე, ჩამწერი გრისგან მახაური. 1985 წლის 8 სექტემბერი.

თსუფა № 29930



# გულამაყარი



200. სალიღვაპლი შუძის ანგალოზის ხატში (შპანახო)

ღმერთო, შენა ხარ სახსენებელი, ღმერთო, შენა ხარ სადიდებელი, ქვეყნიერების გამჩენო და დამდგინებელი. მამაო ზეციერო, ჩვენო სულის ჩამდგმელი, შენამც იიღდე, დიდებულო, დიდად სახსენებელი. შენ გეხვეწებიან შენი წამებულნი, შენ უშველე, გამარჯვებულო დიღო ფუცის ანგელოზო. გამარჯვებულო, ივანე გეხვეწება, თავს გახვეწებს, თავის ყოფა-ცხოვრებას. შენ უშველე, გამარჯვებულო. შენს წინაშე სანთელი აუნთია, თასი აუვსია, სამსახური წამაუყენებია. ღვთის კარზე მაისმარე, გამარჯვებულო. შენ მიჰყევი, შენ ღვებმარე, გამარჯვებულო, ამის კაცსა, ამის საქონელს, შენ გაამრავლე, დიღო ფუცის ანგელოზო (*ხალხი: ამინ! ამინ! ამინ!*).

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, მაღლი მოწყალეს მოსამართლესა. ღმერთო, გაუმარჯვე სამღთოს მაღალსა, სამართალს ღვთისასა. ღმერთო, გაუმარჯვე თავში კვირესა, კვირეს გავლილობას, ღვთის კარის მაშვენებელს, კეთილის პასუხის მიმგანსა და მამგანსა, კეთილის კარავის დამდგმელს ანგელოზსა. გაუმარჯოს! (*ხალხი: ამინ, ამინ!*)

ღმერთო, გაუმარჯვე დიდებულსა ემ ბორცვის მამყოლს ანგელოზს, მთავარს, მთავრობით სახსენებელსა. ღმერთო, გაუმარჯვე ბატონს ფუცის ანგელოზს, ყმის საიმედოს, უყმო ყმის დამშველზელს ანგელოზს გამარჯვებულს. ღმერთო, გაუმარჯვე დიდებულსა დედას ღვთისასა, ღვთისმშობელს, წმინდა სანებას, წმიდას ცის ნამის გადამამშვებელს, ღვდამიწის ძუძუ-მკერდის დამკურთხებელსა, გამარჯვებულს. ღმერთო, გაუმარჯვე თავს ღომისას, გამარჯვებულს, ხორასანი გყვეთა მხსნელსა ანგელოზს, იქით ქსნის დამყურეს, აქით არაგვისას, გამარჯვებულსა (*ხალხი: ამინ!*).

ღმერთო, გაუმარჯვე ხემწიფეს პირიმზეს, პირიმზეს ახალციხისას, მოწყალეს, მოსამართლესა, გამარჯვებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მცხეთას სვეტის ნათელს, წმინდა ნინოს, საქართველოს განმანათლებელსა, დარიალას სამან-სამძღვრის ჩამგდებსა, სახმელეთოს თავისაკე დამგდებსა გამარჯვებულს (*ხალხი: ამინ! ამინ!*).

ღმერთო, გაუმარჯვე დიდებულს თამარ მეფეს, მღვაში სამნის ჩამგდებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ლაშარს, ლაშქრის წინამძღომელს გამარჯვებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ივანეს ოქროს პირისას, რჯულის გულისათვის თავმოკვეთილს და სისხლდაღვრილს ანგელოზს, გამარჯვებულს (*ხალხი: ამინ! ამინ!*).

ღმერთო, გაუმარჯვე გმირს კოპალასა, დიდის უნჯისა და განძის პატრონს ანგელოზს. ღმერთო, გაუმარჯვე იახსარს, ღეკ-კვრების გადამსხვავებელს, ხახმაგის ჯვარს, ქაჯავეთის სიმაგრის გამგებს, გამარჯვებულო.

ღმერთო, გაუმარჯვე ორის წყლის ბატონსა და პატრონს ანგელოზს.

ღმერთო, გაუმარჯვე თეთრი გიორგის, მოსამართლეს გამარჯვებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე საქართველოს მთა-ბარის სალოცავეს.

ძალი იმითაო, სამართალო ღვთისაჲ, დიდო ფუცის ანგელოზო, გეხვეწებთან შენი ყმანი, გამარჯვებულო. ივანე გეხვეწება, თავს გახვეწებს, თავის ყოფა-ცხოვრებასა, გამარჯვებულო! უშველე, გამარჯვებულო. შენს კარზე სანთელი აუნთია, სამსახური წამაუყენებია, ღვთის კარზე მაიხმარე, გამარჯვებულო. სწყალობდე, გამარჯვებულო, ივანეს, ივანეს ცოლ-შვილს, ივანეს საბოლოოსა. შენ აილე ღირსად, ღვთის კარზე მაიხმარე, გამარჯვებულო. ღვთიდან დიდი წყალობა გამიიგანე ივანესად.

ღაგლოცოს, შაგინახოს გამარჯვებულმა, ვაჟები გაგიმრავლოს!

*უკანახო. დეკანოზი თორღვა წიკლაური. ფუძის ანგელოზის დღეობაზე. 4. IX. 82 წ. ჩამწერი მურაბ კიკნაძე.*

თსუფა № 29931

## 201. საღიღაპალი ფუძის ანგელოზის ხატში (უკანახო)

დიდება ღმერთისა, მაღლი ღმერთისა, მაღლი მოწყალესა მოსამართლესა. ღმერთო, გაუმარჯვე სამღთოს მაღალს, სამართალს ღვთისას. ღმერთო, გაუმარჯვე თავში კვირესა, კვირეს გავლილობას, ღვთის კარის მაშვენებელს, კეთილის პასუხის მიმგანსა და მომგანსა, კეთილის კარვის დამდგმელს ანგელოზსა, გაუმარჯოს (*მლოცავა ამინ! ამინ! ამინ!*)!

ღმერთო, გაუმარჯვე დიდებულსა ემ ბორგვის მამყოლს ანგელოზს, მთავარს, მთავრობით სახსენებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ბაგონს ფუძის ანგელოზს, ყმის საიმედოს, უყმო ყმის დამშველბელს ანგელოზს, გამარჯვებულს.

ღმერთო, გაუმარჯვე დიდებულსა დედას ღვთისასა, ღვთისმშობელს, წმიდას სანებას, წმიდას ცის ნამის გადმამშვებელს, დედამიწის ტუბუ-მკერდის დამკურთხებულსა და გამარჯვებულს.

ღმერთო, გაუმარჯვე თავს ლომისას, გამარჯვებულს, ხოროსანს გყვეთა მხსნელსა ანგელოზს, იქით ქსნის დამყურეს, აქეთ არაგვისას, გამარჯვებულსა! (*მლოცავა ამინ!*).

*უკანახო. დეკანოზი თორღვა წიკლაური, ჩამწერი მურაბ კიკნაძე. 4.IX.82 წ.*

თსუფა № 29932

## 202. საღიღაპალი ფუძის ანგელოზის ხატში

...ღმერთო, შენა ხარ სახსენებელი და საღიღებელი. ღმერთო, შენ გეხვეწებთან, დიდებულო, შენი წამებულნი, დიდო ფუძის ანგელოზო, ბაგონო ბედნიერო, უშველე მაშოსა, გამარჯვებულო. მაშო გეხვეწება, გამარჯვებულო, თავს გახვეწებს, თავის ყოფა-ცხოვრებას. უშველე, გამარჯვებულო, დიდო

ფუძის ანგელოზო. შენს სადიდებულოდ თასი აუვისია, სანთელი აუნთია, სამსახური წამოუყენებია, გამარჯვებულო, და ხთის კარზე მაიხმარე, დილო ფუძის ანგელოზო. უშველე, გამარჯვებულო, და ხალისი მიეც, გამარჯვებულო, დილო ფუძის ანგელოზო, აბაგივე დანაშაული, თუ რაიმე ეცოდებების პირის ქართია, ფეხის ნალითა, დიდებულო დილო ფუძის ანგელოზო, გამარჯვებულო.

ღმერთო, გაუმარჯვე ხემწიფეს პირიმზეს, პირიმზეს ახალციხისას, მოწყალეს მოსამართლეს, გამარჯვებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მცხეთას სვეგის ნათელს, წმინდა ნინოს, საქართველოს განმანათლებელს, დარიალას სამან-სამძღერის ჩამგლებსა, სახმელეთოს თავისკე დამგლებს, გამარჯვებულს (*მლოცავე: ამინ! ამინ!*).

ღმერთო, გაუმარჯვე დიდებულს თამარ მეფეს, მღვაში სამანის ჩამგლებსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ლაშარს ლაშქრის წინამძღოლს, გამარჯვებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ივანეს ოქროს პირისას, რჯულის გულისთვის თავმოკვეთილს და სისხლდაღვრილს ანგელოზს, გამარჯვებულო (*მლოცავე: ამინ! ამინ!*)!

ღმერთო, გაუმარჯვე გმირს კოპალასა, დიდის უნჯისა და განძის ბაგონს და პაგრონს ანგელოზს.

ღმერთო, გაუმარჯვე იხსარს, დეე-კერპების გადამსხეავებელს, ხახმაგის ჯვარს, ქაჯავეთის სიმაგრის გამგეხსა, გამარჯვებულო.

ღმერთო, გაუმარჯვე ორი წყლის ბაგონსა და პაგრონს ანგელოზსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე თეთრი გიორგის, მოსამართლეს გამარჯვებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე საქართველოს მთა-ბარის სალოცავეებს.

ბალო იმთაო, სამართალო ღვთისავე, დილო ფუძის ანგელოზო, გეხვეწებთან შენი ყმანი. ივანე გეხვეწება, თავს გახვეწებს, თავის ყოფა-ცხოვრებასა, გამარჯვებულო. უშველე, გამარჯვებულო, შენს კარზე სანთელი აუნთია, თასი აუვისია, სამსახური წამოუყენებია. ღვთის კარზე მაიხმარე, გამარჯვებულო. სწყალობდე, გამარჯვებულო, ივანეს, ივანეს ცოლ-შვილს, ივანეს საბოლოს. შენ აიღე ღირსად, ღვთის კარზე მაიხმარე, გამარჯვებულო, ღვთიდან დიდი წყალობა გამაიგანე ივანესად. დაგლოცოს, შეგინახოს გამარჯვებულმა, ვაჟები გაგიმრავლოს.

უკანახო. დეკანოზი თორღვა წიკლაური, უკანახოს ფუძის ანგელოზის დღეობაზე. 4.IX.82 წ., ჩაიწერა მაგნიტოფირზე მ. კიკნაძემ.

თსუფა № 25557

## 203. ღამნყალოზნება ფუძის ანგელოზში

... ფუძის ანგელოზო, გეხვეწებთან შენი ყმები.

ღმერთო, შენა ხარ სახსენებელი, ღმერთო, შენა ხარ სადიდებელი, ქვეყნიერების გამჩენო და დამდგინებელი, მამაო ზეციერო, ჩვენი სულის

ჩამდგმელო, შენამც იდიდე, დიდებულო, დიდად სახსენებელო, შენ გეხვეწებიან შენი წამებულნი, შენ უშველე, გამარჯვებულო დილო ფუძის ანგელოზო, გამარჯვებულო. ივანე გეხვეწება, თავს გახვეწებს, თავის ყოფა-ცხოვრებას. შენ უშველე, გამარჯვებულო. შენს წინაშე სანთელი აუნთია, თასი აუვსია, სამსახური წამოუყენებია, ღვთის კარზე მაისმარე, გამარჯვებულო. შენ მიჰყევი, შენ ღუებმარე, გამარჯვებულო, ამას კაცსა, ამის საქონელს, შენ გაამრავლე, დილო ფუძის ანგელოზო (*მლოცავი*: ამინ! ამინ! ამინ!).

*უკანახო. ღეკანოზი თორღვა წიკლაური, ფუძის ანგელოზის დღეობაზე, ჩამწერი მურაბე კიკნაძე. 4.IX.1982 წ.*

*თსუფა № 29933*

## 204. პირიმზის საღიღებელი

ღმერთო, შენ ხარ საკსენებელი, და ღმერთო, შენა ხარ სავედრებელი.  
რამანაც ცანი დახურე და ქვეყნიერება შემოჰქმენდე!

ღმერთო, გაუმარჯოს სამხთოს მალაღსა... ღმერთო, გაუმარჯოს ღუ-  
მაცხოს სამხთოსა...

ღმერთო, გაუმარჯოს კვირე პრიელსა, ხთის იასაულსა, კორციელთ კე-  
ლუკლებარსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მთავარ ანგელოზსა, მთავრათ საკსენებელ-  
სავედრებელსა.

ღმერთო, გაუმარჯოს კელმწიფეს პირიმზესა, ახალციხით  
მობრძანებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯოს ფუძის ანგელოზსა, ყმის მეშველსა, უყმო ყმის  
დამშველებელსა, ცამდე მალაღსა და ზღვამდე მაგარსა...

ღმერთო, გაუმარჯვე ჩოხის გიორგისა, ცირასებით ჩამობრძანებულსა,  
ჩოხს დაბრძანებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე კაკმაგის ჯორსა, გიორგი ნალორშენიერსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე დიდ ლომისასა, – შვიდი ათასის ხოროშანიტ გყვეთ  
დამქსნელსა...

ღმერთო, გაუმარჯვე ღუდის ყველაწმიდასა, ქვის წულათ მქცეველსა.

*ვირსალ. გვ. 267.*

## 205. საღიღებელი

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, მოწყალე-მოსამართლე ღმერთსა.

ღმერთმა გაუმარჯოს ხელმწიფეს წმინდა გიორგის პირიმზე ახალციხისა.

გაუმარჯოს მის მოძმე და მომხრე ანგელოზებს.

ღმერთმა გაუმარჯოს კვირიეს ძლიერსა და ღუმაცხოს სამღვთო მალაღსა.

გაუმარჯოს დიდს წვერის ანგელოზს, დიდ იალბუმზე დაბრძანებულსა.  
გაუმარჯოს ზეგარდის წმინდა გიორგის, ზენა სოფელს დაბრძანებულსა.  
ღმერთმა გაუმარჯოს ფუძის ანგელოზს, ყმის მეშველსა და უყმოსაც  
დამშველებელსა.

გაუმარჯოს ჩოხის წმინდა გიორგის, ცირასებიდან ჩამობრძანებულს,  
ჩოხს დაბრძანებულსა.

გაუმარჯოს საბურთველოს წმინდა გიორგის და ზანდუკის მთავარანგე-  
ლოზს.

გაუმარჯოს ძლიერსა ლომისას, ხორეშანთ გყვეთა მხსნელსა.

გაუმარჯოს ლუდას ყოვლად წმინდას, ქვაწულად მქცეველსა.

გაუმარჯოს წიფორის წმინდა გიორგის, ძეთა და წულთა მომცემსა.

გაუმარჯოს საქართველოს ყველა ხაგებსა და სალოცავეებსა.

*მაკ. მთ., გვ. 161.*

## 206. ბუღაბაყრელი ლეკანოზის ლოცვა

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, ღმერთო, გაუმარჯვე ფუძის ანგე-  
ლოზსა დიდ პირიმზეს, იალბუმზე ბრძანებულს, უყმო ყმის მეშველს, ორი წყლის  
ბაგონ-პაგრონსა.

გაუმარჯოს ფუძის ანგელოზსა, ეამ-უკამოდ მოარულსა, მკლავსა იმისასა  
და ლახგსა იმისასა.

გაუმარჯოს გმირსა კოპალესა, ფუძის ანგელოზის მოძმე-მომხრესა.

გაუმარჯოს ღუმაცხოს სამღვთო მაღალსა და თავის ყმათა დამხედავს  
წვერის ანგელოზსა.

გაუმარჯოს ფშარაველს, მთას ლალსა წვერის ყარაულსა, თავის ძმათა და  
ყმათა ზედამხედველსა, ჩვენის ბაგონ-პაგრონის შამნახავსა.

გაუმარჯოს მაღაწალ წვერის ანგელოზს, ჩვენის ფშარაველის მოძმე-  
მომხრესა, დიდ იალბუმზე ბრძანებულს, ძმათა-ყმათ მოიმედესა.

იმათო ძაღლო, სამართალო ღვთისაო, უშველე *(დასამწყალობელის სახ-  
ელს იგყვიან)*. თავს გახვეწებს, თავის ცოლსა და შვილსა. რასაც გულზე და  
მხარზე გეხვეწებოდეს, ისე უშველე. გაუმარჯვე საქონელი, ხიზანი და სხვა.

*მაკ. მთ. გვ. 162.*

## 207. საღიღებელი

ღმერთო, გაუმარჯვე ღუმაცხოს სამღვთო მაღალსა.

გაუმარჯოს წვერის ანგელოზსა, შეეწიოს ყმათა და უყმთაო.

გაუმარჯოს წმინდა გიორგის წიფორისას, გაუმარჯოს კვირიას, ხორ-  
ციელს ხელუხლებელსა.

გაუმარჯოს მთავარანგელოზს, გაუმარჯოს პირიმზე ახალციხით მობრძანებულსა.

გაუმარჯოს ფუძის ანგელოზს, ყმის მეშველს, უყმო ყმის დამშველბებულს.

გაუმარჯოს ჩოხის წმინდა გიორგის, ცირასებ ჩამობრძანებულს, ჩოხს დაბრძანებულს.

გაუმარჯოს ხახმაგის ჯვარს, გიორგი მგზავრს ანგელოზს.

გაუმარჯოს ლომისას, ხორასანს გყვეთა დამსხნელსა.

გწყალობდეთ, ხალხო, ჩემი ხმის გამგონეთ.

მაკ. მთ. გვ. 158.

## 208. სადიღებელი დიღებანთი სალონაჰში

ღმერთო, შენა ხარ სახსენებელი, ღმერთო, შენა ხარ სადიღებელი, უფალო ღმერთო, ქვეყნის გამჩენო.

ღმერთმა გაუმარჯოს ღუმაცხოს სამხეთოსა, სამხეთო მაღალსა, მეგარდას წმინდა გიორგისა.

ღმერთმა გაუმარჯოს ჩოხის წმინდა გიორგისა, ცირასებიდან ჩამობრძანებულსა, ჩოხს დაბრძანებულსა.

ღმერთმა გაუმარჯოს პირიმზეს ფუძის ანგელოზსა, ერთურთის მოღე-მომძეთა.

გაუმარჯოს ადგილის დედასა, თემის სალოცავსა, საბურთველოს წმინდა გიორგისა.

ღმერთმა გაუმარჯოს კვირესა, ღვთის კარის მაშვენებელსა.

ღმერთმა გაუმარჯოს წვერის ანგელოზსა.

ღმერთმა გაუმარჯოს მაჩაგნის წმინდა გიორგისა.

ღმერთმა გაუმარჯოს ზანდუკის მთავარანგელოზსა.

ღმერთმა გაუმარჯოს ხახმაგის ჯორსა, მგზავრის მიმყოლ ანგელოზსა.

ღმერთმა გაუმარჯოს ფშარაველსა.

ღმერთმა გაუმარჯოს მაღაწალ წმინდა გიორგის.

ღმერთმა გაუმარჯოს გმირს კოპალესა, ღვეკერპების გადამსხვავებულსა.

ღმერთმა გაუმარჯოს დიდს ლომისას, შვიდიათასი გყვის მსხნელსა.

ღმერთმა გაუმარჯოს ნაღვარევის წმინდა გიორგისა.

ღმერთმა გაუმარჯოს მთიდან ბარამღე ჩვენი საქართველოს სალოცაველსა.

ღმერთო, უშველე აი, ამ საკლავის მომყვანსა, წყალობა გააყოლე, ოჯახი კარგად უმყოფე.

დიღებანი. დეკანოზი ალექსი ბექაური, ჩამწერი გრისგან მახაური. 1982 წ.

თსუფა № 29934

209. სალიღებელი

დიდება ღმერთსა, მოწყალე მოსამართლესა. ღმერთო, გაუმარჯვე თავში კვირესა, კვირე ძლიერსა, კვირეს ძალიანსა, ხვთიშვილს წინაღმდეგსა, ხორციანთ ხელუხლებასა. ღმერთო, გაუმარჯვე მამალა ხევის ბაგონ-პაგრონს, ემ ადგილის დედას, წმინდა გიორგისა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ფშარაოს წვერის ანგელოზს.

ღმერთო, გაუმარჯვე მალაწალ წმინდა გიორგის, ჩვენი ფშარავლის მოძმე-მომხრესა.

ღმერთო, გაუმარჯვე პირიმშეს, ბორგვის ანგელოზს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ფუძის ანგელოზს, ჟამ-ჟამით მოარულთ, ყმათა და ძმათ საიმედოს, უყმო ყმის მეშველს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ჩოხის გიორგის, ცირასებით ჩამობრძანებულს.

ღმერთო, გაუმარჯვე სამხთო მალაღსა, სამართალს ხთისასა.

ღმერთო, გაუმარჯოს წვერის ანგელოზს, ორწყლის ბაგონსა და პაგროულს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ბეგარდის წმინდა გიორგისა, ზენა სოფელს დაბრძანებულსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე საბურთელოს წმინდა გიორგისა, სათემო სალოცავს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ხახმაგის ჯორს, მგზავრ გიორგისა, მგზავრის მომყოლ ანგელოზს.

ღმერთო, გაუმარჯვე დედახთიშობელს, საქართველოს განმანათლებელსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მთავარანგელოზს, მთავრად სახსენებელსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე მუხის გიორგის, ბერმუხაში დაარსებულს.

ღმერთო, გაუმარჯვე ლომისას, ხოროშან გყვეთა მხსნელსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ლუდას ყველაწმინდასა, ქვა წულათ მქცეველსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ცეცხლიჯორს, სულ არაგვიან დამყურებელსა.

ღმერთო, გაუმარჯვე ლაშარის ჯორს, ოქროსშიბიანს, ოქროს მშვილდიანს.

ღმერთო, გაუმარჯვე გმირ კოპალას, იუღათ მებრძოლს (დევებს შურობს ის გმირი კოპალაო).

ღმერთო, გაუმარჯვე ელიას, ზაქარიას, ცა-ღრუბელთ უფროსსა.

ძალო იმათაო, სამართალო ხვთისაო, გეხვეწებათ ჩვენი ღუთხუბი. შეინახეთ, კარგათ ამყოფეთ, ემ სოფელსა კაცი კაცზე მოუმაგეთ, სარჩო სარჩობე მოუმაგეთ, მონადირეს გაუმარჯვე, მოლაშქრეს, მწყემსსა, მუშას, მგზავრს ხელი მოუმართე. ახლა კიდევ რითაც გალაღღენ, გამრავლდენ, გასამრდელი გაუმარდე და თეთრი თმა-წვერით დაუბერე. ან კიდევ ავაღმყოფი ვისმეს ჰყავდეს ემ სოფელში, მარჩინეთ, ლხინის წამალი დააყარეთ. თქვენი გვბილი



ანგელოზები დაახმარეთ. ან კიდევ ჯარში ვინმე იყოს ემ სოფლისა, ხელი მოუ-  
მართეთ და მშვიდობით ჩამაიყვანეთ. გაუმარჯოს ნახსენებ სეთიშვილებს.

*გუდამაყარი. ივანე იოსების ძე აფციაური, 81 წლის. ჩამწერი როლანდ თოფჩიშ-  
ვილი, 1983 წლის 25 მაისი.*

## 210. ლეკანოზის ლონკა მაპარტაში

ღმერთი ადიდოს, ღმერთს გაუმარჯოს. გაუმარჯოს პირიმზე ფუძის ან-  
გელოზს. ღმერთს გაუმარჯოს.

შენს წინაშე მოსულა, სანთელი აუნთია, პირჯვარი დაუწერია. სწყალო-  
ბდე, გამარჯვებულო! შენ გეხვეწება, შენ გვევდრება, მუხლი მოუყრია, სანათ-  
ლავი, საკლავი წამოუყენებია.

*მაქართა. ლეკანოზი ბერი იოსების ძე წიკლაური, ჩამწერი გრისგან მასაური,  
1982 წ.*

თსუფა № 29940

## 211. ლეკანოზის ლონკა ლეთხუბის ხაბში

ღმერთო, შენა ხარ სახსენებელი, სადიდებელი!

საქართველოს მეშველო და მწყალობელო ზეციერო მამაუფალო,  
ხმელეთის დამდგინებელო, ცარგალის გადაბსურავო.

შენ უშველე ჩვენს საქართველოსა.

შენგან დაარსებულსა და შენგან გადარჩენილ ხორციელთ!

გაქებთ, გადიდებთ იმითა, რომ მეშველი ხარ ხორციელთაი დილო უჩი-  
ნარო ძალავ! დედამიწის ძუძუ-მკერდის დამკურთხებელო,

ცის ნამის გადმამშვებელო,

იდიდოს შენმა ოქროს საწერ-კალამმა, ჩვენო სულის ჩამდგმელო!

ყველაწმინდა ღვთისმშობელო,

შენ გადმოსწერე ჯვარი ჩვენს საქართველოს დედაქალაქსა!

დიდებულო, ნურაით გვაზარალებ, ნუ მოგვიკლებ სიცოცხლის დღეს.

გილოცავთ, მამაუფალო, შეგვიწყალე ხორციელნი.

დიდებულო, დიდად სახსენებელო, პირიმზევე ახალციხისაო, მთავარო  
მთავარანგელოზო, მთავრობით სახსენებელო, მურყნოსელთ ალვის განისაო,  
თელავისა და ლერწმის განისაო, ბორჯვის მამდევარო ანგელოზო, მოსახელე  
ფუტის ანგელოზო თავის ყმის მოიმედეო, უყმო ყმის დამშველბელო, ჟამ-  
უკამოთ მოარულო, იდიდოს შენმა სახელმა!

თამარ მეფევე, შუა ზღვას სამნის ჩამგდებო, იდიდოს შენმა სახელმა,  
ოქროს ქოშიანო!

იდიდოს შენმა სახელმა, ხელმწიფე ლაშარის ჯვარო, ლაშქართ წი-  
ნამბლოლო,

შენ გადმოგვეწერე ჯვარი შენ დამბადებლის დაარსებულთა ხორციელთა,  
ჩვენს დედაქალაქსა, რომელიც არის ჩვენი საიმედო პიროვნება!  
დიდება და გამარჯვება მოხსენდეს ჩვენს საქართველოს სალოცავს,  
რომელიცა ჩვენი სულის ჩამდგმელია  
და ჩვენი სულის ბაგონ-პატრონია!

*ფშავი. ჩამწერი ე. სორდია. თსუფა № 29941. მიქმელი მითითებული არაა. იგი  
უნდა იყოს გიორგი წიკლაური, რომელიც სოფ. გომეწარში გადმოსახლდა გუ-  
დამაყრის სოფ. ლუთხუბიდან. არაა აღნიშნული აგრეთვე ჩაწერის თარიღი (მა-  
სალა ჩაწერილია სავარაუდოდ 1961 წელს).*

## 212. სტუმრების ღამწალობნება აინონსში

აბა, გაუმარჯოს ფუძის ანგელოზს და გაუმარჯოს პირიმზეს და გაუმარ-  
ჯოს ჩოხის გიორგის! სადიდებულო იმ სალოცავებისა იყოს, მშველ-  
მწყალობელი თქვენი მგზავრობისი, ბიჭებო და თავისი მხვეწრისი, ვინც იმათ  
ეხვეწება, ვინც იმათ ვევედრება. პირჯორს იწერს და ჩოქ-სალამს იღებს. თქვენც  
დაგლოცოთ და ის ხალხიცა. გაუმარჯოს პირიმზეს და გაუმარჯოს ფუძის ან-  
გელოზს და გაუმარჯოს ჩოხის გიორგის! დალოცოს თქვენი მგზავრობა,  
თქვენი გულის ნაფიქრალი კეთილად შაგასრულებინით იმ სალოცავებმა, და-  
გილოცოთ თავისი თავი, თავისი გულის სილაღე, ვინც თქვენს გულს ახარებს  
და ალაღებს. ამინ.

*ათნოხი. მიქმელი მარგია წიკლაური, ჩამწერი მ. კიკნაძე, 1982 წ.*

*თსუფა № 29935*

## 213. სტუმრების ბასტუმრება

გაუმარჯოს საღმთო მაღალსა, ღუმაცხოს ადგილის დედას, სადიდებულო  
იმ ხაგებისი იყოს, მშველ-მწყალობელი თავის ყმათი, თავის პირჯვრის  
მწერლისი და თავის თაყვანისმცემლისი, ახლა თქვენი, ბიჭებო, თქვენ მოგი-  
მართოთ ხელი იმ ხაგებმა, იმ ანგელოზებმა თქვენს მგზავრობაზე, თქვენს  
საქმეზე, სულ ხელგამართულები იყავით, სულ კარგა იყავით. მრევალი ზაფხ-  
ული და მრევალი შემოდგომა მოგელოცოთ. მშვილობითა და კაი ყოფნით და-  
გლოცოთ იმ სალოცავებმა.

*ათნოხი. მარგია წიკლაური, ჩამწერი მ. კიკნაძე, 1982 წ.*

*თსუფა № 29936*

#### 214. სტუმრების სამწყალო (ჯი)

გაუმარჯოს ადგილის ღდას, გაუმარჯოს წვერის ანგელოზს და გაუმარჯოს წმინდას გიორგის, საღმთო-მესამღთო ანგელოზს. საღიღებულო იყოს ემ ადგილის მცველ-მფარველის ანგელოზისი, მეშველი-მწყალობელი თავის მხვეწრისი, მაქებ-მაღიღებლისი და, ბიჭებო, თქვენი თავისი. გაუმარჯოს წვერის ანგელოზს, გაუმარჯოს წინდას გიორგის, საღმთო-მესამღთო ანგელოზს და ათნოხის ადგილის ღდა. ყველანი დაგლოცოთ, ყველანი კარგად გამყოფოთ, მრევალს ამაღლებას, მრევალს ბედნიერ ღღეს შეგასწროთ თავის თავით, თავის გულის სიღალით. საღღებულო იყოს ამ ხაგებისი, მეშველი-მწყალობელი თქვენი მგზავრობისი.

ათნოხი. მარგია წიკლაური, ჩამწერი მ. კიკნაძე, 1982 წ.

თსუგა № 29937

#### 215. გუღამაყრული ღალოცვა

ლომისას გაუმარჯოს, ხორასა(ნთ) გყვეთა მსნენლსა, შეიღიათასი გყვის ღამსხნენლსა, იქით ქსნის, აქათ არაგვის ღამყურებელ ანგელოზსა.

ხელმწიფეს პირიმზეს გაუმარჯოს, მოსახელეს ფუძის ანგელოზისა, ყმისას მეშველსა, უყმო ყმის ღამშველებელსა, ქამსა და უქამო ღროს მოარულსა (უქამო ღროს ღადის, როგორც თავის ყმასა შველს, ისე უყმო ყმას).

ათნოხი. ღავით წიკლაური, ჩამწერი მ. კიკნაძე, 1982 წ.

თსუგა № 29938

ԵՅՅՐ



## 216. მოხავეური შიში ქაბა-საკილეზე

ქობ-საკილის მადლმა, მამის შეიდობამა, ხაგების მადლმა, ცხერის გამ-  
ჩენის მადლმა, ისრემც არ გამიწყერეს პურ-მარილის მადლი, მაგის ბეწვი  
გამომეხსას, თუ მე მამიპარია, მიწის გამჩენის მადლმა, დედამიწის მადლმა  
(*მიწას ხელს დაადებენ*), არა დედის მზემა, არა მამის მზემ, არა ძმის მზემ, ისევ  
შეგვრჩება ძმები, ძმა ძმის წულის სიცოცხლემა, ისრი უძმო არ დავრჩე ჩემის  
მკვდრების განათლებამა, ისრიე მოგვეცას მშვილობის კერა, ჩემმა თოლის სი-  
ნათლემ, ჩემის დედის ძმის მზემა, ხარ-გუთნის მადლმა, ხარის ქედის მადლმა,  
აი სავესე დედამიწის მადლმა და მალლის ღთისამა, ჩემი კერაის მშვილობამა,  
დაღალული მზის მადლმა, ამ მზის თოლის მადლმა.

*მაკ. ხევ. გვ. 102-103.*

## 217. მოხავეური ღიღება

ღიღება ღმერთსა და მოწყალესა,  
ღიღება ჰქონდეს სამეუბას ერთარსებას,  
ღიღება ჰქონდეს ბეთლემის ყოლაწმინდასა,  
ღიღება ჰქონდეს ყირენის წმინდა გიორგის,  
ღიღება ჰქონდეს ნინოწმინდასა,  
ღიღება ჰქონდეს ნათლისმცემელსა,  
ღიღება ჰქონდეს კვირე ღვთისშვილსა,  
ღიღება ჰქონდეს ოხარეშის წმინდა გიორგის,  
ღიღება ჰქონდეს ბახგრის წმინდა გიორგის,  
ღიღება ჰქონდეს შემლის ნათლისმცემელსა,  
ღიღება ჰქონდეს ქუშეთ წმინდა გიორგის,  
ღიღება ჰქონდეს სპარსანგელოზსა, სპარსეთით მობრძანებულსა,  
ღიღება ჰქონდეს ახალციხის ყოლაწმინდასა,  
ღიღება ჰქონდეს ყანანაზის წმინდა გიორგის,  
ღიღება ჰქონდეს არშის წმინდა გიორგის,  
ღიღება ჰქონდეს ღალანგურის წმინდა გიორგის,  
ღიღება ჰქონდეს ბემო სოფლის ყოვლაწმინდასა,  
ღიღება ჰქონდეს გარბნის წმინდა გიორგის,  
ღიღება ჰქონდეს გორისციხის მამაწმინდასა,  
ღიღება ჰქონდეს კობის წმინდა გიორგის,  
ღიღება ჰქონდეს ლომისას მთავარმოწამესა,  
ღიღება ჰქონდეს ლუდას ყოვლაწმინდასა,  
ღიღება ჰქონდეს ლუშეთის სამეუბასა,  
ღიღება ჰქონდეს ქალაქის ღეთიშობელსა.

*მაკ. ხევ. 211-212.*

218. ლეკანოზის ღაღოსვა „პარღის ღღოკაგუ“

ღღღღა ჰქონდეს შენს ვარღის ღღღღობას,  
 გაუმარჯოს რჯულსა საქრისტიანოსას,  
 მიეცი მაღლი და ბარაქა ჩვენს ნახნაგ-ნათესს,  
 გაჭირვებულს ხელი მოუმართე,  
 სნეული, ვინც გეხევეწება მოარზინე და თავის ჯანზე დააყენე.  
 მგზავრსა და ცხვარ-მეცხვარეს ხელი მოუმართე.  
 ეგრე ვინმე წმინდა გულით გეხევეწებოდეს, იმასაც ღღღღმარე,  
 შინ მშვიდობა მიეცი, მშვიდობის მგზავრობით აგარე,  
 სნეულს უღხინე,  
 გაუმარჯვე ხარ-გუთანსა, ნახნაგ-ნათესსა მიეცი მაღლი და ბარაქა...

მაკ. ხევ. გვ. 217.

## თუშუათი



## 219. თუშური ლამყალობნება

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, ღმერთო, გაუმარჯვე დღესა დღევანდელსა, დღეს ნახსენებსა ღვთისშვილებსა; ღმერთო, გაუმარჯვე კვირა ძალსა, კვირა ბედნიერსა, ღვთის კარზე მდგომარესა, ოქროს სკამზე მჯდომარესა, დაცემული ამწევთა, ბედკრულთა ბედის გამქსნელთა, ავი ქარისგან დაპყრობილსა, გყვეთა დამქსნელსა, წმიდას ანგელოზებსა, ღმერთო, გაუმარჯვე, გმირს კოპალესა, ლენგის ანგელოზსა, ქაჯთ მეომარსა, ლაღსა, ლახტიანსა; ღმერთო, გაუმარჯვე, გიორგის კაქმაგისასა, ნიაღვრისპირ მდგომარესა, ქაჯუეთის დამჭერსა, ლახვიან-მათრახიანსა; ღმერთო, გაუმარჯვე, გიორგის ლამარისასა, მეომართ წინამძღოლსა, მოლაშქრე-სახელიანსა; ღმერთო, გაუმარჯვე, ლაღს იაქსარსა, გმირთ მეომარსა, ლაღ მთავარანგელოზსა, ღვთის მოციქულსა. ღმერთო, გაუმარჯვე, სამას სამოცდასამს ღვთისშვილსა, მფარველს ანგელოზებსა; ღმერთო, გაუმარჯვე, ღვთის ნაწილსა, ღვთის ბარაქასა, ცის ნამსა, დედამიწის მოსაგაღსა, კარის ქედსა, მუშა-მაშვრალთა მარჯვენასა, თქვენ გებეწებებიანთა თქვენი ყმანი, თქვენი მლოცავნი, თავით დაბლითა, გულით მართლითა, მოგდებულის ჩოქითა, მოთხოილის მაღლითა, აქ შემომსწვრალ სტუმრითა, ყურთ მაყურებლითა; თქვენთვის შემოუწირავა ეს სანთელ-სამწკინი, ზედაშის ნათაური, თქვენ თქვენს მორიგეს ღმერთს შასწირეთ, თქვენ ღმერთი გადიდებსთ, გაგიმარჯვებსთ, ნუ მოიძულებთა თქვენს ყმასა, თქვენ ჩოქის მომყრელთა, თქვენ მაღლის მომთხოვეთა, შინ მშვიდობა მიეცითა, ველთ – გამარჯვება; ჯვარი დასწერილითა მგზავრსა, მოგზაურსა, კაცთა, კაცურიულობასა, ქუდოსანთ-მანდილოსანთა; გაჭირვებულთ უშველიდითა, სნეულთ ულხინიდითა, სიკვდილობის კმა მათშორიდითა; კარის ნაწანავსა, მარჯვენის ნამოქმედარსა ბარაქა დაუღვენიდითა; პურსა, პურისა მჭამელსა მოუმაგიდითა; ოთხფეკსა, ორფეკსა, ცხვარსა, ცხვრის კრავის სიმრავლეს მოუმაგიდითა; ცხენსა, მკედარსა ჯვარ დასწერილითა; მოლაშქრეს, მონადირეს, კელ მოუმართილითა; კმალამღეს სახელი მგრისა მოსცილითა, თოფამღეს ვაკშამ მისცილითა, აღელებულის მგრიდან დაიხსნილითა, აღვარებულის წყლიდან დაიხსნილითა. მთის ნაპრალ მათშორილითა, ჭალაის ალით-ყინულიდან დაიხსნილითა, მაქც-ფათურაგ მათშორილითა, თქვენს კალთას ქვეშ შაიფარიდითა; თუ რა სენი, სარჯელი ეხედებოდეს ან ციდან ჩამოსული, ან ზღვიდან გამოსული, კმელეთზე მაგარებელი, წყეულთა მოსეული, გზაუკულმ გაუქცილითა, თქვენს კალთას ქვეშ შაინახილითა, ნაქადებს არ გიმგყუნებნითა, ნაძახებ გაუგონილითა; ძალიანთაგან ძალ ნუ მოღრიდითა, სწორთაგან – სამართალი; თქვენ ღმერთი გადიდებსთ, გაგიმარჯვებსთ; თუ რამე შაგაწყინონთ ან ავის კელითა, ან ავის ენითა, ცუდისა პირის ქართა, დანაშაული აპაგივიდითა, ყმა უწყინარი არ ვარგა, ბაგონი – შაუნდობარი, იყავით მცველი, მფარველი, მშველელი, მწყალობელი. (ხალხი სწყალობდეს!).

ბოჭ. თუშ. გვ. 321-323.



## 220. ლეკანოზის ლოსკა ჩილოს ლაშარის ჯვარში

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, ღმერთო, გაუმარჯვე წმინდა გიორგის ლაშარისას, დიდად სადიდებულსა, ძვირად საცსენებელსა, მუხის წვერის ანგელოზთა, დიდად სადიდებულსა, ძვირად საცსენებელსა! წმინდა გიორგი, შენ შეგვეწიე, შენ გეხვეწებიან სამსახურის მომღებნი თავი დაბლითა, გული მართლითა, ნაძახეც გაუგონებდი, ნაქადებს არ გიმგყუნებენ. შორს მყოფი ახლოს დაუხვდიდი, დაიცავი, დაიფარე გვავისაგან, წყლიდან, სენიდან, სასჯელიდან. მწარე სიკვდილისა თავ თქვენ შეუქციდი. ზამთარ მშვილობისა წაღგვარეთა, ზაფხულ გამარჯვებისა მოღგვარეთა. ჯოხ აიღონ, ვაკშამ მისციითა, სახელ სარგებლიან მიბგანითა, სავენებელ მოაშორეთა, მგრის კელით კმაღ ახკადეთა, სიკვდილობა უსუბუქითა. მგერსთან ჭირს ნუ დაუკარგავ, სწორსთანა სამართალს, კარ-გუთან წაღმ წაღგვარეთა. ყანა-მკა მოღგვარეთა, ღონესა, ქონესა უმაგეთა. ცხვარ-ცხერის კრავს უმაგეთა, პურსა და პურის მჭამელს უმაგეთა! დიდო ბედნიერო ანგელოზო, შენ გეხვეწებიან თავი დაბლით, გული მართლითა! მეშველი, მწყალობელიმც არის თქვენი! გაუმარჯოს ჩვენ სალოცავებს, გაუმარჯოს ყმებს ლაშარის გიორგისას!

*მაკ. თუშ. გვ. 209.*

## 221. ლეკანოზის ლოსკა ონთიოს ნათლისმცემელში

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა! ღმერთო, გაუმარჯვე ღმერთსა კვირაესა. ღმერთო, გაუმარჯვე დღესა დღევანდელსა! თქვენ გეხვეწებით, თქვენ გვედრებით, დიდო ღვთისშვილებო, დიდად სადიდებულო, ძვირად საცსენებულო, თავი დაბლითა, გული მართლითა, თქვენთვის შემოუწირავთ სანთელ-ზედაში, თქვენ მორიგე ღმერთს შესწირიდი, წყალობა გამოუთხოვიდი, ჯვარ დაუწერიდი, კაცსა, საქონელსაო, დიდსა და პაგარასაო, ორფეკსაო, დეცხველინითა და დეცხმარენითაო, სადაც მოგეცსენებათ გაჭირვებულნი. მთის ნაქარი, ჭალის ყირვან მაყშორდი, გაქლიბულ ისარ გაყშორდი, გაქანებულ ცხენს მაყშორდი, აღვარებულ წყალ მაყშორდი. ნუ დაუკარგიდი მგერსთან ჭირი, სწორსთან სამართალი, კაბის კალთაის ქვეშ მაყფარებდი! გეყმობითა, გემსახურებითა. ცხვარ-ცხერის კრავს მოუმაგებდი, ფურს-ფურის კმოს მოუმაგებდი. ქალს-ქალიშვილს მოუმაგებდი, წულს-წულგოლს მოუმაგებდი!

*მაკ. თუშ. გვ. 217.*

## 222. მზის საღიზებელი

*ითქმის მზებულობის დღეს, ქრისტეშობის თვის 9 რიცხვში. ამ დღეს მზის ამოსვლამდის ოჯახის დედა მაჭკაგებს დააცხობს, ფევილის ხაეიწს გააკეთებს,*

მაჭკატებიან ტაბლას იმ სარკმელზე დადგამს, საიდანაც ამომავალმა მზემ უნდა შემოიხელოს, მზის ამოსვლისთანავე ბუკეანს (ფიჭვის კვარს) აანთებს (სანთლის ანთება არ შეიძლება, მზეს სანთლის ფეხები აქვს და დაეწეება), ხა-ვიწიდან ცოცა ერბოს სარკმელზე დაასხამს, ანთებული ბუკვით დააშიშინებს და მზის საღიღებელს იტყვის:

შენამც იდიღებ, მზეო, შენამც ილოცები შენნიმ მყოლ ანგელოზებ იდიღე-ბიანა-დ' ილოცებიან, პირწალმემ დაგვადგებ, ბუღით მომოალ. მზეო ერთ-გულო, მზეო მადლიანო, რაგვეერც სწორ-სწორაც დაცდგებ მდიდარსა-დ ღარიბს, ყოჩაღსა-დ ბეჩაგს, ობოლსა-დ ოკერს, დიდსა-დ ცუგუნას. ჯვარსამ დაგვიწერ ნაკნაესა-დ ნათესს, ნათიბსა-დ ნამკალს, ნაწველსა-დ ნაღღებს, ორფეკსა-დ ოთსფეკს, დიდსა-დ პაგარას, წულსა-დ წულგოს, ფურს, ფურის კმოს, ცხვარს, ცხვრის კრავს, კარს, კარის ქელს, ცხენს, ცხენის მკედარს, მზეო ერთგულო, მზეო მადლიანო.

*ქვემო ალვანი. ლიბა ითიურიძე-ილიძისა, 74 წლ., 1981 წ., ჩამწერი გ. ცოცანიძე.*

#### 223. მზის საღიღებელი

მზეო, მზის მყოლ ანგელოზებო; დაილოცოსაც მზეივ, მზის მყოლ ანგე-ლოზებივ, ჯვარ დაგვიწეროსაც ნაკნაე-ნათესსაც, ნარგავსაც.

*მემო ალვანი. ბულრიძე ეფენო, 75 წლ., 1982 წ., ჩამწერი გ. ცოცანიძე.*

#### 224. მზის საღიღებელი

რაგვეერც გაჩენილხარო, მზეო, ციქსრ გლოცავეთავ, ჩვენაც ჯვარ დაგეწ-ერევე, დეღამიწასაც ჯვარ დასწერევე.

*მემო ალვანი. ბაბე ხაპრიძე, 73 წლ., 1982 წ., ჩამწერი გ. ცოცანიძე.*

#### 225. საათნიგენეპო საღიღებელი ილიშრისა

დიღება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა, ღმერთო, გაუმარჯვე ღღეს ღღესინ-ღელსა, ღღეს ნაქსენებ ღღთისშვილებსა, ღმერთო, გაუმარჯვე სანებას სა-კარისასა, გმირსა კოპალეს კარაგისასა, ღღლს იაკსარსა, ღღხვრიანს, მათრა-კიანსა, ქაჯუეთის დამჭერსა, ღღღსაო მთავარანგელოზსა ვესგომთის თავის-ასა... თქვენ გვეღღრებიანთ თქვენნი მლოცავნი, თქვენ ღმერთი გადიღებთ, გაგიმარჯვებთა. თქვენთის შემოუწირავ ეს ძღვენი, ეს სუფრა, საფუვრის თავი, რქაჯანგიანი, თქვენ თქვენ მორიგე ღმერთს შესწირიდითა. შინ მშვი-

ღობა, გარეთ – გამარჯვება. ჯვარ დასწერილითა ცხენსა, მკედარსა, კაცსა, თქვენ ღმერთი გადიდებსთ, გაგიმარჯვებსთა. თუ რამე სარიჯულ ეხედვე-ბოდესა ან ზეავიდან გამოსული, ან ციდან ჩამოსული, ან კმელეთზე მატარე-ბელი, ან წყალთა მოსიარული, გზა უკულმ გაუბრუნდითა, მიწრიელ დაუ-ლაგმიდითა, თქვენ ღმერთი გადიდებსთ, გაგიმარჯვებსთა; აღვარებულ წყლი-დან დაიქსნიდითა, ადიდებულ წყლიდან დაიქსნიდითა, ალაღებულ მტრიდან დაიქსნიდითა, ჭალაის ალთო-ყინულიდან დაიქსნიდითა, თქვენ ღმერთი გა-დიდებსთ, გაგიმარჯვებსთა. მთის ნაპრალ მათშორიდითა. ნაქადებს არ გიმ-გყუნებენ, ნამახებ გაუგონიდითა, მოლაშქრე, მონადირე თქვენ კალთას ქვეშ შეიფარიდითა, თქვენ ღმერთი გადიდებსთ, გაგიმარჯვებსთა. ძალთაგან ძალ ნუ მოღრიდითა, სწორთაგან სამართალი, მაგათა ამჯობინდითა მაგათ მტრისასა, თქვენ ღმერთი გადიდებსთ, გაგიმარჯვებსთა.

იყვენთა მცველნი, მშველელნი, მფარველნი, მწყალობელნი. სწყა-ლობდეს!

*ილიურთა. ილიკო ბახგურიძე, 65 წლ., 1982 წ., ჩამწერი გ. ცოცხანიძე.*

## 226. საათნიზანიპო სალიღებელი აუხსრთის

ღმერთო დიდებულო, დიდად საქსენებულო, მთა-ბარის სალოცავებო, სანება საკარისაო, ივანე ნათლისმცემლისაო, გიორგი გომეწრისაო, გმირო კოპალეუ კარაგისაო, თქვენ გეხვეწებთანთ, თქვენ გვედრებთანთ თქვენნი მოყმენი, თქვენდ შემოუწირავ საფურის თაფი, სუფის-კვერი, ქაჯანგიანი, ეს გაშლილი სუფრა. თქვენდ გაუმეგებავ თავითა დაბლითა, გულითა მართლითა; სადიდებელი თქვენი იყოს, სამწყალობნო – იმათი; მთას გაუჭირდეს, მთას დაეშველნიდითა, ბარს გაუჭირდეს, ბარს დაეშველნიდითა, გე კალთა დაა-ფარიდითა მწყემსსა, მოლაშქრესა, მგზავრსა, მონადირესა. ჯოხ აიღონ, ვაკვამ გაუჩინიდითა, თოფ აიღონ, სახელ მისციდითა; მიზღვედენ, მისწინიდითა, მოზღვედენ, გამაარწხინიდითა; დაიხსნიდით, დაიფარნიდით აღელებული მტრისაგანა, აღვარებული წყლისაგანა, მთის ზეავისა, მთის ნაპრალისაგანა, ჭალაის ალთო-ყინულისაგანა; ნუ ჩამოაგდებთ ამათ სახლ-ყუდროში მტრის კმასა, სიკვდილის ჭკეასა. ხალხითაც უზიანოდ შეინახნიდითა, საქონითაც უზიანოდ შეინახნიდითა, შინ მშვიდობა ნუ მოუშალიდითა, ველს გამარჯვება; მიზღვედენ, მისწინიდითა, მოზღვედენ, გამააბწრინიდითა, ავქარს, ავკაცს, ავსულს მოღრიდნიდითა, გზა უკულმ გაუბრუნდითა. ჯვარ დასწერილითა კაცსა, კაცრიელობასა. ქალს, ქალისწულს უმაგიდითა, ფურს-ფურისკმოს უმა-გიდითა, ცხვარს-ცხერის კრავს უმაგიდითა. ბარაქა დაუდევნიდითა ნაწველსა, ნაღველსა, ნაჯანვსა, ნათესასა, ნათიბ-ნამკალსა; თაფის ნამათრაკალზე ლხინის წამალ დააყარიდითა, ცხვით ნამათრაკალზე შუაკაცად ჩამოუხვიდნიდითა;

ოთხივე კუთხივე სალოცავებს წყალობა გამოუთხოვიდითა. მწყალობენიმც ხართ თავის საყმოს, თავის მლოცავისა.

სწყალობდეს!... სწყალობდეს!... სწყალობდეს!

ბუხურთა. ბიჭია აფთარაული, 68 წლ., 1982 წ., ჩამწერი გ. ცოცანიძე.

## 227. საათნიბენებო ღამწყალობება დიკლოში

ღმერთო ღიდებულო, ღმერთო-ღ კვირაყუო, შენ გაუმარჯვე ლაღს ბიჭეხელსა, ღეთის პირის მეღვინესა, ღეთის მესამსახურესა; შენ გეხვეწებთან, ლაღო ბიჭეხელო, თავის დაბლითა, გუღის მართლითა; ნაძახებ გაუგონიღი, ლაღო ბიჭეხელო, ნაქაღებს არ გიმტყუენინანა; ღაიცენიღი, ღაიფარნიღი, გამარჯვებულო, ზეავიზღა, წყლიზღა, სენიზღა, სარიჯელიზღა; ნუ ჩამააგღებ მაგათ სახლშია მგრის ჭკვასა, სიკეღიღის კმასა. კაცითაყ უზიანოღ შეინახნიღი, საქონითაყ უზიანოღ შეინახნიღი, ნამუშეღარს ბარაქა ღაუღეღენიღი, გამარჯვებულო ლაღო ბიჭეხელო; მგრეს მიზღეღენ, მისწიენიღი, მოზღეღენ, გამაახრწიენიღი, კაბის კალთაში გამაიხეღენიღი, შენ სუ უცხოღ მაჩეღენიღი, ლაღო ბიჭეხელო; შენ გეხვეწებთან თავით დაბლითა, გუღით მართლითა; ცხვის ნამათრაკაღზე შუაკაცაღ ჩამოუხეღი, თავის ნამათრაკაღზე ლხინის წამაღ დააყარიღი.

სწყალობდეს!... სწყალობდეს!... სწყალობდეს!

დიკლო. ქითიღე გაბრო, 1983 წ., ჩამწერი გ. ცოცანიძე.

## 228. საათნიბენებო ღამწყალობება ღარიღლოში

აღიდოსაყ, გწყალობდესთაყ, მამა უფაღმ გაღმოგხეღოსთაყ, ღეღა მღებარემ გაღმოგხეღოსთაყ, წყალობა მომგცესთაყ; მგრეს მიზღეღეღთ, მიგწიენესთაყ, მოგღეღენთ, გამოგახრწიოსთაყ; მგრის კელი-ღ' კმაღ აგკაღონთაყ, აღეღებულ მგრე მოგაშორონთაყ, აღვარებულ წყაღ მოგაშორონთაყ, კაბის კალთაყ ღაგაფარონთაყ. გაშორონთაყ აქქარიყ, ავკვაღიყ, ქარიყ, ქარიშხაღიყ, სარჯიღიყ. ჯვარ ღაგიწეროსთაყ, შემოღღომაიყ მშეღიღობით მოგიყყვანოსთაყ, მღეღელ მშეღიღობით შემოგეღოსთაყ, მშეღიღობით გაჭმიღოსთო-ღ' ღაგახარჯიღოსთაყ.

ღართლო. ლიზა იღოიღე, 1979 წ., ჩამწერი გ. ცოცანიძე.

## 229. მიცვალებულთა სუფრის ღაღოსვა თუშეთში

სულნო ცოდვილნო, შინამც შემოხვალთავ, კარებიმც მღე გაქვთავ, ცეცხლივ ანთებულღივ; ყველაგნიმ შემოხვალთავ, ძველღივ, ახალღივ, წინანღივ, უკვენანღივ, თავისანღივ, ოკრისანღივ, ცოდვილაგთავსამ შემეცყოლებთავ, კარისკარამ ნურავის გაგებრუნებთავ, თქვენსამ წინათ არსავ ეს გაშლილ სუფრავივ, სანთელსაწირივ. ცოგაგიმ ბევრად მოგეჩვენებთავ, რიოშიმ წმიდად მოგეჩვენებთავ, გორსამ მწვანილად ამოგივათავ, ცასამ ცვრად გადაგიწვლებთავ, მანამღიმც ნუ გაგითავდებთავ, სანამდ კარ ხკნევღესავ, გორს მწვანილ ამომღიოდღესავ, ცას ცვარ ჩამომღიოდღესავ. თურა ვინ გახარებღესთავ ან ღობილმომობილობითავ, სვილაგ-ნათლიაგობითავ, სოფელ-მეზობლობითავ, მიწამამუღის პაგრონღივ, წყალ-წისქვიღის პაგრონღივ, ცხენ-იარაღის პაგრონღივ, იშათავსამ დიგწვეთავ, ვინავ ჩვენ ვერ მოიგონოთავ, თავაღამც მიგგონებთავ, კელთუსაგღელავნიმც ნურავინ დაგრჩებიანთავ, ჩვენღამ კას ათქმევთავ სულეთის ღმერთსავ.

*გემო აღვანი. ფეფე ბილოძე, 1983 წ., ჩამწერი გ. ცოცანიძე.*

## 230. მიცვალებულთა სუფრის ღაღოსვა თუშეთში

შუნღოსავ ჩვენ მკვღართავ, პაგრონიანთავ, უპაგრონოთავ, ძველთაოღ-ღახალთავ. იქამც გაქვთავ, სიავ ხართავ, სიდავ ხქუჩღებითავ; კარ ხკნევღესავ, წისქვიღ ხფქევღესავ, ცას ცვარ ჩამომღიოდღესავ, გორს მწვანილ ამომღიოდღესავ, იქამც გაქვთავ, იქამც გეჩვენებთავ; ცოგაგიმ დიდად მოგეჩვენებთავ, ზღვისი-ღ'გორის გოლაღამ მოგეჩვენებთავ, გორსამ მწვანილად ამოგივათავ.

*ქვემო აღვანი. ლიზა ითიურიძე-ილოძე, 1982 წ., ჩამწერი გ. ცოცანიძე.*

## 231. ღოსვა პარიო შაჰრისას თუშეთში

აი, შვიღებო, ღღეიღან თქვენ ძმანი, ბიბაშვიღნი და ღანი ხართ, როგორც ერთი ღღ-მამის ნამობნი შვიღნი, ყოველ გაჭირღების ღღოს ჭირში და ღხინში ერთმანეთს უნდა ემსახურენთ, ერთმანეთს თვაღყური უნდა აღვენოთ, რომ მგერმა არ დაგჩაგროსთ; კეთიღად მოგიხღესთ შვიღებო, ძმობა და გვარიშვიღობა. იყავით ღღეგრძელნი, მშვიღობიანი ცხოღვრება ნუ მოგიშაღოსთ ღმერთმა, ნუ შეგანახოსთ ერთმანეთის ძმობა და ერთგუღობა. იღღეგრძელეთ რამღენიმე საუკუნე და იცოცხლეთ, იყავით მშვიღობით, გაგიმარჯოსთ თქვენც, ხალხო, და დაგასწოთ მრავალ ამისთანა თუშთა კეთიღ ძმობას და კეთიღ თვისგომობას, შეგასწოთ მრავალ ამისთანას. კეთიღად იყოს, კეთიღად, კეთიღად ამათი ძმობა და შეერთება და გვარის დამტკიცება.

გაუმარჯოს ჩვენს თუშეთის ჩვეულებას, ჩვენს თუშეთის ერთგულობას. ნუ მოუშალოს თუშეთს ამისთანა ერთგულება და ძმური სალაპი. ამინ, ამინ, ამინ. კეთილად მოხდეს და კეთილად იყოს ამათიცა და ცხვათიც ძმური შეერთება.

ბოჭ. თუშ. გვ. 328.

232. ლეპანოზის ლოცვა ქუჩელაურთას

დიდება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა,  
.....

ხმელეთზე მოთარეშეო,

მგზაურსა მოგზაურსა.

მშველელიც იქნები.  
.....

გწყალობდესთ, ვერცხლის დიდ გამოგაბასა. ღმერთო, სწყალობდე...

კულაემ საკლავეთ მოგივალის. ესლა კი სათლით მოგივიდ...

*ქუჩელაურთა. ცქვიგა (ნიკო) ნაკუდაიძე.*

ბოჭ. თუშ. გვ. 283-284

233. მისცალაშულის შენლობა

შეუნდოსავ ჩემ დელ-მამათავ, ჩემ ქმარ-შვილთავ, ჩემ შვილებსა, გიორგივ, ალექსივ, სილოვ, დაროვ, თამაროვ, სალომევ, შინამც მოხვთავ, შინამც მიცქყოლებთავ სწორ-ამხანაგთავ, ვინაც გინდოდესთავ მოყოლებადავ, შეგინდოსთავ ღმერთმავ. კელშიამც გიჭერავთ ყანწი-დ' კელადაივ, ნურცრა გაგითავდებთ, ნურცრა დაგაკლებათავ, მანამ კარ ჰხნევედეს, წისქვილ ხუჭქედეს, კარ-გუთნის მაღლითავ, ცის ნამის მაღლითავ, დედამიწის მაღლითავ, შეგინდოსთავ, მღვდლის პირითავ, ღმერთმავ ქრისტეს წიგნითავ, მთავარანგელოზის მიცემითავ, ნათელიმ ღვთისა დაგედგებისთავ, ბეჭედიმ ქრისტისა დაგედგებისთავ, ნუმც ვინ მოგეკიდეებისთავ, ნუმც ვინ გაგეჯარებისთავ, გუგთავებუღიმც გაქვთავ, სასმელიმც ზღვისოდენ მოგეჩვენებისთავ, საჭმელიმც გორისოდენ მოგეჩვენებისთავ, ფურუქქეველიმც გაქვთავ, ცოგამიმ ბევრად მოგეჩვენებისთავ, ზამთრისემ ნუ გაგიყინავსთავ, ზაფხულისემ ნუ დაგიობდებთავ, გალაღებულნიმც ხართავ, თავიმ ნურა'ით გეხრებისთავ, ვინაც თქვენ პაგივს დაგდებსთავ, თქვენაცამ პაგივს და'დებთავ, ყველაბთამ თავად უძახებთავ, თავადამც მიყყოლებთავ ყველათავ. თუ რა ვინ გყვანდესთავ ან ნათესავეივ, ან სწორ-ამხანაგი, ან გვარ-განაყოფივ; დახლ შეუნდოსავ ცოდვილა'თავ, ცოდვილა' უპაგრონოთავ, დედაიანთავ, თათარიანთ, ჯაგოდანიანთ, ჯა'ონთ, გუგუანთ, გაწირიანთ. ვისცავ შინმძახე არ ხყავავ, კარის გამღევ, დასგროოდენავ თავის სახლ-კარსა[ვ], თავის ნაფუძარასავ, ჯინჭარ ამოს-

რულთავ, ყორე[ე]ბზე დამსხდართა, სახლ-კარ ჩამოსრულთავ, ჩემ უძახებლობითავ ნურა გაგითავლებათავ, ნურა დაგაკლდებათავ, თავიმც ნურაით გესრებათავ, თავალებულნიმც ხართავ, შეგინდოსთ ღმერთიშავ.

*ნინო უშიძე. ბოჭ. თუშ. გვ.314.*

### 234. შხსანლობარი თუშეთში

მოიკსენიოს, თუშებო, ის ვაქკაცნი და ქალ-რძალნი, რომელთაც გყვეობა მაიხილეს და მგრის კელთ ექმნენ. ისინი მოიხსენიოს, ვინც გზაში ღარჩნენ, მგზავრობის ღროს დაიკოცნენ მგრის კელითა, მოიხსენიოს ის თუშები, რომელნიც მეკობრობის ღროს დაიკოცნეს და სახლში ველარ მოვიდეს და ველარ მეყყარა ერთ ნიჩაჟ მიწაი და ღლესაც მშეს ასგირის იმათი ძვლები და ასო-იოჯი.

*ბოჭ. თუშ. გვ. 313-314.*

### 235. შხსანლობარი სუშრაშვი

ღმერთო, ღიღება შენდა, ღმერთო, მადლი შენდა,  
ღმერთო, ნუ მოგვიწყენ, ნუ მოგვიძულებ.  
ღმერთმა შეუნდოს  
ჩვენ მკვდართა,  
ჩვენ მომღვეარ სულთავ,  
რა'იც სულ გვებარებოდესავ  
სულ შემოგებრუნეველსავ,  
ამ სახლის პაგრონთავ,  
ღელულ-მამულის პაგრონთავ,  
კალო-ნაფუძრის პაგრონთავ,  
ოკრისათავ, თავისათავ,  
წინათავ, უკვენათავ,  
ლოელს, იმის ცოლ-შვილობასავ,  
ათენა, ნანა, ივანესავ,  
ჩემ ბერ ბაბო, ბერღელასავ, მამა, ჩემ ღელასავ,  
ჯვარის მემამულეთავ, ჯაგოდანიანთავ,  
შინამც მოხვალთავ  
ძმაო, სვიმანავ,  
ღათო, ღათოს ცოლო.

*ბოჭ. თუშ. გვ.314-315.*

## 236. შულტის ღალისა მაღალელოს ხაზში

ღმერთო ღიღებულო, ცა-ქვეყნის დამაარსებულო, საქართველოს გამ-  
ჩენელო, ბაგონო მაღალეოლო, შენ მოუმართე ხელი შულტას, კაცსა,  
საქონელსა.

*ბარდ. თუშ. გვ. 29-30.*

## 237. ღამწყალოვნება საკლავოს ღაკვლის წინ

ღიღებულო ღმერთო და კვირეაო, წმინდა გიორგი ღაშარისაო, ღიდად  
საღიღებულო, ძვირად სახსენებულო. შენ ღიღებას არ ღაღლევეს როსგომი, შენს  
წყალობას ნუ ღაულებე.

ღიღება ღმერთსა, მაღლი ღმერთსა. ღმერთო, გაუმარჯვე წმინდას გიორ-  
გის ღაშარისასა, ღიდად საღიღებელსა, ძვირად სახსენებელსა, მუხის-წერის  
ანგელოზთა, ხალხთ ქარაენის მკრეფელთა, ოქროს სკამს მჯდომარეთა, ღთის  
პირის მეღვინესა, ღთის შემსახურესა.

შენ გეხვეწება სამსახურის მომგანი თავის დაბლითა, გულის მართლითა,  
ნაძახებს გაუგონიდი, ნაქადებს არ გიმგყუნებს. შორს მყოფი ახლოს ღაუხდიდი,  
ღაიცი, ღაიფარიდი ზვაეის, და წყლის, და სენის, და სარჯელის, ღალ-მწარე  
სიკვდილისა. თავს თქვენ შეუქციდი, სხვა ქალაქ მათხენითა. ზამთარ შეი-  
ღობისა წაღვეარეთა, ზაფხულ გამარჯვებისა მოღვეარეთა. აბჯარ აიღონ  
ვასშამისით, სავენებელ მათორითა. აბჯარ აიღონ სახელ მისითა, გერს მის-  
ღეღენ, მისწენითა, მოსღეღენ, გამააკრწინითა. გრის კელთ კმალ  
აღხადეთა, სიკვდილობას აუსუბუქებდი. გერსთან ჭირს ნუ ღაუკარგავთ,  
სწორთან სამართალს.

ღთის შემსახურეთა ღიღო ბენიერ ანგელოზო, შენი საზღნობა, შენი  
საღიღებელია, სამწყალობონ როსგომისა, იმის სახლ-ჯალაბობითა. ნურას ჩა-  
მააგდებ მგრის ჭკვასა, სიკვდილის ხმასა, როსგომის სახლშია ყუღრობა. კაცი-  
თაც უმონოთ შეიწირიდი, გაჭირებულს უშველიდი, სანეფეს უღხენიდი, შენ  
ნამათრახალზე შუაკაცად ღასღგიდი. სამსახურ გაიგანიდი. საღ შენ ბედ  
ღობახონ, შორს მყოფი ახლოს ღაუხდიდი, ღაიცი, ღაიფარიდი მღვაეის და  
წყლისადა, ღალ მგერისა, მწარე სიკვდილისა. თავს თქვენ შეუქციდი, გზა უკენ  
უქციდი, ზამთარ შეიღობის წაღვეარიდი, მგერსთან ჭირს ნუ ღაუკარგავ, სწორ-  
თან სამართალსა. კარ-გუთან წაღმ წაღვეარიდი, ყანა კა მოღვეარიდი,  
შეიღობას აჭმიდი, ღონესა, ქონესა მოუმაგიდი, პურსა პურის მჭამელთა  
მოუმაგიდი, ცხვარსა ცხვარის კრავს მოუმაგიდი.

ღიღო ბენიერ ანგელოზო, შენი საზღნობა, შენი გასამარჯვობა მოყ-  
ენებუღი სანათლაგი, სანთელ-საწირაგი, სამწყალობონი როსგომისა, იმის



კაც-საქონლისი მეშველი, მწყალობელი. დიდებულ ღმერთო, შენ უშველი სანთელ-კელეკგრის შემომწირავსა.

*ჩაწერილია დოქტუმი*

*მსე გვ. 22*

238. ღამნყალოზნმბა საკლავის ღაკვლის წინ

„დიდებულ ღმერთო, ღმერთო და კვირაეო, შენი სამღვნოა, შენი სადიდებელია სამწყალობნო იორამისა, იმის სახლ-ჯალაფობისა.

დიდება ღმერთსა, მადლი ღმერთსა, ღმერთო გაუმარჯვე წმინდა გიორგის ლაშარისასა, დიდათ სადიდებელსა, ძვირათ სახსენებელსა მუხის-წვერის ანგელოზსა, ხალისით ქარაგნით მკრეფალსა, ოქროს სკამ მჯდომარეთა, ღეთის პირის მეღვინეთა, ღთის მესამსახურეთა.

დიდო ბედნიერ ანგელოზო წმინდა გიორგი, შენი სამღვნოა, შენი სადიდებელია მოყენებული სანათლაეი. მორიგე ღმერთს შასწირიდი, წყალობა გამოუთხოვე, ნურას ჩამააგდებ მაგათ სახლშია, მგრის ხელი და კმალ აკადიდი, სიკვდილობას აუსიბუქდიდი, მგერსთან ჭირს ნუ დაუკარგიდი, სწორთან-სამართალსა; კარ-გუთან წალმ წალგვარიდი, ყანა კა მოღვვარიდი, შეიღობას აჭმიდი, ღონესა-ღ' ქონეს მიუმაგიდი, პურსა პურის მჭამელი მიუმაგიდი, ცხვარსა ცხვარის კრავი მიუმაგიდი.

დიდო ბედნიერ ანგელოზო წმინდაო გიორგი, შენი სამღვნოა, შენი სადიდებელი მოყენებული სანთელი სამწყალობნეა იორამის, მეშველი, მწყალობელი იმის სახლ-ჯალაბობისა, ადიდოს იორამი“.

*ღამსწრენი ერთხმად შესძახებენ: „ადიდოს“.*

*ჩაწერილია ჯვარბოსელაში*

*მსე. გვ. 22*

239. ღამნყალოზნმბა შმსანირამ კვირებზე

„აი დიდებულ ღმერთო, წმინდაო გიორგი, მთავარ-ანგელოზო გომე-წრი მფარველო, მშველელო, მგრისი და სენის მამორებულო, ბარაქი მძლეველო.

შენს კარზე მოვიდნენ შენი ძმები, დგანან ქუდმოხდით, თავმოხრით თავი ცოლ-შვილითა. გთხოვენ ბარაქის მოცემას. გაუმარჯვე კარ-გუთან გამსვლელსა, ნაჯნაგ-ნათესა სვავ-ბარაქა მიეცი. გაუმარჯვე ცხვარ-მეცხვარე გამსვლელთა. გაუმარჯვე მოლაშქრე-მონადირე გამსვლელთა, მამაშორე მტერი და სენის აგ-ქარი. ორფექს ორფეკი უმაგე, ოთხფექს ოთხფეკი უმაგე.

შენ ღიღებს არ ივიწყებენ შენი ძმები, შენ წყალობას ნუ დაუღევეა შენ ძმებსა.  
აღიდას და გწყალობდესთ.

*ღამსწრენი ერთხმად შესძახებენ: „გწყალობდეს“.*

*ჯვარბოსელა, ხევისბერი კ. კინდოლაური*

*მხე გვ.23*

240. ღამწყალობნება საკლავის ღაკვლის წინ

ღიღებულ ღმერთო, პირწადმის სალოცავო.

თქვენთვის შემოგვიწირა ეს რქა-ჯანგიანი. თქვენ ღიღებს არ ღალევს, თქვენ მორიგე ღმერთს შესწირეთ. რასაც წყალობას გეთხოვებოდეთ, ის წყალობა უბოძეთ, გეხვეწებიან თქვენ ქულოსან-მანდილოსანნი. კარს გაუმარჯვეთ, ამათ სახლიდგან გასულსა, მონადირეს, მოლაშქრეს მარცხ-ფათურაკი მათორეთ, მთის ნაქარი მათორეთ, ჭალის ყინული მათორეთ. ჩვენ ყანასა ბარაქა მიეცით, ამ სოფლის ორფეკ-ოთხფეკსა ხვაე-ბარაქა ჩაუღეთ. შენ ღიღებს არ ღალევთ, შენს წყალობას ნუ ღაკვიღევთ – გეხვეწებით.

გაუმარჯოთ აქ მრიაღეთ სგუმრებს, მასპინძელს, ქულოსან-მანდილოსანს, მშველელი, მწყალობელ იყოს, სწყალობდეს, გაუმარჯოს, სწყალობდეს.

*ღამსწრენი ერთხმად: „სწყალობდეს“.*

*ალისგორი, იახსრის ხაგში „ხეთანობას“. შულგა ვ.ღეღარაიძე*

*მხე გვ.23*

241. ღამწყალობნება შმსაწირავ კვირებზე

ბაგონო ცვარიელო, გეხვეწებიან ღადიკურთელები, მოსულან შენთან თავის მღაბლით ღა გულის მართლით. მიეცი შინ მშვიღობა ღა გარეთ გამარჯვება. შენი წყალობა გააგანე ქულოსან-მანდილოსანსა, ორფეკ-ოთხფეკსა. მიეცი შინ მშვიღობა ღა გარეთ გამარჯვება. მოლაშქრე მონადირესა, ცხენს, მხეღარს ჯვარი ღაუწრე. შინ მშვიღობა მიეც ღა გარეთ გამარჯვება. მაქცეს, ფათურაკს მათორე, მთის ნაპრალს მათორე. ჭალაის ყინულს გაღარჩინე.

შენ თავის მღაბლით გეხვეწებიან, გამარჯვებულო, ჯვარი ღაუწრე კაცს, საქონსა, ხვაი ღა ბარაქა მიეცი ნახნაე-ნათესს, ღეღეღელე, ღეღეღარე მთაში, ბარში, წყალობა მიეცი აქ შემომსწერალ სგუმარს, ქულოსან-მანდილოსანს, იყავით მცველნი, მფარველნი, მშველელნი, მწყალობელნი აქ შემომსწერალი სგუმრისა, ყურით მაყურებლისა. სწყალობდესთ, სწყალობდესთ, სწყალობდესთ.

*ღამსწრენი ერთხმად: „სწყალობდესთ“.*

*ღადისკურთა, ნაგო ბაბულაიძე*

*მხე გვ.24*

242. ღამწყალობნება საკლავის ღაკვლის წიგ

წმიდაო ღმერთო, წმიდაო სამებაო, წმიდაო თეედორე, წმიდაო გიორგი, ღლო ღახგო, გმინო კოსტანო, წერვის ანგელოზო, ღვთეო, ღვთისმშობლო, ოთხი კუთხის მომვლელო, წმიდაო გიორგიე სპერობისაო, წმიდაო გიორგი მაგვახისაო, წმიდაო გიორგიე ღაშარისაო, წმიდაო გიორგიე წყაროსთეაღისაო, წმიდაო გიორგიე ალავერდისაო, წმიდაო გიორგიე აწყერისაო, ცხრა ოც ღა სამო წმიდაო გიორგიე თქვენ უშეეღეთ ქეღოსანთ-მანღიღოსანთა, ფურსა, მეფურესა, კბოსა, მეკბორესა, კარსა, მეგუთენესა, ცხეარსაო, მეცხვარესა, ცხენსა, მკეღარსა, მონაღირესა, ააშორეთ აღორებულ წყაღსა, ღაგორებულ ქვასა, მოქნეულ ხმაღსა ...

*იე.ბუქერაული, „გბათანიღან წოვათამღინ (მგგავრის შენიშენები)“, მოამბე,*

*1897 წ. №9, განყ. 6, გვ.49.*

243. თუშური ღამწყალობნება

ბეჭღაღეთ იეანე ცისკარიშეიღის მიერ რუსულ ენაზე თარგმნიღ თუშურ ღამწყაღობნებას, რომელიც ღაიბეჭღა გაზეთ «Кавказ»-ში (1849, №7, გვ. 28). ეს გქექსი წარმოაღგენს ყეეღაზე აღრეულ ჩანაწერს ღღემღე არსებულთა შორის

Боже великий! Прежде всего до восхвалится и прославится достойно имя Твое, ибо небо и земля суть царствіе Твое! И пресвятая Дева Мария, Матерь Божія! Слава и благодарения Твоя!

Прослави Боже Твоихъ Святыхъ покровителей нашихъ, чрезъ которыхъ изливается на насъ Твоя милость.

Святой Георгій Цоватиставскій, Св. Феодоръ, имена которыхъ славны предъ Богомъ! Вамъ приносятся сіи малые и скудные дары. Принимите ихъ достойно и свято! Требуйте ихъ от насъ и не лишайте своего покровительства и ходатайства у Бога. Услыште воззвания и призрите на предстоящихъ со смиреніемъ, готовыхъ исполнить свои обеты! Умножьте потомство, пошлите обиліе и богатство на скоть и земные плоды наши; возрастите родителямъ детей; не имеющимъ даруйте ихъ. Устойвайте насъ, лето встречать благополучно и с победою надъ врагами! Богом прославленный и победоносный Св. Георгій Лашарскій, царица Тамара, образъ Хахматскій, образъ Копала Каратіонского, Пицело Дочуставскій, Цорауль Дадикурскій, Св. Лазарь, Іоанъ Креститель Алавердскій, Св. Архангелъ и все святые горные и дольные, молимъ васъ со смиреннымъ и чистымъ сердцемъ; простите согрешенія наша, избавьте насъ отъ вечной погібели и наказанія, не предавайте в руки мусульманскія, сопутствуйте намъ нашею помощью при переходе из долинъ в горы и обратно! Врагов и злонамеренныхъ людей, идуших на стада наши, соврашайте с пагубнаго пути ихъ.

Призовём ли васъ противу враговъ, не отказывайте в прославленіи именъ нашихъ. Пошлите успехъ в набегахъ и на охоте; бегим ли от нихъ посылайте защиту. Даруйте избавленіе отъ всякихъ бѣдъ, заразъ, проклятія, злого привиденія, наводненія, усиливающагося врага, разрушенія гор, заваловъ, огня, съ коленопреклоненіемъ молящимъ васъ, мужскому и женскому полу. Аминь.

# ნაქალაქობები



244. ქალაგის ღონსა ავაღმყოფთან ღა ნაქალაგარი (ბუღანი)

ამითაც ღღინი, მთავარნი ხართ. გაგიმარჯვასთ ღმერთმ, ამ სეფე-სანთელზე მბრუნავო ანგელოზო, თუ რა შენ მიზეზობაი ას, შენ მიეც კვალება, შაწუხებულთ ყუღროჩი დააყარი ღზინის წამალი. ნუ ჩააკურებ ღოგინჩი, ნუ ჩაუკურებ ღოგინთ, აქნი ზღვენი და სანთელი, აიგანი სახელიანი... (გაქაღაგ-ღება, მოუგა ჯვარი და იქაღაგებს ჯვარის სახელით)... სამს ბნელსა და სამს სისკარსაო, თუ ექნა ნებაი, მაშინ გაიგების ჩემ მიზეზიო. სამს სისკარსაო ვწირავ ვაღასაო, თუ ხქონღას ნებაი, მშეიდღებოღას ყუღროი, შამააღინან ჩემს კარზე ბულაურიო.

თ. თხ. ქუს. გვ. 87.

245. ნაქალაგარი მონმაროს მთაპარანბალოზის ჯვარში „ღასტურთი ყინება ღღუს“

ჰაი, ჰაი, მე ორ მთავარანგელოზი, მე მაქე ძალი-ღ' შაძღებაი. ჩემთ ყმათ აღარაად გავაჩნიორ. მკარი მკარს გამისწორესა-ღ' კისერ კისერს. მათრევენ სიმურშია-ღ' რიოშიანში. აღარაად ვის გავაჩნიორ, მაგრამ მე აისივ მთავარანგელოზი ორ, მე აისივ ძალი-ღ' შაძღებაი მაქე. ჩემ ყმათ ურჩევ, რო ჭკვით იყვნან. მე ნუ გადამაღღებუნ, თორუ ვანან, ჩემს წესს მე არ ღავიყრი, რაიყ ხთისგან მაქე მალოცვილი. ჩემ დასგურ-მსახურნ ღაძვეღღეს, გათამამ-ღეს. აღარცრაად მე მივაჩნიორ, მე მითქვამის ჩემის მეენის პირითა-ღ' გამიცხაღებავის. ამირჩევიან ჩემღა სამსახურებულად ორნი დასგურნი ორი წლით (ღაასახეღებს დასგურებს, ვინც უნღა დააყენონ ახღად).

თ. თხ. ქუს. გვ. 69.

246. ნაქალაგარი ლიქოკში

გამიმთხიღღითავ, ყმანო, ცუღ საქმეი მაქვავ ხთის კარზეღავ მახიღუ-ღღივ. მთხიღად იყვენითავ ჩემნო ყმანო. პურისაღ თუ ქაღაგობისაღ სიგყვისაღ: ცის ხორხოშ-კორკოგნ გარმამსხნავ ღმერთმავე, ღორღიან გოღორნივ, სენ-სამსაღანიავე გარმასუღნივ, გამიმთხიღღითავ, მეშინისავ.

ქობულთ. ქაღავი თათარ ღიქოკელი.

თ. თხ. ქუს. გვ. 70.

247. ნაქალაქარი ღსტურის ღსსაყენებლად ლიქოკში

ღმერთო, გეხვეწებოვ, კმელეთის უფროსო, მამეცივ ძალიო შაძლებოვი, ნუ წააქცევათ საქრისტიანოსავ, ნუ წამართმევათ ძალსაო შაძლებასავ, ნუ ჩამამყრივ საყმოსავ. გამიძღვასავ თათარივ, აბაის შვილივ, ჩამიბარებავისავ ჩემ ბორაყ-ალვისგანივ.

*ქობულო. ქაღავი თათარ ლიქოკელი, 1945 წ.*

*თ. ოზ. ქუს. გვ. 67-68*

248. ნაქალაქარი პირაქუმის ჰპარში

მე მაშინ მქონდავ ძალი-ღ' შაძლებოვი, როსაც ყმანივ ჯარჯ-გირკელიან ღამიღიღესავ, ესლადავ მკლავივ მკლავს გამისწორეთაოღ, კისერივ კისერსავ. მაგრამ აისივ პირქუშ კი ორავ! თუ ჩემ ცხრა-ფესვიან მათრაკ ღავიბრუნეო-ღ' ჩემ უწამებლივ მიწასთან გაეასწორე, მაშინ გაიგებენ ჩემნ ყმანივ, რო პირქუშსავ აისივ ძალ შაძლება ხქონივა.

*M' 17 გვ. 374.*

249. ნაქალაქარი პირაქუმის ჰპარში

ჰაუ, ჰაუ, ჰაუ! მე ორ პირქუში, მე მაქვ ძალი, შაძლება მალოცივილი მარიგის ხთისგან. თქვენ რო ჩემათ ყმათ აღარაად გაახნიოთ, მკლავ-მკლავს გამისწორეთა-ღ' კისერ კისერს, მე აისივ ძალი ღა შაძლები მაქვ.

ჰაუ, ჰაუ, ჰაუ! ჩემს ურჩსა, უწამებულს ჩემი ცხრაფესვიანი მათრაკით მიწასთან გაეასწორებ.

*M' 17 გვ. 390.*

250. ნაქალაქარი ლულში, იაპსრის ჰპარში

საღად მაქვ ძალი-ღ' შაძლები, საღად მაქვ! ჩამამეყარ სუყველაფერი:, ქერ-ოქრონიც, ჭიქა-ღიღებანიც, ზღვენ-ულუფანიც, კარ-კურეგნიც. მაშინ მქონდ ძალი-ღ' შაძლება, როსაც ღევ-ღეღაბერთ ვლაგმევი, ვლახგევი, ცხრა აღლ მიწა-მყარს ვახევიებღი. მაგრამ ეხსლად ყმათ საშველაღა სახოიშნოღ იქავ ხთის კარმე ღავღიორ, იმით რო მიმიღვირღეს ყმანი. ქერ-ოქრონ ვერ გაღმავიღენ სრულად. მშექალ შაგვიჯღ მალაღმეღ, მაგეყოღნ ცის ხორხოშნი, გამინაღგურნ ჩემ ხოღაბურნი, ჩემ ყმათ ქერ-ოქრონიც. მერიგემ ღმერთმ ღამიღრნ ბაგენი ღა ჯიკვის თაე-რქან გაღმამაყოღნ სამ პირაღ. უმთხიღღით თავს, აგებ გაღავიციღ, ხთის კარმე ღაოღ. მაქვ კი იმეღ, რო გაღავიციღ ჩემმა გა-მარჯევაბამაც ღა მერიგეს ღმერთისამც. შავესრევე კარ-მანიშთ, აგებ გაღავიციღავ, ღავიგრობ კვირაეს. ღავხქერთამავ ბნულ-სისკრის თევით, ზღვენ-სამსახურთ შასროღით. გიორგის შავეხვეწები: გიორგის მოღე ყეღღიღიანი

დაქმარება გამოიწიეთავ, ერთ ხართავ ლაქარდიანნივ. გიორგიმ კაკმაგის ჯვარმ შახკაზმ თავის ნისლისფერი, ცის გიღელ-გიღელთ დააწყვიტა, გაშალ წყალობის მასკვლავნი. ნულარ გეშინისთ, იმედიანად იყენით!

თ. თქ. ქუს. გვ. 69-70.

251. ნაქალაზარი მებანძურის ღასაყენებლალ ღუღში

ჩამიბარებავ ხთისოსად აღიასძისად ჩემ კოდნი და საფუარნი. ჩამიბარე-  
ბავ ჩემ თეთრეულნი, ჩემ განძეულნი გარიულ გიგიაის ძისად.

თ. თქ. ქუს. გვ. 69.

252. ნაქალაზარი შიისტმეჩოს ჯვარში

შავიყარენითავ ხთის კარმეღავ. ეჭირავ ხთის კარივ ქაჯ-  
მანდილოსანთავ. შამახვევიყენესაო, ხთის კარ ვერ ვიხილეთავ. მაგვიგვიან-  
დავ კარაგულივ. მემრ კვირავ წამავიღავ. შამაჩინდავ ლიქოკულიო, ქვე ვი-  
თაიმავე შავს გააგანივავ ლახგსაო, ქვე ვითაიმავე გამაესავ. ვიხილეთავ ხთის  
კარივ. გამავიგანიენითავ უჭირველნივ ქერ-ოქრონიო, შამავაშალვე ჩემ  
ჩდილის სოფელსავ (*შეისტმეჩო*), მემრავ საყმოს გადაუსწორენითავ. თუ უკლე-  
ბარნ არ გამაიღნ, ან სეგყვა მავ: მშექალმავ გაღმაფანგნავ ქვე ვითაიმაო, ქვე  
ვითაიმავე ცის ხორხოშნიო, ნაკლებნ გამავიღენივ. შრობაზე: მშექალმ გაღამი-  
ფანგნავ ქერ-ოქრონივ. შამასწყრავ კარაგიონსავ, ან გუღანის ჯვარსაო-ღ,  
გაღმაყოლავ სისხლის შამანიო, ჯიკვის თავ-რქანივ. ერცხვას ვინც დახ-  
კოცღ, იმაზე იყვ.

ქაღავი საღირა გიორგის ძე არაბული, 62 წლ.

თ. თქ. ქუს. გვ. 70-71.

253. ნაქალაზარი არხოტის ჯვარში

არხოტის ჯვარი (მიქიელი) სთხოვს ერთ-ერთ ხთიშვილს, რომელიმე  
აღამიანისთვის (მისი ყმისთვის) პატიებას

გებევეწებო მიქიელო,  
აპაგიეო, აუგიეო,  
უგი ასა და უმეცარიო,  
შენ გებევეწების კორციელო,  
შენ აპაგიეო უმეცარსაო,  
მე გამავითხოვ ბუღაურსაო,  
თუ გამიგონებ მიქიელსაო,  
ნუ ჩაუკურებ საგებელთაო,  
როს დაგჭირდების მიქიელიო,  
როსაც შავკლებით ხთის კარმეღაო,



იქ მე მაქვ ძალი, შაძლებაიო,  
იქ მე მაქვ ხთიშვილთ მეტობაიო.

M' 16 რე. 1. გვ. 11.

254. ნაქალაგარი ჯაჭველის სახელით (არსობით)

მე ჯაჭველი ორ ჯაჭვიანიო,  
არ თუ მაქვ ძალი, შაძლებაიო,  
თქვენ გამისწორდით, კორციელნიო,  
თქვენ მკლავი მკლავსა გამისწორეთო,  
კისერი კისერს გამისწორეთო.  
მე ჯაჭველი ორ ჯაჭვიანიო,  
მე ხთისაგან მაქვ მალოცვილიო.  
დიდი ძალა და შაძლებაიო,  
ბრძოლაი პირმზორიანთანაო...

M' 16 რე. 4. გვ. 44.

255. ნაქალაგარი (ღამთხვისი)

დაეჯდილი ქალი კილდის გორაო,  
ჭრელსა პერანგსა ვქარდევიდილიო,  
მეპურყველიას გახუსასაო  
საცოლედ ვეწონებოდილიო.  
მისულმ მასანთონ ვაქნივიდილიო,  
ისევ თაოდავ მაუხთნიდილიო.

ღათვისი. გიორგი გიგეას ძე არაბული, 51 წლ., ჩაიწერა თ. ოჩაიურმა 1962 წლის 27 იელისს.

256. ნაქალაგარეში ყელლილიან სამძიმარზე

- ა) ამაში მქონდა შაძლებაიო,  
კმელეთზე ვიარებოდილიო,  
ჭიმა-ლახგარას ვზიდევიდილიო.  
ამაში მქონდა შაძლებაიო  
აბულეთაურთ საღირასაო  
ქალი საცოლედ მავსწონდილიო,  
ჩავეხვივიდი, ჩაუწვიდილიო,  
ტუტუ-მკერდს გამაფიხვივიდილიო.  
ქაჯავეთ ვიარებოდილიო,  
ნახირს აიქით ვადუნდილიო.

(ს. შაგილი)

- ბ) ამაში მქონდა შაძლებაიო,  
ქაჯავეთ ვიარებოდილო,  
აბულეთაურთ ხოლიგასაო  
საცოლედ ვეწონებოდილო,  
ჯუათ ელენა ვეგონილო.

(ს. ხახმაგი)

- გ) კმელეთმე ვიარებოდილო,  
სალალობელნი ღავაცხენილო,  
სამკანა თითი ჩავადგილო,  
აბულეთაურთ იმედასაო  
ქალი საცოლედ მავსწონდილო.

(ს. ხახმაგი)

- დ) აბულეთაურთ ციხეჩიაო,  
მედგის ლოგინი ჩარდახჩიაო.  
აბულეთაურთ იმედამაო  
ცოლად წაყვანა მამინდომაო,  
გამაუფრინდი აიქითაო,  
იქავ აჩნიან ნაკოჭარნიო.

(ს. ლული)

- ე) მაში მძლივ მქონდა შაძლებაიო,  
ვიარებოდი ქალივითაო,  
ყურზე საყურსა ვიდებდილო,  
აბულეთაურთ ციხეჩიაო  
მედგის ლოგინი ჩარდახჩიაო.  
აბულეთაურთ ხოლიგამაო  
ქალი საცოლედ მამინდომაო,  
ამ ჩემსა გამანაფრინდომსაო  
ისევ აჩნიან ნაკოჭარნიო.

(ს. გველეთი)

- ვ) მაში მძლივ მქონდა შაძლებაიო,  
ქაჯავეთ ვიარებოდილო,  
მემრა ქალადა მავიქციდილო,  
საცერსა, ვარცლსა ჩაუჯდილო.  
ფერაულიძეს ფშაველასაო  
საცოლედ ვეწონებოდილო,  
გოგოთურაის მწუნობარიო  
შუათ ელენა ვეგონილო.

(ს. ქობულა)

- მ) აბულეთაურთ ციხეშიაო  
ქალურა ჩამაჟარიდო.  
მეგრელაურსა გახუასაო  
საცოლედ ვეწონებოდიდო,  
დავიგრუშნიდი თავმანდელნიო,  
სალაღებნ თაო დაგაცხენიდიო.

(ს. ხაღუ)

- თ) ჭერო-კალოთა ამავეკიდიო,  
ქალი ქალურას მაგირთიდიო,  
ქალის ფაფანაგ ჩავიციდიო,  
დავიგრუშნიდი თავ-მანდელნიო,  
ამირათ ქალი ვეგონიდიო,  
საცოლედ ვეწონებოდიდო.

(ს. არხოტი)

- ი) ბეპირად ვიარებოდიდო,  
სალალობელნი თაო ვქნიდიო,  
ბელილის გული ჩაუდვიდიო,  
აბულეთაურთ ხოლიგასაო  
საცოლედ ვეწონებოდიდო.

(ს. გიორწმინდა)

- კ) აბულეთაურთ ხოლიგასაო  
საცოლედ ვეწონებოდიდო,  
ჩუათ კმარა რო ვეგონიდიო.  
გოგოთურა კი შავიცოდეო,  
ჩაუწვიდი, ჩაუქერნიდი საჯიგვენიო.

(ს. კისტანი)

თ. ოჩ. ქუს. გვ. 46-47.

## 257. ნაქაღაბარში ლაშარში

ჰაააიო, ჰაააიო, ხორციელნო, მკლავი მკლავს გამისწორეთო, კისერი კისერსაო, მიუღეგითო ქოჩორ ბევრთა, ფერცხებულთაო, აღარ უგდებთ ყურსა ჩემს ბუკიერთა, ფეხმურგვალთა, ბულაურთა, ჩემს ხოდაბუჭურთა, არ გამ-იზიდებინეთ ხარ-მანეკთა ჩემს ხოდაბუჭურჩიას. არ შაკიდენით ჩემნი ღილ-ბერნი, აღარას ყურს მიგდებთ. დაიცადეთო, შაგანანებთო თქვენს უტობა-უმეცრებასაო...

ვაჟა, გვ. 66.

## ჯვარ-ხატოთა სახელები

ალბილის ღელა 18,21,29,44,73,82,144

მათურის 120; მუქუს 127; ჭიჩოს 105,127

ანბელოში

განძის 62; გორის 62; ზარის მცავე-მფარავი 52; ზღუბლის (ზღურბლის) 63; თეთრი 49; კილდის (კლდის) 62; კოშკის 122; მედარბასე 36,44,61,62,85; მე-კუმისწვერე 22; მესუფრეთე 85,86; მეწალმართე 42,52,85; მუხის 61,62,165; მუხის-წვერის 172,173; მფრინავი 49,51,52,54; ნერგის 175; პირიმზე-ფუძის 114,115,120, 127,134,135,140,141,142,149,150; სეგეს 17,36,62; ფუძის (ფუცის) 134,140,149,150, 152,154,155,157,158; ქვაბ-საკილდის 61,62; წვერის 61,62,153,158,165

აონი 127

ბეთლემის ყოლანშილა 161

ბეთლემის ჯვარი 135

ბერი ბააღური (ბუღანის ჯვარი) 23,72

ბიჭხელი 168

ბიორბი

ალავერდის 134,135,139,140,141,144,175; არშის 161; აჩაქველის 134,135,136; აწყვერის 175; ბახტრის 161; ბოჭორმის 127; გარბნის 161; გერგეტის 141; გერის 136; გომეწერის 167; გორისციხის 161; დამასტეს 119,122,127; დიკლოს 135; დიკ-ლოს და ომალოს 135; ელიას 120; ვილიას 139,140; გეგარდის 134,139,145,153; თეველორეს 144; თეთრი 29,36,128,149,151; იახსარ 135; ილორის 136; კობის (კო-ბათ) 139,142,145,161; კოტიას 114; კოშკის ანგელოში 122,123; ლაგალის 136; ლაღაურის 134,136; ლომისის 114,135,139,140,141,142,143,144,145; მაცეახისა 175; მარტვილის 136; მაქართის 127; მალაწლის (მალაწალ) 115,154,155; მაჩანანის 154; მახკოსწვერისა 71,72; მუხის 61,62,155; მცხეთის 141; ნალვარმშვენიერი 23,24,29,40,44,62,75; ნალვრისპირისა 18,26,28,30,61; ნალორევის (ნალვარევის) 134,135,139,140,141,143,144; ომალოს 135; ოხარეშის 161; ოქერკევის 127; პირ-ცეცხლის 114,127; რჯულიან-ურჯულთ სალოცავი 16,26,28,29,30,75; საბურთ-ველოს 155; სანეგას 108,122; საყაჭის 108; საყვირაღის 134,136; სიონის 140; სომხოსტორისა 66,67,68; სპეროზისა 175; უმგულის 136; ქაშუეთის 139,141,145; ქმოდისგორული (ქმოდის) 108,114,115,118, 120; ლაღანგურის 72,75,161; ყანანა-შის 161; ყირვანის 161; შემდის 161; ჩოხის 127,140,141; წვერის 134,136; ცხრა ოც და სამ 175; წყაროსთაველი 114,132; წყაროსთავალისა 175; ჭიკათ 145; ხახმა-გის (კაკმაგის) 40,105,110,120,135,140,141,145,149,164; კმალას 118; კოშარის სახუთმეგო 123; ჯუთის 39,72,73,74

ბუღანის ჯვარი 17,76,127,135,140,177

ღელა-ღვითიშობელი; ღელასთიშობელი 108,114

ღემბბრე; წმინდა 135

ღუშეთის სამება 161

ელია 155

გაქარია 155

თამარ ლელოვალი 103,118,175

თამარ ნუჟე 104,107,108,113

თეთრი გიორგი 29,36,149,151

თეთრი სანაბა 52

იასკული 21,30,42,49,53,56,65,66,71,73,80,81,83

იასკარ წმინდა გიორგი 135

იასკარი, იასკარი 40,44,75,91,92,104,105,110,113,117,118,119,134,135,140,141,149,164,166

ივანე ქორსო პირისა 61,63,78,107,116,119,121,124,125,149,151

ირანე ნათლისმცემელი 24,41,48,77,135,139,167

კვირა სხოველი 106,107,112,113,124,139,140,141,142,144

კვირაჲ, კვირია 17,18,19,21,23,25,26,29,30,32,33,36,37,40,41,42,44,46,49,51,53,54,58,61,62,  
63,65,66,68,70,72,74,77,82,83,84,94,98,103,107,108,109,110,112,118,121,132,149,150,151  
154,161,172,173,176,177

კოპალა, კოპალა 17,26,27,31,32,33,61,62,76,104,114,118,119,124,134,140,141,149,164,166,  
167,168

კოჟის ანგელოზი 122,123

ლაშარის ჯვარი 104,106,107,108,110,113,118,119,122,134,135,140,141,149,173,175

ლომის მთავარმონაჲ 105,161

მარიამწმინდა სთიშობელი 61,131

მასთალას სვეტის ანგელოზი 109,110

მგზავრი ხახმატის (კაჟმატის) ჯვარი 105,110,114,118,120,135,140,141,145,149

მთავარანგელოზი 17,29,36,44,61,62,65,67,74,79,80,83,84,86,87,88,89

ანაგორ 64; ზანდუკის 153,154; მათურის 108,114; რაჭა-ლეჩხუმის 136

მთავარმონაჲ 110; მთავარმონაჲ 109,110,111,118

მინდორის ჯვარი 85

მიქიელ კარის მშობელი, მთავარანგელოზი 81

მიქიელ წყალშუისა 75

მიქიელ ჭიშვილისა 75

მორიგე (მარიგე) ღმერთი 15,16,19,23,25,28,30,33,35,47,53,56,57,65,71,76,83,87,166,173,  
174,176

მუხის ანგელოზი 103

მურინავი ბატონი 51

მსხეთას სვეტის ნათელი 149,151

ნათლისმცემელი 135,139,161

ნაღვარმშენიერი 23,24,29,40,44,62,75

ნინო; ნინოწმინდა 134,135,140,144,161

ნიკორწმინდა 136

კატეგორია ნაწარმების სია 75  
 კირილიცა უკრაინის ანბანით 114,115,120,127,134,135,140,141,142,149,150,152,154  
 კირილიცა 114,127  
 კირილიცა 17,33,35,36,37,38,114,127,129,130,176  
 რუსული-უკრაინული სალიტერატურო 16,23,24,28,29,30,40,44,61,62  
 სამეცნიერო 16,29,30,40,44,87  
 სანაგები 18,20,29,47,49,51,108,122,166,167  
 სალიტერატურო, სალიტერატურო 17,26; სავაჭრო, სავაჭრო, სავაჭრო 23,36,76; სავაჭრო  
 ბეგოთ 139,140,141,142,145; ქართული 139,140,142; ქუთაისი 139,140,141,144  
 სალიტერატურო მასალი  
 ლექსების 134,135,139,143,145,152,153  
 სახეობები 123  
 სემანტიკური 105  
 სპარსულენოვანი 135,161  
 ფინური 175  
 უკრაინული (უკრაინული) ანბანით 134,140,149,150,152,153,154,155,157,158  
 ლიტერატურული 24; სტილიზებული 15,17,18,19,21,22,29,61,62,63,66,67,68,73,82  
 ბოლონის 134,135,145; გერმანიის 143; ვარძიის 136; მუქუსი 120; ნაკარული 15;  
 ქალაქის 161; ქორილის 140; ლუბა (ყოველწლიური) 139,141,142,143,144,161;  
 ჩარგლის 104; წილების 135  
 ლუბის ყოველწლიური 139,142,143  
 ტექსტური (ტექსტური) 139,140  
 ტერმინული 174,175  
 სახეობის (სახეობის) ჯგუფი 29,36,40,114,127,135,154,155,177  
 ქალის (სახლის) მთავარმონაგებ (მთავარმონაგებ, მთავარმონაგებ) 139,140,145  
 კვლევა 29,118  
 კომპარატიული სახეობები 108,127

## ქრისტიანული ტერმინები და ტერმინები

აბრამი 45,48,79,89,124  
 ადამი 70,77  
 ადამი და შვი 24  
 ალილია 77  
 ამონი 89,115,122,124,128,135,136,149,151,157  
 ანბანის ქართული, „ანბანის ქართული“ 57,63,124,127  
 აღმოცენა 20,77 (უფლისა)

ბარძიმი, ბარდიმი 15-18,24,25,29,30,36,39-41,44,46,51,54,55,60-63,72,73,84,99,103,106,  
107,124,129,130  
ბეთლემი 161  
„ბაბრძილ მახარობელი“ 14,40,48,88  
ბალილია 34  
ღამებრა (წმინდა) 135  
ლიაკონი 45  
ეკლესია 22,34,48,78,128  
თევზორე, წმიდა 175  
„თორგები მონიქული“ 77  
იაკობ 43,50  
იესო ქრისტე 97,113,115,116,120,139,140,145; იესო ქრისტე 20,27  
იერუსალიმი 43,50; არუსალიში, იერუსალიში 39,45,50,59,91,92,94,98,99,118,120;  
ერუსალიში 70; ელუსალიში 81; ერუსალიში 58,130; ელუსალიში  
116,117; ერუსალი 41  
ივანე ნათლისმცემელი 21,24,48,77,135, 139 (ორენე), 167  
ივანე ოძრონი 61,63,78,116,119,121,124,125,151  
იორანე 25,45,51; ორანე 95  
ისაკი 43,79  
იულა 31,32,125,126,151  
კვირაპატრიონობა 115  
კვირახსოვანი 106,107,112,113,124,139,140-142,144  
კრავი 20,43,48,51,78; 95 (აბრაამისა)  
კურთხევა 20; კურთხევა 24,43,45,50,51,77,78,95; კურთხეული 15,45,50; კურთხეულ  
არს 40; კურთხეულობა 15,20,22,23,25,30,34,42,47,50,79; აკურთხა 43,51;  
აკურთხნა 117,119; აკურთხე 20,25,34,48,51,78,95 (კური ლა გარლი); გვა-  
კურთხე 77,78; გიკურთხეს 73; გაკურთხეული 120; საკურთხეული 48,50  
ლაგრა 175  
„ლოდი ვიე ბალაგორა“ 95  
ლოვა (ქრისტინია) 125  
ლოვა-წირვა 66,69,159  
გალი 15,16,18,19,21-23,25,27,28,30,33,35,38,40,42,45,49,53,57,59-61,63-68,78,80-82,91,92,  
95,96,99,164,165,172,173  
გამაგვიერი 145,151  
გამო ღმერთო 25  
გამასა ღმერთა 20  
გამაუზალი (გვიერი) 31,156  
გარიაში 115 (ქრისტეს ღვა); 126 (ღვა წმინდა)

მერიანობა 115  
 მერიამ 22,34,77  
 მარკოზი 88  
 მარხვა 130  
 მამსოვარება 79  
 მამსოვარი 22,24,30,34 (სისხლნი); 126  
 მამსოვრება 25  
 მახარობელი 41,77  
 მოციქულნი 77  
 ველელი (გვლელის კურთხევისით) 21 (კელითა ვლელისათა) 56,90,91,92,98,99  
 (გლელის წესი)  
 ნათლისმცემელი 175  
 ნეფისკოპოზი 77  
 ნინო (წმინდა) 135,140,145,149,151  
 პავლე 20,34,41,48; პოვლე 77,95  
 პეტრო 22,34,42,50,79  
 პეტრეპავლობა 135  
 პირკვაროს წერა 157 („პირკვოს ინერს“); „პირკვრის მწერალი“ 157  
 რაქლე ქრისტიანობა 15,18,21,23,25,27,33,35,61,65,66,104,128,162  
 საკურთხეველი 48,50  
 სამება ერთმარება 161  
 სამება წმინდა 23,25,42,47; სანება წმინდა 50  
 სამოთხე 19,41  
 სანთელი 25,30,31,39-42,48,51,52,60,61,62,63,65,66,69,72-77,85,86,88,94,97,107,111,112,117,  
 118,122-124,129-131,149,151,152  
 საქრისტიანო 19,125, 128 (რაქული), 141,144,176  
 სახარება 23,25,94  
 სეფე-სანთელი 72,73,74,75,76,85,86,88,97  
 სეფისკვერი 110,112,115,124,127,130  
 სიონი (სიონისანი) 24,41  
 „სიტყვა ხთისა“ 41,50  
 სტეფანე (წმინდა) 78  
 სულწმინდა, სულიწმინდა 57,94,111  
 ტრაპეზ-სასუფეველი 125  
 „ტილონი ჟეჟმარიტაბისანი“ 88  
 უკუნითი უკუნისაგლე 25,41,42,50; უკუნეთი უკუნისაგლე 15  
 ფილიპე 34,42,78  
 ქრისტე 19-21,25,34,39,45,56,59,60,77,79,88,90-92,94-99,98,99,108,110,117-119,121,170



ქრისტე ღმერთი 78,94,124  
 ქრისტე ძე ღმერთი 142,174  
 ქრისტე-ამაღლება 115  
 ქრისტე-ალღობა 115  
 ქრისტეს პურობა 57,94,96  
 ქრისტიანთა ღმრთა 125  
 ქრისტიანთა საღმრთო 75,82  
 ქრისტიანი 70; ქრისტიანი ხალხი 27  
 ქრისტიანობა 39, 45,48,64,90,91,93,98,135  
 ღმრთმცოდნეობა

ღვთა მარიაში 157,188,190; ღვთა წმინდა მარიაში 126; მარიაწმინდა  
 სთიშობელი 131; ქალწული მარიაში 175; ქრისტეს ღვთა მარიაში 115;  
 ყველაწმინდა სთიშობელი 134; სთიშობელი ღვთა 143; სთიშობელი  
 ღვთა 141

ღმერთი მაღალი 36

ღმერთი უფალი 25

სხონება 78 („გვიანსონება“)

„ძე ღმერთი“ 142,174

„წირვა ქაშისა“ 24,41,48

წმიდანი ყოველნი 105

წმიდა სამება 34,54,78,85

წმინდა სული 48

ხე სხობრებისა 34

„ხმა უფლისა“ 41,50

„სორმობილი მამისაგან“ – მხროლმობილი მამისაგან 77

„ხუთი პური“ 14,48

ჩვარი 20,24,25,30-34,41,45,48,78,79

ჩვარის ამაღლება 78,79 („ჩვარი წმინდა ამაღლება“)

ჩვარის ღმერთა

„ჯვარ გეწერასთ“ 52, „ჯვარი გადაგიწერასთ“ 53, „ჯვარ დაგიწერასთ“ 168,  
 „ჯვარ დასწერიდითა“ 164, „ჯვარი დასწერე“ 113, „ჯვარ დაუწერე“ 128,  
 „ჯვარ დაუწერეთ“ 63,68, „ჯვარ დაუწერევ“ 65, „ჯვარი დაგიწერასთ“ 53,  
 „ჯვარ დაუწეროს“ 131, „ჯვარ დაუწერიდი“ 56, „ჯვარ გადმოსწეროდით“  
 108,109,112,125, „ჯვარ გადმოგწეროს“ 109, „გადმოგვეწერე ჯვარი“ 157,  
 „გადმოსწერე ჯვარი“ 156, „დასწერე ჯვარი“ 56,78,79,89,97,110,117-119,121,125,  
 174

„ჩვარი წმინდა ამაღლება“ 78,79

ჩოჩონხეთი 41,45,48,125,126

## აღნიშნული სიტყვები

აბუღალაური 40,44	ლიქოქი 118
ავისპორი 117-121	ლუთსუბი 156
ალავერი 44,128,134,135,139,144,146	მესხეთ-ჯავახეთი 134
ანანური 145	მისიანი (როშკა) 39,40,41
ანატორი 65	მთა-მთიულეთი 135,140
არლოტი 114	მთაწმინდა 105,120,139
არშა 161	მულურა 139,144
ასპინძა 134	მსხეთა 134,135
ახალსიხე 149,151,152,156,161	ნაღვარავი, ნაღორავი 23,24,29,134, 135,139,141
აქოსწვერი, ახოსწვერი 18,46	ნაღვარი 28,44
აენსური 145	როშკისტორი 44
აბაელიტო 33,35,37,38,39	საბურთელო 153,155
აელნი 139	სვანეთი 134,136
ბისო 66,67	ქართლ-კახეთი 134
ბარბანი 161	ქსნის ხეობა 134,135
ბარბატი 139,141,142	ლუბისთავი 17,36,44,62
ბომეწარი 114,167,173	შიოშვიძე 135
ბორისსიხე 161	ჩოხი 134,140
ბულაგაყარი 135,139,143	ჩილი (ქმოსტი) 39,40,41; (გეისტერი) 177
ბულანი 17,76	ცირაბები 152,154
ღარიღის ხეობა, ღარიღა 135, 149,151	ცხველიანი 145
ღიღიკურთა 174	წკერა 140,141
ღიღორეთი 40,44	წყაროსთავი 18,46,114
ღოღასქელი 145	ჭართალი 145
ღუჭუჭი 161	ხაღა, კაღა 140
ვაშლი 145	ხანღო-ჭართალი 145
ვესტოთა 166	ხახაბო 114
ველაგანი 134	ხორავანი, ხორავანი (ხორავანი) 139-143,145,154
ილაგანი 139,141,144,153	ხორხი, კორკი 134-136
ირეთიკალი 126,127	კაღის მთა 135
კალოჯანი 135	კეკელიძე 38
კარატი 166,167	კეკელიძე 118,119,127,139,141,142
კარბისწვერი 118	კეკელიძე ,,45
კახეთი 134	ჯუღისი 145
კობი 161	
ლევის მთა 126	

## ლექსიკონი

- ათინებნობა – ქრისტიანი წმინდა მოწამის ათინოგენ სებასტიელის (IV ს-ის დასაწყისი) ხსენების დღე, რომელიც ამთავრებს აღდგომის ციკლის დღესასწაულებს, სხვანაირად ვარდის დღეობა („დღესა ვარდობისა წამებად ათინაგენ მღვდელმთმღვრისაჲ“), დღევანდელი საეკლესიო კალენდრით მოდის 19 ივლისს (იხ. კ. კეკელიძე, ეტიუდები, თბ., 1956. გვ. 128-129). აღმოცენდა საქართველოს მთიანეთში (თუშ. ათინგენობა), სხვა სახელწოდებით „ვარდის დღეობა“, ეწოდება ხატობას, რომელიც მოდის ივლისის მეორე ნახევარში – ფშავ-ხევსურეთში პეტრე-პავლობის შემდეგ, თუშეთში აღდგომიდან მეხუთე დღე
- ალვისტანი – დროშა, ბორაყი („გამიძღვასავ თათარივ, აბაის შვილივ, ჩამი ბარეზავისავ ჩემ ბორაყ-აღვისტანივ“).
- ანლაბი – გარდაცვლილ სისხლით ნათესავთა ერთობა სულეთში („სადაც შენ ხარივ, შენ საიქიოივ, შენ ანდაბიაჲ“).
- ბალინჯი – ცუდი, უკეთური („ხალიმ მაგცასთ, ბალინჯ გაშორასთ“).
- ბასი – იხ. ბეგარა („ბასს ხკრუფდან, ყალანს იღებდან“).
- ბეზარა – 1) ჯერისგან დაწესებული გადასახადი. 2) სიკვდილი
- ბირკოლი, ბირკვლი – ხიფათი, ავაღმყოფობა, ტყვივლი, დაბრკოლება.
- ბნელი – ღამე
- ბოლო, საბოლოო – ვაჟი („ბედისა-დ' ბოლოსა ყურთამსმენელი, მლხენელი, მხოიშნებელიმც იქნები“), შთამომავლობა
- ბორაჟი – დროშა
- ბორტვი – მდელი, ბუსნო. ჯვარ-ხატის გერიგორია, სადაც დღესასწაულის დროს მლოცველი იღებს ბინას.
- ბორტვის ანბალოში – ჯვარ-ხატის მიდამოს მცველი ანგელოზი.
- ბუბუნაური – შესაწირავი კურეტი
- ბუშიერი – შესაწინავი საქონელი და ცხვარი („აღარ უგდებთ ყურსა ჩემს ბუშიერთა“).
- ბუღაური, ბუღაური – ბუღა, დაუკოდავი საქონელი, კურაგი
- ბაღუნა – გამომდინარეობა („შენის დიდის შაძლება-გაღენისადაჲ“).
- ბაჟეღი – სახელი, ავტორიტეტი, პოპულარობა („გავედიანი კაცი“).
- ბაჟეღი – ჯვარ-ხატის მსახური
- ბირსაღირსლად – ღირს-საღირსლად
- დავლათი – ღვთისგან მონიჭებული მადლი, ხარიშმა („თქვენ ბედი, დავლათ დააკმარიდით“).
- დაღევა – ამოწყვეტა („ურჯულთ დასაღევადა...“)

- ღასტური – ჯვარ-ხაგის სამეურნეო საქმეების გამძლოლი გარკვეული ვადით, რომლის დროსაც მოეთხოვება განსაკუთრებული სიწმინდის დაცვა. საყმოდან მორიგეობით ირჩევენ წილისყრით, ანდა ირჩევენ ქადაგი („ჯვარიონთ მაგვასთ წყალობა, დასგურსა, კელოსანს“).
- ღააღირმბთი – მოუვლენი (ხიფათს) („ნურას მახკერძებთ, დააღირებთ“).
- ღმასახლისი – ჯვარ-ხაგის საღმრთისაჲსო საქმეების გამძლოლი გარკვეული ვადით გუღანისა და არხოგის ჯვარში. ირჩევენდენ მოხუცი ქალებიდან.
- ღმარსამბთი – იერუსალიმი
- ღმარის ღღეობა – იხ. ათენგენობა („ღიდება ჰქონდეს შენს ვარდის ღღეობას...“).
- ღმეული – იხ. სთველი
- ღმითრეული – ვერცხლეული, განძი („თქვენ გაგიმარჯვასთ დამადლებულზე თეთრეულზე“).
- ღმობისთავი – მოძრავი რელიგიური ღღესასწაული, რომელიც თიბვის დაწყების წინ იმართება.
- ღმბან-ღმბჰილი – რკინის იარაღი
- ღმლი – სასუფეველი, ნათელი („იადიმც შახოლ იადში“ – ნათელიმც შეხვალ ნათელში).
- ღმასული – მორიგე ღმერთის მიერ ურჩ ყმათა დასასჯელად გამომწვეულ ანგელოზთა დასი („ხთის იასაულნი გამავილოდან, ხთისგან გამაშობილნი, კორციელთ ბეგრეუდან, ყალანს იღებდან“). ხალხური რწმენით, იასაულებს კვირაე სარდლობს.
- ღმბიჰნილი – შეიწყალებდით („იხვიენდით თქვენ მეხვეწური, იხვეწნიდით“).
- ღმრტი – ზარალი („კოგს ნუ დაგვიყენებ“).
- ღმითლის ჰმბჰა – გამოცხობა სახაგო პურებისა (ქაღების), რაზედაც ხსენდება სალოცავები („ღმასახლისს მისცას წყალობა, ნუ შაანანას მსახურობაი-ღმკეთილის კამბვა“).
- ღმბანძური – 1. იხ. სამაგანძური. 2. ვისაც ჯვარ-ხაგის განძი აბარია.
- ღმბალა ხჰი – დიდი გერიგორია
- ღმბკლავ-ღმბკვარი – ერთმანეთის მოსისხლენი
- ღმბბირნი – მომლოდინენი, მიცვალებულთა სულელები, რომლებიც შენდობასა და მოგონებას მოელიან („ვინც იყენენ თქვენი მამბირონი“).
- ღმბკვლავარი – მკვლეელი
- ღმრამ – ძალიან მძიმე, ცუდი საქმე, შემთხვევა, უბედურება, ჭირი (მარკე ადამიანი, მარკე ავადმყოფი) („ღღეს ამას იქით მარკეს ნულარას მისცემ“).
- ღმსანიო – სანთელი
- ღმნილი – ეშმაკი, ბოროტი სული

- მაცქ-შათმერაპი – მარცხ-ფათერაპი, როცა ეშმაკი, მაცილი, აესული შეამთხვევს კაცს რაიმე საზიანო საქმეს („მაცქ-ფათერაპი მავაშორიდითა“).
- მაცხროვარი – საწესო ტექსტებში: შესაწირავი ცხვარი („ღირსად მიიღე... ეს მაცხოვარი“).
- მელამანი – იხ. მაცხოვარი
- მელარბასე ანგლომი – ჯვარ-ხატის დარბაზის მცველი ანგლომი
- მემნე – ქადაგი, მკითხავი („მე მითქვამის ჩემის მეულის პირითა-ღ' გამიცხადე-ბავის“).
- მემღვნე – ჯვარ-ხატში ძღვენი მისული მლოცველი („მემღვნეს, მესანთლეს გიშველასთ სუყველას“).
- მეკემისწვრე ანგლომი – სახლის ანგლომი, რომელიც იცავს თავს („კემს“) და მთელ ოჯახს.
- მესანულე – ვისაც გაჰყავს ჯვარ-ხატში მისაბარებლად ძირითადად ერთ წლამდე ასაკის ვაჟიშვილი.
- მეჰქალა – მზე („მეჰქალ შაგვიჯდ მაღალზედ“).
- მემსაირი – აქ: სოფ. როშკა.
- მთაპრაღ (ალაღად და მთავრად) – ღირსეულად, ალაღად, კარგად
- მთას შიშპი – ზევი
- მისამბარმო – ხატში მისაბარებელი ვაჟი
- მინრიელ-ქმნსრიელი – იხ. მაცილი
- მპალრე – ვისაც სამკადრეო აქვს და პირადად ეცხადება ჯვარი. დროშის ხელსახოციტ მკლავზე გადაფარებულს მგრედის აღით აჯდება. მკადრე მოგზაურობს ჯვარ-ხატებთან ერთად. ჯვარჩენისა და ჯვართდაარსების უშუალო მონაწილეა იგი. სხვაგვარად, ჯვრის ხელკაცი, ვისაც კადრულობს ჯვარი, ან ვინც თავისი სიწმინდის გამო კადრულობს (ბედავს) ჯვართან მიახლოებას.
- მობრბინოს – არგუნოს
- მოვპიროინან (98, 126), მოპიროლომს (130) – ვინც მოელიან ხსენება-მოგონებას.
- მონლაპი – ერთ საქმეზე მდგარნი, ერთურთის შემცველენი.
- მუჩირი – დასტური, ხატის ჭურჭლეულის მზე.
- მხენელი – დამხედავნი („ხენავს“ – ხედავს).
- მხონინაპელი – მწყალობელი („ბედისა-ღ' ბოლოსა ყურთამსმენელი, მლხენელი, მხონინებელიმც იქნები“).
- ნათაპარი (ნათაპრი) – 1. ზედაშის ნათაური – ხატისთვის განკუთვნილი, შეთქმულ-შეწირული პირველადი სასმელი (არაყი, ლუდი, ლეინო). 2. ფურთნათავარი – პირველადი კარაქისაგან დამზადებული ერბო.

- ნახაშვი (ნახუნაშვი) – ნააჟადარი („ნახაშვეს გაუგონებლი“ – გამოა-  
ჯანმრთელებლი).
- პირის საბანი – შესაწირავი ცხვარი, ყოჩი („შენა სამთავროლა-დ' გასამარ-  
ჯვად მაიკმარე ეს ზღვენი, სამსახური, პირის საბანი“).
- პირისძარი – 1. ხუცობის ნაწილი. 2. ლაპარაკი („რასაც შაგაწყინეთა, შაგცოდ-  
ვებენთ პირის ქართია, ფეკის ნალითა, იხვივინლით თქვენ მუხვეწურნი“).
- პირმორიანი – დევი („მე ხთისაგან მაქე მალოცვილიო, დიდი ძალა და შაძლე-  
ბაიო, ბრძოლაი პირმზორიანთანაო“).
- რიოში – უწმინდური („მათრევენ სიმურშია-დ' რიოშიანი“). რიოშიანი –  
ქალურობის პერიოდში მყოფი დედაკაცი.
- რქა-ჩანშიანი – ყოჩი, ჭედილა (ვერძი)
- რჯულიან-ურჯულიო სალოსაში – იგულისხმება ხახმაგისა და ანაგორის  
ჯვარი, სადაც ქართველებთან ერთად გამაჰმადიანებული ქისტებიც  
ლოცულობენ და სწირავენ მსხვერპლს („შენამც იდილები, ხახმაგის  
ჯვარო, რჯულიან-ურჯულით სალოცავო“).
- საბელ-სამხრე – თოფ-იარაღი („თუ რა შაგცოდვან ან ბნელსა, ან სისკარსა, ან  
ფეკის ნალითა, პირის ქართია, იამან-მახვილითა, საბელ-სამხრითა, გმა  
შარად ღახვითა, – შანაწყენ-შანაცოდვარ შაუნდვიდით“).
- საბურღუხანი-სამიმღერო – დელობა არხოგში. ბურღუხანი და იმედანი იყენენ  
უკანასკნელნი ამ ჯვარში, რომლებიც ამოწყდნენ. მათ უანდერძეს თავისი  
ქონება და მამული ჯვარს. სამაგიეროდ მათ მოითხოვეს თითო დელობა  
მათი სულის მოსაგონებლად. მათი მამულების ნალაღურიდან ადულებენ  
ლუღს ჯვარში („სადაც შენ ხარ, ბურღუხანო, შენებ შვილები ას, შენ ანდაბი  
ას...“).
- საბმირი – საბრძოლო იარაღი. მიეკუთვნება გმირ კოპალას. კოპალას ერთ-  
ერთი აგრიბუტი.
- საკლოდ ღაბიხალიზნასი – მომავალში ხალისით მოსულიყავით ჯვარში  
 („სეფე-სანთლის ხსენება, თეთრეულის დამადლება სასიხარულო გაგისა-  
დასთ, საკლოდ ღაბიხალიზნასთ“).
- სალაღმეპლი – მიცვალებულთა სულების მოსახსენებლად გაშლილი სუფრა,  
რომელიც დაგვირთულია ხილით, კანფეგებით, თხილ-კაკლით.
- სამაბანძარი – არაბულების, გოგოჭურებისა და ჭინჭარაულების ერთიანობა,  
გუდანის ჯვრის უნჯი საყმო („შენ გაუმარჯვი სამაგანძურის სალოცავსა-  
დ' დიდს მაგანძურის დავლათს“).
- სამანი – ჯვარ-ხაგის გერიგორიაზე მიწაში ჩადგმული ქვა, რომელსაც  
ნახევარი მალა აქვს და ნახევარი მიწაში. იღვმება მნიშვნელოვანი გად-  
აწყვეტილების მიღების დროს. მისი დარღვევა სასტიკად ეკრძალება

ყველას: ამ დროს იკვლება კურეტი ან ცხვარი („მე დღეს, აი, ამ ქვას სამანაღ ვლებ ჩემის ფიცისად“).

სამპოჭაო – სამკოჭაო დროშით მკურნალობდნენ ავსულებისგან დაპატრონებულ და ფსიქურად დაზარალებულ ადამიანებს კარაგის ჯვარში და არხოტში-გორულ ჯვარში.

სამსახური – 1. ღვთისმსახურების წესის (რიტუალის) შესრულება ჯვარში. 2. შესაწირავი კურეტი

სამწყინი – იხ. სანთელ-სამწკინი

სანათლაპი – შესაწირავი საკლავით გაუწმინდურებული სახლის განათვლა-განწმინდისა და ჯვარ-ხატის მფარველობის მოპოვების მიზნით. სანათლაპი სავალდებულო არის ჯვარ-ხატის მსახურთათვის და ზოგჯერ აუცილებელ შემთხვევაში სხვებისთვისაც.

სანამებნაო მსკალები – ვინც უფრო ირჯება და იხარჯება ჯვარში („სანამებნაო მსჯელებს გწყალობდასთ“).

სანთელ-სამწყინი – სანთელი

საწინარი – სიმმარი

საპატიო – ყოველგვარი შესაწირი, რასაც ჯვარში ცოდვების საპატიოდ მიიტანდნენ („შენ სწყალობდი ამ საპატიოს მამებანს“).

სარჩელი, სარჩილი – სასჯელი („აარიღე სარჯელი, საგანჯველი“).

საყინო – ჯვარ-ხატის კარზე გამართულ ღვთისაწაულზე დადგმული დიდი ლუდიანი ან ღვინით სავსე თასი, რომელსაც ხელის მიუკარებლად და პირაუღებლად სვამენ რიგ-რიგობით მეზღვნე მამაკაცები. სანამ შესვამენ, ფულს სწირავენ („ამ საყვინოზე შენ უშველე შენ ერთგულ ყმათა“).

საწლი – 1. კოდიდან ლუდის ამოსაღები სპილენძის ან ხის ჭურჭული, რომელსაც მოგრძო ტარი აქვს. 2. ჭურჭელი, რითაც სუფრაზე მიაქვთ კოდიდან ამოღებული ლუდი („ეს საწლიც, ეს ავსებული თასებიც სულსამც წელს რაიც ახიელას დააკლეს, იმათს მავკმარების“).

საწულეობა – ახალწულების დღეობა. მოდის შობის მეორე დღეს. მაშინ ხდება მათი მიზარება ჯვარ-ხატში.

საჯიბჰენი – საცერენი. ჯიბვი – ცერი.

სან-სამსალანი – სნეულება

სოჰელი – შემოდგომა

სიმური – წყალი, მდინარე. ამ სახელწოდების მდინარე არის ჩრდილოეთ კავკასიაში, კერძოდ, დაღესტანში – „სამური“ („მათრევენ სიმურშია-ღ'როშოიანი“).

სისპარი – ცისკარი. აქ ღვთის მნიშვნელობით („თუ რა შატკოდვან ან ბნელსა, ნასისკარსა... შანაწყენ-შანაცოდვარ შაუნდვიდით“).

სულ(ი)წმინდა – სამოთხეში მყოფი უცოდველი სულები, ან ვინც ახალგაზრდა მოკვდა, უცოლო, უქმრო.

გყვენი და ტჳსაღნი – ხაგის მსახურნი ან ქადაგ-მკითხავნი („გყვენი და გუსაღნი იყვენ თქვენი მოხვეწარნი...“).

შეპარპოლითი – შეუძსუბუქეთ

უნანილო – უბეო

უნჯი ყმა – ჯვარ-ხაგის მკვიდრი, ძირძველი ყმა

უქამო – უდროო ხანი. შუალამით, შუადღით. ხალხური რწმენით, ბოროტი სულების გამოსვლის დრო.

უში – 1. უცოდინარი, უმეტარი, გაუსწაფელი, შეუგნებელი („გეხვეწებით, მიქიელოო, აპაგიეო, აუგიეო, უგი ასა და უმეტარიო“. „შაგანანებთ თქვენს უტობა-უმეტრებასო“). 2. ჯიუგი, გაუგებელი („ა მაგით გითხარ, მურაბო, ხევსური კაცი უგია“).

ულბალ – უშედეგოდ („ულბალ ნუ ჩამიგდებ სამსახურსა...“).

ულელღებული – ჯვარის ყმები, რომელთაც ჯვარის სამსახური აქვთ დაკისრებული (დასტური) („გევედრებიან, დალოცვილო, შენ უღელღებულნი“).

ულელი – ჯვარ-ხაგისგან მსახურზე დაკისრებული ვალი და გვირით („მშვიდობით დადებულ უღელი მშვიდობით აგაკლიოსთ“).

ულური – სახელი, პაგივი („სადაც თქვენი უღური დაიძახონ...“).

უყმო ყმა – არასაკუთარ სალოცავში მისული ყმა

ფერსხებული – ფერუმარილიანი ქალი („მიუღეგითო ქოჩორ ბევრთა, ფერცხეულთა“).

ფხმპრბპაღნი – ცხენების რემა

ფაქის ნალი – წმინდა ადგილებში ფეხით სიარული, გავლა, რომელიც ჯვარ-ხაგისგან იკრძალება.

ქარეხული – ? („ცაო, ქარეხულ“, 70)

ქარეხისა – ? („ცაო, ქერებისა“, 94, 97)

ქერ-ოქრო – ქერი („მაგვყაოლნ ცის ხორხოშნი, გამინადგურნ ჩემს ხოლაბურნი, ჩემს ყმათ ქერ-ოქრონიც“).

ქვა-ქასური – სამშენებლო ქვა

ქინთი – მცირე ზომის ტიკი

ქოჩორ-ბეპრნი – რუსები („ნუ მიუღექითო ქოჩორ-ბევრთა, ფერცხებულთა“ (ნაქად). „რად მაირიეთ იღბალი ქოჩრიანთ კელმწიფისანი“ (ხალხ. ლექსი).

ლილ-ბერნი – სალუღე ქვაბები („არ შამიკიდენით ჩემნი ლილ-ბერნი“).

ლილ-ბორაყი – იხ. თეთრეული („შენა გასამარჯოდ მაიკმარი... ლილ-ბორაყი“).



ღორღიან გოლორნი – სეგყვა

ყალანი – ვალი, ხარკი. ყალანის აღება – ხარკის გადახდა („ხთის იასაუღნი გა-  
მაგიდოდან, ხთისგან გამაშობილნი, კორციელთ ბეგრევედან, ყალანს  
ილებდან“).

ყუღრო – სამკვიდრო. 1. ყუღრო კარი – ჯვარ-ხაგის კარი („შენ ყუღრო კარმედ  
შამამკდარან“). 2. ყუღრო ჯალაფობა – ოჯახი, სახლ-კარი („მაგათ თა-  
ვისი ყუღრო-ჯალაფობისა... ყურთამსმენელი, მლხენელი, მხოიშნებუ-  
ლიმც იქნები“).

შიბი – ვერცხლის ან სხვა რაიმე ლითონის სამკაული, ჯაჭვი, ძეწკვი

ჩოქის მომხრელი – ჯვარ-ხაგის კარზე მუხლის მომყრელი მლოცველი, მეზღ-  
ვნე მამაკაცი („თქვენად სამთავროდ იყოს დღეს მახრილ ჩოქი“).

ჩრდილი – აქ: სოფ. ქმოსგი.

სარპალი – ცარგვალი, ცის მყარი

სიში – მიცვალებული

სის მეღბარი – მეხი

სის ხორხოშ-კორკოტნი – იხ. ღორღიან გოლორნი („ცის ხორხოშ-კორკოტ  
გარმამსხნავ ღმერთმავ“).

წამებული – მორწმუნე

წულწალ-ქრისტე – შობა-ახალწელი

ჰალასმინდარი – წყალი

ხემხიშიანი – გაფოთილი, ხშირეარჯიანი ხე, ხაგის გყე

ხიზანი – ცოლ-შვილი

ხოლაპური – ჯვრის უმთავრესი მამული, რომელსაც მთელი სოფელი (ულავი)  
ამუშავენ. გაზაფხულზე პირველად ხოლაპურები იხვნებოდა.

ხოიშანი – წყალობა („მადლ, ხოიშან გამაუთხოიდი“)

პარ-მანიში – შესაწირავი საქონელი

ქელთუსაბძლანი – ხელცარიელი

ჯარჯ-მირკპლიანი – ჯვარ-ხაგის მორჩილი (ჯარჯი – წნელის აპეური.  
გირკალი (ხის რკალი), რითაც საქონელს აბამენ ბაგამე („მე მაშინ მქონ-  
დავ ძალი-დ' შაძლებავივ, როსაც ყმანივ ჯარჯ-გირკელიან დამიდიოდე-  
სავ“).

## შემოკლებანი

- აღ. ოზ. სტუმ. – ალექსი ოჩიაური, სტუმარ-მასპინძლობა ხევსურეთში, თბ., 1980.
- აღ. ოზ. პრხ. – ალექსი ოჩიაური, ქართული ხალხური დღეობების კალენდარი, ხევსურეთი, არხოვის თემი, თბ., 1988.
- აღ. ოზ. ძხლ(ფ) – ალექსი ოჩიაური, ქართული ხალხური დღესასწაულები აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში (ფშავი), თბ., 1991.
- ბარლ. თუშ. – ვერა ბარდაველიძე, აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის გრადიციული სამოგადობრივ-საკულტო ძეგლები, II 2, თუშეთი, თბ., 1985.
- ბარლ. იმრ. – ვერა ბარდაველიძე, ივრის ფშავლებში, ენიმკის მოამბე, XI, 1941.
- ბოდ. – ლ. ბოძაშვილი, ფშავი და ფშაველები, თბ., 1988.
- ბოჭ. თუშ. – გიორგი ბოჭორიძე, თუშეთი, თბ., 1993.
- ხიზ. – დ. ხიზანიშვილი, „ივერია“, 1890, № 82.
- ვაჟა – ვაჟა-ფშაველა, თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად, ტ. IX, თბ., 1964.
- ვირსალ. – ელენე ვირსალაძე, ქართველ მთიელთა ზეპირსიტყვიერება, მთიულეთ-გუდამაყარი, თბ., 1958.
- თ. ოზ. ქუს. – თინათინ ოჩიაური, ქართველთა უძველესი სარწმუნოების ისტორიიდან, თბ., 1954.
- თსუშა – თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფოლკლორისტიკის კათედრის არქივი.
- კაიშ. – მთიულური გექსტები, შეკრებილი ლია კაიშაურის მიერ, თბ., 1975.
- მაკ. თუშ. – ს. მაკალათია, თუშეთი, თბ., 1983.
- მაკ. მთ. – ს. მაკალათია, მთიულეთი, თბ., 1930.
- მაკ. ფშ. – ს. მაკალათია, ფშავი, თბ., 1934.
- მაკ. ხმშ. – ს. მაკალათია, ხევი, თბ., 1934.

მამ. ხმის. – ს. მაკალათია, ხევისურეთი, თბ., 1935.

მსმ – მასალები საქართველოს ეთნოგრაფიისათვის, ნაკვეთი I, გფ., 1938.

ფ. არქ. შშიპ. – თბილისის შოთა რუსთაველის სახელობის ლიტერატურის ინსტიტუტის ფოლკლორული არქივი, უმიკაშვილის ფონდი.

შპნ. – აკაკი შანიძე, თხზულებანი, გომი I, თბ., 1984.

M'13 – ნ. მაკალათია, მ. ბალიაური, ხევისურული დღესასწაულები, 1938 (საქ. მეცნ. აკადემიის ისტორიის ინსტიტუტის ეთნოგრაფიის განყოფილების არქივი).

M'16 – ალექსი ოჩიაური, ხევისურული ხალხური დღეობების კალენდარი, არხოვის თემი, 1939 (საქ. მეცნ. აკადემიის ისტორიის ინსტიტუტის ეთნოგრაფიის განყოფილების არქივი).

M'17 – ალექსი ოჩიაური, ხევისურული ხალხური დღეობების კალენდარი (ბუღე-ხევისურეთი), 1939 (საქ. მეცნ. აკადემიის ისტორიის ინსტიტუტის ეთნოგრაფიის განყოფილების არქივი).

M'32 – ალექსი ოჩიაური, ხევისურული რელიგიური დღეობების კალენდარი (შაგილის თემი, მიღმა ხევი) (საქ. მეცნ. აკადემიის ისტორიის ინსტიტუტის ეთნოგრაფიის განყოფილების არქივი).

M'47 – ნ. მაკალათია, მ. ბალიაური, მესაქონლეობის წესები ხევისურეთში, 1942 (საქ. მეცნ. აკადემიის ისტორიის ინსტიტუტის ეთნოგრაფიის განყოფილების არქივი).

## RITUAL ORAL TEXTS OF NORTHEAST GEORGIAN HIGHLANDERS

Ritual texts are a significant layer in the folklore of Northeast Georgian Highland that have survived in a living form. Their survival is explained by the fact that in these regions religious institutions have been preserved and continue to exert determining the everyday life of the people. Each community (*saqmo*) has its own religious centre in a local sanctuary. The guardian of each community represent mainly Christian saints (St. George, Holy Virgin, St. Peter Apostle etc.) or angel beings (Archangel Michael and Gabriel). these generally are called the *jvari* (cross) or "son of God". *Jvari* also denotes the places where it was founded and where community gathers for feasts, and its members confirm their unity. According to the tradition, in a year there are 12 feasts that exactly follow the Christian calendar.

The texts accompany every ritual in a sanctuary at any feast and for the celebration of important events in the religious public and family life of a community. They are: offering, opening of a beer container for feast, commemorative, partition or merging of kins, presenting of child to *jvari*, damnation, swearing in oath etc.

*Xucesi* ("priest", servant of *jvari*) offer sacrifice (ox or sheep), so that the cross should intercede for its servant before the High God who is inaccessible for a man. Before slaughtering a sacrifice *xucesi* stands eastward, at his right side he puts the sacrificial animal, lights a candle and begins to recite the texts. It is recited in a singsong voice. First God, the Creator of the whole Universe and the *jvaris* (or "sons of God"), is mentioned. He is succeeded by *Kviria* (Greek *κύριος* "Lord"), implying Christ. *Kviria* has a tabernacle near Him. After it *xucesi* blesses "this day" or the day of the feast when *saqmo* gathers at the sanctuary. Then is mentioned the *jvari* to whom the High God entrusted *saqmo*; after it are mentioned the *jvaris* of the neighbour communities. They all are glorified with their characteristic attributes and epithets, extolling their merits and victories over the devils, the enemies of the communities. Finally *xucesi* informs the *jvari* (in whose sanctuary the ritual takes place) that one of his serf (*qma*) has brought a sacrificial animal to his court. This person kneels expecting forgiveness of sins, help and warding of disaster, wealth of the family, many sons, good fortune, success in every field of the human activity etc.

*Xucesi* asks the *jvari* to be an intercessor before the High God for his serf who is bringing offering to its court. Thus, the *jvari* brings, in his turn, the

sacrifice of the *saqmo* upward to the High God's court and God from above poured grace upon the *saqmo*.

The canonic form of ritual texts is best preserved in Khevsureti. The reciter does not improvise at all (he does not dare do it). In contrast, texts in Pshavi communities are less canonic and may be changed.

In accordance with the belief of *xucesi*, confirmed by many interviews ritual texts are transferred by revelation in a dream: "I have learned these at night in a dream...I dreamed myself as a *xucesi* ministering at the sanctuary. The *jvari* taught me duty of *xucesi* (*xucoba*). I did not know anything about it before..." Thus, a dream is a "place" of initiation of *xucesi*, there the candidate learns the rules of service of *jvari* and the ritual texts. The *jvari* is his first teacher, sometimes it presents itself in a person of the former *xucesi*. *Xucesi* perceives ritual texts in a wholeness, as a stream, that directs his speech ("Sometimes I have no time to utter a word, something hits me..."). We are informed about the Christian origin of the texts: "These words are lamentations of Our Lady Maria, mother, who has mourned Jesus Christ".

The ritual texts are an essential part of a feast which presents a sacred chronotopos, the unity of a sacred time and a sacred place. Without them the service at the sanctuary cannot be performed. The texts, presented in this book, were recited at a certain time, at a certain place, in a certain *saqmo*, in a certain sanctuary by a certain *xucesi*.

The ritual texts are distinguished by poetic figurativeness, by rhythmic features (characteristic for religious texts), by a specific vocabulary which is not used in everyday speech (so called *jvart-ena* "language of cross"). Their language is the *koine*, common language of oral ritual texts in Northeast Highland, but each of them bears its own dialectal features.

"The Oral Ritual Texts of Northeast Georgian Highland" is a collection of almost all texts that have survived to the present and have been printed in various publications. The important sources are the archives of Folklore Chair of Tbilisi State University (where tape records are kept) and of the Institute of History and Ethnography of the Georgian Academy of Sciences. The oldest text dates back to 1846, the most recent - to 1997. Every text is furnished with its data.

## **The Ritual Text for the Presenting of a Boy into the Sanctuary of Kviria** *(Community of Atabe, Khevsureti)*

O Kviria, having the tabernacle at the side of High God, Thy servants are calling, praying to Thee. Listen to them, that Thou may be victorious. Listen to the cry that has come to Thy court. Goghia is brought into Thy court, o victorious Kviria. I hand him over to Thy care and Thou, in Thy turn, hand him over to care of God the Arranger of all thing, Thy Creator. Help the men and women have come to thy court, defend them all by Thy grace. Let the High God, Thy Creator, make the sign of the Christian cross over Thee. Forgive me, poor flesh, for my cry. Deliver Goghia who is brought into Thy court from every distress. Whatever he implores of Thee from the heart and prays to Thee, listen him, o victorious One. Whatever favour he begs from Thee, that favour grant to him.

Aaa, praise to God, thanks unto God, unto this current day, unto the sun and the sun's attendant angel! Glory and victory for thee, Kviria owner of the tabernacle! Goghia's house, men and women, pray to Thee. Listen to their call, whatever they pray to Thee from their heart, listen them. Whatever favour they beg from thee, beg Thyself for them from the High God, the Creator. If they beg a son, add a son in Goghias' family. Increase bread, increase a bread-eater, add a son, add the son's cradle! Increase the retes, offerings, portion, according to thy will! Increase thy chalices of praise! If my praise is not sufficient, o victorious One, nevertheless increase favour to Thee suppliants! Let this summer pass peacefully, let future autumn and winter pass peacefully for Goghia's family. Make the sign of cross upon the "product of his hand's sweat", help those in trouble, give relief to the ill, bridle devils and evils. If they sinned against Thee, if they grieve thee by ignorance, by entering into a holy place, by unworthy word, by sword, forgive them their sins and transgressions, make them to pay by offerings, by candles. Receive this "horned beast" of offering, which is brought here for Goghia, and take it to the court of God, use it for Thy disposal. Be helper and merciful to thy suppliants, for their families, their cattle, their men and women, the products of their labours! Put to flight an arrogant enemy, a bitter death, turn it backward! If it is about to fall to the lot of Goghia's family, do not allow it to be their lot, send it another way! Be attendant to a traveller from Goghia's family, grant him victory over his enemy, grant him good fortune in hunting.

O great Kviria, owner of the tabernacle, having the tabernacle at the side of the High God! They call to thee, they pray to thee. Listen to the call of your servant; whatever they pray to thee from their heart, listen them; whatever favour they beg from thee, beg for them, in thy turn, from God the Arranger of all things. Take this offering into God's court as a service glorious and use it at thy disposal.

## სარჩევი

წინათქმა (ზურაბ კიკნაძე).....	4
შესაბამი (ხვთისო მამისიძედაშვილი, ზურაბ კიკნაძე, გრისტან მახაური).....	5
<b>ხევისურეთი</b> .....	13
პირაქეთი ხევისურეთი .....	
1. ხეცობა გუდანის ჯვარში საკლავის დაკვლის წინ .....	15
2. ხეცობა გუდანის ჯვარში სეფე-სანთელსა და თეთრეულზე .....	15
3. ხეცობა საკლავის დაკვლის წინ სანე-ლელეს ჯვარში (გუდანი) .....	16
4. ლოცვა გუდანის ჯვარში ქადაგად დასმის დროს ლაშქრობის წინ .....	17
5. კირჩლა ბაბურაულის საკარგემო .....	17
6. სადიდებელი ბარისახოს კვირიას ხატში .....	17
7. ხეცობა საკლავის დაკვლის წინ ბარისახოს კვირაეს ჯვარში .....	18
8. შანდობის თქმა .....	19
9. ხეცობა ჩირდილში .....	19
10. ხეცობა მოწმამოში .....	21
11. ქალების ლოცვა გუდანში ძილის წინ კუდიან წუხრას .....	22
12. მაღლის მოთხოვნა გუდანის ჯვარში ქადაგად დასმის წინ .....	23
13. მაღლის მოთხოვნა ჯვრისად ქადაგად დადგომის წინ მოწმამოში .....	23
14. ხეცობა და კურთხევა ხახმაგის ჯვარში .....	23
15. ხეცობა ხახმაგის ჯვარში .....	24
16. მოხსენება ხახმაგის ჯვარში .....	26
17. ხეცობა ხახმაგის ჯვარში .....	26
18. ხეცობა ხახმაგის ჯვარში .....	27
19. ხეცობა ხახმაგის ჯვარში .....	28
20. ხეცობა საკლავის დაკვლის წინ .....	28
21. ხეცობა საკლავის დაკვლის წინ .....	28
22. მოხსენება ხახმაგის ჯვარში .....	29
23. ჯვართ სადიდებელი ჭიქა-ბარძიმზე .....	29
24. სადიდებელი .....	30
25. ხეცობა .....	30
26. ხეცობა ბამოს გორზე .....	31
27. ხეცობა ციხეგორს .....	32
28. საყეინოს დალოცვა ციხეგორს .....	32
29. ხეცობა პირქუშის ჯვარში .....	33
30. ხეცობა საკლავის დაკვლის წინ ბაცალიგოს პირქუშის ჯვარში .....	35
31. დალოცვა წელწად დილას პირქუშის ჯვარში .....	35
32. სადიდებელი ბაცალიგოს პირქუშის ჯვარში .....	36
33. შეხვეწება პირქუშის ჯვრისადმი სანადიროდ წასვლის წინ .....	36
34. მოკვეთა თემისაგან ბაცალიგოში .....	36

35. დარისხება პირქუშის ჯვარში წელწად ღილას.....	37
36. ლოცვა პირქუშის ჯვარში ქადაგად დასმის წინ.....	38
37. წელწად წუხრას მგრის დარისხება.....	38
38. საქმროს დამწუნები ქალის დაწყევლა.....	38
39. საპატიოს დალოცვა ბაცალიგოში.....	38
40. ხუცობა რომკის ჯვარში.....	39
41. მესაფუერის განათვლის ხუცობა რომკაში.....	42
42. ხუცობა რომკის დიდგორის ჯვარში.....	43
43. სადიღებელი რომკის მთავარანგელოზის ჯვარში.....	44
44. სულის ხუცობა (როშკა).....	45
45. სადიღებელი ღულში.....	46
46. ხუცობა სახლის განათვლის დროს ღულში.....	47
47. მაღლის მოთხოვნა ჯვრისად ქადაგად დასმის წინ ღულში.....	47
48. კურთხევა (ღული).....	47
49. სულის წყაროს დალოცვა ღულში.....	49
50. ხუცობა უკან კადუს სანების ჯვარში.....	49
51. სადიღებელი უკან კადუს სანების ჯვარში.....	51
52. მებარეს ლოცვა ბარის დარეკვის წინ უკან კადუს ჯვარში.....	52
53. ხუცობა ატაბეს კვირაეს ჯვარში ვაჟის გაყვანის დროს.....	53
<b>შატილის მხარე</b>	
54. ხუცობა ხარ-ქვაბით შეყრისას ლებაისკარში.....	54
55. მიცვალებულისათვის წყაროს დალოცვა სულის ხუცევის მიერ ლებაისკარში.....	55
56. ხუცობა სახლის განათვლის დროს ლებაისკარში.....	56
57. სახელისდება (კისგანი).....	57
58. ხუცობა (გიორწმინდა).....	57
59. სახელისდება (გიორწმინდა).....	58
60. ხუცობა კვირეებზე (გიორწმინდა).....	58
61. სუფრაზე დალოცვა.....	59
62. ხუცობა კარ-ქვაბით შეყრისას (გიორწმინდა).....	59
63. სულის წყაროს დალოცვა – სახელის დადება (გიორწმინდა).....	59
64. სულის წყაროს დალოცვა – სახელის დადება (გიორწმინდა).....	60
65. მკვდრის ცხენის დალოცვა (გიორწმინდა).....	60
66. სადიღებელი შატილის მთავარანგელოზის ჯვარში.....	60
67. ხუცობა საკლავის დაკვლის წინ შატილის მთავარანგელოზის ჯვარში.....	61
68. სადიღებელი შატილის ღეთისმშობლის ჯვარში.....	62
69. ხუცობა შატილის ღეთისმშობლის ჯვარში.....	63
70. ხუცობა საკლავის დაკვლის წინ შატილის ღეთისმშობლის ჯვარში.....	63
71. წყალთ დალოცვა შატილში.....	64
72. ხუცობა ანატორის ჯვარში.....	64
<b>მიღმასხამი</b>	
73. ხუცობა მიცუს მთავარანგელოზის ჯვარში.....	65
74. სახელისდება (მუცო).....	65



75. ხუცობა არღოგის ჯვარში.....	66
76. ხუცობა (არღოგი) .....	67
77. ხუცობა სომხოს წმინდა გიორგის ჯვარში (არღოგი).....	68
78. თასის დალოცვა არღოგის ჯვარში .....	68
79. სახელისდება მკვდართად (არღოგი).....	68
80. სახელისდება (არღოგი) .....	69
81. სახელისდება მკვდართად (არღოგი).....	70
82. ხუცობა (ანდაქი) .....	70
83. ხუცობა (სამეშლო) არჭილოში .....	71
XUMI	
84. ხუცობა ჯუთის წმინდა გიორგის ჯვარში.....	72
85. დამწყალობნება შერიგების დროს (ჯუთა).....	73
86. შემოხვეწილის ლოცვა ჯუთის ჯვარში .....	73
87. შემოხვეწილის დალოცვა არყიანი ქინთით (ჯუთა).....	74
არხობი	
88. ხუცობა .....	74
89. ქამისწირვა.....	78
90. დასტურების დალოცვა .....	79
91. ხუცობა მიქიელის ლაშქარ-მწევარზე ალების დღესასწაულის დროს .....	81
92. ხუცობა მიქიელ კარის მეზობლის ჯვარში.....	81
93. ხუცობა ადგილის დედა-ხთიშობლისადმი.....	82
94. ხუცობა .....	83
95. ხუცობა .....	83
96. საიღებელი ლაშქართ მწევართ დღეობაზე არხოგის ჯვარში .....	84
97. ხუცობა მიქიელის ლაშქარზე.....	84
98. მეღარბასე ანგელოზთ დალოცვა.....	85
99. ჭირნახულის სამხვეწრო (ხუცობა საკლავის დაკვლისას).....	85
100. „მისამბარეოს“ დალოცვა ამაღლების დღეს გორულ ჯვარში .....	85
101. მესუფრეთ ანგელოზის დალოცვა „თიბისთავს“ .....	85
102. ჯვარში შეწირული ნივთების დალოცვა .....	86
103. სამკუჭაოს დალოცვა ჯვარში ამაღლების დღეს.....	86
104. ახალწულების დალოცვა საწულების დღეს .....	86
105. დაკარგული საქონლის შეხვეწა ხახმაგის ჯვარისადმი.....	87
106. ახალწულების დალოცვა საწულების დღეს.....	87
107. მკეკლეთ დალოცვა წელწადს.....	87
108. ჯვარში მოსული მეზღვნის წარმოსათქმელი სიგყვა.....	88
109. მეზღვნის მიერ ჯვარიონის დალოცვა .....	88
110. ჯვარში დაფიცება.....	88
111. დარისხება.....	89
112. ლოცვა სამანის ჩადგმის დროს .....	89
113. სახელისდება მიცვალებულისადმი.....	90
114. სულის ხუცობა.....	90

115. დოდის დლოცვა.....	90
116. სხელისდღეობ სულთაკრეფის დღეს.....	91
117. შენდობის თქმა მეზღვენეების მიცვალეზულთათვის.....	91
118. სპაგოი მამგანის დლოცვა.....	91
119. მამკლავ-მამკვდარის დლოცვა.....	92
120. საბურღუხო-საიმედუროს დლოცვა.....	92
121. წყალთ დლოცვა მიცვალეზულის სულისთვის.....	93
122. ხუცის ლოცვა ძმადგაფიცვის დროს.....	93
123. საკვირაოს გადიღება.....	94
124. სულის ხუცობა.....	94
125. სხელისდღეობ.....	95
126. სხელისდღეობ.....	96

**თიეგი დო სოჰმო უსნობი**

127. ლოცვანი ხევისურთა.....	96
128. კოდის გახსნა.....	97
129. საწდის დლოცვა.....	97
130. შესანდობარი.....	98
131. ხსენება-გადიღება.....	99
132. ლოცვა ლუდიან თასის მიგანისას სპაგოიდ.....	99
133. სადღეგრძელო საღვთოზე.....	100
134. სგუმრის გასგუმრება.....	100

**ფშაპი** ..... 101

**ლაშარის ჯშარი**

135. ხევისბრის დიღება.....	103
136. დიღება.....	104
137. დიღება.....	104
138. დიღება.....	104
139. სამწყალბნო.....	104
140. დიღება.....	106
141. დლოცვა.....	106
142. დიღება.....	106
143. დიღება ივრის ლაშარში.....	107
144. მკითხავების დამწყალბნება ხევისბრის მიერ.....	107

**გოზოლაურთი თიეგი**

145. დიღება ქმოდის გორის წმინდა გიორგის ხატში.....	108
146. დიღება მთავარმოწამეში.....	109
147. დიღება მთავარმოწამის ხატში.....	110
148. გარდაცვლილ დასგურ-ხევისბერთა მოსაგონარი.....	110
149. დამწყალბნება დო ხატის დიღება ქადა-პურების გაჭრის დროს.....	110
150. დამწყალბნება დასგურად დაცენების დროს.....	111

151. დამწყობლობა დასგურის გამოლოცვის დროს.....	111
152. ხევისბერის ლოცვა მკის დროს გამართულ სანალო სუფრაზე.....	111
153. ლოცვა-დამწყობლობა სახლის სამხვითში.....	112
154. დიდება კვირიას ხაგში.....	112
155. დამწყობლობა ზვარას დაკვლის დროს.....	112
156. დიდება მალაწლის წმინდა გიორგის სალოცავში.....	113
157. დიდება ადგილის დედის ხაგში.....	115
158. დიდება ადგილის დედის ხაგში.....	116
159. სუფრისთვის სახელის შადება.....	116
160. სუფრისთვის სახელის შადება.....	117

#### ქისტაური თემა

161. დიდება ლაღ იახსარში.....	117
162. დიდება ლაღ იახსრის კარზე.....	118
163. დიდება კარაგის წვერზე.....	119
164. დიდება იახსრის კარზე.....	119
165. დიდება იახსრის კარზე.....	120
166. დიდება იახსრის კარზე.....	121

#### ბაბიჯაური თემა (ხოშარა)

167. დიდება ხოშარის სახუმეგო.....	122
168. მკითხავის დამწყობლობა ხევისბრის მიერ.....	122
169. ხევისბრის ლოცვა ხაგში კოდის გახსნის დროს.....	123
170. ხევისბრის დალოცვა ქადა-პურის გაჭრის დროს.....	123
171. სახელის შადება სუფრისთვის.....	123

#### უძილაური თემა (ქოპალა)

172. დიდება ციხეგორს.....	124
173. მლოცავის დამწყობლობა ჯვარის გყეში.....	124
174. დიდება კოპალის ხაგში.....	125
175. დიდება ირემთკალოზე.....	126
176. ბენავ-საბრალთა მოსაგონარი.....	126
177. დალოცვა ციხეგორზე.....	127

#### საბაური თემა

178. ხევისბრის დიდება სანალო მამულის მოხვნისა და კოდის გახსნის დროს.....	128
179. საქორწილო დალოცვა.....	129

#### გოლერძაული თემა (ახალი, პირქუშის სალონავი)

180. ხევისბრის დიდება ხოდაბურების მოხვნის დროს.....	129
181. ხევისბრის მიერ სანალო სუფრისთვის შენდობის თქმა.....	130
182. სუფრისთვის სახელისდება სულთაკრაფას.....	130

#### მათურის თემა (გურაბაული თემა)

183. ხევისბრის ლოცვა ვაყის გაყვანის დროს ხაგში.....	131
184. ხევისბრის ლოცვა პაგარძლის გაყვანის დროს მარიამწმინდაში.....	131

შპანა შპაპის თემი

185. დიდება წყაროსთაულის წმინდა გიორგის ხატში..... 132

ხორხის ხეობა

186. დიდება აჩაქველზე..... 134  
187. დიდება აჩაქველზე პეტრე-პავლობა დღეს..... 135

მთიულეთი

188. ლეკანოზის ლოცვა სანთლის ანთების დროს წკერეს კვირაცხოველში..... 139  
189. ლეკანოზის ლოცვა იუხოს ხატში..... 140  
190. ლეკანოზის ლოცვა ბეგთი საღვთოში..... 141  
191. საკლავით მოსული მებღენის დალოცვა წკერეს კვირაცხოველში..... 141  
192. ლეკანოზის ლოცვა ქარჩათ საღვთოში..... 142  
193. ლეკანოზის ლოცვა..... 142  
194. ლომისას სადიდებელი..... 143  
195. სადიდებელი ლუდის ყველაწმინდაში..... 143  
196. ლეკანოზის ლოცვა..... 144  
197. ლოცვა ლომისის ხატში..... 144  
198. დასწეულბულის შეხვეწება ცეცხლისჯვრისადმი..... 145  
199. ლეკანოზის ლოცვა წიფორის ხატში..... 145

გულამაყარი

200. ლეკანოზის ლოცვა ფუძის ანგელოზის ხატში (უკანახო)..... 149  
201. სადიდებელი ფუძის ანგელოზის ხატში (უკანახო)..... 150  
201. სადიდებელი ფუძის ანგელოზის ხატში..... 150  
202. დამწყალობნება ფუძის ანგელოზის ხატში..... 150  
203. დამწყალობნება ფუძის ანგელოზში..... 151  
204. პირიმზის სადიდებელი..... 152  
205. სადიდებელი..... 152  
206. გულამაყრელი ლეკანოზის ლოცვა..... 153  
207. სადიდებელი..... 153  
208. სადიდებელი დიდებაანთ სალოცავში..... 154  
209. სადიდებელი..... 155  
210. ლეკანოზის ლოცვა მაქართაში..... 156  
211. ლეკანოზის ლოცვა ლუთხუბის ხატში..... 156  
212. სტუმრების დამწყალობნება ათროხში..... 157  
213. სტუმრების გასტუმრება..... 157  
214. სტუმრების სამწალობნო..... 158  
215. გულამაყრელი დალოცვა..... 158

## სეპი

216. მოხევური ფიცი ქვაბ-საკიდელზე.....	161
217. მოხევური ღიღება .....	161
218. ლეკანობის ლოცვა „ვარდის დღეობაზე“ .....	162

## თუშეთი

219. თუშური დამწყალობნება .....	164
220. ლეკანობის ლოცვა ჩილოს ლაშარის ჯვარში.....	165
221. ლეკანობის ლოცვა ჭონთიოს ნათლისმცემელში.....	165
222. მზის სადიღებელი .....	165
223. მზის სადიღებელი .....	166
224. მზის სადიღებელი .....	166
225. საათნიგენებო სადიღებელი ილიურთას.....	166
226. საათიგენებო სადიღებელი ბუხურთას.....	167
227. საათნიგენებო დამწყალობლება დიკლოში .....	168
228. საათნიგენებო დამწყალობლება დართლოში.....	168
229. მიცვალებულთა სუფრის დალოცვა თუშეთში.....	169
230. მიცვალებულთა სუფრის დალოცვა თუშეთში .....	169
231. ლოცვა კარით შეყრისას თუშეთში .....	169
232. ლეკანობის ლოცვა ქუმელაურთას .....	170
233. მიცვალებულის შენდობა.....	170
234. შესანდობარი თუშეთში.....	171
235. შესანდობარი სუფრაზე .....	171
236. შულგის დალოცვა მაღალოელის ხაგში.....	172
237. დამწყალობნება საკლავის დაკვლის წინ.....	172
238. დამწყალობნება საკლავის დაკვლის წინ.....	173
239. დამწყალობნება შესაწირავ კვერებზე .....	173
240. დამწყალობნება საკლავის დაკვლის წინ.....	174
241. დამწყალობნება შესაწირავ კვერებზე .....	174
242. დამწყალობნება საკლავის დაკვლის წინ.....	175
243. თუშური დამწყალობნება .....	175

## ნაქადაგარები

244. ქადაგის ლოცვა ავადმყოფთან და ნაქადაგარი (გუდან).....	179
245. ნაქადაგარი მოწმარის მთავარანგელოზის ჯვარში „დასგურთ ყენება დღეს“ .....	179
246. ნაქადაგარი ლიქოკში .....	179
247. ნაქადაგარი დასგურის დასაყენებლად ლიქოკში .....	180
248. ნაქადაგარი პირქუშის ჯვარში .....	180
249. ნაქადაგარი პირქუშის ჯვარში .....	180
250. ნაქადაგარი ლულში, იახსრის ხაგში.....	180
251. ნაქადაგარი მეგანძურის დასაყენებლად ლულში.....	181

252. ნაქალაგარი ზეისტეჩოს ჯვარში.....	181
253. ნაქალაგარი არხოვის ჯვარში.....	181
254. ნაქალაგარი ჯაჭველის სახელთ (არხოვი).....	182
255. ნაქალაგარი (დათვისი).....	182
256. ნაქალაგარები ყელლილიან სამხიმარზე.....	182
257. ნაქალაგარი ლაშარში.....	184
ლექსიკონი.....	192
ჩვარ-ხატია-სახელები.....	185
ქრისტიანული სახელები და ცნებები.....	187
ალგილის სახელები.....	191
შემოკლებანი.....	199
RITUAL ORAL TEXTS OF NORTHEAST GEORGIAN HIGHLANDERS.....	201
THE RITUAL TEXT FOR THE PRESENTING OF A BOY INTO THE SANCTUARY OF Kviria...203	